

Regeringens proposition

1978/79:136

om trädgårdsnäringen;

beslutad den 1 mars 1979.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

ERIC ENLUND

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till riktlinjer för trädgårdsnäringspolitiken. Dessa grundar sig på de förslag som avgetts av 1974 års trädgårdsnäringsutredning. I propositionen behandlas förutom riktlinjer för politiken det statliga finansiella stödet till trädgårdsnäringsens rationalisering, stödet till energibesparande åtgärder inom näringen samt den statliga rådgivningen på området. Vidare behandlas tullskyddet för trädgårdsprodukter.

I propositionen slås fast att Sverige har goda förutsättningar för en effektiv trädgårdsproduktion. Produktionens omfattning kommer att bli beroende av dess internationella konkurrenskraft. Konsumtionen av trädgårdsprodukter väntas öka i framtiden. Denna ökade efterfrågan bör till stor del kunna tillgodoses genom en ökad inhemsk produktion. Näringens konkurrenskraft bör därför stärkas genom ökad forskning, försök, rådgivning och finansiellt stöd.

I propositionen föreslås vissa ändringar i nuvarande finansieringsstöd till trädgårdsnäringsens rationalisering. Stöd föreslås kunna utgå i samband med nyetablering av företag. Statsbidrag föreslås utgå till investeringar i ny teknik och vid samverkan. Bidrag föreslås vidare utgå till investeringar i regioner där det från samhällets synpunkt är särskilt önskvärt att näringen utvecklas, i första hand Norrland. Statsbidrag till energibesparande åtgärder föreslås även i vissa fall utgå vid uppförande av växthus.

I propositionen framläggs vidare förslag om vissa ändringar i tullskyddet på trädgårdsområdet. Förslaget innebär en övergång från vikt-tull till värdetull för vissa produkter, höjningar och sänkningar av tullen samt vissa justeringar av tullperioderna. Slutligen föreslås vissa redaktionella ändringar i tulltaxan.

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-01

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Blix, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsråden Enlund och Cars

Proposition om trädgårdsnäringen

Statsråden Enlund och Cars anmäler sina förslag.

Anförandena redovisas i underprotokollen för jordbruks- resp. handelsdepartementet.

Statsrådet Enlund hemställer att regeringen i en proposition föreslår riksdagen att antaga de förslag som han och statsrådet Cars har lagt fram.

Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredragandena har lagt fram.

Regeringen beslutar att de anföranden och förslag som redovisas i underprotokollen skall bifogas propositionen som bilagorna 1 och 2.

Bilaga 1

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-01

Föredragande: statsrådet Enlund

**Anmälan till proposition om trädgårdsnäringen såvitt avser jordbruks-
departementets verksamhetsområde**

---

1 Inledning

Mot bakgrund av förändringarna inom trädgårdsnäringen i början av 1970-talet tillkallades år 1974 särskilda sakkunniga¹ för att göra en samlad översyn av förhållandena inom näringen. De sakkunniga som antog namnet 1974 års trädgårdsnäringens utredning skall enligt direktiven överväga frågor som sammanhänger med bl. a. omfattning, inriktning och lokalisering av trädgårdsnäringen. Mot denna bakgrund skall utredningen överväga om särskilda åtgärder erfordras för näringen. Utredningen överlämnade år 1975 promemorian "Växthusföretagens likviditetsproblem" med förslag om stödåtgärder till trädgårdsnäringen till följd av höjda oljepriser m. m. Förslagen utgjorde underlag för riksdagens beslut om särskilt stöd till trädgårdsnäringen (prop. 1975: 85, JoU 1975: 16, rskr 1975: 183).

1974 års trädgårdsnäringens utredning har i augusti 1978 avlämnat delbetänkandet (SOU 1978: 51) Svensk trädgårdsnäring: Produktion, rationalisering och internationella förhållanden. Utredningens sammanfattning av betänkandet torde fogas som *bilaga 3* till huvudprotokollet.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av styrelsen för internationell utveckling (SIDA), socialstyrelsen, statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), lantbruksstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens jordbruksnämnd, kommerskollegium, generaltullstyrelsen, statens pris- och kartellnämnd, konsumentverket, arbetsmarknadsstyrelsen, statens industriverk, Sveriges lantbruksuniversitet, samtliga länsstyrelser, näringsfrihetsombudsmannen (NO), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Trädgårdsnäringens riksförbund (TRF), Hushållningssällskapens förbund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorga-

¹ Departementsrådet Rune Henriksson, ordförande, samt riksdagsledamoten Jan Bergqvist, kommunalrådet Villiam Björk, f. riksdagsledamoten Valdo Carlström och riksdagsledamoten Anna-Lisa Nilsson.

nisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Svenska lantarbetareförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska samernas riksförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Kooperativa förbundet (KF) samt Sveriges frukt- och grönsaksdistributörers förening (SFG). Flera av remissinstanserna har överlämnat av dem inhämtade yttranden. Slutligen har skrivelse inkommit från importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD).

Utredningen har vidare i december 1978 avlämnat delbetänkandet (Ds Jo 1978: 13) Svensk trädgårdsnäring: Rådgivning. Betänkandet torde fogas till huvudprotokollet som *bilaga 4*.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av statskontoret, RRV, lantbruksstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statens industriverk, Sveriges lantbruksuniversitet, länsstyrelserna i Uppsala, Gotlands, Blekinge, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Örebro, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län, LRF, TRF, Hushållningssällskapens förbund, TCO, SACO/SR, Svenska lantarbeta-reförbundet och SFG.

En sammanställning av remissyttrandena över de båda betänkandena bör fogas till huvudprotokollet som *bilaga 5*. Beträffande nuvarande förhållanden m. m. samt utredningens närmare överväganden hänvisas till betänkandena.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Översikt av förhållandena inom näringen

Trädgårdsnäringen indelas vanligen i fruktodling, bärödling, köksväxtodling, prydnadsväxtodling och odling av plantskoleväxter. Vidare skiljer man mellan odling under glas, i huvudsak i växthus, och odling på friland.

Växthusodling bedrivs vid ca 2 700 företag och på en sammanlagd areal av ca 430 ha. Arealen har genom åren ökat något. Odlingen har ett årligt produktionsvärde av 650 milj. kr. och sysselsätter stadigvarande ca 9 000 personer och tillfälligt ca 3 000 personer. Den omfattar köksväxter och prydnadsväxter. Vanligen används växthusen för flera olika kulturer under året. I fråga om köksväxter dominerar tomat, gurka och sallat. Köksväxtodlingen har ökat under senare år. Av prydnadsväxterna har odlingen av krukväxter, lökblommor och utplanteringsväxter ökat medan snittblommor, sticklingar och småplantor har minskat.

Frilandsodlingen omfattar 23 000 ha vid 3 200 företag. Både arealen och antalet företag har minskat under senare år. Odlingen sysselsätter ca 8 500 personer stadigvarande och ca 8 000 personer tillfälligt. Produktionsvärdet är 450 milj. kr. På friland odlas köksväxter, frukt, bär samt

plantskoleväxter. Köksväxter exkl. de som odlas på kontrakt för konservindustrin odlas på ca 5 000 ha. Den största produkten är morötter. Därefter följer vitkål, lök, rödbetor och blomkål. Kvantiteterna har ökat för alla växtslag, mest för lök och morötter. Bland de kontraktsodlade grödorna är konservärterna störst. Därefter kommer morötter, gurka, rödbetor och spenat. Den sammanlagda arealen är 11 000 ha.

Fruktodlingen omfattar ca 3 500 ha. Äpple är det dominerande fruktslaget och svarar för 75 % av arealen. Jordgubbar odlas på 2 000 ha och svarar för 80 % av bärodlingens arealen. På resterande del odlas i huvudsak svarta vinbär. Bärodlingen ökar i omfattning. Det gäller även produktionen av plantskoleväxter. Sådan produktion bedrivs på ungefär 1 000 ha.

Trädgårdsodlingen är framför allt lokaliserad till de sydligare delarna av landet. Skåne svarar för ca 60 % av den totala trädgårdsproduktionen. Endast bärodlingen uppvisar en någorlunda jämn fördelning över landet.

Svensk trädgårdsnäring har ett sammanlagt årligt produktionsvärde på 1,1 miljarder kr. samt ett förädlingsvärde på 600 milj. kr. Värdet av konsumtionen av sådana trädgårdsprodukter, som odlas i Sverige, uppskattas till ca 7 miljarder kr., varav knappt hälften är svenska produkter.

Behovet av förbättrad miljö ökar efterfrågan på miljöskapande växtmaterial. Konsumtionen av köksväxter har under senare år visat en viss ökning. Efterfrågan på prydnadsväxter har ökat i något större omfattning.

Antalet företagare och fast anställda i företag med odling av trädgårdsprodukter uppgår till ca 17 000 personer. Dessutom sysselsätts ca 11 500 personer tillfälligt under längre eller kortare tid. Härtill kommer de som är sysselsatta i de näringar som försör producenterna med råvaror eller som svarar för försäljning och förädling av de färdiga produkterna.

Nuvarande statliga stöd till trädgårdsnäringen omfattar stöd till utbildning, forskning och försök (15 milj. kr.), rådgivning m. m. (6 milj. kr.), nedsättning av energiskatt (7 milj. kr.), restitution av bensinskatt (800 000 kr.), bidrag till energibesparande åtgärder (4 milj. kr.) samt kreditgarantier (19 milj. kr.). Dessutom ingår gränsskyddet i samhällets stöd till näringen. Värdet härav är svårt att uppskatta. Den totala tulluppbörden för sådana slag av trädgårdsprodukter som odlas i Sverige är av storleksordningen 60 milj. kr.

Trädgårdsnäringens utredningen framhåller att det i stora delar av Sverige finns goda förutsättningar att bedriva en rationell produktion av trädgårdsprodukter. Ljusförhållandena är gynnsamma under en stor del av året och tillgången på vatten är bättre än i många andra länder. Den kalla årstiden medför att insekts- och sjukdomsangrepp blir begränsade,

vilket innebär att användningen av kemiska bekämpningsmedel kan hållas på låg nivå. Å andra sidan medför den kalla årstiden att vegetationsperioden för frilandsodlingen blir begränsad och att uppvärmningskostnaderna för odling under glas ökar. Växthusodlingen, som särskilt svårt drabbats av energikrisen, är ännu i stor utsträckning beroende av importerad olja. Enligt utredningens mening bör denna odling i framtiden ha goda förutsättningar att än mer tillvarata solenergi och utnyttja spillvärme från industrin. Utredningen framhåller vidare att det inom näringen finns kunniga odlare och anställda samt väl utbyggda produktionsanläggningar, vilket tillsammans skapar goda förutsättningar för en rationell produktion.

Utredningen konstaterar att den svenska trädgårdsnäringen har nått en betydande omfattning. Den har utvecklats under stark konkurrens från andra länder. Odlingen har uppvisat en stor anpassningsförmåga vad gäller såväl inriktning som produktionsteknik. Bl. a. gurka och tomat har också en tillfredsställande produktivitetsutveckling.

De svenska trädgårdsföretagen har enligt utredningens mening genom ett skickligt tillvaratagande av tekniska framsteg och andra rationaliseringsmöjligheter samt genom en smidig anpassning av produktionen till förändringar i efterfrågan och odlingsförutsättningar nått sin nuvarande omfattning.

Stor osäkerhet har emellertid enligt utredningens mening präglat näringen under senare år. Den har föranletts av flera olika faktorer. Ökad import har kraftigt drabbat odlingen av snittblommor, vilken till viss del har slagits ut. Sålunda har nejlikodlingen reducerats med mer än 40 % på några år. Energit krisen ökade på kort tid starkt produktionskostnaderna. Vidare har de viktfulla som tillämpas på trädgårdsprodukter alltmer urholkats genom penningvärdets försämring.

Utredningen har undersökt lönsamhetens utveckling inom näringen. Fullgott statistiskt material har inte kunnat tas fram för en sådan bedömning. Utredningen har sammanfattningsvis bedömt att lönsamheten, absolut sett, inte är tillfredsställande i någon av produktionsgrenarna. Särskilt dålig är den för företag med snittblommor och blandade kulturer. Lönsamheten har drastiskt försämrats för snittblomsterföretagen. För övriga grupper av företag är inte utvecklingen lika entydig. Bedömningen avser förhållandena t. o. m. år 1977.

Flera remissinstanser har lämnat synpunkter på utvecklingen och problemen inom näringen. Remissinstanserna framhåller att statistiken på trädgårdsområdet är bristfällig och att detta försvårar möjligheterna att göra någorlunda säkra bedömningar av förhållandena.

Åsikterna är delade om de ekonomiska förhållandena inom näringen. TRF framhåller att kostnadsökningarna har varit mycket starkare än ökningen av produktpriserna. Lönsamheten har därför försämrats trots betydande rationaliseringsåtgärder och strukturomvandling. Tecken

härpå är dels en lägre investeringstakt än i andra näringar, dels att inkomstutvecklingen för de anställda varit sämre än inom industrin. KF, LO, SFG och Sveriges grossistförbund menar att lönsamhetsproblem i huvudsak förelegat endast inom produktionen av snittblommor. Övriga delar av näringen anses inte ha eller ha haft större problem än näringslivet i övrigt. Man pekar också på att utredningen inte har beaktat den utveckling av den internationella konkurrenskraften under åren 1977 och 1978 som blivit en följd av bl. a. valutakursförändringarna.

För egen del vill jag anföra följande. Vi har i Sverige goda möjligheter att bedriva en effektiv trädgårdsproduktion. Klimat och övriga naturliga förutsättningar samt en hög produktionsteknisk nivå gör det möjligt att framställa produkter av mycket god kvalitet till konkurrenskraftiga priser. Trädgårdsnäringen har också nått en betydande omfattning. Produktionsvärdet överstiger 1 miljard kr. Efterfrågan på trädgårdsprodukter ökar generellt sett. Detta gäller såväl ätbara produkter som krukväxter och snittblommor. Det bör därför finnas goda framtidsförutsättningar för svensk trädgårdsnäring.

Som utredningen framhåller har dock en stor osäkerhet präglat näringen under senare år. Den drastiska ökningen av oljepriserna för några år sedan höjde avsevärt produktionskostnaderna i växthusodlingen. Importen från andra länder av framför allt snittblommor har tvingat fram nedläggningar och omställning av produktionen. Osäkerheten föranleds också av att priserna på trädgårdsprodukter varierar mycket mellan olika år. Dessa variationer beror på internationella faktorer och väderleksförhållanden m. m.

De av utredningen redovisade lönsamhetsundersökningarna visar stor variation mellan olika verksamhetsgrenar och mellan olika företag. Uppenbart är att vissa delar av näringen såsom snittblomsterodlingen fått vidkännas stora förluster. Den bristande rationaliseringsverksamheten, bl. a. när det gäller växthusen, visar också att lönsamheten varit otillfredsställande och inte medgett en tillräcklig modernisering.

Efterfrågan på trädgårdsprodukter väntas enligt gjorda prognoser öka i framtiden. Den svenska trädgårdsnäringen bör ha möjlighet att i motsvarande utsträckning öka sin produktion. Härför talar inte minst konsumenternas krav på färska produkter av god kvalitet.

De svårigheter som näringen fått kännas vid under senare år är av olika karaktär. De har delvis varit föranledda av långsiktiga, strukturella förändringar utomlands. Sådana förändringar måste accepteras, men näringen bör ges möjlighet till rimlig anpassning till nya förutsättningar. Statsmakterna har redan nu gett stöd i sådant syfte i icke obetydlig omfattning.

Andra svårigheter inom näringen har föranletts av snabbt uppkomna förändringar såsom ökande produktionskostnader och konkurrens från andra länder. Den svenska odlingen måste uppnå en sådan effektivitet

och produktionsförmåga att sådana förändrade konkurrensbetingelser kan mötas. Jag är övertygad om att de svenska företagen kan uppnå en sådan styrka.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att de bedömningar utredningen har gjort avser förhållandena t. o. m. år 1977. Den fr. o. m. detta år förda ekonomiska politiken bör enligt min mening ha förstärkt konkurrenskraften gentemot utländska företag och generellt ha förbättrat lönsamheten i näringen. Många problem kvarstår dock. På grundval av den översyn av statens stöd till näringen som utredningen redovisar bör därför åtgärder vidtas. Jag återkommer till dessa i det följande.

2.2 Riktlinjer för en svensk trädgårdsnäringspolitik

Mot bakgrund av förutsättningarna för att bedriva trädgårdsnäring i Sverige anför trädgårdsnäringsutredningen följande angående riktlinjer för en svensk trädgårdsnäringspolitik.

Svensk trädgårdsnäring har under de senaste decennierna utvecklats och förändrats. En uttalad övergripande målsättning har emellertid saknats från samhällets sida. De samhällseliga insatserna på trädgårdsområdet har under senare år förstärkts på grund av de svårigheter som delar av trädgårdsnäringen utsatts för. Ökade statliga insatser på trädgårdsområdet motiveras enligt utredningen att riktlinjer dras upp för politiken på området. Inom ramen härför kan sedan samhällets insatser samordnas.

Utredningen har vid sina överväganden om trädgårdsnäringspolitikens utformning utgått från att de som arbetar inom trädgårdsnäringen skall ha en ekonomisk och social standard som är likvärdig med den som erbjuds inom andra näringar. Näringen skall också erbjuda trygg sysselsättning och god arbetsmiljö. Samtidigt skall konsumenterna tillförsäkras produkter av god kvalitet till rimliga priser.

Stora variationer i lönsamhet förekommer mellan olika år och är till nackdel för näringen. Sådana variationer kan orsakas av årsmån eller strukturella förändringar i vårt land eller i omvärlden. Särskilda åtgärder bör enligt utredningen vidtas för att minska följdverkningarna härav.

Trädgårdsproduktionens nuvarande omfattning och lokalisering är resultatet av marknadskrafternas inverkan samt av trädgårdspolitiska åtgärder i form av gränsskydd och rationaliseringsstöd.

Av de trädgårdsprodukter som kan odlas kommersiellt i Sverige svarar inhemsk produktion för ca hälften av marknaden sett över hela året. Under den svenska produktionssäsongen är odlingen av några produkter tidvis tillräcklig för att täcka inhemsk efterfrågan. För flertalet produkter är emellertid konsumtionen avsevärt större än produktionen. Import är därför nödvändig även under vår odlingsssäsong.

Mot bakgrund av konsumtionsprognoser m. m. bedömer utredningen att efterfrågan på trädgårdsprodukter kommer att öka. Då goda förutsättningar finns för trädgårdsproduktion under vår odlingssäsong bör den ökade efterfrågan till stor del kunna tillgodoses genom utökad svensk produktion. Förutsättningar härför finns i synnerhet för de produkter som genom våra ljusförhållanden får en särskilt god kvalitet.

Den svenska produktionens omfattning kommer liksom hittills att påverkas av den internationella konkurrenskraften. Dock bör subventionerade produkter eller dumping inte få inverka på produktionens omfattning.

Det är enligt utredningen angeläget att trädgårdsproduktionen bedrivs så rationellt som möjligt. Effektiv produktion är en förutsättning för en tillfredsställande konkurrensförmåga gentemot utlandet liksom för en tillfredsställande inkomstutveckling för de yrkesverksamma inom näringen. Det är också en förutsättning för att konsumenterna skall få produkter till rimliga priser.

En rationellt bedriven verksamhet förutsätter möjligheter för företagen att fortlöpande använda modern teknik och nya odlingsmetoder. Samhällets hittillsvarande insatser för att initiera och förbättra försöks-, forsknings- och rådgivningsverksamheten har gett goda resultat. Dessa aktiviteter bör utvecklas och anpassas till näringens aktuella och långsiktiga behov.

Samhällets finansiella stöd bör enligt utredningen främst inriktas på att främja en fortsatt effektivisering av produktionen inom trädgårdsnäringen. Utredningen bedömer att det erfordras betydande investeringar i bl. a. växthus under de närmaste åren. För att minska förbrukningen av energi i växthusodlingen måste ökad stimulans ges till utveckling och uppförande av energisnåla växthus och till investeringar i andra energibesparande åtgärder.

Utredningen påpekar att det är av avgörande betydelse för de ekonomiska förhållandena inom trädgårdsnäringen att stabila avsättningsförhållanden för produkterna kan uppnås och att distribution och handel med trädgårdsprodukterna bedrivs på ett effektivt sätt. Det är även angeläget från konsumentsynpunkt att prisövervakande myndigheter så långt möjligt regelbundet följer prissättningen på trädgårdsprodukter.

Den regionala trädgårdsproduktionen är av betydelse när det gäller att tillgodose konsumenternas behov av färska produkter. Näringen har också i vissa områden stor regionalekonomisk betydelse. Det är angeläget att trädgårdsnäringens möjligheter utnyttjas för att uppnå regionalpolitiska mål.

Utredningen tar också upp beredskapsaspekten. Utredningen framhåller att en effektiv och konkurrenskraftig produktionsapparat ger goda förutsättningar att vid en eventuell avspärrning tillgodose behovet av trädgårdsprodukter. Såväl anläggningar som en kunnig yrkeskår kom-

mer att stå till förfogande och medverka till en förbättrad livsmedelsberedskap. Genom en omställning av bl. a. växthusproduktionen från prydnadsväxter till köksväxter kan bortfallet av importerade ätbara trädgårdsprodukter i viss mån kompenseras. Utredningen anser att fröer, bekämpningsmedel, olja m. m. bör stå till trädgårdsnäringsens förfogande i tillräcklig omfattning under en avspärrningssituation.

Flertalet remissinstanser delar utredningens uppfattning att särskilda riktlinjer behövs för en svensk trädgårdsnäringspolitik. Handelns och industrins organisationer finner dock inga skäl för att föra en särskild politik på detta område. De anser att i stället allmänna näringspolitiska principer bör tillämpas.

Den övervägande delen av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag till riktlinjer eller lämnar dem utan erinran. Några remissinstanser, bl. a. statens jordbruksnämnd, NO och SPK, anser att marknadsfrågorna borde vara med i bilden när riktlinjerna för politiken utformas. Synpunkter lämnas av remissorganen på olika delfrågor.

Beredskapsaspekten behandlas av flera remissinstanser. Statens jordbruksnämnd finner att det är till fördel för landet att i en avspärrningssituation ha tillgång till frukt och köksväxter av hög kvalitet. Nämnden betonar dock att det från beredskapssynpunkt är angeläget att odlingen inte koncentreras till ett alltför begränsat sortiment, att odlingen är spridd över hela landet och att koncentration undviks i sådana delar av landet som är troliga primärmål vid ett angrepp mot Sverige. TRF tillmäter beredskapsmotivet en väsentligt större tyngd än vad utredningen gjort. Skall trädgårdsprodukter kunna odlas under avspärrningstider måste enligt förbundets mening en produktionsapparat upprätthållas även i fredstid. Som exempel nämns bl. a. att det tar minst sex till åtta år att etablera en fruktodling. KF finner inte något beredskapsmål befogat eftersom produkterna på det hela taget är mer umbärliga än produkter från jordbruket och dessutom från näringssynpunkt delvis kan ersättas av t. ex. vitamintabletter och liknande.

Många remissinstanser, bl. a. flera länsstyrelser, betonar näringens betydelse för sysselsättningen. TRF anför att det på grund av ökande efterfrågan finns förutsättningar för en större produktion inom landet. Därigenom kan nya arbetstillfällen skapas för såväl permanent som säsongmässigt sysselsatta. Förbundet anser därför att sysselsättningsaspekterna bör betonas mer än vad som görs i betänkandet. Svenska lantarbetareförbundet framhåller att arbetsmiljöaspekterna måste ägnas större uppmärksamhet i framtiden. De regionalpolitiska aspekterna understryks av länsstyrelserna.

Några remissinstanser tar upp kvalitetsaspekten. LRF anför att frågan om svensk odling av ätliga produkter inte bara har en kvantitets- utan även en kvalitetsaspekt. Vårt nordliga läge och vår spridda odling medför ett mindre behov av kemiska bekämpningsåtgärder än odling i var-

mare länder. Vid odling i vårt land finns även möjligheter att kontrollera odlingen, t. ex. efterlevnaden av kärenstider, på ett annat sätt än vad gäller importvaror. Detta är särskilt viktigt vad gäller grönsaker som konsumeras färska utan någon beredning som kan minska eventuella rester av bekämpningsmedel.

För egen del vill jag anföra följande. Statsmakterna har alltsedan den s. k. energikrisens dagar vid ett flertal tillfällen haft att ta ställning till olika åtgärder för att stödja trädgårdsnäringen. Sedan lång tid tillbaka satsas också icke obetydliga samhällsliga resurser på forskning, försök, rådgivning och finansiellt stöd till näringen. Ett uttalat övergripande mål för politiken på området har emellertid saknats från samhällets sida. I likhet med utredningen och flertalet remissinstanser finner jag att det mot denna bakgrund är motiverat att dra upp vissa riktlinjer för politiken på trädgårdsområdet, mot vilka sedan samhällets insatser på området kan stämmas av.

Jag ansluter mig i stort till de utgångspunkter utredningen har angett för sina överväganden om politikens utformning. Jag vill emellertid i anslutning härtill framhålla att mål rörande ekonomisk och social standard, sysselsättning, arbetsmiljö och konsumentpolitik inte annat än undantagsvis kan eller bör lösas med enbart sektorpolitiska medel. Sådana mål bör i stället nås med hjälp av generella politiska medel. Detta hindrar emellertid inte att selektiva medel kan tillgripas för att lösa problem som är speciella för en näring.

Jag ansluter mig liksom flertalet remissinstanser i huvudsak till de riktlinjer för trädgårdsnäringens politik som utredningen har föreslagit. Jag har för avsikt att närmare behandla vissa av förslagen till riktlinjer i samband med att jag tar upp utredningens förslag till åtgärder på olika områden. Dessförinnan skall jag emellertid något kommentera några av riktlinjerna i övrigt.

Enligt min mening bör den svenska produktionen även i framtiden vara beroende av dess internationella konkurrenskraft. Den nuvarande produktionen bedömer jag ha god konkurrenskraft. Vissa justeringar av gränsskyddet måste dock göras med hänsyn till förändringar i bl. a. odlingsbetingelser och transportförhållanden som inträffat sedan de nuvarande tullsatserna fastställdes.

Chefen för handelsdepartementet redovisar senare sina ställningstaganden till utredningens förslag när det gäller frågor som rör tullskyddet för trädgårdsprodukter.

I detta sammanhang vill jag också nämna att jag inte finner det nödvändigt att av beredskapsskäl upprätthålla en hög produktion av trädgårdsprodukter. Jag delar utredningens uppfattning att en trädgårdsnäring av den omfattning som det är realistiskt att räkna med i framtiden bör kunna tillgodose rimliga beredskapskrav.

För att stimulera den inhemska produktionen gäller det således att på

olika vägar stärka dess internationella konkurrenskraft. Genom att i ökad omfattning satsa på forskning, försök, rådgivning och finansiellt stöd kan samhället främja en effektiv och rationell produktion. Införande av ny teknik och nya kulturer samt omställning av befintlig produktion bör underlättas. Även mål rörande arbetsmiljö och sysselsättning kan nås denna väg. Jag återkommer till dessa frågor när jag behandlar rationaliseringsverksamheten. Konkurrenskraften bestäms också i stor utsträckning av effektiviteten i distributionsledet. Det är därför angeläget att trädgårdsnäringsutredningen analyserar denna fråga i sitt fortsatta arbete.

Jag finner det lämpligt att i detta sammanhang ta upp utredningens förslag om en fond för marknadsfrämjande åtgärder. Utredningen anser att särskilda åtgärder bör vidtas för att minska följdverkningarna av de stora variationer i lönsamhet som förekommer mellan olika år. Utredningen föreslår att en särskild fond, benämnd Fonden för marknadsfrämjande åtgärder inom trädgårdsnäringsn, tillskapas. Från fonden skall odlare i efterhand kunna erhålla pristillägg efter odlingssäsongen om skäligen kostnadstäckning inte erhållits. Även kollektiva åtgärder som stödköp, lagringsbidrag och andra marknadsfrämjande åtgärder skall kunna komma i fråga. Finansieringen av fonden föreslås ske med budgetmedel, medel inom jordbruksprisregleringen och med produktavgifter på såväl inhemsk produktion som import. För administrationen föreslås att ett särskilt regleringsorgan bildas.

Meningarna är delade bland remissinstanserna om utredningens förslag till fond för marknadsfrämjande åtgärder. Några, såsom lantbruksstyrelsen, industriverket, LRF, Svenska lantarbetareförbundet och TRF, anser att behov finns av en sådan fond och att utredningens förslag kan utgöra grunden för en mer utvecklad marknadsreglering. Statens jordbruksnämnd har i princip ingen erinran mot att fonden inrättas. En särskild arbetsgrupp bör dock enligt nämnden tillsättas för att utforma ett system för pris- och marknadsregleringen. LO har inte tagit ställning med motiveringen att förslaget inte är tillräckligt utrett. Flertalet av de instanser som närmare behandlat frågan avstyrker på olika grunder utredningens förslag. Till dessa hör RRV, NO, SPK, konsumentverket, KF, SACO/SR, SFG, grossistförbundet och industriförbundet. Några anser att skäl saknas för att tillskapa en fond. Andra pekar på administrativa problem. Flera instanser anser att förslaget behöver utredas mer ingående.

Exempel på svårigheter som anförs är den uppgiftsinsamling som behövs, perioden under vilken en produkt skall avgiftsbeläggas, handelspolitiska svårigheter, kontroll eller kvotering av importen samt styrningen av produktionen. Vissa remissinstanser förordar att fonden endast används för kollektiva åtgärder inom näringen. Synpunkter läggs även på vilka produkter som skall omfattas av systemet.

För egen del är jag f. n. inte beredd att ta ställning till utredningens förslag i denna del. Förslaget bör ytterligare övervägas med hänsyn till vad remissinstanserna anført. Vidare sammanhänger frågan om en fond för marknadsfrämjande åtgärder med utredningens fortsatta arbete rörande marknadsfrågorna. Frågan bör därför utredas vidare varvid arbetet främst bör inriktas mot kollektiva marknadsfrämjande åtgärder.

2.3 Rationaliseringsverksamheten

2.3.1 Riktlinjer

Effektiv produktion är enligt trädgårdsnäringsutredningen en förutsättning för att trädgårdsnäringsen skall kunna möta konkurrens från utlandet och för att en tillfredsställande lönsamhetsutveckling skall komma till stånd inom näringen. Det är också en förutsättning för att konsumenterna skall få produkter av god kvalitet till rimliga priser.

Rationaliseringspolitiken på trädgårdsområdet föreslås mot bakgrund härav syfta till att skapa en effektiv och konkurrenskraftig näring som ger sina utövare trygg sysselsättning och en med andra grupper likvärdig standard. Härutöver bör politiken tillgodose andra angelägna samhällsliga syften såsom god arbetsmiljö och hushållning med energi.

Utredningen finner det sålunda angeläget från samhällets, konsumenternas och näringens synpunkt att rationaliseringsverksamheten stöds och främjas på olika sätt. De gängse medlen är härvidlag finansiellt stöd i olika former till investeringar inom näringen samt forskning, försöksverksamhet och rådgivning rörande trädgårdsproduktionen. Dessa insatser bör enligt utredningen inriktas på ett sådant sätt att de förutom att främja effektivitet i produktionen även tillgodoser andra samhällsliga intressen. Från regionalpolitisk synpunkt är det enligt utredningen sålunda av vikt att även de möjligheter tas till vara som trädgårdsodlingen erbjuder att öka antalet arbetstillfällen i de delar av vårt land där samhället vidtar särskilda åtgärder för att trygga och öka sysselsättningen. Från social synpunkt är det angeläget med förbättringar för företagarna i fråga om bl. a. ordnad ledighet och för de anställda vad gäller sysselsättning året om. Kraven på goda arbetsmiljöer och trädgårdsprodukter av hög kvalitet måste tillgodoses. Det gäller även kravet på hushållning med energi.

Finansieringsstöd lämnas f. n. i olika former. För åtgärder som ökar effektiviteten inom trädgårdsföretag eller för förvärv och drift av sådana företag kan kreditgarantier och i vissa fall statsbidrag utgå. För energibesparande åtgärder inom näringen lämnas statsbidrag. Vidare finns ett temporärt stöd i form av lån till vissa växthusföretag för omställning av produktion, m. m. Sistnämnda stöd upphör den 30 juni 1979. Enligt utredningens uppfattning har de olika stödformerna i huvudsak

fungerat väl. De bör därför även fortsättningsvis utgöra det statliga finansiella stödet till näringen.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar utan erinran utredningens förslag till riktlinjer för rationaliseringsverksamheten.

Utredningen har enligt min mening på ett förtjänstfullt sätt beaktat olika aspekter på rationaliseringen när den formulerat målen för verksamheten. Jag finner förslagen väl avvägda och förordar därför att de läggs till grund för samhällets insatser på området. Finansieringsstödet bör även i fortsättningen utgöras av kreditgarantier, statsbidrag och särskilda lån.

2.3.2 Statligt finansieringsstöd

Utredningen har analyserat det framtida behovet av finansieringsstöd till näringen. Som exempel på områden där behovet kommer att bli stort kan nämnas växthusodlingen. Mer än 40 % av växthusen är äldre än 20 år, vilket innebär att de är orationella och vanligen erbjuder en dålig arbetsmiljö. Inom fruktodlingen har en eftersläpning skett i fråga om att förnya odlingarna. Den tekniska utvecklingen går mycket fort inom näringen. Det är angeläget att ny teknik snabbt kommer till användning i praktisk drift. För att öka näringens omfattning i norra Sverige erfordras väsentligt förbättrade möjligheter till bl. a. finansiellt stöd. Företagen har under senare år blivit mycket kapitalkrävande. För att underlätta start eller övertagande av trädgårdsföretag behövs därför enligt utredningen i ökad utsträckning finansiellt stöd.

Utredningen föreslår att statligt finansieringsstöd till trädgårdsnäringen bör utgå till åtgärder som effektiviserar produktionen inom näringen, till utvidgning, nyetablering och förvärv av företag samt till åtgärder i övrigt som bidrar till att målet för rationaliseringspolitiken uppfylls. Nuvarande grunder för stöd bör enligt utredningen i huvudsak vara oförändrade. Jag delar denna uppfattning. I det följande tar jag endast upp sådana förslag från utredningen som innebär förändringar av nuvarande bestämmelser samt vissa förslag som har aktualiserats av remissinstanserna.

Enligt utredningen bör stöd liksom hittills kunna lämnas till enskild person, sambruksförening, ekonomisk förening, handelsbolag eller aktiebolag som driver eller har för avsikt att driva trädgårdsproduktion. För att erhålla stöd bör en enskild person ha sin huvudsakliga sysselsättning i och inkomst från företaget. I fråga om juridiska personer bör som villkor gälla att minst en person skall ha full sysselsättning i företaget efter de planerade åtgärderna.

Lantbruksstyrelsen föreslår att stödet i huvudsak inriktas på att bygga upp och vidmakthålla rationella företag med ett begränsat antal sysselsatta. Man anför att det under 1970-talet tydligt har framgått att det är de stora företagen med många anställda som haft svårast att klara

påfrestningarna. Det torde därför enligt styrelsen från många synpunkter vara förmånligt att den önskvärda produktionen fördelas på enheter av småföretagskaraktär. Dessa bör dock inte vara mindre än att teknikens landvinningar vid varje tidpunkt kan utnyttjas på effektivt sätt. Någon bestämd storleksgräns kan därför inte anges för olika företagstyper. Också det faktum att trädgårdsföretagen har svårt att bereda sina anställda jämn sysselsättning under året talar för mindre enheter. Särskilt stödet till nyetablering bör enligt styrelsens mening i första hand begränsas till sådana enheter. Större företag föreslås dock kunna erhålla stöd till rationaliseringsåtgärder av olika slag.

För egen del finner jag inte skäl att frångå utredningens förslag genom något uttalande om vilka företag som främst bör komma i fråga för stöd. De eventuella nackdelar som från företagsekonomisk synpunkt kan förekomma vid stordrift inom näringen bör enligt min mening beaktas vid den kalkylering som görs i samband med prövningar av ansökningar om stöd.

Stödet föreslås endast utgå till företag som bedriver yrkesmässig produktion av trädgårdsprodukter. Produktion av trädgårdsväxter sker ofta i kombination med försäljning av egna och från annat håll inköpta produkter. I sådana fall bör liksom hittills den egna produktionen framstå som väsentlig i förhållande till företagets totala omsättning för att stöd skall kunna lämnas. Som huvudprincip bör vidare gälla att investeringar i anläggningar m. m. för försäljning inte bör stimuleras med denna stödform. Utredningen anser emellertid, till skillnad från vad som hittills gällt, att stöd till rationaliseringsåtgärder som avser växthus bör kunna lämnas för hela växthuset även om en del av detta används för försäljning. Huvuddelen av växthuset i fråga skall emellertid användas för egen produktion. Nuvarande bestämmelser som innebär att stöd inte utgår till försäljningsdelen har nämligen visat sig vålla besvärande avgränsningsproblem vid handläggning av ansökningar om stöd. Stöd bör emellertid i övrigt inte lämnas till investeringar i byggnader och utrustning av lokaler för minutförsäljning. Sådant stöd kan enligt utredningen lämnas av utvecklingsfonderna.

Remissinstanserna har med undantag av lantbruksstyrelsen tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. Lantbruksstyrelsen anser att oavsett den egna produktionens omfattning i förhållande till företagets totala omsättning bör stöd kunna lämnas till investeringar i produktionsdelen förutsatt att denna är av sådan omfattning att den kan drivas rationellt. Vidare anser styrelsen att företag där den egna produktionen framstår som det väsentliga bör kunna få stöd till alla delar av sin verksamhet förutsatt att åtgärden är ägnad att effektivisera verksamheten eller förbättra miljön.

För egen del vill jag efter samråd med chefen för industridepartementet i denna fråga erinra om att utvecklingsfondernas långivning i första

hand bör inriktas på tillverkande företag. För att i viss mån underlätta finansieringen för de kombinerade trädgårdsföretagen förordar jag därför att nuvarande bestämmelser för stöd till dessa ändras i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag.

Gällande bestämmelser innebär vissa inskränkningar i möjligheterna att ge stöd vid nyetablering av trädgårdsföretag. De har motiverats av att marknadsförutsättningarna inte har bedömts vara sådana att någon nämnvärd ökning av produktionskapaciteten borde stimuleras. Som framgår av vad jag tidigare anfört anser utredningen att det f. n. finns ett begränsat utrymme för en ökad produktion. Avgörande blir på den punkten den internationella konkurrenskraften. Utredningen anser emellertid inte skäl föreligga att bibehålla nuvarande på förhand restriktiva inställning till stöd till nyetablering av trädgårdsföretag. Den nuvarande ordningen har i många fall framtvingat irrationella lösningar vid nyetablering, exempelvis genom att en nystartande företagare har måst etablera sig på nedgångna och ofta med tanke på framtida expansion mindre lämpligt lokaliserade företag. Han har då kunnat erhålla stöd för övertagande av företaget samt för upprustning och expansion. Från allmän synpunkt hade det ofta varit lika bra eller bättre att det gamla företaget helt lagts ned och etableringen skett på annan plats. En annan nackdel med nuvarande ordning är att den hämmar utvecklingen av trädgårdsproduktionen i sådana delar av landet där produktion f. n. saknas eller är av liten omfattning.

Enligt utredningen kan en alltför stor stimulans till utökning av produktionen i form av stöd till företagsutbyggnad och nyetablering vålla betydande marknadsproblem. För att förhindra att sådana problem skall uppkomma till följd av statlig stödgivning föreslår utredningen därför att det vid prövningen av ärenden om stöd generellt införs en allmän bedömning av åtgärdens lämplighet från marknadssynpunkt. En sådan bedömning kan leda till att det tillgängliga produktionsutrymmet framtvingar begränsningar i stödgivningen och prioriteringar mellan olika sökanden. Denna prioritering bör enligt utredningen i huvudsak ske enligt följande.

Sökande som redan bedriver produktion av visst slag bör alltid få stöd till rationaliseringsåtgärder som avser denna, förutsatt naturligtvis att villkoren i övrigt för stöd uppfylls. Större utvidgningar av befintliga företag och nyetablering av företag bör jämföras. Avgörande faktor för stöd bör enligt utredningen här vara sysselsättningsaspekten. Rationaliseringen måste nämligen bedrivas på ett sådant sätt att den inte leder till arbetslöshet. Sålunda kan det vara nödvändigt för ett befintligt företag att utöka produktionen av någon produkt i samband med en genomgripande effektivisering eller produktionsomläggning, om arbetsstyrkan i företaget skall kunna bibehållas. Likaledes kan det från samhällets synpunkt vara angeläget att sysselsättning skapas inom trädgårds-

näringsen i områden som allmänt sett är sysselsättningssvaga. Om sådana förutsättningar råder som här har angetts, föreslås åtgärderna i fråga ges hög prioritet vid stödgivningen.

Lantbruksstyrelsen bör enligt utredningens förslag svara för den erforderliga översiktliga marknadsbedömningen. Vid denna bör styrelsen samråda med jordbruksnämnden samt med näringsen, handelns och de anställdas organisationer. Utredningen bedömer det inte sannolikt att sådana bedömningar behövs för mer än ett fåtal produkter. I samband med ansökan om stöd till större utvidgningar eller vid nyetablering bör sökanden ange hur försäljningen av produkterna är tänkt att ske.

Remissinstanserna understryker behovet av marknadsbedömning vid utvidgning eller nyetablering. Jag har ingen erinran mot utredningens förslag i denna fråga.

Innan jag övergår till att behandla villkoren för kreditgarantier och statsbidrag vill jag nämna att jag i likhet med utredningen har funnit lånestödet från anslaget Lån till trädgårdsnäringsen under Fonden för låneunderstöd på kapitalbudgeten vara av stort värde för att främja omställningen av produktionen vid vissa företag. Stödet har därigenom främjat sysselsättningen vid dessa företag. Enligt min mening bör denna form av stöd kunna utnyttjas även i framtiden när samhället väljer att stödja näringsen eller delar därav i situationer liknande dem som förekommit vid mitten av 1970-talet.

Statlig kreditgaranti bör enligt utredningen lämnas till alla åtgärder som effektiviserar produktionen inom näringsen, till utvidgning, nyetablering och förvärv av företag samt till åtgärder i övrigt som bidrar till att målet för rationaliseringspolitiken uppfylls. Häri inkluderas stöd till samverkan inom näringsen i olika former.

Utredningen har diskuterat amorteringsvillkoren för garantilånen till trädgårdsnäringsens rationalisering. Som framgår av tabell 1 är den längsta amorteringstiden för förvärvslån f. n. 20 år. Regeringen kan dock om särskilda skäl föreligger medge 30 års amorteringstid. Främst mot bakgrund av att kostnaderna för mark stigit kraftigt under senare år har utredningen funnit det motiverat att sätta den längsta amorteringstiden till 30 år. Denna tidpunkt bör emellertid förbehållas företag med stor andel av kapitalet bundet i mark eller byggnader med längre beräknad varaktighet än 25 år. För företag med tillgångar främst i växt-hus o. d. bör den längsta amorteringstiden inte ändras med hänsyn till att dessas varaktighet normalt inte kan väntas bli mer än ca 20—25 år till följd av den tekniska utvecklingen. Övriga låneformer föreslås mot bakgrund av investeringarnas varaktighet ha oförändrade villkor i fråga om längsta amorteringstid. Undantag görs för rationaliseringslån till fruktodlingsföretag till vilket jag återkommer.

Tabell 1 Nuvarande och föreslagna amorteringsvillkor för lån till trädgårdsnäringsens rationalisering med statlig kreditgaranti

Låneform	Längsta amorteringstid, år		Längsta amorteringsfria tid, år	
	Nuvarande bestämmelser	Förslag	Nuvarande bestämmelser	Förslag
Rationaliseringslån	20	20 ^b	3	3 ^c
Förvärvslån	20 ^a	30	2	3
Driftslån	15	15	2	3 ^c
Maskinlån	10	10	1	1
Lån för insats, förvärv eller lösen av andel i sambruksförening eller samverkansföretag	15	15	2	3

^a Regeringen kan medge 30 år om särskilda skäl föreligger.

^b För lån till fruktodlingsföretag 30 år.

^c För lån till fruktodlingsföretag 6 år.

I samband med start av företag eller större utvidgning eller omläggning av produktionen åtgår vanligen viss tid innan företaget når upp till planerad full produktion och fullgott resultat. Som följd härav blir likviditeten under denna tid lägre i företaget än när produktionen är i full gång. För att avhjälpa de problem detta medför för företaget kan amorteringsfrihet medges under ett till tre år efter lånets lyftningsdag i enlighet med vad som framgår av tabellen. Mot bakgrund av det allt större kapitalbehovet vid investeringar anser utredningen att den längsta amorteringsfria tiden bör vara tre år för alla typer av lån utom maskinlån, för vilka ett år bör gälla som längsta amorteringsfria tid.

En betydande eftersläpning råder i fråga om att röja och nyplantera äldre fruktodlingar. I första hand beror denna eftersläpning på att kostnaderna för dessa åtgärder blivit mycket höga under senare år. Dessutom ger det insatta kapitalet ingen avkastning på 6—10 år, vilket medför att på samma gång som kapitalkostnaderna ökar så minskar inkomsterna. Utredningen föreslår mot denna bakgrund att den längsta amorteringsfria tiden för rationaliserings- och driftslån till fruktodlingsföretag förlängs från tre resp. två år till sex år. Då omloppstiden för fruktodlingar vanligen är 25—40 år finner utredningen det motiverat att den längsta amorteringstiden för rationaliseringslån till fruktodlingsföretag förlängs från 20 till 30 år.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslagen utan erinran. Jag förordar att villkoren för kreditgarantigivningen ändras i enlighet med vad utredningen har föreslagit.

Enligt utredningen saknas skäl för att generellt ha kvar nuvarande *statsbidrag* till rationaliseringsåtgärder. Ett sådant stöd föreslås i stället bli förbehållet sådana investeringar som från samhällets synpunkt är

särskilt angelägna. Två typer av sådana investeringar kan urskiljas. Den ena avser investeringar i speciella rationaliseringsåtgärder exempelvis ny teknik och samverkan. Den andra avser investeringar i regioner, i första hand i Norrland, där det från samhällets synpunkt är önskvärt att trädgårdsnäringen utvecklas. Denna utveckling har där vanligen, trots goda förutsättningar för exempelvis bärodling, hämmats av institutionella faktorer, t. ex. bristande tradition på området. I vissa avseenden sämre naturliga förutsättningar har också haft en negativ inverkan.

Vad gäller den förstnämnda typen föreslås följande villkor gälla. Bidrag bör utgå till företag som uppfyller de allmänna villkoren för statligt stöd och för följande åtgärder.

1. Investering som innebär för trädgårdsnäringen ny teknik eller annan liknande åtgärd som från allmän synpunkt framstår som angelägen, men som från den enskildes synpunkt framstår som särskilt ekonomiskt riskfylld. Det kan vara fråga om nya typer av växthus och lagerlokaler eller nya tekniska lösningar. Det kan även gälla introduktion av nya produktionsgrenar, etc. Bidrag bör inte utgå till åtgärd som har karaktär av forsknings- eller försöksverksamhet. Sådan verksamhet får liksom nu finansieras på annat sätt. Erfarenheter av åtgärder för vilka statligt stöd lämnas på denna grund bör vara offentliga.

2. Investeringar i ekonomibygnader och markanläggningar i samband med samverkansrationalisering.

Statsbidrag till nämnda åtgärder föreslås utgå med högst 25 % av godkänd kostnad, dock högst 250 000 kr. Lägsta bidragsbelopp bör vara 5 000 kr. Bidrag i samband med samverkansrationalisering bör liksom hittills utgå med högst 50 000 kr. för varje heltidsarbetande delägare i företaget. Bidrag till den typ av åtgärder som här har behandlats kan väntas bli mindre vanligt förekommande. Frånsett samverkansåtgärderna krävs dessutom en övergripande bedömning. Beslut om bidrag bör därför fattas av lantbruksstyrelsen.

Det regionalpolitiskt motiverade statsbidraget föreslås utgå i samband med större investeringar i trädgårdsföretag. Mindre investeringar bör stödjas inom ramen för stödet till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder. Bidrag bör utgå med högst 25 % av kostnaden för investeringar i ekonomibygnader och markanläggningar, dock högst 250 000 kr. Bidrag under 10 000 kr. bör inte utgå. Stödet är som förut nämnts bl. a. motiverat av sysselsättningsskäl samt av att de naturliga förutsättningarna i vissa avseenden kan vara mindre goda. Vid den geografiska avgränsningen av stödet har dessa faktorer vägts samman. Utredningen har därvid kommit fram till att statsbidraget i fråga bör lämnas i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län samt i de delar av landet i övrigt som f. n. tillhör det inre stödområdet. Områdesavgränsningen föreslås bli omprövad om indelningen i stödområden ändras i samband med kommande riksdagsbeslut om regionalpolitiken.

Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak utredningens förslag eller lämnar det utan erinran. Statskontoret anser att medel för bidrag till ny teknik i första hand bör gå till organ som har till uppgift att bedriva forskning och utveckling. Vad gäller området för statsbidrag anser länsstyrelsen i Kalmar län att regionalpolitiska skäl talar för att även Öland och Kalmar läns skärgård bör ingå. Länsstyrelserna i Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län föreslår att det maximala bidraget i särskilda fall bör kunna utgå med 40 % och högst 400 000 kr. i likhet med vad som gäller för det regionala rationaliseringsstödet för jordbruket. Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att den undre bidragsgränsen bör vara 5 000 kr. Svenska samernas riksförbund finner det nödvändigt att i den stödberättigade kostnaden inräkna kostnader för inhägnad av bär-odlingar.

I likhet med remissinstanserna anser jag att utredningens förslag i allt väsentligt kan läggas till grund för statsbidragsgivningen till trädgårdsnäringsens rationalisering. Med hänsyn till de regler som gäller vid regionalpolitisk stödgivning inom näringslivet i övrigt finner jag det motiverat att, som några länsstyrelser har föreslagit, statsbidrag i särskilda fall bör kunna utgå med 40 % av godkänd kostnad för investeringen, dock högst 400 000 kr. Områdesavgränsningen för det regionalpolitiskt motiverade statsbidraget bör kontinuerligt prövas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer mot bakgrund av riktlinjerna för regionalpolitiken. Eftersom det i vissa områden av Norrland regelmässigt torde erfordras att trädgårdsodlingar inhägnas till skydd mot renar vill jag för riksdagens information nämna att i den bidragsgrundande investeringskostnaden bör inräknas kostnader för sådan inhägnad.

De bestämmelser för det finansiella stödet till trädgårdsnäringsens rationalisering som jag nyss har förordat bör träda i kraft den 1 juli 1979.

2.3.3 Statsbidrag till energibesparande åtgärder

Trädgårdsnäringsutredningen framhåller att statsbidraget till energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringsen har varit mycket värdefullt i arbetet med att sänka energiförbrukningen i näringen. Det har också från samhällets synpunkt haft god effekt. De tre första åren beviljades 6,8 milj. kr. i statsbidrag. Den beräknade årliga bränslebesparingen genom de åtgärder som fick stöd uppgår till ca 10 500 m³ olja per år eller ett belopp av storleksordningen 5 milj. kr. Intill utgången av år 1976 hade endast 13 % av det totala antalet företag med uppvärmda växthus erhållit stöd. Dessutom har detta stöd vanligen inte avsett alla växthus på företagen.

Bidrag föreslås liksom hittills utgå till åtgärder som möjliggör användning av andra bränslen än olja eller har bränslebesparande effekt inom trädgårdsföretag. För att erhålla stöd bör företaget uppfylla de allmänna förutsättningarna för att kunna erhålla statligt rationaliserings-

stöd. Enligt nuvarande bestämmelser skall åtgärden avse befintliga anläggningar. I anvisningarna för tillämpningen av stödet har lantbruksstyrelsen definierat "befintlig anläggning" som anläggning som fanns eller till huvudsaklig del var färdigställd före den 1 januari 1974. Enligt utredningens mening bör denna tidsgräns inte finnas kvar, eftersom tekniken på energibesparingsområdet har utvecklats snabbt. För att undvika missbruk genom att vänta med installation av energibesparande teknik till en tidpunkt efter det att anläggningarna har uppförts och då söka bidrag, föreslår utredningen att som villkor bör gälla att vid tidpunkten för byggnadens eller anläggningens uppförande skall vedertagen och modern teknik ha använts.

Utredningen har tidigare lämnat förslag till regeringen som bl. a. avsåg statsbidrag till energibesparande åtgärder vid utbyte av hela växthus, dvs. vid uppförande av ett nytt växthus i samband med att ett annat rivs. I avvaktan på energikommissionens arbete biträdde statsmakterna inte förslaget. Utredningen tar nu på nytt upp detta förslag. Som tidigare nämnts är en mycket stor del av växthusen föråldrade och omoderna. Dessa hus är mycket energi- och arbetskrävande. Vidare ger de oftast en dålig arbetsmiljö. Från många synpunkter är det enligt utredningen därför angeläget att de byts ut eller moderniseras. En nackdel med nuvarande bestämmelser är att företagarna genom statsbidraget stimuleras att genomföra energibesparande åtgärder i växthus som från effektivitetssynpunkter i övrigt och från arbetsmiljösynpunkt borde rivas och ersättas av nya.

Från allmän synpunkt är därför nuvarande regler enligt utredningen inte lämpligt utformade. Utredningen föreslår därför att bidrag till energibesparande åtgärder även bör få utgå vid uppförande av nya växthus. Som villkor bör gälla att bidrag endast skall utgå för den nya växthusyta som motsvarar vad som rivs av äldre växthus. Bidraget bör endast avse den del av nyinvesteringskostnaden som primärt avser energibesparande teknik. För att inte gamla och oanvända eller för annat ändamål använda växthus genom förslaget skall få oskäligt värde bör vidare som villkor gälla att det växthus som rivs och vars yta är bidragsgrundande skall ha använts för produktion som kräver uppvärmning hela året. Sådan användning skall ha pågått de senaste fem åren före ansökan.

Statsbidrag för åtgärder i byggnader bör enligt utredningen liksom hittills lämnas med högst 35 % av godkänd kostnad. Högsta möjliga bidrag föreslås höjt från 75 000 kr. till 100 000 kr. per projekt.

Stödet till prototyper och demonstrationsanläggningar med inriktning på effektivare energianvändning föreslås bibehållet på gällande villkor.

På något undantag när tillstyrker remissinstanserna utredningens förslag eller lämnar det utan erinran. Lantbruksstyrelsen föreslår att statsbidraget vid utbyte av gamla växthus bör beräknas på hela kostnaden för uppförandet av nya. En differentiering av bidragsprocenten

föreslås ske i förhållande till beräknad energibesparing. Lantbruksstyrelsen och TRF föreslår att uttrycket "hela året" byts ut mot "större delen av året" vad gäller villkoren för bidrag vid utbyte av växthus. Statens industriverk tar inte ställning till förslaget utan avvaktar en pågående utvärdering av motsvarande bidragsverksamhet till näringslivet i övrigt.

Efter samråd med statsrådet Tham får jag för egen del anföra följande. Det är angeläget att de landvinningar som görs på energiteknikens område snabbt kommer till användning i praktisk drift inom näringen. I likhet med flertalet remissinstanser förordar jag att reglerna för stöd till energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringen ändras i enlighet med utredningens förslag. Jag instämmer i den motivering som utredningen har anfört för att vidga stödet till att även i viss mån avse nya växthus. Det är angeläget att befintliga regler omprövas när oönskade effekter kan påvisas. Jag vill i det sammanhanget särskilt understryka de fördelar de nya reglerna medför från arbetsmiljösynpunkt. Jag finner det inte skäligt att, som lantbruksstyrelsen har föreslagit, låta kostnaderna för andra investeringar än sådana som primärt avser energibesparande teknik vara bidragsgrundande. Dock bör, som lantbruksstyrelsen och TRF påpekat, utredningens förslag modifieras så att de växthus som ersätts skall ha använts för produktion som kräver uppvärmning större delen av året. De nya bestämmelserna bör träda i kraft den 1 juli 1979.

Medel för statsbidrag till energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringen anvisas under fjortonde huvudtitelns anslag Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. För budgetåret 1979/80 kommer statsrådet Tham senare denna dag efter samråd med mig att föreslå regeringen att till åtgärder inom trädgårdsnäringens byggnader anvisas 4 milj. kr., vilket är en ökning med 1 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Hänsyn har då tagits till att de av mig nu föreslagna regeländringarna väntas medföra ett ökat medelsbehov. För bidrag till prototyper och demonstrationsanläggningar har beräknats ett oförändrat medelsbehov av 1 milj. kr.

2.4 Rådgivning

En effektiv och konkurrenskraftig produktion förutsätter att trädgårdsföretagen fortlöpande använder modern teknik och odlingsmetodik. Trädgårdsnäringsutredningen framhåller att samhällets hittillsvarande satsning på rådgivning gett goda resultat. Målet bör enligt utredningen vara att främja trädgårdsnäringens rationalisering. Rådgivningen bör stå öppen för alla näringsutövare och vara kostnadsfri.

Utredningen föreslår att rådgivningsresurserna på området ökas. Specialiseringen inom näringen ställer nya krav liksom den tekniska utvecklingen inte minst på energiområdet. Vidare föreslås förstärkningar för att få ökad odling i norra Sverige.

Utredningen föreslår att sex vakanta tjänster som f. n. finns i lantbruksstyrelsens organisationsplaner för trädgårdsrådgivningen besätts. Vidare föreslås att två befintliga tjänster avsedda för nyanställd personal också besätts.

Företagsekonomiska frågor har alltmer kommit i förgrunden i näringen. Odlingsrådgivarna har ofta bristande kunskaper på detta område. Utredningen föreslår att fyra nya tjänster som ekonomirådgivare inrättas utöver de fyra som f. n. finns. Arbetsuppgifterna för dem bör vara företagsekonomisk rådgivning och handläggning av stödärenden. Härigenom avlastas odlingsrådgivarna större delen av sitt nuvarande arbete med ekonomiska utredningar i stödärenden. Ekonomirådgivarna föreslås betjäna alla lantbruksnämnder. Beslutanderätten i stödärenden kan härigenom i ökad utsträckning delegeras från lantbruksstyrelsen till lantbruksnämnderna.

För att möta anspråken på rådgivning på det energitekniska området föreslås en ny tjänst. Fyra nya tjänster föreslås i odlingsteknik. Dessa motiveras av satsningen på ökad odling i norra Sverige samt specialiseringen inom näringen. En av tjänsterna föreslås bli inriktad på blomsterlöksdrivning.

Konsulentavdelningen vid Sveriges lantbruksuniversitet förmedlar in- och utländska försöksresultat till bl. a. rådgivare inom trädgårdsnäringen. Utredningen finner denna verksamhet vara av stor vikt för rådgivningens effektivitet. Avdelningen som f. n. har tre tjänster på trädgårdsområdet föreslås därför förstärkt med en ny tjänst, inriktad på trädgårdsodling under glas. Vidare föreslås att en statskonsulenttjänst i prydnadsväxtodling som f. n. finansieras av inbesparade lönedel blir fast inrättad.

Med hänvisning till en skrivelse från Sveriges trädgårdsanläggningsförbund har utredningen föreslagit att en särskild utredning görs om rådgivning till trädgårdsanläggningsbranschen. I avvaktan på en sådan föreslås viss rådgivning kunna ske genom den vid lantbruksnämnden i Malmö stationerade plantskolekonsulentens försorg.

I fråga om organisationen föreslås att lantbruksverket liksom hittills skall svara för den statliga rådgivningen. Vidare föreslås i syfte att effektivisera rådgivningen att en rådgivningscentral inrättas i Göteborg med uppgift att svara för rådgivningen inom västra Sverige. Antalet distrikt föreslås öka från fyra till fem genom att Norrland utom Gävleborgs län får utgöra ett nytt distrikt. Utredningen framhåller att distriktsgränserna inte får utgöra hinder för ett rationellt utnyttjande av olika specialister. Utredningen anser att det liksom hittills bör ankomma på lantbruksstyrelsen att fördela resurserna samt i övrigt besluta om organisationen.

Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak eller lämnar utan erinran utredningens förslag till mål för trädgårdsrådgivningen och till förstärk-

ning av resurserna på området. Remissinstanserna finner det angeläget att de vakanta tjänsterna besätts. TRF understryker att rådgivarna helt bör ägna sin tid åt rådgivning till den yrkesmässiga odlingen. LRF framhåller att rådgivningen i ökad utsträckning måste anpassas till odlarnas behov. Inriktningen av de olika tjänsterna bör därför kontinuerligt omprövas. Länsstyrelsen i Norrbottens län understryker att trädgårdsnäringsrådgivningen måste byggas ut så att de produktionsförutsättningar som finns kan tas till vara. Många instanser framhåller att den föreslagna utredningen av informations-, samordnings- och rådgivningsproblem inom trädgårdsanläggningsbranschen är angelägen. Sveriges lantbruksuniversitet anser att utlandsbevakningen på trädgårdsområdet bör förbättras. Flera remissinstanser framhåller värdet av en effektivitetskontroll av företagen såsom underlag för rådgivningen. TRF anser att rådgivningsfrågorna inom näringen bör tas upp till förnyad prövning vid mitten av 1980-talet.

Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak den föreslagna organisationen. TRF föreslår att tre nya tjänster inrättas utöver utredningens förslag, varav en vid lantbruksstyrelsen. Även lantbruksstyrelsen föreslår att en ny tjänst inrättas vid styrelsen. Några länsstyrelser föreslår förstärkningar i de egna länen. Förslaget om delegering av stödärenden till lantbruksnämnderna tillstyrks av remissinstanserna.

För egen del vill jag anföra följande. Rådgivningen är en mycket viktig del av stödet till trädgårdsnäringsens rationalisering. Vägledande för dess inriktning bör självfallet vara de riktlinjer för rationaliseringen som jag i det föregående har förordat. Jag delar utredningens uppfattning att rådgivningen på trädgårdsområdet behöver förstärkas och effektiviseras. Neringen består på något undantag när av små familjeföretag som inte har möjlighet att själva fortlöpande följa forskningen och utvecklingen på området. För att klara dessa företags internationella konkurrenskraft måste enligt min mening samhället genom rådgivning svara för den nödvändiga kunskapsförmedlingen. Gapet mellan känd och använd teknik måste göras så litet som möjligt.

De närmaste åren har vi att vänta en fortsatt snabb teknisk utveckling. Som jag i annat sammanhang har anfört behöver växthusanläggningarna förnyas och moderniseras i betydande omfattning. Detta kommer att ställa stora krav på den tekniska och ekonomiska rådgivningen. Vidare kommer omläggningar av produktionen att bli nödvändiga till följd av ändrade konsumtionsvanor och konkurrensförhållanden, vilket ställer särskilda krav på odlingsrådgivningen. I satsningen på trädgårdsnäringsen i norra Sverige torde rådgivning vara särskilt viktig. Den ökade specialiseringen samt konsumenternas anspråk på produkter av hög kvalitet som odlats utan eller med ett minimum av kemiska bekämpningsmedel ställer också stora krav på rådgivningen.

Jag kan i huvudsak biträda utredningens förslag till ökade resurser

för rådgivningen. En utbyggd rådgivning på det företagsekonomiska området kommer att höja rådgivningens effektivitet såväl på detta område som på det odlingstekniska. Den medför också att en i sig angelägen decentralisering av beslut i stödärenden blir möjlig. Jag förordar att det inrättas fyra nya tjänster som ekonomirådgivare, en ny tjänst som rådgivare i tekniska frågor och två tjänster som rådgivare i odlingstekniska frågor, alla vid lantbruksnämnderna. Kostnaden för dessa tjänster bör för budgetåret 1979/80 få bestridas genom överskridande av anslaget Lantbruksnämnderna. De vakanta tjänster för trädgårdsrådgivning som finns vid lantbruksnämnderna bör tillsättas i den utsträckning tillgängliga medel medger detta.

Det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att med beaktande av utredningens förslag och remissinstansernas synpunkter efter överläggningar med trädgårdsnäringen besluta om rådgivningens organisation. Jag vill för egen del understryka behovet av en förstärkt rådgivning i norra Sverige. Som några remissinstanser har påpekat är det vidare angeläget att organisationen i fråga om inriktning och fördelning av resurser tid efter annan omprövas med hänsyn till aktuella behov inom näringen.

I likhet med utredningen och remissinstanserna vill jag framhålla betydelsen av en väl fungerande förmedling av nya rön från forskning och försök till rådgivarna. I denna verksamhet spelar konsulentavdelningen vid lantbruksuniversitetet en stor roll. Mot bakgrund av utredningens förslag och remissinstansernas synpunkter förordar jag att ytterligare en fast tjänst som statskonsulent inrättas vid avdelningen. Tjänsten bör avse odling av prydnadsväxter. Kostnaden härför bör för budgetåret 1979/80 få bestridas genom överskridande av anslaget Sveriges lantbruksuniversitet: Förvaltningskostnader.

Utredningen och remissinstanserna anser att en utredning om rådgivningen till trädgårdsanläggningsbranschen är angelägen. Denna fråga berör emellertid flera områden i samhället, t. ex. kommunerna och bostadssektorn. Den bör därför prövas i annat sammanhang.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för trädgårdsnäringens politik,
2. godkänna de av mig förordade grunderna för stöd till trädgårdsnäringens rationalisering,
3. godkänna vad jag har förordat om stöd till energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringen,

4. godkänna vad jag har förordat om rådgivning på trädgårdsområdet.

4 Anslagsfrågor för budgetåret 1979/80

DRIFTBUDGETEN

TIONDE HUVUDTITELN

B. Jordbrukets rationalisering m. m.

I prop. 1978/79: 100 (bil. 13 s. 25) har regeringen föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering m. m. för budgetåret 1979/80 beräkna ett reservationsanslag av 150 000 kr. Jag har vidare i samma prop. (s. 27) anmält att jag beräknat garantiramen för lån till trädgårdsnäringsens rationalisering m. m. för budgetåret 1979/80 till oförändrat 19 milj. kr. i avvaktan på särskild proposition i ämnet. Jag anhåller att nu få ta upp dessa frågor.

B 5. Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m.

Nytt anslag (förslag) 2 000 000

I det föregående har jag förordat att stöd till trädgårdsnäringsens rationalisering skall lämnas bl. a. i form av bidrag. Jag beräknar att ramen för bidrag under nästa budgetår behöver uppgå till 2 milj. kr. För bl. a. detta ändamål bör ett nytt förslagsanslag anvisas benämnt Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m.

Från reservationsanslaget Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering m. m. bestrids f. n. bland annat utgifter för bidrag till Svenska fruktfrämjandet, Svenska grönsaksfrämjandet och Svenska blomsterfrämjandet. Ifrågavarande utgifter bör i fortsättningen bestridas från förevarande anslag. De medel som vid utgången av budgetåret 1978/79 finns reserverade på anslaget bör föras till budgetutjämningsfonden.

Utgifterna på anslaget för nästa budgetår beräknar jag till 2 milj. kr. med vilket belopp det nya anslaget bör föras upp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1979/80 statsbidrag beviljas till trädgårdsnäringsens rationalisering med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,
2. till *Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m.* för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.

B 6. Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti

Utredningen har föreslagit att ramen för kreditgarantier för lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. ökas med 16 milj. kr. till 35 milj. kr. Det är angeläget att rationaliseringen inte hämmas av bristande möjligheter att lämna kreditgarantier. Med hänvisning till vad jag nyss har anfört om behovet av en snabb rationalisering inom näringen bör ramen ökas med 10 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att medge att för budgetåret 1979/80 utöver vad som har föreslagits i prop. 1978/79: 100 bil. 13 statlig kreditgaranti lämnas för lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. med högst 10 000 000 kr.

Bilaga 2

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-01**Föredragande:** statsrådet Cars**Anmälan till proposition om trädgårdsnäringen såvitt avser handelsdepartementets verksamhetsområde**

1 Inledning

1974 års trädgårdsnäringsutredning har i delbetänkandet (SOU 1978: 51) Svensk trädgårdsnäring: Produktion, rationalisering och internationella förhållanden framlagt förslag till ändringar i tullskyddet för den svenska trädgårdsnäringen. En sammanfattning av utredningens förslag och förslag till ändring i tulltaxan återfinns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena i fråga om gränsskyddet har tagits in i *bilaga 5*.

Mot bakgrund av vad chefen för jordbruksdepartementet har anfört i det föregående beträffande riktlinjerna för den svenska trädgårdspolitik tar jag i det följande upp sådana frågor som rör tullskyddet för trädgårdsprodukter.

2 Föredragandens överväganden

Det stora flertalet av de tullar som f. n. gäller för trädgårdsprodukter, kapitlen 6, 7 och 8 i tulltaxan (1977: 975), fastställdes på 1930-talet. Den senaste övergripande översynen av tullskyddet i allmänhet gjordes av 1952 års tulltaxekommitté, vilket resulterade i 1958 års tulltaxa. Därefter har endast smärre justeringar gjorts av tullarna, huvudsakligen i samband med de större handelsförhandlingarna inom ramen för det allmänna tull- och handelsavtalet (GATT).

I den översyn av tulltaxan som tulltaxekommittén gjorde prövades även trädgårdsprodukternas tullskydd ingående. Kommittén fann att det beträffande tullskyddets höjd under den tid av året då inhemska produkter saluförs var befogat att tullsatserna sattes något högre för trädgårdsprodukter än för industriprodukter, med hänsyn till de speciella

förhållandena inom trädgårdsnäringen, t. ex. den utländska konkurrensens oberäkneliga karaktär. Tulltaxekommittén jämförde vidare olika typer av tullar med varandra. Som ett resultat av kommitténs arbete företogs en övergång från viktullar till värdetullar på de allra flesta områdena utom trädgårds- och jordbruksområdena. Kommittén menade att när det gäller tullsatsen av den höjd som det var fråga om viktullar är bättre ägnade än värdetullar att mildra störningar på marknaden genom exceptionellt låga utbud. Det förslag till tulltaxa som framlades för riksdagen i prop. 1958: 90 var utarbetat på grundval av tulltaxekommitténs betänkande (SOU 1956: 14—16) med förslag till tulltaxa.

Det svenska gränsskyddet på trädgårdsområdet utgörs fortfarande av viktullar. För äpplen och päron gäller dessutom importrestriktioner i form av kvantitativ reglering under den svenska avsättningssäsongen. Det svenska tullsystemet på detta område kännetecknas vidare av att tullarna i allmänhet varierar beroende på säsong och således är högre under de svenska avsättningsperioderna. I stor utsträckning gäller också tullfrihet för den tid då svensk produktion inte förekommer.

Vid sin genomgång och översyn av tullskyddet har trädgårdsnäringens utredningen haft som utgångspunkt att tullskyddet för trädgårdsprodukterna skall bibehållas på i stort sett oförändrad nivå. Utredningen har för de olika produkterna prövat tullnivåns höjd och tullperiodens längd med hänsyn till näringens behov och konsumenternas nytta. Det har varit en strävan för utredningen att inte onödigtvis fördyra produkterna för konsumenterna genom en tull när detta inte har varit oundgängligen nödvändigt som skydd för den inhemska produktionen. I de fall u-landsintressen har funnits för viss produkt har dessa i möjligaste mån beaktats av utredningen. Utredningen har föreslagit såväl tullhöjningar som tullsänkningar liksom förändringar av tullperioderna. Förslaget innebär viss förstärkning av tullskyddet. Enligt utredningen innebär detta inte ett genomsnittligt överskridande av den reella tullnivå som gällde när utredningens direktiv gavs år 1974. Eftersom tullarna för trädgårdsprodukter utgår som viktullar har nämligen inflationen medfört att tullskyddet successivt har minskats.

Flera av tullarna på trädgårdsområdet är bundna i GATT, vilket innebär att de inte kan höjas över denna nivå eller omvandlas till värdetullar utan föregående förhandlingar med berörda länder. Sådana förhandlingar medför i regel kompensationskrav och kan ta lång tid att genomföra. I en del fall har detta påverkat utredningens ställningstaganden.

Utredningen har vidare funnit att det är angeläget att tullnivåerna värdesäkras så att inte tullens skyddseffekt minskar i takt med inflationen och att värdetullar skulle vara den typ av tull som bäst värdesäkrar tullnivåerna. Som en förutsättning för att övergå generellt till ett system med värdetullar har utredningen angett att tullkontrollen kan göras ef-

ektiv. Om en övergång till värdetullar av kontrollskäl inte går att genomföra återstår enligt utredningens bedömanden ett system med viktullar, vars nivåer med jämna mellanrum justeras för att upprätthålla ett i huvudsak oförändrat tullskydd. För vissa varor har utredningen föreslagit omräkning till värdetullar kombinerade med minimiviktullar, eftersom risken för lågprisimport av dessa varor anses vara särskilt stor.

Bland remissinstanserna tillstyrker organisationer som företräder odlare samt anställda inom näringen i stort sett utredningens förslag när det gäller gränsskyddet. Liknande inställning redovisas av flertalet länsstyrelser.

Handelns och industrins organisationer har ansett att utredningens förslag är onödigt långtgående med hänsyn till föreliggande skyddsbehov och till betydande men för konsumenterna. Några remissinstanser har framhållit att förslaget på en del punkter strider mot svensk u-landspolitik och att det är förbundet med vissa komplikationer på det handelspolitiska området. Bl. a. har pekats på risken för negativa återverkningar för de allmänna strävandena till ökad liberalisering av handeln. En del myndigheter har ansett att utredningen inte tillräckligt ingående har redovisat motiven för och konsekvenserna av tulländringarna.

Många remissinstanser delar utredningens uppfattning att tullnivåerna bör värdesäkras för att bibehålla tullarnas skyddseffekt. De organisationer som företräder odlare samt anställda inom näringen tillstyrker en övergång till värdetullar men förutsätter att kontrollen vid importen kan göras effektiv. Med hänsyn till kontrollsvårigheterna vid importen av det varusortiment som här är i fråga har emellertid flera myndigheter liksom handelns och industrins organisationer ansett att viktullarna bör bibehållas. Flera av de remissinstanser som har förordat ett bibehållande av viktullarna har föreslagit ett system med återkommande revideringar av tullarna, om en uppjustering skulle anses angelägen med hänsyn till penningvärdets fall. Utredningens förslag att för vissa varor införa värdetullar kombinerade med minimiviktullar har mött erinringar från i huvudsak samma remissinstanser som har gått emot förslaget om övergång till värdetullar.

Senare kommer jag att ta upp utredningens förslag till tulländringar för olika varuslag. Här vill jag dock redovisa de aspekter som jag har lagt särskilt stor vikt vid i bedömningen av utredningens förslag om tulländringar.

Trädgårdsnäringen här i landet har liksom många andra branscher fått känna av en hård konkurrens från utlandet. Det kan därför ligga nära till hands att yrka på ett bättre tullskydd, bl. a. med hänvisning till att det jämförelsevis höga gränsskyddet i våra nordiska grannländer och EG kan ha inneburit en ökad press på den svenska marknaden. Jag vill emellertid understryka betydelsen för vårt land av en omfattande och fri utrikeshandel. Det måste därför föreligga starka skäl för att frånga den

politik med låga tullar som vi sedan länge har fört. Olika frihandelsavtal och tullförhandlingar inom GATT har resulterat i avveckling och sänkning av tullarna såväl i Sverige som i andra länder. Detta har ökat möjligheterna att avsätta svenska produkter utomlands men har också medfört ökad konkurrens på hemmamarknaden. För viss produktion, t. ex. delar av snittblomsterodlingen, har vi kunnat konstatera en ökande konkurrens från u-länderna. Att möta denna konkurrens med tullhöjningar skulle strida mot svensk u-landspolitik. Problem förorsakade av ökad export från u-länder måste man lösa genom anpassning och strukturomvandling.

Samtidigt finns det anledning erinra om att effekten av de viktullar som gäller på trädgårdsområdet starkt har minskat genom den ändring av penningvärdet som har ägt rum sedan tullarna senast prövades under 1950-talet. Det kan därför finnas skäl att överväga en viss justering av tullarna. Enligt min uppfattning är det emellertid angeläget att vid prövningen av tullskyddet för de enskilda produkterna söka begränsa höjningarna till de mest nödvändiga, t. ex. där teknisk utveckling och ändrade odlingsbetingelser medfört ändrade produktionsförutsättningar. Dessutom bör alla möjligheter beaktas att slopa tullarna för produkter som inte odlas i Sverige resp. för tider som ligger utanför den normala odlingssäsongen.

När det gäller utredningens förslag om en övergång till värdetullar är det nödvändigt att beakta att trädgårdsområdet är svårbemästrat från tulltaxerings- och kontrollsynpunkt. Priserna varierar starkt och fastställs många gånger först efter importtillfället. Fastställandet och kontrollen av vikt är mot denna bakgrund enklare än fastställandet och kontrollen av värden som deklarerar.

Jag har emellertid fäst stort avseende vid de av utredningen angivna skälen för en övergång till värdetullar även på trädgårdsområdet, i likhet med vad som tidigare har skett med tullarna i allmänhet i den svenska tulltaxan. En vidgad tillämpning av värdetullar innebär att tullnivån värdesäkras och att tullens skyddseffekt inte minskar i takt med inflationen. Det synes inte heller vara rationellt att bibehålla viktullar och tillämpa ett system med återkommande revideringar av tullarna, med hänsyn till ändringar i penningvärdet.

Jag biträder därför utredningens förslag om övergång till värdetullar, dock med vissa undantag. De kontrollsvårigheter som har påtalats vid remissbehandlingen torde främst gälla snittblommor, hänförliga till 6 kap. i tulltaxan. Med hänsyn härtill förordar jag att viktullarna bibehålls för dessa produkter. Handelspolitiska skäl, framför allt Sveriges åtaganden i GATT, talar vidare för att bibehålla viktullar också när det gäller äpplen, päron och vindruvor.

Utredningen har ansett att en övergång till värdetullar endast torde kunna ske om tullkontrollen kan göras effektiv, t. ex. genom att tull-

myndigheternas möjligheter att kontrollera importen av trädgårdsprodukter kraftigt förstärks eller genom att ändringar sker av det nuvarande tulldeklarationssystemet. Jag kan emellertid inte förorda att det med hänsyn till kontrollsvårigheterna görs ändringar i det nuvarande tulldeklarationssystemet (hemtagning, tulldeklaration i efterhand m. m.). Dock förutsätter jag att tullverket vid sin kontroll särskilt beaktar de speciella förhållandena på trädgårdsområdet.

I detta sammanhang kan erinras om att vissa åtgärder redan har vidtagits av tullverket i syfte att effektivisera kontrollen. Godskontroll och bokföringsgranskning vid import av vissa trädgårdsprodukter har sålunda under senare tid ägnats ökad uppmärksamhet. En viss skärpning har också skett beträffande tillämpningen av förfarandet med preliminära tulldeklarationer.

Utredningen och vissa remissinstanser har förordat en ganska vidsträckt användning av kombinerade vikt- och värdetullar. Sådana tullar är dock mycket arbetskrävande, framför allt när det rör sig om varor med växlande värde per kvantitetseenhet, och bör enligt min mening därför inte komma i fråga.

Flera av tullarna på trädgårdsområdet är bundna i GATT. En övergång till värdetullar kräver omförhandlingar med berörda länder. Sådant övergång betraktas vanligen som en teknisk ändring under förutsättning att de nya värdetullarna motsvarar nivån under en viss tidsperiod före ändringen.

Utredningens förslag till värdetullar har för flertalet positioner beräknats som ett genomsnitt för viktullarnas motsvarighet i värdetull under de tre åren 1975—1977. Med hänsyn bl. a. till de förhandlingar som erfordras för GATT-bundna positioner har jag, som redovisas i det följande, funnit lämpligt att för några positioner föreslå värdetullar som ligger lägre än utredningens förslag.

I avtalen med EFTA- och EG-länderna undantas trädgårds- och jordbruksprodukter från avvecklingen av handelshindren men i samband med förhandlingar med EFTA-länderna och vid tillkomsten av Sveriges frihandelsavtal med EG har Sverige gjort vissa handelspolitiska koncessioner på trädgårdsområdet. Dessa koncessioner kommer inte att påverkas av nu föreslagna ändringar, utöver att tullfrihet stadgas för vissa av de berörda produkterna. De tullåttnader som Sverige har lämnat u-länderna i form av preferenser på trädgårdsområdet skall också kvarstå.

Jag övergår nu till att behandla förslagen till ändringar för de enskilda varuslagen.

När det gäller *prydnadsväxter* har utredningen bedömt en uppjustering av tullen för *krukväxter* enligt tulltaxenr 06.02 som mycket angelägen. Gällande tull är 30 kr. per 100 kg. Tullen beräknas efter krukväxternas vikt inkl. allt närmaste emballage såsom krukor med jord. Sedan

den senaste prövningen av tullskyddet på 1950-talet har övergång till andra odlingssubstrat och krukmateriel medfört att vikten per krukväxt nu endast uppgår till hälften eller en tredjedel av den som då gällde. Utredningen har föreslagit att tullen höjs till 90 kr. per 100 kg, alternativt att viktullen ersätts med en värdetull om 9 %.

I fråga om *lökar m. m. inkommande med jord* under tulltaxenr 06.01 har utredningen funnit skäl föreslå en höjning upp till den nivå som är bunden i GATT, vilket skulle innebära en höjning från nuvarande 30 kr. till 50 kr. per 100 kg alternativt till en värdetull om 7 %.

I fråga om *andra prydnadsväxter än krukväxter* under tulltaxenr 06.02 har utredningen funnit en höjning av tullen från 30 kr. till 60 kr. per 100 kg eller en värdetull om 8 % berättigad.

För *andra levande växter än prydnadsväxter* enligt nr 06.02 har utredningen föreslagit oförändrad viktull, 30 kr. per 100 kg, eller en värdetull om 4 %.

De nämnda förändringarna i emballagetekniken motiverar enligt min mening en uppjustering av tullen främst för krukväxter. Av tulltekniska skäl är det angeläget att närbesläktade varor liksom i nuvarande tulltaxa beläggs med samma tull. Jag föreslår därför en tull om 8 % för prydnadsväxter och andra växter hänförliga till tulltaxenr 06.02, liksom för lökar m. m. planterade t. ex. i krukor enligt nr 06.01.

När det gäller övriga växter som omfattas av 6 kap. i tulltaxan, dvs. framför allt *snittblommor*, har utredningen med hänsyn till odlingens svårigheter på senare år föreslagit ett förstärkt tullskydd. En sådan förstärkning skulle emellertid åtminstone delvis riktas mot u-länder. Jag kan därför inte biträda utredningsförslaget i fråga om *nejlikor och snittblommor i allmänhet* för vilka jag förordar oförändrad viktull. Jag har däremot funnit skäligt att föreslå en höjning av tullen för *rosor* från 750 kr. till 1 000 kr. per 100 kg under tiden den 1 mars—den 30 november med hänsyn till odlingens svårigheter. I likhet med utredningen anser jag dock att tullen för rosor under december och januari kan slopas. Det bör vidare vara möjligt att enligt utredningens förslag sänka tullarna även för vissa andra blommor under de perioder import inte konkurrerar med svenskodlade blommor. Sänkningar föreslås därför när det gäller *mimosa, ljung, gladiolus, ginst och tulpaner*.

I fråga om *köksväxter* (7 kap. i tulltaxan) har utredningen föreslagit såväl höjningar som sänkningar av tullarna. När det gäller *tomater* (tulltaxenr 07.01) har anförts att den successiva utvecklingen av nya sorter och odlingsmetoder har medfört att den nu gällande tullperioden har blivit för kort för att utgöra ett skydd för den tidiga tomatproduktionen. Utredningen har funnit att tullperioden, som nu är från den 16 maj till den 31 oktober, bör förlängas så att den omfattar tiden den 16 april—den 31 oktober. Vidare föreslås att den nuvarande tullen om 50 kr. per 100 kg höjs och ersätts med en värdetull om 20 % i kombination med en minimitull om 60 kr. per 100 kg.

Tullen för tomater är i GATT bunden vid 50 kr. per 100 kg för perioden den 16 maj — den 31 oktober och vid tullfrihet för resterande del av året.

Jag har för min del inte funnit tillräckliga skäl för att förstärka tullskyddet för tomater utöver en förlängning av tullperioden med en månad så att den omfattar tiden den 16 april — den 31 oktober. Tullsatsen bör fastställas till 17 %.

Importen av färsk *gurka* (tulltaxenr 07.01) avser i första hand slanggurka, för vilken f. n. tas ut en tull om 50 kr. per 100 kg under tiden den 16 mars—den 30 september. För andra gurkor är tullen 25 kr. per 100 kg under tiden den 16 juni—den 30 september. Utredningen har föreslagit en höjning av tullnivån för slanggurka till 60 kr. eller 24 % och för andra gurkor till 30 kr. eller 24 %. För egen del vill jag inte motsätta mig en övergång till värdetull men föreslår att värdetullen för alla slags gurkor fastställs till 20 % med oförändrade tullperioder.

Flera remissinstanser har ifrågasatt behovet av ett *system med importminimipriser* för tomater och slanggurkor som har föreslagits av utredningen. Bl. a. har jordbruksnämnden anfört att de fall av marknadsstörande import, som från trädgårdsnäringens sida vid enstaka tillfällen har påståtts förekomma, vid närmare granskning har visat sig sakna större betydelse. Jag är därför inte i nuvarande läge beredd att föreslå någon form av permanenta åtgärder med åtföljande administrativa belastning. Jag är emellertid medveten om att det kan visa sig nödvändigt att i vissa fall närmare följa utvecklingen av importen, bl. a. för att få bättre underlag för att pröva behovet av åtgärder i situationer med onormalt låg prissättning av importvaror. Det får ankomma på regeringen att i sådana fall ge berörda myndigheter i uppdrag att bevaka importutvecklingen och om situationen så kräver föreslå lämpliga åtgärder.

I fråga om *isbergssallad* (tulltaxenr 07.01) har utredningen ansett att den tullfria perioden kan utsträckas en månad. Tullperioden skulle då bli från den 1 april till den 31 december. Remissinstanserna har inte motsatt sig detta. Vissa remissinstanser har ansett att tullperioden därutöver kan avkortas ytterligare. Jag anser att det finns skäl som talar för en tullperiod omfattande månaderna april till och med november. Jag föreslår vidare en övergång från nuvarande viktull om 40 kr. per 100 kg till en värdetull om 11 %.

F. n. utgår tull för *annan sallad* än isbergssallad med 40 kr. per 100 kg den 1 mars — den 31 december. Utredningen har funnit att den tullfria perioden kan utökas med halva december och att tullen bör höjas till 50 kr. per 100 kg, alternativt till 12 %. Jag har funnit det befogat att föreslå en tull om 11 % med den föreslagna avkortningen av tullperioden.

För *salladskål* (nr 07.01) har utredningen föreslagit en avkortning av

tullperioden med en månad, vilket skulle innebära att tull tas ut från och med den 1 april till och med den 31 december och en höjning av tullen från 40 kr. till 50 kr. per 100 kg, alternativt en värdetull om 20 %. Med hänsyn till de framtida utvecklingsmöjligheterna har utredningen ansett att tullperioden inte kan avkortas ytterligare. Jag delar utredningens bedömning beträffande tullperiodens längd och förordar en värdetull om 20 %.

I fråga om *vitkål och rödkål* (nr 07.01) har utredningen föreslagit att den tull om 10 kr. per 100 kg, som gäller hela året, under tiden den 1 december — den 30 april höjs till 15 kr. eller omvandlas till en värdetull om 17 %. För tiden den 1 maj — den 30 november föreslås oförändrad viktull eller en värdetull om 11 %. Jag biträder utredningens förslag som inte mött några invändningar vid remissbehandlingen. För tiden den 1 december—den 30 april föreslår jag alltså en tullsats om 17 %. Tullsatsen för tiden den 1 maj—den 30 november kan lämpligen sättas till 10 %.

För *blomkål* (nr 07.01) utgår f. n. tull om 25 kr. per 100 kg den 1 augusti—den 30 november och om 35 kr. per 100 kg den 1 maj—den 31 juli. Övrig tid utgår ingen tull. Utredningen föreslår att tull om 35 kr. eller 12 % utgår under tiden den 1 juni—den 30 november, vilket innebär dels en höjning av tullen under viss tid, dels en avkortning av tullperioden med en månad. Jag biträder förslaget, dock att tullsatsen bör fastställas till 10 %.

För *morötter* (nr 07.01) föreslår jag att tullen för nyskördade och andra morötter blir densamma. Jag föreslår att tullen fastställs till 10 %.

För *annan lök än vitlök, purjolök, buntlök eller gräslök* (nr 07.01) har utredningen funnit skäl att höja tullen under tiden den 1 januari—den 29 februari från 15 kr. till 20 kr. per 100 kg eller till en värdetull om 16 % och att förkorta tullperioden med två veckor. Det skulle innebära att tullperioden börjar löpa först den 16 juli. Av regionalpolitiska skäl har jag funnit det nödvändigt att föreslå en värdetull om 16 % vilket trots en förkortning av tullperioden innebär förstärkning av tullskyddet. I likhet med utredningen föreslår jag tullfrihet för *vitlök* under hela året.

Jag anser mig inte kunna förorda någon annan förändring av tullskyddet för övriga köksväxter än vad som kan innefattas i en övergång till värdetull på i huvudsak samma nivå som nuvarande viktull.

Utredningen har beträffande gruppen *frukt och bär* (8 kap. i tulltaxan) föreslagit bl. a. tullfrihet för *persikor* (tulltaxenr 08.07) som f. n. beläggs med tull om 10 kr. eller 5 kr. per 100 kg, beroende på preferensbehandling, under tiden den 1 juli—den 15 oktober. Jag biträder här utredningens förslag.

Utredningen har vidare prövat frågan om förkortad tullperiod för *färska jordgubbar* (nr 08.08) och funnit att den svenska produktionen av jordgubbar är av begränsad omfattning före midsommar. Jag an-

ser att utredningens förslag kan godtas. Tullperioden skulle härvid börja den 8 juni i stället för som nu den 1 juni.

Utredningens förslag att höja tullen för *tillfälligt konserverade äpplen* (äpplepulp) enligt tulltaxenr 08.11 för att möjliggöra en större avsättning av den svenska frukten till industrin har inte mött några invändningar vid remissbehandlingen. Liksom utredningen föreslår jag här en tull om 20 %.

Såsom tidigare har nämnts förordar jag att gällande viktullar bibehålls för *vindruvor, äpplen och päron*.

När det gäller tullen för *frysta frukter* enligt tulltaxenr 08.10 är det enligt min mening lämpligt att avvakta med prövningen av tullnivåerna till dess trädgårdsnäringsutredningen har prövat tullskyddet för beredningar av köksväxter, frukter etc., som omfattas av 20 kap. i tulltaxan. Jag föreslår därför att texten till detta tulltaxenummer tills vidare bibehålls oförändrad, vilket för frysta jordgubbar innebär oförändrad viktull och för övriga frysta frukter och bär samma tull som föreslås för motsvarande färska produkter, när dessa är högst tullbelagda.

I övrigt föreslår jag ingen annan ändring av tullskyddet för frukter och bär än en övergång till värdetull på i stort sett samma nivå som nuvarande viktull.

Tulltaxans 20 kap. omfattar *beredningar* av köksväxter, frukter och andra växtdelar. Trädgårdsnäringsutredningen har ännu inte prövat tullskyddet för de produkter som ingår i detta kapitel. Utredningen har förutsatt att en genomgång av tullarna beträffande de aktuella trädgårdsprodukterna skall ske gemensamt med den särskilda utredningen om råvarukostnadsutjämning (Jo 1978: 07).

I likhet med trädgårdsnäringsutredningen finner jag det angeläget att tullarna för beredningarna korresponderar med dem som kommer att gälla för de färska produkterna. Jag förutsätter att utredningens förslag för beredningarna delvis kan föreligga i så god tid att förslag kan underställas riksdagen redan under 1979/80 års riksmöte. Såsom vissa remissinstanser har framhållit bör ändringarna av tullarna på trädgårdsprodukter och beredningar genomföras i ett sammanhang.

Det bör vidare påpekas att i de fall nuvarande viktull eller tullperiod är bunden i GATT värdetullen eller den utsträckta perioden inte kan sättas i kraft förrän erforderliga ändringar har åstadkommit enligt de regler i GATT som gäller för detta. Så snart riksdagens beslut föreligger kommer förhandlingar att inledas härom. Resultatet härav kommer senare att redovisas för riksdagen.

Mot denna bakgrund föreslår jag att ändringarna beträffande 6—8 kap. i tulltaxan träder i kraft vid tidpunkt som regeringen bestämmer. Jag räknar med att de GATT-förhandlingar som krävs är slutförda under hösten 1979. Tulländringarna torde därmed kunna sättas i kraft omkring den 1 januari 1980.

De föreslagna höjningarna och sänkningarna av tullarna på trädgårdsområdet kan, med utgångspunkt i 1977 års import, beräknas innebära en sammanlagd ökning av tulluppbörden med ungefär 15 milj. kr., varav ca 9 milj. kr. hänför sig till tulländringarna för prydnadsväxter etc. enligt 6 kap. i tulltaxan.

Jag torde i detta sammanhang få ta upp frågan om vissa redaktionella ändringar i tulltaxan.

Tulltaxan är utformad i överensstämmelse med internationell konvention den 15 december 1950 angående nomenklatur för klassificering av varor i tulltarifferna. Rådet för samarbete på tullområdet (Customs Cooperation Council) har i juni 1978 godkänt vissa redaktionella ändringar i nomenklaturen.

Generaltullstyrelsen har i skrivelse den 30 november 1978 anfört att motsvarande ändringar bör göras i den svenska tulltaxan. Samtidigt har styrelsen föreslagit vissa andra redaktionella ändringar i tulltaxan för att avhjälpa vissa brister i den svenska översättningen av nomenklaturen.

Efter remiss har yttranden avgetts av statistiska centralbyrån, statens jordbruksnämnd och kommerskollegium. Kollegiet har hört vissa näringslivsorganisationer. Remissinstanserna har inget att erinra mot de föreslagna ändringarna, som inte innebär några ändringar i sak. Även jag finner att ändringarna bör göras.

Jag förordar att tulltaxan ändras i enlighet med vad jag i det föregående har anfört och att ändringarna träder i kraft den 1 juli 1979. Ändringarna i 6—8 kap. i tulltaxan bör såsom jag tidigare har förordat dock sättas i kraft på dag som regeringen bestämmer.

3 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom handelsdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1977: 975) med tulltaxa. Förslaget torde fogas som *bilaga 2.1* till detta underprotokoll.

4 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1977: 975) med
tulltaxa.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1977:975) med tulltaxa

Härigenom föreskrives att allmänna bestämmelserna, 6–8 kap., 12 kap., 20 kap., 32 kap., 40 kap., 42 kap., 61 kap., 63 kap., 66 kap., 70 kap., 71 kap., 73 kap., 74 kap., 82 kap., 83 kap., anmärkningarna till sextonde avdelningen, 84 kap., anmärkningarna till sjuttonde avdelningen, 90–93 kap., 97 kap. och 98 kap. lagen (1977:975) med tulltaxa skall ha nedan angivna lydelse.

Allmänna bestämmelser

Tull beräknas efter den procent av varas värde eller det belopp för kvantitet som anges i denna taxa. Tullfrihet utmärkes med ordet "fri".

För tolkningen av tulltaxan gäller följande allmänna bestämmelser.

1. Rubrik till avdelning, kapitel och underavdelning av kapitel är endast vägledande. Tulltaxering skall ske med ledning av lydelsen av tulltaxenummer och anmärkningar till avdelning eller kapitel och, om ej annat föreskrives i tulltaxenummer eller anmärkningar, av följande bestämmelser.

2. a. Anges under ett tulltaxenummer viss vara, hänföres varan till detta nummer även i ej komplett eller i ej färdigarbetat tillstånd, under förutsättning att varan vid förtullningen uppvisar de väsentliga kännetecknen på den kompletta eller färdigarbetade varan. Till sådant tulltaxenummer hänföres även en komplett eller färdigarbetad vara (eller en vara som enligt denna bestämmelse skall tulltaxeras som komplett eller färdigarbetad) som vid förtullningen är isärtagen eller icke hopsatt.

2. a: 1. Bestämmelsen i 2. a om vara som vid förtullningen är isärtagen eller icke hopsatt gäller endast om de isärtagna eller icke hopsatta delarna förtullas gemensamt, om ej annat föreskrives.

2. b. Anges under ett tulltaxenummer visst ämne, hänföres ämnet till detta nummer både när det är i rent tillstånd och när det förekommer i blandning eller förening med annat ämne. Till tulltaxenummer, som anges omfatta vara av visst ämne, hänföres även vara som delvis är tillverkad av detta ämne. Tulltaxering av blandning eller sammansatt vara regleras närmare av bestämmelserna i 3.

3. Kan vid tulltaxeringen av en vara två eller flera tulltaxenummer komma i fråga gäller följande:

a) tulltaxenummer med specificerad varubeskrivning tillämpas framför tulltaxenummer med mera allmän varubeskrivning:

b) blandning, vara som består av olika ämnen eller är sammansatt av olika bestandsdelar samt sats bestående av flera varor tulltaxeras, om tulltaxering ej kan ske med ledning av bestämmelsen under 3. a, såsom det ämne eller den bestandsdel som ger blandningen, varan eller satsen dess huvudsakliga karaktär:

c) om tulltaxeringen ej kan ske med tillämpning av bestämmelserna under 3. a och 3. b skall det tulltaxenummer tillämpas som står sist i tulltaxan av de nummer som skäligen kan komma i fråga.

4. Vara som ej är hänförlig till något nummer i tulltaxan skall tulltaxeras enligt det nummer som är tillämpligt för närmast liknande vara.

6 kap. Levande träd och andra levande växter; lökar, rötter o. d.; avskurna blommor och prydnadsblad

Anmärkningar

1. Detta kapitel omfattar endast levande träd och varor (inbegripet köksväxtplanter) av sådana slag som vanligen levereras av trädgårdsmästare, plantskolor eller blomsterhandlare för planterings- eller prydnadsändamål: kapitlet inbegriper dock ej potatis, ätbar lök och andra produkter enligt 7 kap.
2. Till nr 06.03 och 06.04 hänföres även buketter, blomsterkorgar, kransar och liknande artiklar, helt eller delvis tillverkade av i dessa nummer omnämnda varor, även om artiklarna är försedda med tillbehör av andra material.

06.01	Lökar, stamknölar, rotknölar och rhizomer, i vila, under tillväxt eller i blomning:	
	A. ej planterade:	
	1. med blommor eller blomknoppar . . . . . 100 kg	350:—
	2. andra slag:	
	a. gladiolus och liljekonvalje	fri
	b. andra . . . . . 100 kg	25:—
	B. planterade (t. ex. i krukor)	
	1. gladiolus och liljekonvalje	fri
	2. andra slag	8%
06.02	Andra levande växter, inbegripet träd, buskar, rötter, stäcklingar och ympkvistar:	
	A. al, alm, ask, asp, avenbok, björk, bok, ek, gran, lind, lärk, lönn, poppel och tall	fri
	B. azalea, erica, kamelia och rododendron	fri
	C. körsbärs-, plommon-, päron- och äppelträd:	
	1. förädlade	6%
	2. andra slag	3%
	D. andra växter	8%
	E. rötter, stäcklingar och ympkvistar	fri
06.03	Avskurna blommor och blomknoppar av sådana slag som är lämpliga till buketter eller annat prydnadsändamål, friska, torkade, färgade, blekta, impregnerade eller på annat sätt preparerade:	
	A. friska:	
	1. mimosa, ljung och ginst	fri
	2. nejlikor:	
	a. under tiden 1 mars—30 november . . . . . 100 kg	750:—
	b. under tiden 1 december—29 februari . . . . . 100 kg	400:—
	3. gladiolus:	
	a. under tiden 1 maj—30 september . . . . . 100 kg	300:—
	b. under tiden 1 oktober—30 april	fri

4. rosor:		
a. under tiden 1 mars–30 november	100 kg	1 000:—
b. under tiden 1 december–31 januari		fri
c. under tiden 1 februari–29 februari	100 kg	500:—
5. tulpaner:		
a. under tiden 1 mars–30 april	100 kg	750:—
b. under tiden 1 maj–30 september		fri
c. under tiden 1 oktober–29 februari	100 kg	500:—
6. andra:		
a. under tiden 1 mars–30 november	100 kg	750:—
b. under tiden 1 december–29 februari	100 kg	500:—
B. andra slag		fri
06.04 Blad, kvistar och andra delar (andra än blommor och knoppar) av träd, buskar och andra växter samt mossor, lavar och gräs, utgörande varor av sådana slag som är lämpliga till buketter eller annat prydnadsändamål, friska, torkade, färgade, blekta, impregnerade eller på annat sätt preparerade:		
A. adiantum och asparagus, friska	100 kg	350:—
B. andra slag		fri

7 kap. Köksväxter samt vissa ätbara rötter och stam- eller rotknölar

Anmärkning

Ordet "köksväxter" i nr 07.01, 07.02 och 07.03 skall anses inbegripa ätbara svampar, tryffel, oliver, kapis, tomat, potatis, rödbetor, gurkor, pumpor, auberginer, sötpaprika, fänkål, persilja, körvel, dragon, krasse, mejram (*Majorana hortensis* eller *Origanum majorana*), pepparrot och vitlök.

Nr 07.04 omfattar alla torkade, dehydratiserade eller evaporerade köksväxter av sådana slag som är hänförliga till nr 07.01–07.03 andra än:

- a. torkade spritade baljväxtfrön (nr 07.05);
- b. malen sötpaprika (nr 09.04);
- c. mjöl av torkade baljväxtfrön enligt nr 07.05 (nr 11.04);
- d. mjöl, gryn och flingor av potatis (nr 11.05).

07.01 Köksväxter, färska eller kylda:

A. kål:

1. blomkål:

a. under tiden 1 juni–30 november	10 %
b. under tiden 1 december–31 maj	fri

2. vitkål och rödkål:

a. under tiden 1 maj–30 november	10 %
b. under tiden 1 december–30 april	17 %

3. grönkål och brysselkål:

a. under tiden 1 juni–31 december	20 %
b. under tiden 1 januari–31 maj	fri

4. salladskål:

a. under tiden 1 april–31 december	20 %
b. under tiden 1 januari–31 mars	fri

5. annan:

a. under tiden 1 mars–31 december	20 %
b. under tiden 1 januari–29 februari	fri

B. gurkor:

1. slanggurkor:

a. under tiden 16 mars–30 september	20 %
b. under tiden 1 oktober–15 mars	fri

2. andra:

a. under tiden 16 juni–30 september	20 %
b. under tiden 1 oktober–15 juni	fri

C. lök:

1. vitlök .....

fri

2. purjolök, buntlök och gräslök:

a. under tiden 1 maj–30 november	10 %
b. under tiden 1 december–30 april	fri

3. annan:

a. under tiden 16 juli–29 februari	16 %
b. under tiden 1 mars–15 juli	fri

D. potatis:	
1. nyskördad, under tiden 6 juni–5 juli	15 %
2. annan	fri
E. sparris:	
1. under tiden 1 maj–30 juni	14 %
2. under tiden 1 juli–30 april	fri
F. svampar och tryffel	10 %
G. tomater:	
1. under tiden 16 april–31 oktober	17 %
2. under tiden 1 november–15 april	fri
H. sallad:	
1. isbergssallad:	
a. under tiden 1 april–30 november	11 %
b. under tiden 1 december–31 mars	fri
2. annan:	
a. under tiden 1 mars–15 december	11 %
b. under tiden 16 december–29 februari	fri
IJ. baljfrukter:	
1. ärter:	
a. under tiden 1 mars–31 december	5 %
b. under tiden 1 januari–29 februari	fri
2. andra:	
a. under tiden 1 mars–31 december	7 %
b. under tiden 1 januari–29 februari	fri
K. sötpaprika	fri
L. rotfrukter:	
1. morötter	10 %
2. pepparrot	3 %
3. andra	5 %
M. kronärtskockor:	
1. under tiden 1 juli–30 november	10 %
2. under tiden 1 december–30 juni	fri
N. andra slag:	
1. under tiden 1 maj–30 november	10 %
2. under tiden 1 december–30 april	fri
07.02 Köksväxter (även kokta), frysta:	
A. morötter, ärter, bönor, spenat och broccoli samt morötter och ärter, blandade	16 %
B. andra slag:	
belägges under hela året med samma tull som motsvarande färska produkter under den tid dessa är högst tullbelagda	
07.03 Köksväxter, tillfälligt konserverade i saltvatten, sva- velsyrlighetsvatten eller andra konserverande lösning- ar men ej särskilt beredda för direkt konsumtion:	

belägges under hela året med samma tull som motsvarande färska produkter under den tid dessa är högst tullbelagda

- 07.04 Torkade, dehydratiserade eller evaporerade köksväxter, hela, i bitar, skivade, krossade eller pulveriserade, men ej vidare beredda:
  - A. vitlök ..... fri
  - B. andra slag ..... 3 %
- 07.05 Torkade spritade baljväxtfrön av sådana slag som användes till människo- eller djurföda, även skalade eller kluvna ..... fri
- 07.06 Maniok-, arrow- och salepsrot, jordärtskockor, batater (sötpotatis) och andra liknande rötter, stam- eller rotknölar med hög halt av stärkelse eller inulin, färska eller torkade, hela eller i bitar; märe av sagopalm ..... fri

8 kap. Ätbara frukter och nötter; skal av meloner eller citrusfrukter**Anmärkningar**

1. Detta kapitel omfattar ej icke ätbara nötter och frukter.
2. Ordet "färska" skall även anses avse kyllda varor.

08.01	Dadlar, bananer, kokosnötter, paranötter, kasjunötter, ananas, avokadofrukt, mango, guava och mangostan, färska eller torkade, även skalade	fri
08.02	Citrusfrukter, färska eller torkade	fri
08.03	Fikon, färska eller torkade	fri
08.04	Vindruvor, färska eller torkade:	
	A. färska:	
	1. under tiden 1 juli–31 oktober	100 kg 12: 50
	2. under tiden 1 november–30 juni	fri
	B. torkade	fri
08.05	Nötter och liknande frukter, andra än sådana som är hänförliga till nr 08.01, färska eller torkade, även skalade	fri
08.06	Äpplen, päron och kvittenfrukter, färska:	
	A. äpplen:	
	1. under tiden 16 juli–29 februari	100 kg 25:—
	2. under tiden 1 mars–15 juli	fri
	B. päron och kvittenfrukter:	
	1. under tiden 16 juli–31 december	100 kg 25:—
	2. under tiden 1 januari–15 juli	fri
08.07	Stenfrukter, färska:	
	A. körsbär:	
	1. under tiden 16 juni–31 juli	5 %
	2. under tiden 1 augusti–15 juni	fri
	B. plommon:	
	1. under tiden 16 juli–30 september	15 %
	2. under tiden 1 oktober–15 juli	fri
	C. andra	fri
08.08	Bär, ej hänförliga till nr 08.07, färska:	
	A. hallon, krusbär och vinbär, andra än svarta vinbär:	
	1. under tiden 1 juni–31 augusti	7 %
	2. under tiden 1 september–31 maj	fri
	B. svarta vinbär:	
	1. under tiden 1 juni–31 augusti	11 %
	2. under tiden 1 september–31 maj	fri
	C. jordgubbar:	
	1. under tiden 8 juni–31 augusti	15 %
	2. under tiden 1 september–7 juni	fri
	D. andra	fri

08.09 Andra färska frukter:		
A. meloner:		
1. under tiden 16 juni–30 september	18 %	
2. under tiden 1 oktober–15 juni	fri	
B. andra	fri	
08.10 Frukter (även kokta), frysta, utan tillsats av socker:		
A. jordgubbar	100 kg	50:—
B. andra:		
belägges under hela året med samma tull som		
motsvarande färska produkter under den tid		
dessa är högst tullbelagda		
08.11 Frukter, tillfälligt konserverade (t. ex. med svaveldi-		
oxidgas eller i saltvatten, svavelsyrighetsvatten eller		
andra konserverande lösningar) men i föreliggande		
skick olämpliga för direkt konsumtion:		
A. jordgubbar	17 %	
B. äpplen	20 %	
C. andra:		
belägges under hela året med samma tull som		
motsvarande färska produkter under den tid		
dessa är högst tullbelagda		
08.12 Frukter, torkade, andra än sådana som är hänförliga		
till nr 08.01, 08.02, 08.03, 08.04 eller 08.05	fri	
08.13 Skal av meloner eller citrusfrukter, färska, frysta, tor-		
kade eller tillfälligt konserverade i saltvatten, svavel-		
syrighetsvatten eller andra konserverande lösningar ..	fri	

12 kap. Oljeväxtfrön och oljehaltiga frukter; diverse andra frön och frukter; växter för industriellt eller medicinskt bruk; halm och foderväxter

Anmärkningar

1. Nr 12.01 skall anses tillämpligt för bl. a. jordnötter, sojaböner, senapsfrön, vallmofrön och kopra. Det skall ej anses tillämpligt för kokosnötter och andra produkter enligt nr 08.01 eller för oliver (7 eller 20 kap.).
2. För tillämpning av nr 12.03 gäller att betfrön, gräsfrön och andra vallväxtfrön, frön av prydnadsblommor, köksväxtfrön, frön av skogsträd, frön av fruktträd samt frön av vicker (andra än frön av arten *Vicia faba*) och lupiner skall anses som frön av sådana slag som användes som utsäde.
Nr 12.03 skall dock ej anses tillämpligt för följande produkter, även om de är avsedda att användas som utsäde:
  - a. baljväxtfrön av sådana slag som användes till människo- eller djurföda (7 kap.);
  - b. kryddor och andra produkter enligt 9 kap.;
  - c. spannmål (10 kap.);
  - d. produkter hänförliga till nr 12.01 eller 12.07.
3. Nr 12.07 skall anses tillämpligt för bl. a. följande växter och delar därav: basilikört, gurkört, isop, mynta av alla slag, rosmarin, vinruta, salvia och malört.
Nr 12.07 skall däremot ej anses tillämpligt för:
  - a. oljeväxtfrön och oljehaltiga frukter (nr 12.01);
  - b. medikamenter hänförliga till 30 kap.;
  - c. parfymer och toalettmiddel hänförliga till 33 kap.;
  - d. desinfektionsmedel, insekts-, svamp- och ogräsbekämpningsmedel samt liknande produkter, hänförliga till nr 38.11.

12.01 Oljeväxtfrön och oljehaltiga frukter, hela eller sönderdelade	fri
12.02 Mjöl, ej avfettat, av oljeväxtfrön eller oljehaltiga frukter (med undantag av senapspulver)	fri
12.03 Frön, frukter och sporer av sådana slag som användes som utsäde	fri
12.04 Sockerbetor, hela eller skurna, färska, torkade eller pulveriserade; sockerrör	fri
12.06 Humle och lupulin	fri
12.07 Växter samt delar (inbegripet frön och frukter) av träd, buskar eller andra växter, utgörande varor av sådana slag som användes främst för framställning av parfymer, farmaceutiska produkter, insekts- eller svampbekämpningsmedel eller för liknande ändamål, färska eller torkade, hela, skurna, krossade, malda eller pulveriserade	fri
12.08 Cikoriarötter, färska eller torkade, hela eller skurna, orostade; johannesbröd, färskt eller torkat, även krossat eller malet men ej vidare bearbetat; fruktkärnor och andra vegetabiliska produkter av sådana slag som användes främst till människoföda, ej hänförliga till annat nummer	fri
12.09 Halm, agnar och skal av spannmål, obearbetade eller hackade men ej bearbetade på annat sätt	fri
12.10 Foderbetor, kålrötter och andra foderrotfrukter; hö,	

lusern, klöver, esparsett, foderkål, lupin, vicker och
liknande djurfoder .....

fri

20 kap. Beredningar av köksväxter, frukter eller andra växtdelar**Anmärkningar**

1. Detta kapitel omfattar ej:
  - a. köksväxter och frukter, beredda eller konserverade på sätt som anges i 7 och 8 kap.;
  - b. fruktgeléer, fruktpastor o. d. i form av sockerkonfektyrer (nr 17.04) eller chokladkonfektyrer (nr 18.06).
2. Köksväxter enligt nr 20.01 och 20.02 är sådana som skulle vara hänförliga till nr 07.01 - 07.05 om de vid förtullningen förelåg i där angivet skick.
3. Ätbara växter, rötter och andra växtdelar (t. ex. ingefära och angelika) inlagda i sockerlag skall tulltaxeras som konserverad frukt enligt nr 20.06; även rostade jordnötter skall tulltaxeras enligt nr 20.06.
4. Tomatsaft i vilken torrsubstansen uppgår till minst 7 viktprocent skall tulltaxeras enligt nr 20.02.

20.01	Köksväxter och frukter, beredda eller konserverade med ättika eller ättiksyra, även med tillsats av socker, salt, kryddor eller senap	100 kg ¹	20:—
20.02	Köksväxter beredda eller konserverade på annat sätt än med ättika eller ättiksyra:		
	A. tomatpulp och tomatpuré		fri
	B. svampar, tryffel och sparris	100 kg ¹	65:—
	C. potatisprodukter		fri
	D. oliver	100 kg ¹	12: 50
	E. andra slag	100 kg ¹	20:—
20.03	Frukter, frysta, med tillsats av socker:		
	A. jordgubbar	100 kg	50:—
	B. andra:		
	belägges under hela året med samma tull som motsvarande färska produkter under den tid dessa är högst tullbelagda		
20.04	Frukter, fruktskal och andra växtdelar, kanderade, glaserade eller på liknande sätt beredda med socker	100 kg ¹	40:—
20.05	Sylter, fruktgeléer, marmelader, fruktmos och frukt-pastor, beredda genom kokning, med eller utan tillsats av socker	100 kg ¹	35:—
20.06	Frukter, beredda eller konserverade på annat sätt, med eller utan tillsats av socker eller sprit:		
	A. kasjunötter, jordnötter, kokosnötter och paranötter samt nötter och liknande frukter av de slag som avses i nr 08.05		fri
	B. ananas		fri
	C. aprikoser, persikor och blandade frukter (fruktsallad)	100 kg ¹	12: 50
	D. andra	100 kg ¹	15:—

¹ Tullen beräknas efter varornas vikt inkl. sådant förefintligt emballage, med vilket varor av ifrågakvarande slag brukar försäljas i detaljhandeln.

20.07 Fruktsaft (inbegripet druvmust) och köksväxtsaft, även med tillsats av socker men ojäst och ej innehållande sprit:

A. osockrad, på kärl vägande brutto:

1. över 3 kg:

a. av passionsfrukt, mango eller guava	fri
b. av citrusfrukter . . . . . 100 kg	5:—
c. annan . . . . . 100 kg	10:—

2. 3 kg eller därunder:

a. av passionsfrukt, mango eller guava	fri
b. av citrusfrukter . . . . . 100 kg ¹	7: 50
c. av köksväxter . . . . . 100 kg ¹	10:—
d. annan . . . . . 100 kg ¹	12: 50

B. sockrad:

1. av passionsfrukt, mango eller guava	fri
2. annan . . . . . 100 kg ¹	30:—

¹ Tullen beräknas efter varornas vikt inkl. sådant förefintligt emballage, med vilket varor av ifrågavarande slag brukar försäljas i detaljhandeln.

32 kap. Garvämnes- och färgämnesextrakter; garvsyror och derivat därav; färgämnen, lacker och andra beredda färger; kitt, utfyllningsmedel och tätningsmedel; tryckfärger, bläck och tusch

Anmärkningar

1. Detta kapitel omfattar ej:
    - a. isolerade kemiska grundämnen och isolerade kemiskt definierade föreningar (med undantag av sådana som är hänförliga till nr 32.04 eller 32.05, oorganiska produkter av sådana slag som användes som luminoforer, enligt nr 32.07, samt färgämnen i former eller förpackningar av sådana slag som försäljes i detaljhandeln, hänförliga till nr 32.09);
    - b. tannater och andra tanninderivat av produkter hänförliga till nr 29.38 – 29.42, 29.44 eller 35.01 – 35.04.
  2. Nr 32.05 skall anses inbegripa för framställning av azofärgämnen avsedda blandningar av stabiliserade diazoniumsalter med kopplingskomponenter.
  3. Nr 32.05, 32.06 och 32.07 skall även anses tillämpliga för preparat på basis av syntetiska organiska färgämnen (inbegripet pigment), substratpigment eller andra färgämnen av sådana slag som användes för färgning i massan av plaster, gummi eller liknande material eller som beståndsdelar i preparat för tryckning av textilvaror. Dessa nummer skall dock ej tillämpas för beredningar av pigment, hänförliga till nr 32.09.
  4. Nr 32.09 skall anses inbegripa lösningar (andra än kolloidium) av produkter nämnda i nr 39.01 – 39.06 i flyktiga organiska lösningsmedel, endast om lösningsmedlets vikt överstiger 50 % av lösningens vikt.
  5. Ordet "färgämnen" i detta kapitel inbegriper ej produkter av sådana slag som användes som fyllmedel i oljefärger, även om de skulle vara lämpliga som pigment i kallvattenfärger.
  6. Uttrycket "brons- och färgfolier" i nr 32.09 skall anses tillämpligt endast för produkter av sådana slag som användes för tryckning av t. ex. bokomslag och mössband och som består av:
    - a. tunna blad bestående av metallpulver (inbegripet pulver av ädel metall) eller pigment agglomererade med lim, gelatin eller annat bindemedel;
    - b. metall (t. ex. guld eller aluminium) eller pigment anbragt på papper, plast eller annat underlag.
-
32.01	Garvämnesextrakter av vegetabiliskt ursprung; garvsyror (tannin), inbegripet vattenextraherat galläppeltannin, samt salter, etrar, estrar och andra derivat därav	fri
32.03	Syntetiska organiska garvämnen samt oorganiska garvämnen; garvningspreparat, även innehållande naturliga garvämnen; enzymatiska garveripreparat (t. ex. pyrmedel av enzymatiskt, pankreatiskt eller bakteriellt ursprung):	
	A. syntetiska organiska garvämnen med en askhalt av högst 20 viktprocent, beräknat på torrsubstansen .	5%
	B. andra slag	fri
32.04	Färgämnen av vegetabiliskt ursprung (inbegripet färgträextrakter och andra vegetabiliska färgämnesextrakter med undantag av indigo) eller animaliskt ursprung	fri
32.05	Syntetiska organiska färgämnen (inbegripet organiska pigment); syntetiska organiska produkter av sådana slag som användes som luminoforer; produkter utgörande på textilfibrer fixerbara s. k. optiska blekmedel; naturlig indigo	fri

32.06	Substratpigment	fri
32.07	Andra färgämnen; oorganiska produkter av sådana slag som användes som luminoforer	fri
32.08	Produkter av sådana slag som användes inom keramik-, emaljerings- eller glasindustrin och utgör beredda pigment, beredda opakmedel, beredda färger, icke frittad emalj- och glasyrmasa, flytande lysterfärger eller liknande produkter; engober; frita och annat glas i form av pulver, korn eller flingor	fri
32.09	Lacker; kallvattenfärger (även för färgning av läder); andra målningsfärger; pigment dispergerade i linolja, lacknafta, terpentinolja eller andra media av sådana slag som användes vid tillverkning av målningsfärger; brons- och färgfolier; färgämnen i former eller förpackningar av sådana slag som försäljes i detaljhandeln; lösningar enligt definition i anm. 4 till detta kapitel:	
	A. lacker; lösningar enligt anm. 4 till detta kapitel	11%
	B. emulsionsfärger; bronspasta och till lacker ej hänförliga bronsfärger	8%
	C. andra slag	5%
32.10	Konstnärsmål, färger för skolbruk, plakatfärger, brytningsfärger, hobbyfärger och liknande färger i form av tabletter eller i tuber, burkar, flaskor, skålar eller i liknande form eller förpackning, inbegripet sådana färger i satser, med eller utan penslar, paletter eller andra tillbehör	6%
32.11	Beredda sickativ	5%
32.12	Fönsterkitt; ympvax; spackelfärger; icke eldfasta preparat för ytbeläggning; utfyllningsmedel, tättningsmedel o. d., inbegripet hartskitt och hartscement	5%
32.13	Bläck, tryckfärger och liknande färger:	
	A. tryckfärger och dupliceringsfärger	7%
	B. andra slag	4%

40 kap. Naturgummi, syntetiskt gummi och faktis samt varor därav**Anmärkningar**

1. Där ej annat är föreskrivet förstås i hela taxan med ordet "gummi" följande produkter, även vulkade (mjukgummi eller hårdgummi): naturgummi, balata, gutta-perka och liknande naturliga produkter, syntetiskt gummi, faktis framställd av oljor samt regenerat av dessa produkter.
2. Detta kapitel omfattar ej följande produkter av gummi och textilvara, vilka i allmänhet hänföres till efte avd.:
  - a. trikåväv och andra trikåvaror, elastiska eller gummibehandlade (andra än driv- och transportremmar av gummibehandlad trikåväv, enligt nr 40.10); andra elastiska vävnader samt artiklar därav;
  - b. brandslangar och liknande slangar av textilmaterial, invändigt belagda med gummi eller försedda med foder av gummi (nr 59.15);
  - c. textilvävnader (med varp och inslag), andra än varor enligt nr 40.10, impregnerade, överdragna, belagda eller laminerade med gummi:
    - vägande högst 1 500 g/m²; eller
    - vägande mer än 1 500 g/m² och innehållande mer än 50 viktprocent textilmaterial;
 samt artiklar tillverkade av sådana vävnader;
  - d. filt, impregnerad eller överdragen med gummi och innehållande mer än 50 viktprocent textilmaterial, samt artiklar därav;
  - e. fiberduk och liknande duk av garn impregnerade eller överdragna med gummi eller i vilka gummi utgör bindemedlet, oavsett vikten per m², samt artiklar därav;
  - f. vävnadsliknande varor bestående av parallellt ordnade trådar av textilmaterial, sammanklistrade med gummi, oavsett vikten per m², samt artiklar därav.

Plattor, duk och remсор av cellgummi, skumgummi eller svampgummi i förening med textilvävnad, filt, fiberduk (inbegripet liknande duk av garn) eller liknande textilvara samt artiklar därav skall dock tulltaxeras enligt 40 kap., under förutsättning att textilvaran utgör endast förstärkning.
3. Följande artiklar omfattas ej heller av detta kapitel:
  - a. skodon och delar därtill, hänförliga till 64 kap.;
  - b. huvudbonader och delar därtill (inbegripet badmössor), hänförliga till 65 kap.;
  - c. mekaniska eller elektriska maskiner och apparater samt delar därtill (inbegripet elektrisk materiel av alla slag) av hårdgummi, hänförliga till sextonde avd.;
  - d. artiklar hänförliga till 90, 92, 94 eller 96 kap.;
  - e. artiklar hänförliga till 97 kap. (andra än idrottshandskar och varor hänförliga till nr 40.11);
  - f. knappar, kammar, skaft till rökpipor, reservoarpennor, kulpennor och andra artiklar hänförliga till 98 kap.
4. I anm. 1 till detta kapitel och i nr 40.02, 40.05 och 40.06 skall uttrycket "syntetiskt gummi" anses tillämpligt för:
  - a. omåttade syntetiska ämnen som genom vulkning med svavel kan irreversibelt överföras till icke termoplastiska ämnen och vilka, när de på detta sätt vulkas optimalt (utan tillsats av andra ämnen, såsom mjukningsmedel, fyllmedel eller förstärkningsmedel som ej är nödvändiga för bildningen av bryggbindningar), kan bilda ämnen, som vid en temperatur mellan 18° och 29° C ej brister då de sträcks till tre gånger sin ursprungliga längd och som efter att ha sträckts till två gånger sin ursprungliga längd inom fem minuter återgår till en längd av högst en och en halv gång den ursprungliga längden.
Bland sådana ämnen märkes cis-polyisopren (IR), polybutadien (BR), polyklorbutadien (CR), polybutadien-styren (SBR), polyklorbutadienakrylnitril (NCR), polybutadien-akrylnitril (NBR) och butylgummi (IIR);
  - b. tioplaster (TM);
  - c. naturgummi modifierat genom inympning eller inblandning av plast, depolymeriserat naturgummi samt blandningar av omåttade syntetiska ämnen med mättade syntetiska högpolymerer, under förutsättning att alla ovan nämnda produkter uppfyller villkoren beträffande vulkning, töjning och återhämtning i a ovan.
5. Nr 40.01 och 40.02 skall ej anses tillämpliga för:
  - a. naturlig eller syntetisk gummilatex (inbegripet förvulkad gummilatex) försatt med vulkmedel, vulkningsacceleratorer, fyllmedel, förstärkningsmedel,

- mjukningsmedel, färgämnen (andra än färgämnen tillsatta enbart för identifieringsändamål) eller något annat ämne;
 latex, endast stabiliserad eller koncentrerad, samt värmekänslig och elektropositiv latex skall dock tulltaxeras enligt nr 40.01 eller 40.02, alltefter beskaffenheten;
- b. gummi som före koaguleringen försatts med kimrök (med eller utan tillsats av mineralolja) eller kiseldioxid (med eller utan tillsats av mineralolja) eller som efter koaguleringen försatts med annat ämne än gummi;
- c. blandningar av produkter nämnda i anm. I till detta kapitel med eller utan tillsats av annat ämne.
6. Tråd, helt av mjukgummi, med största tvärmått av mer än 5 mm, skall (oavsett tvärsnittets form) tulltaxeras som remsor, stänger eller strängar, hänförliga till nr 40.08.
7. Nr 40.10 skall anses inbegripa driv- och transportremmar av textilvävnad, impregnerad, överdragen, belagd eller laminerad med gummi, eller tillverkad av textiltgarn, impregnerat eller överdraget med gummi.
8. För tillämpning av nr 40.06 gäller att förvulkad gummilates skall anses utgöra ovulkad gummilates.
 För tillämpning av nr 40.07–40.14 gäller att balata, guttaperka och liknande naturliga produkter, faktis framställda av oljor samt regenerat av dessa produkter skall anses utgöra mjukgummi även om de är ovulkade.
9. I nr 40.05, 40.08 och 40.15 skall orden "plattor", "duk" och "remsor" anses tillämpliga endast för plattor, duk och remsor (även försedda med tryck eller på annat sätt ytbehandlade) som ej tillformats eller på annat sätt bearbetats, samt för kvadratiska eller rektangulära artiklar skurna därur, ej vidare bearbetade.
 I nr 40.08 skall orden "stänger" och "strängar" och i nr 40.15 orden "stänger" och "rör" anses tillämpliga även för produkter av detta slag, som nedskurits till viss längd eller ytbehandlats men som ej bearbetats på annat sätt.

I Rågummi

- 40.01 Naturlig gummilates, även med tillsats av syntetisk gummilates; förvulkad naturlig gummilates; naturgummi, balata, guttaperka och liknande naturliga produkter ..... fri
- 40.02 Syntetisk gummilates; förvulkad syntetisk gummilates; syntetiskt gummi; faktis framställda av oljor ..... fri
- 40.03 Gummiregenerat ..... fri
- 40.04 Avklipp och annat avfall av annat gummi än hårdgummi; skrot av annat gummi än hårdgummi, användbart endast för återvinning av gummi; pulver framställt av avfall eller skrot av annat gummi än hårdgummi ..... fri

II Ovulkat gummi

- 40.05 Plattor, duk och remsor av ovulkat naturgummi eller ovulkat syntetiskt gummi, andra än rökt arkgummi och kräppgummi enligt nr 40.01 eller 40.02; korn av ovulkat naturgummi eller ovulkat syntetiskt gummi, färdigblandat för vulkning; förrädsblandningar bestående av ovulkat naturgummi eller ovulkat syntetiskt gummi, före eller efter koaguleringen försatta antingen med kimrök (med eller utan tillsats av mineralolja) eller med kiseldioxid (med eller utan tillsats av mineralolja), oavsett varans form:
- A. förrädsblandningar ..... fri
- B. andra slag 4%

40.06	Ovulkat naturgummi och ovulkat syntetiskt gummi, inbegripet gummilatex, i andra former eller tillstånd (t. ex. strängar och rör, lösningar och dispersioner); varor av ovulkat naturgummi eller ovulkat syntetiskt gummi (t. ex. överdraget eller impregnerat textilgarn; ringar och rondeller):	
	A. överdraget eller impregnerat textilgarn: belägges med samma tull som motsvarande icke överdragna eller icke impregnerade garn	
	B. andra varor av ovulkat naturgummi eller ovulkat syntetiskt gummi i förening med annat material . . .	5%
	C. andra slag	4%

III Varor av mjukgummi (vulkat)

40.07	Tråd och rep av mjukgummi, även med överklädnad av textilmaterial, samt textilgarn, överdraget eller impregnerat med mjukgummi:	
	A. tråd av mjukgummi, utan överklädnad	fri
	B. andra slag	10%
40.08	Plattor, duk, remsor, stänger och strängar, av mjukgummi:	
	A. stänger och strängar	6%
	B. andra slag	8%
40.09	Rör och slangar av mjukgummi:	
	A. spiral- och pansarslangar	7%
	B. andra	8%
40.10	Driv- och transportremmar av mjukgummi	9%
40.11	Ringar, däck, utbytbara slitbanor till däck samt slangar och fälgband, av mjukgummi, för alla slags hjul:	
	A. massiva ringar	8%
	B. andra	9%,
		dock minst
		70: — per
		100 kg
40.12	Hygieniska och farmaceutiska artiklar (inbegripet dinappar) av mjukgummi, även med delar av hårdgummi	2,5%
40.13	Beklädnadsartiklar och tillbehör till kläder (inbegripet handskar), för alla ändamål, av mjukgummi:	
	A. handskar	5%
	B. andra	7,5%
40.14	Andra varor av mjukgummi	5%

IV Hårdgummi (ebonit); varor därav

40.15	Hårdgummi (ebonit), obearbetat; plattor, remsor, stänger och rör av hårdgummi; avfall, skrot och pulver av hårdgummi:	
-------	---	--

A. avfall, skrot och pulver	fri
B. andra slag	4%
40.16 Andra varor av hårdgummi (ebonit)	4%

42 kap. Lädervaror; sadelmakeriarbeten; reseffekter, handväskor och liknande artiklar; varor av tarmar

Anmärkningar

1. Detta kapitel omfattar ej:
  - a. steril kirurgisk katgut och liknande sterilt suturmaterial (nr 30.05);
  - b. beklädnadsartiklar och tillbehör till kläder (med undantag av handskar), fodrade med pälsskinn eller konstgjord päls eller med beklädnad av pälsskinn eller konstgjord päls på utsidan, ej utgörande endast besättning (nr 43.03 eller 43.04);
  - c. nätkassar enligt elfte avd.;
  - d. artiklar hänförliga till 64 kap.;
  - e. huvudbonader och delar därtill, hänförliga till 65 kap.;
  - f. piskor, ridspön och andra artiklar enligt nr 66.02;
  - g. strängar, skinn till trummor och liknande instrument samt andra delar till musikinstrument (nr 92.10);
  - h. möbler och delar till möbler (94 kap.);
  - ij. artiklar hänförliga till 97 kap. (t. ex. leksaker, spel och sportartiklar);
  - k. knappar (inbegripet kragknappar, manschettknappar, tryckknappar o. d.) samt ämnen och delar till sådana artiklar, hänförliga till nr 98.01 eller 71 kap.
1. Flaskor, borstar, saxar och andra föremål, som är avsedda för och anges till förtullning gemensamt med reseffekter, necessärer eller liknande artiklar, tulltaxeras tillsammans med dessa artiklar.
2. Uttrycket "beklädnadsartiklar och tillbehör till kläder" i nr 42.03 skall anses tillämpligt för bl. a. handskar (inbegripet idrottshandskar), förkläden och andra skyddskläder, hängslen, bälten, sabelkoppel och armband, inbegripet urarmband.

42.01	Sadelmakeriarbeten (t. ex. sadlar, seldon, halsband, draglinor och knäskydd) av alla slags material och för alla slags djur	7%
42.02	Reseffekter (t. ex. koffertar, resväskor, hattaskar, nattsäckar och ryggsäckar), shoppingväskor, handväskor, skolväskor, portföljer, plånböcker, portmonnäer, necessärer, verktygsväskor, tobakspungar samt fodral, etuier och askar (för t. ex. vapen, musikinstrument, kikare, smycken, flaskor, kragar, skodon eller borstar) och liknande förvaringspersedlar, av läder, konstläder, vulkanfiber, plast (i form av plattor, duk eller folier), papp eller textilvara:	
	A. handväskor	10%, dock högst 600:— per 100 kg
	B. andra	10%
42.03	Beklädnadsartiklar och tillbehör till kläder, av läder eller konstläder:	
	A. handskar	11%
	B. andra	7%
42.04	Varor av läder eller konstläder, av sådana slag som användes i maskiner, apparater eller mekaniska redskap eller för annat tekniskt ändamål	7%
42.05	Andra varor av läder eller konstläder	7%
42.06	Varor tillverkade av tarmar, guldslagarhinna, blåsor eller senor	fri

61 kap. Beklädnadsartiklar och tillbehör till kläder, av textilvara, andra än trikåvaror

Anmärkningar

1. Tulltaxenumren i detta kapitel skall anses tillämpliga för däri nämnda varor endast då de är tillverkade av textilmaterial eller metalltråd, dock ej för trikåvaror, andra än sådana som är hänförliga till nr 61.09.
2. Tulltaxenumren i detta kapitel omfattar ej:
  - a. begagnade kläder och andra artiklar hänförliga till nr 63.01;
  - b. ortopediska artiklar, medicinsk-kirurgiska gördlar, brockband o. d. (nr 90.19).
3. För tillämpning av nr 61.01–61.04 gäller:
  - a. artiklar som ej är igenkännliga vare sig som kläder för män eller gossar eller som kläder för kvinnor eller flickor skall tulltaxeras enligt nr 61.02 eller 61.04, alltefter beskaffenheten;
  - b. uttrycket "kläder för småbarn" skall anses tillämpligt för:
    - barnkläder som ej är igenkännliga som avsedda att bäras uteslutande av gossar eller uteslutande av flickor samt
    - blöjor för spädbarn
4. Scarfar och liknande artiklar, kvadratiske eller nästan kvadratiske, som ej har någon sida större än 60 cm skall tulltaxeras som näsdukar (nr 61.05).
Näsdukar som har någon sida större än 60 cm skall tulltaxeras enligt nr 61.06.
5. Tulltaxenumren i detta kapitel skall anses tillämpliga för stycken av textilvara (annan än trikåväv) tillklippt för tillverkning av artiklar enligt detta kapitel.
Nr 61.09 inbegriper dock även trikåväv, som genom stickningen eller virkningen erhållit slutlig form för tillverkning av varor hänförliga till detta nummer, oavsett om de vid förtullningen föreligger som separata artiklar eller i sammanhängande längder.

61.01	Överkläder för män eller gossar:	
	A. av ändlösa syntetiska fibrer	13%
	B. av ändlösa regenererade fibrer	17%
	C. av annat textilmaterial	13%
61.02	Överkläder för kvinnor, flickor eller småbarn:	
	A. av ändlösa syntetiska fibrer	13%
	B. av ändlösa regenererade fibrer	17%
	C. av annat textilmaterial	15%
61.03	Underkläder för män eller gossar, inbegripet kragar, skjortbröst och manschetter:	
	A. av ändlösa syntetiska fibrer	13%
	B. av ändlösa regenererade fibrer	17%
	C. av annat textilmaterial	15%
61.04	Underkläder för kvinnor, flickor eller småbarn:	
	A. av ändlösa syntetiska fibrer	13%
	B. av ändlösa regenererade fibrer	17%
	C. av annat textilmaterial	15%
61.05	Näsdukar:	
	A. av ändlösa syntetiska fibrer	10%
	B. av ändlösa regenererade fibrer	16%
	C. av annat textilmaterial	13%
61.06	Sjalar, scarfar, halsdukar, mantiljer, slöjor o. d.:	
	A. av ändlösa syntetiska fibrer	12%
	B. av ändlösa regenererade fibrer	16%
	C. av annat textilmaterial	13%

61.07 Slipsar och liknande artiklar	14%
61.09 Korsetter, gördlar, höfthållare, bysthållare, hängslen, strumphållare, strumpeband o. d. (inbegripet sådana artiklar av trikå), även elastiska:	
A. av ändlösa syntetiska fibrer	13%
B. av ändlösa regenererade fibrer	17%
C. av annat textilmaterial	15%
61.10 Vantar, strumpor, sockor och strumpskyddare, ej utgörande trikåvaror:	
A. av ändlösa syntetiska fibrer	10%
B. av ändlösa regenererade fibrer	16%
C. av annat textilmaterial	13%
61.11 Konfektionerade tillbehör till beklädnadsartiklar (t. ex. ärmlappar, axelvaddar, skärp, muffar, ärmskyddare och fickor):	
A. av ändlösa syntetiska fibrer	13%
B. av ändlösa regenererade fibrer	16%
C. av annat textilmaterial	13%

63 kap. Begagnade kläder och andra begagnade textilvaror; lump

63.01 Kläder och tillbehör därtill, res- och sängfilar samt hushålls- och rumsinredningsartiklar, av textilmaterial (andra än artiklar hänförliga till nr 58.01, 58.02 eller 58.03), ävensom, oavsett materialet, skodon och huvudbonader, under förutsättning att varorna är synbarligen begagnade och vid förtullningen föreligger oförpackade eller föreligger i balar, säckar eller liknande förpackningar	7,5%
63.02 Lump, inbegripet klipp och liknande avfall av textilvaror (även av bind- och segelgarn, tågvirke och linor)	fri

66 kap. Paraplyer, parasoller, promenadkäppar, piskor och ridspön samt delar därtill**Anmärkningar**

1. Detta kapitel omfattar ej:
  - a. promenadkäppar o. d. med gradering för mätning (nr 90.16);
  - b. promenadkäppar med skjutvapen eller stilett, förtyngda käppar för användning som slagvapen o. d. (93 kap.);
  - c. varor hänförliga till 97 kap. (t. ex. leksaksparaplyer och leksaksparasoller).
2. Nr 66.03 skall ej anses tillämpligt för delar och tillbehör av textilmaterial och ej heller, oavsett materialet, för övertyg, tofsar, remmar, paraplyfodral o. d. Sådana varor skall tulltaxeras för sig även om de anges till förtullning gemensamt med men ej är anbringade på artiklar hänförliga till nr 66.01 eller 66.02.

66.01 Paraplyer och parasoller (inbegripet käppparaplyer, parasolltält samt trädgårdsparasoller och liknande parasoller)	12%, dock minst 3:— per styck
66.02 Promenadkäppar (inbegripet alpstavar och sittkäppar), piskor, ridspön o. d.	5%
66.03 Delar, beslag och tillbehör till artiklar hänförliga till nr 66.01 eller 66.02	5%

70 kap. Glas och glasvaror

Anmärkningar

1. Detta kapitel omfattar ej:
  - a. emaljmassor och andra varor enligt nr 32.08;
  - b. varor hänförliga till 71 kap. (t. ex. bijouterivaror);
  - c. elektriska isolatorer (nr 85.25) samt elektriska isolerdetaljer hänförliga till nr 85.26;
  - d. injektionssprutor, konstgjorda ögon, termometrar, barometrar, areometrar, optiskt bearbetade optiska element och andra artiklar hänförliga till 90 kap.;
  - e. leksaker, spel, sportartiklar, julgransprydnader och andra artiklar hänförliga till 97 kap. (med undantag av ögon av glas utan mekanism för dockor eller andra artiklar enligt 97 kap.);
  - f. knappar, hopsatta termosflaskor, rafräschissorer och andra artiklar hänförliga till 98 kap.
2. Varubeskrivningen "planglas, gjutet, valsat, draget eller blåst (inbegripet överfångsglas och trådglass), skuret till annan form än kvadratisk eller rektangulär eller böjt eller på annat sätt bearbetat (t. ex. bearbetat på kanterna eller graverat), även ytslipat eller ytpolerat" i nr 70.07 skall även anses tillämplig för artiklar tillverkade av sådant glas, under förutsättning att artiklarna ej är försedda med ram och ej är i förening med annat material.
3. Med ordet "glasull" i nr 70.20 förstås:
  - a. mineralull med en halt av kiseldioxid (SiO_2) av minst 60 viktprocent;
  - b. mineralull med en halt av kiseldioxid (SiO_2) av mindre än 60 viktprocent men med en halt av alkalioxid (K_2O och/eller Na_2O) av mer än 5 viktprocent eller en halt av borttrioxid (B_2O_3) av mer än 2 viktprocent.
 Mineralull som ej överensstämmer med ovanstående beskrivningar hänföres till nr 68.07.
4. Vid tillämpning av tulltaxan skall ordet "glas" även anses inbegripa smält kvarts och smält kiseldioxid.

70.01	Glasavfall; glassmassa (med undantag av optiskt glas) .	fri
70.03	Glas i form av kulor, stänger eller rör, obearbetat (ej utgörande optiskt glas)	fri
70.04	Planglas, gjutet eller valsat (inbegripet överfångsglas och trådglass), obearbetat, även mönstrat, av kvadratisk eller rektangulär form	8%
70.05	Planglas, draget eller blåst (inbegripet överfångsglas), obearbetat, av kvadratisk eller rektangulär form	9%
70.06	Planglas, gjutet, valsat, draget eller blåst (inbegripet överfångsglas och trådglass), av kvadratisk eller rektangulär form, ytslipat eller ytpolerat men ej vidare bearbetat	8%
70.07	Planglas, gjutet, valsat, draget eller blåst (inbegripet överfångsglas och trådglass), skuret till annan form än kvadratisk eller rektangulär eller böjt eller på annat sätt bearbetat (t. ex. bearbetat på kanterna eller graverat), även ytslipat eller ytpolerat; flerväggiga isolerrutor av glas; s. k. blyinfattade rutor:	
	A. planglas och isolerrutor	9%
	B. s. k. blyinfattade rutor	10%
70.08	Säkerhetsrutor bestående av härdat eller laminerat glas, även tillformade:	
	A. av härdat glas	9%
	B. av laminerat glas	10%

70.09	Speglar av glas (inbegripet backspeglar), även inramade eller försedda med baksida av annat material	10%
70.10	Damejeanner, flaskor, burkar, krukor, tabletrör och liknande kärl av glas, av sådana slag som vanligen användes för transport eller förpackning av varor; prop-par och andra tillslutningsanordningar av glas	8%
70.11	Glashöljen (inbegripet kolvar och rör) till elektriska glödlampor, elektronrör e. d.:	
	A. kolvar . . . . . 100 kg	32: 50
	B. andra höljen	fri
70.12	Glas till termosflaskor eller andra termoskärl:	
	A. utan metallbeläggning	6%
	F. andra	7,5%
70.13	Glasvaror (andra än artiklar hänförliga till nr 70.19) av sådana slag som vanligen användes som bords-, köks-, toalett- eller kontorsartiklar, för prydnadsändamål inomhus eller för liknande ändamål	12%
70.14	Glasvaror för belysnings- eller signaleringsändamål samt optiska element av glas, ej optiskt bearbetade och ej tillverkade av optiskt glas	10%
70.15	Urglas och liknande glas (inbegripet glas av sådana slag som användes till solglasögon, dock ej glas lämpliga till synkorrigerande linser), böjda, kupiga eller formade på liknande sätt; glasglobar och segment av glasglobar, av sådana slag som användes för tillverkning av urglas e. d.	fri
70.16	Murstenar, plattor, block och andra artiklar av pressat eller formgjutet glas, av sådana slag som vanligen användes för byggnadsändamål; poröst glas (skumglas) i form av block, plattor, skivor e. d.	fri
70.17	Laboratorieartiklar samt hygieniska och farmaceutiska artiklar av glas, även graderade eller kalibrerade; glasampuller:	
	A. laboratorieartiklar samt hygieniska och farmaceutiska artiklar	10%
	B. glasampuller	fri
70.18	Optiskt glas samt optiska element av optiskt glas, andra än optiskt bearbetade element; ämnen till synkorrigerande glasögonlinser	fri
70.19	Glaspärlor, imitationer av naturpärlor, imitationer av ädelstenar samt liknande smärre prydnadsartiklar av glas ävensom varor tillverkade därav; glastärningar och små glasplattor, även på underlag, för mosaikarbeten eller liknande dekorationsändamål; konstgjorda ögon av glas, inbegripet sådana för leksaker men ej sådana som är avsedda för människor; prydnader och andra dekorationsartiklar framställda genom s. k. lamparbete; reflexpärlor:	

A. glaspärlor, imitationer av naturpärlor, imitationer av ädelstenar samt liknande smärre prydnadsartiklar av glas ävensom varor tillverkade därav	5%
B. andra slag, inbegripet reflexpärlor	7,5%
70.20 Glasfibrer (inbegripet glasull) samt garn, vävnader och andra varor tillverkade därav:	
A. garn, vävnader, band, flätor o. d. samt artiklar därav	11%
B. andra slag	7%
70.21 Andra varor av glas	10%

71 kap. Naturpärlor, ädelstenar, ädla metaller och metaller med plättering av ädel metall samt varor därav; bijouterivaror

Anmärkningar

1. Om ej annat följer av anm. 1 a till sjätte avd. eller av nedanstående bestämmelser skall alla varor som helt eller delvis består:
  - a. av naturpärlor eller av ädelstenar (naturliga, syntetiska eller rekonstruerade) eller
  - b. av ädel metall eller av metall med plättering av ädel metall, tulltaxeras enligt detta kapitel och ej enligt något annat kapitel.
2. a. Nr 71.12, 71.13 och 71.14 omfattar ej varor i vilka ädel metall eller metall med plättering av ädel metall ingår endast som mindre väsentlig beståndsdel, såsom smärre beslag eller smärre ornament (t. ex. monogram, skoningar och kantbeslag).
- b. Nr 71.15 omfattar ej varor i vilka ädel metall eller metall med plättering av ädel metall ingår (på annat sätt än som mindre väsentlig beståndsdel).
3. Detta kapitel omfattar ej:
  - a. amalgamer av ädla metaller samt ädla metaller i kolloidal form (nr 28.49);
  - b. sterilt kirurgiskt suturmateriel, tandfyllningsmedel och andra varor hänförliga till 30 kap.;
  - c. varor hänförliga till 32 kap. (t. ex. glansmetallpreparat);
  - d. handväskor och andra artiklar hänförliga till nr 42.02 eller 42.03;
  - e. varor enligt nr 43.03 eller 43.04;
  - f. varor hänförliga till elfte avd. (textilvaror);
  - g. skodon (64 kap.) och huvudbonader (65 kap.);
  - h. paraplyer, promenadkäppar och andra artiklar hänförliga till 66 kap.;
  - ij. mynt (72 eller 99 kap.);
  - k. slipskivor och liknande artiklar hänförliga till nr 68.04, 68.06 eller 82 kap., innehållande stoft eller pulver av ädelstenar (naturliga eller syntetiska); varor enligt 82 kap. med verksam del av ädelstenar (naturliga, syntetiska eller rekonstruerade) på underlag av oädel metall; maskiner, apparater och elektrisk materiel samt delar därtill, hänförliga till sextonde avd., ej utgörande artiklar helt bestående av ädelstenar (naturliga, syntetiska eller rekonstruerade);
  - l. varor hänförliga till 90, 91 eller 92 kap. (vetenskapliga instrument, ur och musikinstrument);
  - m. vapen och delar därtill (93 kap.);
  - n. artiklar enligt anm. 2 till 97 kap.;
  - o. artiklar hänförliga till tulltaxenumren i 98 kap., andra än nr 98.01 och 98.12;
  - p. originalskulpturer (nr 99.03), föremål för samlingar (nr 99.05) samt antikviteter med en ålder av över 100 år (nr 99.06), andra än naturpärlor och ädelstenar.
4. a. Ordet "naturpärlor" skall anses inbegripa odlade pärlor.
- b. Med uttrycket "ädla metaller" förestås silver, guld, platina och andra platinametaller.
- c. Med uttrycket "andra platinametaller" förstås iridium, osmium, palladium, rodium och rutenium.
5. För tillämpning av detta kapitel gäller att en legering (inbegripet en sintrad blandning eller en intermetallisk förening) innehållande en eller flera ädla metaller skall tulltaxeras som legering av ädel metall endast om någon ädel metall ingår i legeringen med minst 2 viktprocent. Legeringar med ädla metaller skall tulltaxeras enligt följande regler:
  - a. en legering innehållande minst 2 viktprocent platina skall tulltaxeras som platinalegering;
  - b. en legering innehållande minst 2 viktprocent guld men ingen eller mindre än 2 viktprocent platina skall tulltaxeras som guldlegering;
  - c. andra legeringar innehållande minst 2 viktprocent silver skall tulltaxeras som silverlegeringar.
 Vid tillämpning av denna anmärkning skall alla platinametaller anses utgöra platina.
6. Där ej annat är föreskrivet skall omnämmanden i anmärkningarna till detta kapitel eller annorstädes i tulltaxan av ädla metaller eller av viss ädel metall anses inbegripa legeringar som enligt anm. 5 ovan behandlas som legeringar av ädla metaller eller av viss ädel metall, men skall ej anses inbegripa metall med plä-

- tering av ädel metall och ej heller oädla metaller eller icke metalliska ämnen som är förgyllda, försilvrade eller platinerade.
7. Med uttrycket "metall med plätning av ädel metall" förstås en produkt av metall som på en eller flera sidor belagts med ädel metall genom lödning, svetsning, varmvalsning eller liknande mekaniskt förfarande. Uttrycket skall även anses omfatta oädelt metall med inläggningar av ädel metall.
- 7:1. Med ordet "halvfabrikat" i nr 71.05-71.10 förstås stång, plåt, tråd, rör och andra formvaror samt pulver, paljetter och kantiljer.
8. Med ordet "bijouterivaror" i nr 71.12 förstås:
- smärre artiklar till personlig prydnad, även med infattade stenar (t. ex. ringar, armband, halsband, broscher, örhängen, urkedjor, berlocker och andra hängsmycken, kravattnålar, manschettknappar och bröstknappar samt medaljer och märken, även av religiös karaktär);
  - artiklar för personligt bruk av sådana slag som normalt bäres exempelvis i fickan eller handväskan (såsom cigarettetuier, puderdosor, börsar av metallflätning samt tabletdosor).
9. Ordet "guldsmedsvaror" i nr 71.13 inbegriper bl. a. prydnadsföremål, bords-, toalett- och rökboardsartiklar samt andra artiklar för hushålls- eller kontorsbruk eller för religiöst bruk.
10. Med uttrycket "bijouterivaror, ej hänförliga till nr 71.12 eller 71.15" i nr 71.16 förstås artiklar av de slag som avses i anm. 8 a ovan (dock med undantag av manschettknappar och andra artiklar enligt nr 98.01 samt kammar, hårspännen o. d. enligt nr 98.12) men i vilka ej ingår naturpärlor eller ädelstenar (naturliga, syntetiska eller rekonstruerade) och ej heller (bortsett från mindre väsentliga beståndsdelar) ädel metall eller metall pläterad med ädel metall och som består:
- helt eller delvis av oädelt metall, även förgylld, försilvrad eller platinerad; eller
  - av minst två material (t. ex. trä och glas, ben och bärnsten, pärlemor och plast), varvid avseende ej skall fästas vid anordningar (t. ex. tråd i halsband) som användes enbart för att hålla samman i varorna ingående beståndsdelar.
11. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning gemensamt med artiklar enligt detta kapitel skall tulltaxeras tillsammans med dessa artiklar om de är av sådana slag som normalt åtföljer artiklarna vid försäljning. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning särskilt skall tulltaxeras enligt de nummer till vilka de i och för sig är hänförliga.

I Naturpärlor och ädelstenar

- 71.01 Naturpärlor, obearbetade eller bearbetade (inbegripet sorterade pärlor, temporärt uppträdda för att underlätta transporten) men ej infattade, monterade eller på annat sätt uppträdda . . . . . fri
- 71.02 Ädelstenar, naturliga, obearbetade eller slipade eller på annat sätt bearbetade (inbegripet sorterade ädelstenar, temporärt uppträdda för att underlätta transporten) men ej infattade, monterade eller på annat sätt uppträdda . . . . . fri
- 71.03 Ädelstenar, syntetiska eller rekonstruerade, obearbetade eller slipade eller på annat sätt bearbetade (inbegripet sorterade ädelstenar, temporärt uppträdda för att underlätta transporten) men ej infattade, monterade eller på annat sätt uppträdda . . . . . fri
- 71.04 Stoff och pulver av naturliga eller syntetiska ädelstenar . . . . . fri

II Ädla metaller och metaller med plätering av ädel metall, obearbetade, samt halvfabrikat därav

71.05 Silver, inbegripet förgyllt eller platinerat silver, obearbetat, samt halvfabrikat därav:	
A. obearbetat	fri
B. rör	fri
C. andra slag	1,5%
71.06 Oädel metall med plätering av silver, obearbetad, samt halvfabrikat därav	1,5%
71.07 Guld, inbegripet platinerat guld, obearbetat, samt halvfabrikat därav	fri
71.08 Oädel metall eller silver med plätering av guld, obearbetade, samt halvfabrikat därav	fri
71.09 Platina och andra platinametaller, obearbetade, samt halvfabrikat därav	fri
71.10 Oädel metall eller ädel metall med plätering av platina eller annan platinametall, obearbetade, samt halvfabrikat därav	fri
71.11 Guldsmedssopor, annat avfall och skrot, av ädel metall	fri

III Bijouterivaror, guldsmedsvaror och andra varor

71.12 Bijouterivaror och delar därtill, av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall	5%
71.13 Guldsmedsvaror och delar därtill, av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall, andra än varor hänförliga till nr 71.12	5%
71.14 Andra varor av ädel metall eller av metall med plätering av ädel metall:	
A. artiklar för tekniskt bruk	fri
B. andra slag	5%
71.15 Varor bestående av naturpärlor eller ädelstenar (naturliga, syntetiska eller rekonstruerade) samt varor i vilka sådana ingår	fri
71.16 Bijouterivaror, ej hänförliga till nr 71.12 eller 71.15 ...	5%

73 kap. Järn och stål samt varor därav

Anmärkningar

1. I detta kapitel har följande ord och uttryck den betydelse som nedan anges:

a. *Tackjärn och gjutjärn* (nr 73.01):

järn som innehåller, efter vikten räknat, minst 1,9% kol och som kan innehålla ett eller flera av följande ämnen inom nedan angivna gränser:

mindre än 15% fosfor,

högst 8% kisel,

högst 6% mangan,

högst 30% krom,

högst 40% volfram och

sammanlagt högst 10% andra legeringsämnen (t. ex. nickel, koppar, aluminium, titan, vanadin och molybden).

Sådana järnlegeringar innehållande minst 1,9 viktprocent kol som företer de för stål karakteristiska kännetecknen (s. k. krympfritt stål) skall dock tulltaxeras enligt tulltaxenumren för stål.

b. *Spegeljärn* (nr 73.01):

järn som innehåller, efter vikten räknat, mer än 6% men högst 30% mangan och som i övrigt motsvarar definitionen i a ovan.

c. *Ferrolegeringar* (nr 73.02):

järnhaltiga legeringar (andra än koppartillsatslegeringar, definierade i anm. 1 till 74 kap.) som ej är lämpliga för valsning eller smidning, som vanligen användes som råmaterial vid järn- och stålframställning och som innehåller, efter vikten räknat, ett eller flera av följande ämnen i nedan angivna mängder:

mer än 8% kisel,

mer än 30% mangan,

mer än 30% krom,

mer än 40% volfram eller

sammanlagt mer än 10% andra legeringsämnen (aluminium, titan, vanadin, koppar, molybden, niob eller andra ämnen, i fråga om koppar dock högst 10%)

och som av grundämnet järn innehåller, efter vikten räknat, i fråga om ferrolegeringar innehållande kisel minst 4%, i fråga om ferrolegeringar innehållande mangan men ej kisel minst 8% och i fråga om andra ferrolegeringar minst 10%.

d. *Legerat stål* (nr 73.15):

stål som innehåller, efter vikten räknat, ett eller flera ämnen i följande mängder:

sammanlagt mer än 2% mangan och kisel,

minst 2% mangan,

minst 2% kisel,

minst 0,50% nickel,

minst 0,50% krom,

minst 0,10% molybden,

minst 0,10% vanadin,

minst 0,30% volfram,

minst 0,30% kobolt,

minst 0,30% aluminium,

minst 0,40% koppar,

minst 0,10% bly,

minst 0,12% fosfor,

minst 0,10% svavel,

sammanlagt minst 0,20% fosfor och svavel,

minst 0,10% av något annat legeringsämne.

e. *Kolrikt stål* (nr 73.15):

stål som innehåller, efter vikten räknat, minst 0,60% kol och som har en halt, efter vikten räknat, av mindre än 0,04% fosfor och mindre än 0,04% svavel samt en sammanlagd halt av mindre än 0,07% av fosfor och svavel.

f. *Smältstycken och råskenor* (nr 73.06):

produkter för valsning, smidning eller omsmältning som erhållits antingen:

- genom hopsmidning av välljärnsmältor, varigenom slaggen pressats ut, eller
- genom hopvällning med hjälp av varmvalsning av paket av järn- eller stål-skrot eller av välljärn.

- g. *Göt* (nr 73.06):
produkter för valsning eller smidning, som erhållits genom gjutning i kokiller.
- h. *Blooms och billets* (nr 73.07):
halvfärdiga produkter med kvadratisk eller rektangulärt tvärsnitt, med en tväryta av mer än 1 225 mm² och med sådana dimensioner att tjockleken överstiger en fjärdedel av bredden.
- ij. *Slabs och platinor* (nr 73.07):
halvfärdiga produkter med rektangulärt tvärsnitt, med en tjocklek av minst 6 mm, med en bredd av minst 150 mm och med sådana dimensioner att tjockleken ej överstiger en fjärdedel av bredden.
- k. *Plåtämnen i rullar* (nr 73.08):
halvfärdiga varmvalsade produkter med rektangulärt tvärsnitt, med en tjocklek av minst 1,5 mm och med en bredd av mer än 500 mm, i rullar med en vikt av minst 500 kg per styck.
- l. *Universaljärn och universalstål* (nr 73.09):
produkter med rektangulärt tvärsnitt, varmvalsade i längdriktningen i slutna spår eller i universalvalsverk, med en tjocklek av mer än 5 mm men ej mer än 100 mm och med en bredd av mer än 150 mm men ej mer än 1 200 mm.
- m. *Band* (nr 73.12):
valsade produkter med klippta eller oklippta kanter, med rektangulärt tvärsnitt, med en tjocklek av högst 6 mm, med en bredd av högst 500 mm och med sådana dimensioner att tjockleken ej överstiger en tiondel av bredden, i raka längder eller i rullar eller ringar, även tillplattade.
- n. *Plåt* (nr 73.13):
valsade produkter (andra än plåtämnen i rullar enligt definition i k ovan), oavsett tjockleken och, om de föreligger i kvadratiske eller rektangulära stycken, med en bredd av mer än 500 mm. Nr 73.13 skall även anses tillämpligt för plåt som skurits till annan form än kvadratisk eller rektangulär eller som perforerats, korrugerats, räfflats, polerats eller försetts med överdrag, under förutsättning att den ej därigenom fått karaktär av till annat nummer hänförlig vara.
- o. *Tråd* (nr 73.14):
kalldragna massiva produkter, oavsett tvärsnittets form, med ett största tvärmått av högst 13 mm. Beträffande nr 73.26 och 73.27 gäller dock att ordet "tråd" anses inbegripa valsade produkter av samma dimension.
- p. *Stång (inbegripet valstråd), annan än profilstång* (nr 73.10):
massiva produkter som ej helt motsvarar någon av definitionerna i h, ij, k, l, m, n eller o ovan och som har tvärsnitt i form av cirkel, cirkelsegment, oval, likbent triangel, kvadrat, rektangel, sexhörning, åttahörning eller likbent parallelltrapets.
Ordet "stång" inbegriper även stänger för armering av betong, vilka bortsett från smärre räfflor, kammar, skårer e. d. åstadkomna under valsningen, motsvarar ovanstående definition.
- q. *Ihåligt bergborrstål* (nr 73.10):
ihålig stålstång, oavsett tvärsnittets form, lämplig för tillverkning av bergborrar, med ett största yttre tvärmått av mer än 15 mm men ej mer än 50 mm och med det största inre tvärmåttet ej överstigande en tredjedel av det största yttre tvärmåttet. Annan ihålig stålstång skall tulltaxeras enligt nr 73.18.
- r. *Profilstång* (nr 73.11):
produkter, andra än sådana som är hänförliga till nr 73.16, som ej helt motsvarar någon av definitionerna i h, ij, k, l, m, n eller o ovan, som ej har tvärsnitt i form av cirkel, cirkelsegment, oval, likbent triangel, kvadrat, rektangel, sexhörning, åttahörning eller likbent parallelltrapets och som ej är ihåliga.
2. Nr 73.06–73.14 skall ej anses tillämpliga för produkter av legerat stål eller kolrikt stål (nr 73.15).
3. Produkter av järn eller stål av sådana slag som är nämnda i nr 73.06–73.15, med plättering av järn eller stål av annat slag, skall tulltaxeras som produkter av det slag av järn eller stål som dominerar viktmissigt.
4. Järn framställt på elektrolytisk väg tulltaxeras, alltefter sin form och sina dimensioner, som motsvarande produkter framställda på annat sätt.
5. Med uttrycket "högtrycksrör av stål för elektriska vattenkraftverk" (nr 73.19) förstås nitade, svetsade eller sömlösa rör och rörböjar med runt tvärsnitt och med en inre diameter av mer än 400 mm och en godstjocklek av mer än 10,5 mm.
- 73.01 Tackjärn, gjutjärn och spegeljärn, i form av tackor,
block, oregelbundna stycken e. d. .... fri

73.02	Ferrolegeringar:	
	A. kiseljärn och kisel-manganjärn, innehållande mer än 15 % kisel	100 kg 3: 50
	B. andra slag	fri
73.03	Avfall och skrot av järn eller stål	fri
73.04	Granulerat järn och stål, även krossat eller sorterat; korta avhugg av järn- eller ståltråd (''wire pellets'') ..	3 %
73.05	Pulveriserat järn och stål; järnsvamp	fri
73.06	Smältstycken och råskenor; göt, block, oregelbundna stycken o. d. av järn eller stål:	
	A. smältstycken och råskenor	fri
	B. andra slag	3 %
73.07	Blooms, billets, slabs och platinor av järn eller stål; ämnen, grovt tillformade genom smidning, av järn eller stål	4 %
73.08	Plåtämnen i rullar, av järn eller stål	4 %
73.09	Universaljärn och universalstål	6 %
73.10	Stång (inbegripet valstråd), annan än profilstång, av järn eller stål, varmvalsad, smidd, strängpressad eller tillformad eller färdigbehandlad (även kalibrerad) i kallt tillstånd; ihåligt bergborrstål:	
	A. valstråd	5 %
	B. ihåligt bergborrstål, varmvalsat, strängpressat eller smitt, ej pläterat eller överdraget med metall	5 %
	C. andra slag	6 %
73.11	Profilstång av järn eller stål, varmvalsad, smidd, strängpressad eller tillformad eller färdigbehandlad i kallt tillstånd; spontpålar av järn eller stål, även med borrade eller stansade hål eller sammanfogade:	
	A. profilstång:	
	1. pläterad, överdragen eller på annat sätt ytbehandlad	6 %
	2. andra slag:	
	a. varmvalsad, strängpressad eller smidd:	
	α . bredfläsig I-balk, oavsett vikten per löp-meter; annan profilstång vägande minst 60 kg per löp-meter	fri
	β . annan	6 %
	b. tillformad eller färdigbehandlad i kallt tillstånd	6 %
	B. spontpålar	fri
73.12	Band av järn eller stål, varm- eller kallvalsat:	
	A. pläterat med eller överdraget med aluminium, bly eller tenn	fri
	B. andra slag	6 %
73.13	Plåt av järn eller stål, varm- eller kallvalsad:	
	A. pläterad med eller överdragen med aluminium, bly eller tenn	fri

	B. andra slag	6%
73.14	Tråd av järn eller stål, även med överdrag men utan elektrisk isolering	6%
73.15	Legerat stål och kolrikt stål, i sådana former som är nämnda i nr 73.06–73.14:	
	A. ihåligt bergborrstål	6%
	B. plåt och band av rostfritt eller eldhärdigt stål	5%
	C. andra slag: belägges med samma tull som motsvarande produkter hänförliga till nr 73.06–73.14	
73.16	Banbyggnadsmateriel av järn eller stål för järnvägar eller spårvägar, nämligen räler, moträler, växeltungor, korsningsspetsar, spårkorsningar, spårväxlar, växeltag, kuggskenor, sliprar, rälskarvjärn, underläggsplattor, klämplattor, spårhållare, spårplattor och annan speciell materiel för sammanbindning eller fästande av räler:	
	A. räler	fri
	B. andra slag	5%
73.17	Rör av gjutjärn:	
	A. med en invändig diameter av 510 mm eller däröver	fri
	B. andra	8%
73.18	Rör och rörämnor av järn (annat än gjutjärn) eller stål, med undantag av högtrycksrör för elektriska vattenkraftverk:	
	A. med överdrag av metall:	
	1. med överdrag av zink	7%
	2. med överdrag av annan metall	8%
	B. andra slag:	
	1. ej kallbearbetade	7%
	2. kallbearbetade	8%
73.19	Högtrycksrör av stål för elektriska vattenkraftverk, även med förstärkning	8%
73.20	Rördelar (t. ex. skarvrör, knärör, muffar och flänsar) av järn eller stål	8%
73.21	Konstruktioner och delar till konstruktioner (t. ex. skjul och andra byggnader, broar och brosektioner, slussportar, torn, fackverksmaster, tak, fackverk till tak, dörr- och fönsterkarmar, fönsterluckor, räcken och pelare) av järn eller stål; plåt, band, stång, rör o. d. av järn eller stål, bearbetade för användning i konstruktioner	6%
73.22	Cisterner, tankar, kar och liknande behållare av järn eller stål, för alla slags ämnen (andra än komprimerad eller till vätska förtätad gas), med en rymd av mer än 300 liter, även med inre beklädnad eller värmeisolerade men ej försedda med maskinell utrustning eller utrustning för uppvärmning eller avkylning	6%

73.23	Fat, burkar, flaskor, askar och liknande behållare, av järn- eller stålplåt, av sådana slag som vanligen användes för transport eller förpackning av varor	6%
73.24	Behållare av järn eller stål för komprimerad eller till vätska förtätad gas	6%
73.25	Tvinnad tråd, kablar, linor, flätade band, slingor o. d., av järn- eller ståltråd, dock med undantag av isolerade elektriska kablar	6%
73.26	Taggtråd av järn eller stål; vridet band eller vriden enkel flat tråd, med eller utan taggar, samt löst tvinnad dubbel tråd, av sådana slag som användes till stängsel, av järn eller stål	6%
73.27	Duk, galler, nät (inbegripet stängselnät och armeringsnät) och liknande produkter, av järn- eller ståltråd; klippnät av järn eller stål	6%
73.29	Kättingar och kedjor samt delar därtill, av järn eller stål	6%
73.30	Ankaren och draggar samt delar därtill, av järn eller stål	4%
73.31	Spik, stift (inbegripet häftstift), märlor, spetsade krokar och öglor samt spikbleck, krampor och broddar, av järn eller stål, även med huvud av annat material, dock ej sådana med huvud av koppar	6%
73.32	Bultar (inbegripet bultar utan huvud samt pinnbultar och pinnskruvar) och muttrar, även ogängade, skruvar (inbegripet skruvkrokar och skruvöglor), nitar, kilar, sprintar, saxsprintar och liknande artiklar, av järn eller stål; underlägsbrickor (inbegripet fjäderbrickor), av järn eller stål	6%
73.33	Nålar för handsömnad (inbegripet brodering), nålar för handknytning av mattor, stickor, snörnålar, virknålar o. d. samt broderprylar, av järn eller stål: A. synålar och stoppnålar samt ämnen därtill	fri
	B. andra slag	4%
73.34	Knappnålar, säkerhetsnålar, hårnålar, hårklämmor, papiljotter och liknande artiklar (med undantag av hattnålar och andra prydnadsnålar), av järn eller stål: A. knappnålar och säkerhetsnålar	5%
	B. andra slag	4%
73.35	Fjädrar och fjäderblad, av järn eller stål	6%
73.36	Kaminer och andra artiklar för rumsuppvärmning, spisar (inbegripet värmeledningsspisar), kokapparater, gaskök, tallriksvärmare med brännare, tvättgrytor med eldstad eller annan uppvärmningsanordning samt liknande artiklar, ej elektriska, av sådana slag som användes i hushåll, ävensom delar därtill, av järn eller stål	6%

73.37	Värmepannor (med undantag av pannor enligt nr 84.01) och radiatorer för centraluppvärmning, ej försedda med elektrisk uppvärmningsanordning, samt delar därtill, av järn eller stål; luftvärmare och varmluftsfördelare (inbegripet apparater som även kan fördela sval eller konditionerad luft), ej försedda med elektrisk uppvärmningsanordning men utrustade med motordriven fläkt eller blåsmaskin, samt delar därtill, av järn eller stål	6 %
73.38	Artiklar av sådana slag som vanligen användes för hushållsbruk, sanitetsgods samt delar till sådana varor, av järn eller stål; stålull; diskbollar, putsvantar o. d., av järn eller stål:	
	A. stålull; diskbollar, putsvantar o. d.	4 %
	B. andra slag	6 %
73.40	Andra varor av järn eller stål	6 %

74 kap. Koppars och varors därv

Anmärkninrar

1. Med ordet "kopparsillsatslegeringar" i nr 74.02 förstås legeringar (med undantag av fosforkoppar innehållande mer än 8 viktprocent fosfor) som jämte andra legeringsämnen innehåller mer än 10 viktprocent koppar och ej är lämpliga för valsning eller smidning och som vanligen användes som råmaterial vid framställning av andra legeringar eller som desoxidationsmedel eller desulfureringsmedel eller för liknande ändamål vid framställning av andra metaller än järn.
Fosforkoppar (kopparfosfid) innehållande mer än 8 viktprocent fosfor hänföres till nr 28.55 och ej till detta kapitel.
2. I detta kapitel har följande ord och uttryck den betydelse som nedan anges:
  - a. *Tråd* (nr 74.03):
valsade, strängpressade eller dragna massiva produkter, oavsett tvärsnittets form, med ett största tvärmått av högst 6 mm.
  - b. *Stång* (nr 74.03):
valsade, strängpressade, dragna eller smidda massiva produkter, vilkas största tvärmått överstiger 6 mm och som, om de är platta, har en tjocklek överstigande en tiondel av bredden. Som stång anses även gjutna eller sintrade produkter av samma form och dimension, vilka bearbetats efter formningen (på annat sätt än genom enkel avputsning eller avlägsnande av glödspån), under förutsättning att de ej genom bearbetningen fått karaktär av till annat nummer hänförliga varor.
Trådämnen och billets med ändarna avfasade eller på annat sätt bearbetade enbart för att underlätta deras insättning i maskiner för omformning till exempelvis valstråd eller rör skall dock anses utgöra obearbetad koppar enligt nr 74.01.
  - c. *Plåt och band* (nr 74.04):
platta produkter (andra än obearbetade produkter enligt nr 74.01), även i rullar eller ringar, med ett största tvärmått av mer än 6 mm och med en tjocklek av mer än 0,15 mm, dock ej överstigande en tiondel av bredden.
Nr 74.04 skall även anses tillämpligt för produkter av detta slag som tillskurrats, perforerats, korrugerats, räfflats, polerats eller försetts med överdrag, under förutsättning att de ej därigenom fått karaktär av till annat nummer hänförliga varor.
3. Nr 74.07 skall även anses tillämpligt för rör och ihålig stång som polerats eller försetts med överdrag eller som tillformats eller på annat sätt bearbetats, t. ex. böjts, formats till spiraler, gängats, borrats, förträngts, bearbetats till konisk form eller försetts med kamflansar. Nr 74.08 skall även anses tillämpligt för rördelar som behandlats på liknande sätt.

74.01	Kopparskärsten; obearbetad koppar (även raffinerad); avfall och skrot av koppar	fri
74.02	Kopparsillsatslegeringar	fri
74.03	Stång av koppar; tråd av koppar:	
	A. av legerad koppar innehållande mer än 10 viktprocent nickel	1,5 %
	B. andra slag	3 %
74.04	Plåt och band av koppar:	
	A. av legerad koppar innehållande mer än 10 viktprocent nickel	1,5 %
	B. andra slag	3 %
74.05	Folier av koppar (även mönsterpressade, tillskurna, perforerade, försedda med överdrag, tryckta eller på baksidan förstärkta med papper eller annat material) med en tjocklek (förstärkningsmaterial ej inräknat) av högst 0,15 mm:	

A. av legerad koppar innehållande mer än 10 viktprocent nickel	1,5%
B. andra slag	3%
74.06 Pulver och fjäll av koppar:	
A. användbara till bronsering	5%
B. andra slag	fri
74.07 Rör och rörämnar av koppar; ihålig stång av koppar .	3%
74.08 Rördelar (t. ex. skarvrör, knärör, muffar och flänsar) av koppar	4%
74.10 Tvinnad tråd, kablar, linor, flätade band o. d., av koppartråd, dock med undantag av isolerad elektrisk tråd och kabel	3%
74.11 Duk, galler, nät (inbegripet stängselnät och armeringsnät) och liknande produkter (även ändlösa), av koppartråd; klippnät av koppar	4%
74.15 Spik, stift (inbegripet häftstift), märlor, spetsade krokar och öglor samt krampor och broddar av koppar eller av järn eller stål med huvud av koppar; bultar (inbegripet bultar utan huvud samt pinnbultar och pinnskruvar) och muttrar, även ogängade, skruvar (inbegripet skruvkrokar och skruvöglor), nitar, kilar, sprintar, saxsprintar och liknande artiklar, av koppar; underlägsbrickor (inbegripet fjäderbrickor), av koppar	4%
74.16 Fjädrar av koppar	4%
74.17 Kokapparater och andra uppvärmningsapparater, ej elektriska, av sådana slag som användes i hushåll samt delar därtill, av koppar	4%
74.18 Andra artiklar av sådana slag som vanligen användes för hushållsbruk, sanitetsgods samt delar till sådana varor, av koppar	4%
74.19 Andra varor av koppar:	
A. knappnålar och säkerhetsnålar	5%
B. andra slag	4%

82 kap. Verktyg, redskap, knivar, skedar och gafflar av oädel metall; delar därtill**Anmärkningar**

1. Bortsett från blåslampor, transportabla smidesässjor, slipstenar och slipskivor med ställning, maniky- eller pedikyrsatser samt varor hänförliga till nr 82.07 eller 82.15 omfattar detta kapitel endast artiklar med blad, skär, bearbetande yta eller annan verksam del av:
  - a. oädel metall;
  - b. hårdmetall;
  - c. ädelstenar (naturliga, syntetiska eller rekonstruerade) på underlag av oädel metall;
  - d. slipmedel på underlag av oädel metall, under förutsättning att varorna har skärande tänder, spår, räfflor e. d. av oädel metall, vilka behållit sin funktion efter det att slipmedlet lagts på.
2. Delar av oädel metall till artiklar hänförliga till tulltaxenumren i detta kapitel skall tulltaxeras enligt samma nummer som de artiklar till vilka de utgör delar, med undantag av delar som är särskilt nämnda som sådana samt verktygshållare för handverktyg (nr 84.48). Delar med allmän användning enligt definition i anm. 2 till femtonde avd. är dock under alla förhållanden uteslutna ur detta kapitel. Saxar till elektriska hårklippningsmaskiner skall tulltaxeras enligt nr 82.13 och blad och skärhuvuden till elektriska rakapparater skall tulltaxeras enligt nr 82.11.
3. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning gemensamt med artiklar enligt detta kapitel skall tulltaxeras tillsammans med dessa artiklar om de är av sådana slag som normalt åtföljer artiklarna vid försäljning. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning särskilt skall tulltaxeras enligt de nummer till vilka de i och för sig är hänförliga.

82.01	Följande handverktyg och handredskap: spadar, skyfflar, korpar, hackor, högafflar, grepar, krattor, räfsor och rakor; yxor, röjknivar och liknande huggverktyg; liar, skäror, höknivar, grässaxar, fäll- och klyvkilar samt andra verktyg och redskap av sådana slag som användes för lanbruk, trädgårdsskötsel eller skogsbruk	4%
82.02	Sågar (icke mekaniska) samt blad för hand- eller maskinsågar (inbegripet otandade sågblad)	6%
82.03	Följande handverktyg: tänger (inbegripet avbitartänger), pincetter, plåtsaxar, bultsaxar o. d.; huggpipor; röravskärare; skruvnycklar; filar och raspar:	
	A. röravskärare samt delar därtill	4%
	B. andra slag	6%
82.04	Handverktyg, inbegripet glasmästardiamanter, och handredskap, ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel; blåslampor och smidesstäd; skruvstycken och skruvtvingar, andra än tillbehör och delar till verktygsmaskiner; transportabla smidesässjor; slipstenar och slipskivor med ställning (hand- eller pedaldrivna):	
	A. handborrar (andra än spiralborrar), skruvmejslar, borr- och sparrsockar, tubpressar och skärkirklar samt delar till sådana artiklar	4%
	B. andra slag	6%

82.05	Utbytbara verktyg för verktygsmaskiner, för mekaniska handverktyg eller för andra handverktyg (t. ex. för pressning, stansning, borrar, gängning, brotschning, fräsning, skärning, svarvning eller skruvidragning), inbegripet dragskivor för tråddragning, matriser för strängpressning av metall samt bergborrar	4%
82.06	Knivar och skärstål för maskiner eller mekaniska apparater	4%
82.07	Skär, plattor, stavar och liknande omonterade delar till verktyg, av hårdmetall (sintrade metallkarbider av t. ex. volfram, molybden eller vanadin)	4%
82.08	Kaffekvarnar, köttkvarnar, saftpressar och andra mekaniska apparater och redskap med en vikt av högst 10 kg och av sådana slag som användes i hushåll för beredning eller servering av matvaror eller drycker	4%
82.09	Knivar med skärande egg, även tandad, ej hänförliga till annat nummer, samt blad därtill	7%
82.11	Rakknivar, rakhyvlar och rakapparater (icke elektriska) samt blad därtill (inbegripet ämnen till rakblad, även i bandform):	
	A. rakknivar samt blad och andra delar därtill	4%
	B. rakhyvlar och rakapparater (icke elektriska) samt delar därtill, andra än blad till rakhyvlar; blad och skärhuvuden till elektriska rakapparater	6,5%
	C. blad till rakhyvlar (inbegripet ämnen till rakblad, även i bandform)	7,5%
82.12	Saxar, ej hänförliga till annat nummer, och skär därtill	4%
82.13	Andra skär- och klippverktyg, t. ex. sekatorer, hårklippsmaskiner (icke elektriska), huggknivar för slakterier och charkuterier samt pappersknivar; artiklar och satser för manikyr eller pedikyr (inbegripet nagelfilar)	4%
82.14	Skedar, gafflar, fisk- och smörknivar, slevar och liknande köks- och bordsartiklar	7%
82.15	Handtag och skaft av oädel metall till artiklar hänförliga till nr 82.09, 82.13 eller 82.14	4%

83 kap. Diverse varor av oädel metall**Anmärkning**

I detta kapitel skall ett omnämnande av delar till artiklar ej i något fall anses tillämpligt för kablar, kedjor, spik, bultar, muttrar, skruvar, fjädrar eller andra artiklar av järn eller stål av sådana slag som är nämnda i nr 73.25, 73.29, 73.31, 73.32 eller 73.35 och ej heller för motsvarande artiklar av andra oädla metaller (74–81 kap.).

83.01	Lås (nyckellås, kombinationslås och elektriska lås) och delar därtill, av oädel metall: med lås försedda byglar till handväskor, koffertar o. d. samt delar till sådana byglar, av oädel metall; nycklar av oädel metall till i detta nummer nämnda artiklar:	
	A. kappsäcks-, koffert- och portföljlås samt delar därtill	8 %
	B. andra slag	6 %
83.02	Beslag och liknande tillbehör av oädel metall, av sådana slag som är lämpliga för möbler, dörrar, trappor, fönster, rullgardiner, persienner, karosserier, sadelmakeriarbeten, koffertar, skrin o. d. (inbegripet automatiska dörrstängare); hatthyllor, hatthängare, konsoler o. d., av oädel metall	4 %
83.03	Kassaskåp, kassakistor, kassavalv, kassavalvsbeklädnader och kassavalvsdörrar, armerade eller på annat sätt förstärkta, samt kassaskrin, dokumentskrin o. d., av oädel metall	4 %
83.04	Dokumentskåp, förvaringsfack, sorteringslådor, brevkorgar, manuskripthållare och liknande kontorsartiklar, av oädel metall, andra än kontorsmöbler hänförliga till nr 94.03	4 %
83.05	Mekanismer och beslag till samlingspärmar, brevordnare, kontorsböcker e. d., av oädel metall; pappersklämmor, gem, häftklammer, ryttare till kortregister o. d. samt liknande kontorsartiklar, av oädel metall ...	4 %
83.06	Statyetter och andra prydnadsföremål av sådana slag som användes inomhus, av oädel metall; fotografiramar, tavelramar och liknande ramar, av oädel metall; speglar av oädel metall	4 %
83.07	Belysningsarmatur och andra belysningsartiklar, av oädel metall, samt delar därtill av oädel metall (dock ej strömställare, glödlampshållare, elektriska lyktor för fordon, elektriska lampor med batteri eller generator och andra artiklar hänförliga till 85 kap. med undantag av nr 85.22)	4 %
83.08	Böjliga slangar och rör av oädel metall	4 %

83.09	Knäppen, byglar med knäppe för handväskor o. d., spännen med eller utan knäppe, hakar, hyskor, snörhålsringar o. d., av oädel metall, av sådana slag som vanligen användes till kläder, reseffekter, handväskor eller andra textil- eller lädervaror; rörnitar och tvåspetsnitar av oädel metall; pärlor och paljetter av oädel metall	4 %
83.11	Ringklockor, bjällror och gonggonger, icke elektriska, av oädel metall, samt delar därtill av oädel metall:	
	A. cykelringklockor samt delar därtill	7,5 %
	B. andra slag	2,5 %
83.13	Proppar, kapsyler, sprundplåtar, plomber, hörnskydd till lådor samt andra tillbehör till förpackningar, av oädel metall	4 %
83.14	Skyltar, namnplåtar, siffror, bokstäver o. d., av oädel metall	4 %
83.15	Tråd, stavar, rör, plattor, elektroder och liknande produkter av oädel metall eller hårdmetall, överdragna eller fyllda med flussmedel, av sådana slag som användes för lödning eller svetsning eller för pålödning eller pasvetsning av metall eller hårdmetall; tråd och stavar av agglomererat pulver av oädel metall, för metallsprutning	4 %

SEXTONDE AVDELNINGEN

Maskiner och apparater samt mekaniska redskap; elektrisk materiel; delar därtill**Anmärkningar**

1. Denna avdelning omfattar ej:
  - a. driv- och transportremmar av plast enligt 39 kap. eller av mjukgummi (nr 40.10); andra varor av mjukgummi, av sådana slag som användes till maskiner eller mekaniska eller elektriska apparater eller för annat tekniskt bruk (nr 40.14);
  - b. varor av läder eller konstläder (nr 42.04) eller av pälsskinn (nr 43.03), av sådana slag som användes i maskiner, apparater eller mekaniska redskap eller för annat tekniskt bruk;
  - c. bobiner, spolar, cops, konrullar och liknande artiklar, oavsett materialet (t. ex. 39.40, 44 eller 48 kap. eller femtonde avd.);
  - d. perforerade kort av papper eller papp för jacquardmaskiner eller liknande maskiner (nr 48.21);
  - e. driv- och transportremmar av textilmaterial (nr 59.16) samt andra varor av textilmaterial, av sådana slag som vanligen användes för tekniskt bruk (nr 59.17);
  - f. ädelstenar (naturliga, syntetiska eller rekonstruerade) enligt nr 71.02 eller 71.03 samt artiklar, helt av sådana stenar, enligt nr 71.15;
  - g. delar med allmän användning enligt definition i anm. 2 till femtonde avd., av oädel metall (femtonde avd.) samt motsvarande varor av plast (vilka i allmänhet tulltaxeras enligt nr 39.07);
  - h. ändlös duk och ändlösa band av metalltråd eller metallremсор (femtonde avd.);
  - ij. artiklar hänförliga till 82 eller 83 kap.;
  - k. fordon, luftfartyg och fartyg enligt sjuttonde avd.;
  - l. artiklar hänförliga till 90 kap.;
  - m. ur och andra artiklar hänförliga till 91 kap.;
  - n. utbytbara verktyg enligt nr 82.05 samt borstar av sådana slag som användes som maskindelar, enligt nr 96.01; liknande utbytbara verktyg skall tulltaxeras enligt beskaffenheten av materialet i den verksamma beståndsdelen (t. ex. enligt 40, 42, 43, 45 eller 59 kap. eller nr 68.04 eller 69.09);
  - o. artiklar hänförliga till 97 kap.
2. Om ej annat följer av anm. 1 till denna avdelning, anm. 1 till 84 kap. eller anm. 1 till 85 kap., skall delar till maskiner (ej utgörande delar till artiklar nämnda i nr 84.64, 85.23, 85.24, 85.25 och 85.27) tulltaxeras enligt följande regler:
  - a. varor av sådana slag som är nämnda i något av tulltaxenumren i 84 eller 85 kap. (andra än nr 84.65 och 85.28) skall under alla förhållanden tulltaxeras enligt sina respektive nummer;
  - b. andra delar skall, om de är lämpliga att användas uteslutande eller huvudsakligen till en maskin av speciellt slag eller till flera slags maskiner hänförliga till samma nummer (inbegripet maskiner hänförliga till nr 84.59 eller 85.22), tulltaxeras enligt samma nummer som ifrågavarande maskiner. Delar som är lämpliga att användas huvudsakligen till varor enligt nr 85.13 och 85.15 och lika användbara för båda dessa slag av varor skall tulltaxeras enligt nr 85.13;
  - c. alla andra delar skall tulltaxeras enligt nr 84.65 eller 85.28.
- 2.1. Bestämmelsen i tolkningsregel 2.a (se allmänna bestämmelser i början av tulltaxan) angående vara som vid förtullningen är isärtagen eller icke hopsatt tillämpas även för maskin vars delar anges till förtullning vid skilda tillfällen om den tullskyldige yrkar det.
3. Om ej annat följer av lydelsen av tulltaxenumren skall maskinkombinationer bestående av två eller flera maskiner som sammanfogats till en enhet samt andra maskiner som kan utföra två eller flera kompletterande eller alternativa arbetsuppgifter tulltaxeras som om de bestod enbart av den komponent eller utgjorde en sådan maskin, som utför den huvudsakliga arbetsuppgiften.
4. Motorer samt driv- och transportremmar monterade på maskiner eller redskap eller, om de av transporttekniska skäl är särskilt förpackade, klart avsedda att monteras på den maskin eller det redskap varmed de gemensamt anges till förtullning eller att anbringas på samma bottenplatta, skall tulltaxeras enligt samma nummer som maskinen eller redskapet.

5. Vid tillämpningen av dessa anmärkningar förstås med ordet "maskiner" alla maskiner, apparater och redskap av sådana slag som är hänförliga till sextonde avd.

84 kap. Ångpannor, maskiner och apparater samt mekaniska redskap; delar därtill

Anmärkningar

1. Detta kapitel omfattar ej:
  - a. kvarnstenar, slipstenar och andra artiklar hänförliga till 68 kap.;
  - b. maskiner och apparater (t. ex. pumpar) samt delar därtill, av keramiskt material (69 kap.);
  - c. laboratorieartiklar av glas enligt nr 70.17; maskiner och apparater samt delar därtill, av glas (nr 70.20 eller 70.21);
  - d. artiklar hänförliga till nr 73.36 eller 73.37 samt motsvarande artiklar av andra oädla metaller (74–81 kap.);
  - e. handverktyg enligt nr 85.05 samt elektromekaniska hushållsapparater enligt nr 85.06.
2. Om ej annat följer av anm. 3 eller 4 till sextonde avd. skall en maskin eller apparat som motsvarar en varubeskrivning i ett eller flera av numren 84.01–84.21 och samtidigt motsvarar en varubeskrivning i ett eller flera av numren 84.22–84.60 tulltaxeras enligt tillämpligt nummer i den förra gruppen och ej i den senare.

Nr 84.17 skall dock ej anses tillämpligt för:

  - a. gröningsapparater, äggkläckningsapparater och kycklingmodrar (nr 84.28);
  - b. spannmålsfuktningssmaskiner (nr 84.29);
  - c. diffusörer för extraktion av sockersaft (nr 84.30);
  - d. maskiner för värmebehandling av textiltgarn, textiltvävnader eller andra textilvaror (nr 84.40);
  - e. maskiner och apparater för mekanisk bearbetning i vilka en temperaturändring, även om den är nödvändig, är av underordnad betydelse.

Nr 84.19 skall ej anses tillämpligt för:

  - a. symaskiner för tillslutning av säckar eller liknande förpackningar (nr 84.41);
  - b. kontorsmaskiner enligt nr 84.54.
3. A. Med uttrycket "automatiska databehandlingsmaskiner" i nr 84.53 förstås:
  - a. digitalmaskiner med minnen som kan lagra ej endast ett eller flera bearbetningsprogram och de data som skall bearbetas utan även ett program för översättning av det programmeringsspråk på vilket programmen är skrivna till maskinspråk. Dessa maskiner måste vara försedda med ett primärminne som är direkt åtkomligt för utförandet av ett program och som har en kapacitet som åtminstone är tillräcklig för att lagra de delar av bearbetnings- och översättningsprogrammen jämte de data, som är omedelbart nödvändiga för den aktuella körningen. De måste också själva vara i stånd att på grundval av instruktionerna i det ursprungliga programmet genom logiskt beslut modifiera utförandet under pågående körning;
  - b. analogmaskiner som kan simulera matematiska modeller och som består av minst analogielement, styrelement och programelement;
  - c. hybridmaskiner bestående av antingen en digitalmaskin med analogielement eller en analogmaskin med digitalelement.

B. Automatiska databehandlingsmaskiner kan förekomma som system bestående av ett variabelt antal enheter i separata höljen. En enhet skall anses utgöra en del av det kompletta systemet om den uppfyller samtliga följande villkor:

  - a. den kan anslutas till centralenheten antingen direkt eller via en eller flera andra enheter;
  - b. den är speciellt konstruerad som del till ett sådant system; den måste i synnerhet, såvida den ej utgör en strömförsörjningsenhet, kunna mottaga eller leverera data i sådan form (kod eller signaler) som kan användas i systemet.

Även sådana enheter av detta slag som anges till förtullning särskilt skall tulltaxeras enligt nr 84.53.
4. Nr 84.62 skall anses tillämpligt bl. a. för polerade stålkulor, vilkas största och minsta diameter ej avviker från den nominella diametern med mer än 1%, dock högst med 0.05 mm. Andra stålkulor skall tulltaxeras enligt nr 73.40.
5. En maskin som användes för mer än en uppgift skall i tulltaxeringshänseende behandlas som om dess huvuduppgift vore dess enda uppgift.

Om ej annat följer av anm. 2 till detta kapitel, anm. 3 till sextonde avd. eller andra föreskrifter skall en maskin, vars huvuduppgift ej är beskriven i något tulltaxe-

nummer eller för vilken huvuduppgiften ej kan fastställas, tulltaxeras enligt nr 84.59. Nr 84.59 skall även anses omfatta maskiner för tillverkning av linor och tågvirke av metalltråd, textiltgarn eller annat material eller av en kombination av flera material (t. ex. dukt-, tvinn- och kablingsmaskiner).

84.01	Ångpannor och andra ånggeneratorer (med undantag av varmvattenpannor för centraluppvärmning som även kan producera lågtrycksånga); hetvattenpannor .	5%
84.02	Hjälppapparater för användning tillsammans med ånggeneratorer eller hetvattenpannor enligt nr 84.01 (t. ex. economisers, överhettare, sotningsapparater, anordningar för stoftåterföring o. d.); kondensorer för ångmaskiner	5%
84.03	Generatorer för gengas eller vattengas, även med gasrenare; generatorer för framställning av acetylgas (enligt vattenmetoden) samt liknande gasgeneratorer, även med gasrenare	5%
84.05	Ångmaskiner, även hopbyggda med ångpanna	5%
84.06	Förbränningskolvmotorer	5%
84.07	Hydrauliska motorer (inbegripet vattenhjul och vattenturbiner)	5%
84.08	Andra motorer	5%
84.09	Maskindrivna vägvältar	5%
84.10	Vätskepumpar (inbegripet pumpar med motor eller turbin), även försedda med måtanordningar; vätskeelevatorer med skopor, kedjor, skruvar, band e. d.	5%
84.11	Luftpumpar och vakuumpumpar samt kompressorer för luft eller andra gaser (inbegripet pumpar och kompressorer med motor eller turbin samt frikolvs-kompressorer för gasturbiner); fläktar, blåsmaskiner o. d. .	5%
84.12	Luftkonditioneringsapparater bestående av motordriven fläkt och anordningar för reglering av luftens temperatur och fuktighet, allt hopbyggt till en enhet	5%
84.13	Brännare för flytande bränsle, pulveriserat fast bränsle eller gas, till eldstäder; mekaniska eldningsapparater, mekaniska eldstadsrostar, mekaniska anordningar för avlägsnande av aska samt liknande anordningar:	
	A. rostar till mekaniska eldstadsrostar	fri
	B. andra	5%
84.14	Industri- och laboratorieugnar, icke elektriska	5%
84.15	Kylskåp, kylmaskiner och annan kylutrustning (elektriska och andra)	5%
84.16	Kalandrar och liknande valsmaskiner (andra än maskiner för bearbetning eller valsning av metall eller för bearbetning av glas) samt valsar därtill	5%
84.17	Maskiner och apparater, även för laboratorier och även med elektrisk uppvärmning, för behandling av material genom förfaranden som inbegriper temperaturändring, såsom uppvärmning, kokning, rostning,	

	destillering, rektifiering, sterilisering, pastörisering, ångbehandling, torkning, indunstning, förångning, kondensering eller avkylning, ej utgörande maskiner eller apparater av sådana slag som användes för hushållsbruk; varmvattenberedare, icke elektriska	5%
84.18	Centrifuger; maskiner och apparater (andra än filtrertrattar, mjölsilar o. d.) för filtrering eller rening av vätskor eller gaser	5%
84.19	Maskiner och apparater för rengöring eller torkning av flaskor eller andra kärl; maskiner och apparater för påfyllning, tillslutning, kapsylering eller etikettering av flaskor, burkar, askar, lådor, påsar, säckar eller andra förpackningar; andra maskiner och apparater för förpackning eller inslagning av varor; apparater för inpressning av kolsyra i drycker; diskmaskiner	5%
84.20	Vågar (med undantag av vågar känsliga för 0,05 g eller mindre), inbegripet räkne- och kontrollvågar: vikter av alla slag för vågar	5%
84.21	Mekaniska apparater (även för handkraft) för utsprutning, spridning eller finfördelning av vätskor eller pulver; brandsläckningsapparater (även laddade); sprutpistoler och liknande apparater; ångbläster- och sandblästerapparater samt liknande apparater	5%
84.22	Maskiner och apparater för lyftning eller annan hantering, lastning, lossning eller transport (t. ex. hissar, lyftblock, vinschar, lyftkranar, transportkranar, domkrafter, taljor, teltrar, bandtransportörer och linbanor), ej utgörande maskiner eller apparater hänförliga till nr 84.23	5%
84.23	Maskiner och apparater, stationära eller rörliga, för grävning, schaktning, planering, stampning, borrar eller brytning av jord, sten, mineral eller malm (t. ex. schaktmaskiner, kolbrytningsmaskiner, grävmaskiner, skrapor, vägghylvar och s. k. bull-dozers); pålningsmaskiner; snöplogar utan egen framdrivningsanordning (inbegripet utrustning till snöplogar)	5%
84.24	Maskiner och redskap för lantbruk eller trädgårdsskötsel, avsedda för jordens beredning eller odling (t. ex. plogar, harvar, kultivatorer, såmaskiner och gödselspridare); vältar för gräsmattor och idrottsplatser	5%
84.25	Maskiner och redskap för skörd eller tröskning; halm- och foderpressar; slåtermaskiner och gräsklippningsmaskiner; rensningsmaskiner för spannmål, baljväxtfrön eller andra frön samt äggsorteringsmaskiner och andra sorteringsmaskiner för lantbruksprodukter (andra än maskiner av sådana slag som användes inom kvarnindustrin, hänförliga till nr 84.29)	5%
84.26	Maskiner och apparater för mejerihanteringen (inbegripet mjölkkningsmaskiner)	5%

84.27	Pressar och krossar samt andra maskiner och apparater av sådana slag som användes vid framställning av vin eller cider eller vid beredning av fruktsaft e. d. . . .	5%
84.28	Andra maskiner och apparater för lantbruk, trädgårds-skötsel, fjäderfäavel eller biodling; gröningsapparater försedda med maskinell utrustning eller uppvärmningsanordning; äggkläckningsapparater och kyckling-mödrar	5%
84.29	Maskiner och apparater av sådana slag som användes inom kvarnindustrin samt andra maskiner och apparater (andra än av lantbrukstyp) för bearbetning av spannmål eller torkade baljväxtfrön	5%
84.30	Maskiner och apparater, ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel, av sådana slag som användes inom följande livsmedelsindustrier: bageri-, konfektyr- och chokladindustrierna, industrier för tillverkning av makaroner, ravioli och liknande spannmålsbaserade födoämnen, industrier för beredning av kött, fisk, frukt eller köksväxter (inbegripet köttkvarnar och skärmaskiner) samt socker- och bryggeriindustrierna	5%
84.31	Maskiner och apparater för tillverkning eller efterbehandling av pappersmassa, papper eller papp	5%
84.32	Bokbinderimaskiner och bokbinderiapparater, inbegripet trådhaftmaskiner	5%
84.33	Skärmaskiner av alla slag, för papper eller papp; andra maskiner och apparater för bearbetning av pappersmassa, papper eller papp	5%
84.34	Maskiner, apparater och redskap för typgjutning eller sättning; maskiner och apparater, andra än verktygsmaskiner enligt nr 84.45, 84.46 eller 84.47, för tillverkning av klichéer eller andra tryckformar (även cylindriska); typer, matriser, klichéer och andra tryckformar (även cylindriska); plåtar, cylindrar och litografiska stenar, preparerade för grafiskt ändamål (t. ex. slipade, kornade eller polerade):	
	A. klichéer och andra tryckformar	5%
	B. andra slag	fri
84.35	Tryckmaskiner (tryckpressar); hjälppapparater för användning vid tryckning:	
	A. cylindressor och rotationspressar samt hjälppapparater till sådana pressar; delar därtill	fri
	B. andra slag, inbegripet ilägningsapparater som anges till förtullning särskilt	5%
84.36	Maskiner för framställning av syntetiska eller regenererade textilfibrer; maskiner av sådana slag som användes för förarbetning av naturliga, syntetiska eller regenererade textilfibrer; maskiner för spinning, tvinning, dubbling, spolning, rullning eller haspling av textiltgarn (inbegripet inslagsspolningsmaskiner)	5%

- 84.37 Vävstolar, trikåmaskiner samt maskiner för tillverkning av överspunnet garn, tyll, spetsar, broderier, snörmakeriarbeten, flätor eller nätknytningar; maskiner (inbegripet varpmaskiner och varpklistringsmaskiner) för förberedning av garn för användning i till detta nummer hänförliga maskiner 5%
- 84.38 Hjälpmaskiner och hjälpapparater för användning tillsammans med maskiner enligt nr 84.37 (t. ex. skaftmaskiner, jacquardmaskiner, varp- och skottväktare samt anordningar för skyttelväxling); delar och tillbehör lämpliga att användas uteslutande eller huvudsakligen till maskiner enligt detta nummer eller till maskiner hänförliga till nr 84.36 eller 84.37 (t. ex. spindlar, spinnvingar, kardbeslag, kammar, spinnmunstycken, skyttlar, solv, skaftramar och trikåmaskinsnålar):
- A. trikåmaskinsnålar ..... fri
  - B. skyttlar och andra delar och tillbehör, av trä 2,5%
  - C. andra slag 5%
- 84.39 Maskiner och apparater för tillverkning eller efterbehandling av filt som längdvara eller i avpassade stycken, inbegripet maskiner för tillverkning av filthattar samt hattformar 5%
- 84.40 Maskiner och apparater för tvättning eller annan rengöring, torkning, blekning, färgning, appretering, beläggning eller annan efterbehandling av textilgarn, textiltvävnader eller andra textilvaror, även konfektioneerade (inbegripet tvättmaskiner för våttvätt och kemisk tvätt); lägg-, rull- och skärmaskiner för vävnader e. d.; maskiner av sådana slag som vid tillverkning av linoleummattor eller andra golvbeläggingsmaterial användes för att anbringa massa på underlag av textilvara eller på annat underlag; maskiner av sådana slag som användes för tryckning av textilvaror, läder, tapeter, omslagspapper, linoleummattor eller annat material med likformigt återkommande mönster eller ord eller med färg som täcker hela ytan samt graverade eller etsade tryckplåtar och tryckvalsar därtill 5%
- 84.41 Symaskiner; möbler speciellt konstruerade för symaskiner; symaskinsnålar:
- A. symaskinsnålar ..... fri
  - B. andra slag 8%
- 84.42 Maskiner och apparater (andra än symaskiner) för beredning eller bearbetning av hudar, skinn eller läder (inbegripet skomaskiner) 5%
- 84.43 Konvertrar, gjutskänkar, götkokiller och gjutmaskiner av sådana slag som användes inom metallindustrin:
- A. kontinuerliga, roterande gjutmaskiner samt delar därtill ..... fri

	B. götkokiller samt delar därtill	2,5%
	C. andra slag	5%
84.44	Valsverk och valsar därtill:	
	A. obearbetade gjutgodsdelar	4%
	B. andra slag	5%
84.45	Verktygsmaskiner för bearbetning av metall eller hårdmetall, ej utgörande maskiner hänförliga till nr 84.49 eller 84.50:	
	A. spånavskiljande maskiner vägande per styck mer än 10 000 kg	fri
	B. andra slag	5%
84.46	Verktygsmaskiner för bearbetning av sten, keramiska produkter, betong, asbestcement eller liknande mineraliska material eller för bearbetning av glas i kallt tillstånd, andra än maskiner hänförliga till nr 84.49	5%
84.47	Verktygsmaskiner för bearbetning av trä, kork, ben, hårdgummi, styv plast eller liknande hårda material, andra än maskiner hänförliga till nr 84.49	8%
84.48	Tillbehör och delar lämpliga att användas uteslutande eller huvudsakligen till maskiner hänförliga till nr 84.45–84.47, inbegripet hållare för arbetsstycken eller verktyg, självöppnande gänghuvuden, delningsdockor och annan hjälputrustning för verktygsmaskiner; verktygshållare till alla slags handverktyg	5%
84.49	Handverktyg, pneumatiska eller hopbyggda med icke elektrisk motor	5%
84.50	Maskiner och apparater för svetsning, hårdlödning, skärning eller ythårdning med gas	5%
84.51	Skrivmaskiner, andra än skrivmaskiner med inbyggt räkneverk; checkstämplingsapparater	5%
84.52	Räknemaskiner; bokföringsmaskiner, kassakontrollapparater, frankostämpningsmaskiner, biljettmaskiner samt liknande maskiner med inbyggt räkneverk	5%
84.53	Automatiska databehandlingsmaskiner och enheter därtill; magnetiska och optiska läsare, maskiner för överföring av data till databärare i kodad form samt maskiner för bearbetning av sådana data, ej annorstädes nämnda eller inbegripna	5%
84.54	Andra maskiner och apparater för kontorsbruk (t. ex. hektografer och stencilapparater, adresseringsmaskiner, maskiner för sortering, räkning eller förpackning av mynt, pennformeringsapparater, hålslag och häftapparater)	5%
84.55	Delar och tillbehör (andra än överdrag, väskor o. d.) lämpliga att användas uteslutande eller huvudsakligen till maskiner av sådana slag som är hänförliga till nr 84.51, 84.52, 84.53 eller 84.54	5%

84.56	Maskiner och apparater för sortering, siktning, avskiljning, tvättning, krossning, malning eller blandning av jord, sten, malm eller andra mineraliska ämnen i fast form (inbegripet pulver- och pastaform); maskiner och apparater för agglomerering, gjutning eller formning av fasta mineraliska bränslen, keramiska massor, icke hårdnad betong, gips eller andra mineraliska produkter i pulver- eller pastaform; maskiner för tillverkning av gjutformar av sand	5%
84.57	Glasbearbetningsmaskiner (andra än maskiner för bearbetning av glas i kallt tillstånd); maskiner för sammansättning av elektriska glödlampor och gasurladdningslampor eller av elektronrör och liknande rör	5%
84.58	Försäljningsautomater (t. ex. frimärks-, cigarett-, choklad- och livsmedelsautomater), ej utgörande spelautomater	5%
84.59	Maskiner och mekaniska apparater med självständiga arbetsuppgifter, ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel:	
	A. slagg-granuleringsmaskiner samt delar därtill	fri
	B. andra slag	5%
84.60	Formflaskor för metallgjuterier; gjutformar av sådana slag som användes för metall (andra än götkokiller), hårdmetall, glas, mineraliska ämnen (t. ex. keramiska massor, betong eller cement), gummi eller plast	5%
84.61	Kranar, ventiler och liknande anordningar för rörledning, ångpannor, tankar, kar e. d., inbegripet redu-cerventiler och termostatreglerade ventiler	5%
84.62	Kullager, rullager och nållager	5%
84.63	Transmissionsaxlar, vevaxlar, lagerhus, glidlager, kuggjul, friktionshjul, kuggväxlar, växellådor och andra variabla utväxlingar, svänghjul, remskivor, linskivor, block, blockskivor och axelkopplingar	5%
84.64	Packningar av metallplåt i förening med annat material (t. ex. asbest, filt eller papp) eller av flera skikt metallfolier; satser av packningar av skilda material, för maskiner, rörledningar e. d., i påsar, kuvert eller liknande förpackningar	5%
84.65	Delar till maskiner eller apparater, ej försedda med elektriska kopplingsanordningar, isolatorer, spolar, kontaktelement eller andra elektriska anordningar och ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel	5%

SJUTTONDE AVDELNINGEN

Fordon och luftfartyg samt delar därtill; fartyg samt viss transportutrustning**Anmärkningar**

1. Denna avdelning omfattar ej artiklar hänförliga till nr 97.01, 97.03 eller 97.08 och ej heller bobbar, sportkalkar o. d. hänförliga till nr 97.06.
2. I hela denna avdelning skall ordet "delar" och uttrycket "delar och tillbehör" ej anses tillämpliga för följande artiklar, även om de är igenkännliga som avsedda för varor enligt denna avdelning:
  - a. packningar, tätningar o. d. (tulltaxeras eller materialets beskaffenhet eller enligt nr 84.64);
  - b. delar med allmän användning enligt definition i anm. 2 till femtonde avd., av oädel metall (femtonde avd.) samt motsvarande varor av plast (vilka i allmänhet tulltaxeras enligt nr 39.07);
  - c. artiklar hänförliga till 82 kap. (verktyg);
  - d. artiklar hänförliga till nr 83.11;
  - e. maskiner, apparater och andra artiklar hänförliga till nr 84.01–84.59, 84.61 eller 84.62 samt sådana delar till motorer som är hänförliga till nr 84.63;
  - f. elektriska maskiner och apparater samt elektrisk materiel (85 kap.);
  - g. artiklar hänförliga till 90 kap.;
  - h. ur (91 kap.);
  - ij. vapen (93 kap.);
  - k. borstar av sådana slag som användes som delar till fordon (nr 96.01).
3. Omnämmanden i 86–88 kap. av delar och tillbehör skall ej anses tillämpliga för delar eller tillbehör som ej är lämpliga att användas uteslutande eller huvudsakligen till artiklar enligt dessa kapitel. En del eller ett tillbehör som motsvarar varubeskrivningen i två eller flera av numren i dessa kapitel skall tulltaxeras enligt det nummer som motsvarar den huvudsakliga användningen av ifrågavarande del eller tillbehör.
4. Flygmaskiner, speciellt konstruerade så att de även kan användas som vägfordon, tulltaxeras som flygmaskiner. Motordrivna amfibiefordon tulltaxeras som motorfordon.
5. Luftkuddefarkoster skall inom denna avdelning hänföras till samma kapitel som de transportmedel med vilka de förete den största likheten, nämligen:
  - a. till 86 kap. om de är konstruerade för färd på spårbanan (svävtåg);
  - b. till 87 kap. om de är konstruerade för färd över land eller över både land och vatten;
  - c. till 89 kap. om de är konstruerade för färd över vatten, även om de kan landa på stränder eller landningsplattformar eller färdas över is.
 Delar och tillbehör till luftkuddefarkoster skall tulltaxeras på samma sätt som delar och tillbehör till transportmedel, hänförliga till det tulltaxenummer som enligt ovanstående bestämmelser är tillämpligt för luftkuddefarkosterna. Stationär materiel till svävtågsbanor skall tulltaxeras som motsvarande materiel till järnvägar; trafikövervakningsutrustning för svävtågstransportsystem skall tulltaxeras som trafikövervakningsutrustning för järnvägar.
- 5:1. Bestämmelsen i tolkningsregel 2.a (se allmänna bestämmelser i början av tulltaxan) angående vara som vid förtullningen är isärtagen eller icke hopsatt tillämpas även för vara enligt sjuttonde avd., vars delar anges till förtullning vid skilda tillfällen, om den tullskyldige yrkar det.

90 kap. Optiska instrument och apparater, foto- och kinoapparater, instrument och apparater för mätning eller kontroll, medicinska och kirurgiska instrument och apparater; delar därtill

Anmärkningar

1. Detta kapitel omfattar ej:
  - a. artiklar av sådana slag som användes i maskiner, apparater eller instrument, av mjukgummi, hänförliga till nr 40.14, av läder eller konstläder, hänförliga till nr 42.04, eller av textilmaterial (nr 59.17);
  - b. eldfasta varor enligt nr 69.03; laboratorieartiklar samt artiklar för kemiskt eller annat tekniskt bruk, enligt nr 69.09;
  - c. speglar av glas, ej optiskt bearbetade, hänförliga till nr 70.09, och speglar av oädel eller ädel metall, ej utgörande optiska element, hänförliga till nr 83.06 eller 71 kap.;
  - d. varor hänförliga till nr 70.07, 70.11, 70.14, 70.15, 70.17 eller 70.18;
  - e. delar med allmän användning enligt definition i anm. 2 till femtonde avd., av oädel metall (femtonde avd.) samt motsvarande varor av plast (vilka i allmänhet tulltaxeras enligt nr 39.07);
  - f. pumpar försedda med måtanordningar, enligt nr 84.10; räkne- och kontrollvägar samt särskilt inkommande vikter för vågar (nr 84.20); maskiner och apparater för lyftning eller annan hantering, enligt nr 84.22; hjälputrustning för inställning av arbetsstycken eller verktyg i verktygsmaskiner, enligt nr 84.48, inbegripet hjälputrustning med optiska skalavläsningsanordningar (t. ex. optiska delningsdockor), dock med undantag av sådana som i sig själva huvudsakligen utgör optiska instrument (t. ex. inställningsmikroskop); ventiler och andra artiklar enligt nr 84.61;
  - g. sökarlyktor och strålkastare av sådana slag som användes på motorfordon, enligt nr 85.09, ävensom apparater för radionavigering samt radarapparater, enligt nr 85.15;
  - h. kinoapparater för upptagning, återgivning eller återupptagning av ljud helt på magnetisk väg (nr 92.11), magnetiska tonhuvuden (nr 92.13);
  - ij. artiklar enligt 97 kap.;
  - k. mätkärl, vilka skall tulltaxeras som varor av det material varav de är tillverkade:
    1. spolar, rullar och liknande artiklar (vilka skall tulltaxeras efter materialets beskaffenhet, t. ex. enligt nr 39.07 eller femtonde avd.).
2. Om ej annat följer av anm. 1 ovan skall delar och tillbehör som är lämpliga att användas uteslutande eller huvudsakligen till maskiner, apparater, instrument eller andra artiklar, hänförliga till något nummer i detta kapitel, tulltaxeras på följande sätt:
  - a. delar och tillbehör som i sig själva utgör maskiner, apparater, instrument eller andra artiklar (inbegripet optiska element enligt nr 90.01 eller 90.02) enligt något särskilt nummer i detta kapitel eller i 84, 85 eller 91 kap. (annat än nr 84.65 och 85.28) skall tulltaxeras enligt ifrågakvarande nummer;
  - b. andra delar och tillbehör skall tulltaxeras enligt nr 90.29 om de motsvarar beskrivningen i detta nummer; i annat fall skall de tulltaxeras enligt samma nummer som den maskin, apparat, instrument eller annan artikel för vilken de är avsedda.
- 2:1. Bestämmelsen i tolkningsregel 2.a (se allmänna bestämmelser i början av tulltaxan) angående vara som vid förtullningen är isärtagen eller icke hopsatt tilllämpas även för vara enligt 90 kap., vars delar anges till förtullning vid skilda tillfällen, om den tullskyldige yrkar det.
3. Nr 90.05 skall ej anses tillämpligt för astronomiska kikare av sådana slag som ej är lämpliga för observationer på jordytan (nr 90.06) och ej heller för kikarsikten för montering på eldvapen, periskop för montering i ubåtar eller stridsvagnar samt kikare för maskiner, apparater eller instrument enligt detta kapitel; sådana kikarsikten, periskop och kikare skall tulltaxeras enligt nr 90.13.
4. Optiska apparater och instrument för mätning eller kontroll som enligt lydelsen av tulltaxenumren skulle kunna tulltaxeras både enligt nr 90.13 och enligt nr 90.16 skall tulltaxeras enligt nr 90.16.
5. Nr 90.28 skall anses tillämpligt endast för:
  - a. instrument och apparater för mätning eller kontroll av elektriska storheter;
  - b. maskiner, apparater och instrument av sådana slag som är beskrivna i nr

- 90.14, 90.15, 90.16, 90.22, 90.23, 90.24, 90.25 och 90.27 (andra än stroboskop), vilkas funktion är beroende av ett elektriskt fenomen som varierar med den faktor som skall sökas eller automatiskt regleras:
- c. instrument och apparater för mätning eller påvisande av alfa-, beta-, gamma- eller röntgenstrålning, kosmisk strålning eller liknande strålning;
- d. instrument och apparater för automatisk reglering av elektriska storheter ävensom instrument och apparater för automatisk reglering av icke elektriska storheter, vilkas funktion är beroende av ett elektriskt fenomen som varierar med den faktor som skall regleras.
6. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning gemensamt med artiklar enligt detta kapitel skall tulltaxeras tillsammans med dessa artiklar om de är av sådana slag som normalt åtföljer artiklarna vid försäljning. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning särskilt skall tulltaxeras enligt de nummer till vilka de i och för sig är hänförliga.
- 90.01 Linser, prismor, speglar och andra optiska element, oavsett materialet, omonterade, andra än sådana element av glas som ej är optiskt bearbetade; skivor och plattor av polariserande material ..... fri
- 90.02 Linser, prismor, speglar och andra optiska element, oavsett materialet, monterade, utgörande delar eller tillbehör till instrument eller apparater, andra än sådana element av glas som ej är optiskt bearbetade:
- A. kameraobjektiv samt delar och tillbehör därtill, vägande mer än 3 kg per styck; optiska sökare till kameror samt delar och tillbehör därtill ..... 2,5 %
- B. andra slag ..... 5 %
- 90.03 Bågar och infattningar samt delar därtill, för glasögon, pincenér, lornjetter e. d. .... 4 %
- 90.04 Glasögon, pincenér, lornjetter o. d., avsedda för synkorrektion, som skydd för ögonen eller för annat ändamål ..... 4 %
- 90.05 Kikare (monokulära och binokulära), inbegripet prismakikare ..... fri
- 90.06 Astronomiska instrument (t. ex. spegelteleskop, meridiancirkel och ekvatorialer) samt stativ därtill, med undantag av radioastronomiska instrument ..... fri
- 90.07 Stillbildskameror; blixtljusapparater och blixtlampor för fotografiskt bruk, andra än gasurladdningslampor enligt nr 85.20:
- A. stillbildskameror samt delar och tillbehör därtill, ej hänförliga till B:
1. vägande högst 3 kg per styck ..... 5 %
2. andra ..... 2,5 %
- B. kassetter, slutare, bländare och icke optiska sökare till stillbildskameror samt delar och tillbehör därtill ..... 2,5 %
- C. blixtljusapparater och blixtlampor för fotografiskt bruk samt delar och tillbehör därtill ..... 5 %
- 90.08 Kinokameror, kinoprojektorer samt ljudupptagnings- och ljudåtergivningsapparater för kinematografiskt bruk; alla slags kombinationer av dessa apparater:

A. kinokameror, även kombinerade med ljudupptagningsapparater, samt delar och tillbehör därtill, ej hänförliga till B:	
1. vägande högst 3 kg per styck	5%
2. andra	2,5%
B. kassetter, slutare, bländare och icke optiska sökare till kinokameror samt delar och tillbehör därtill ...	2,5%
C. andra slag	5%
90.09 Stillbilda-projektörer; fotografiska (andra än kinematografiska) förstörings- och förminskningsapparater	5%
90.10 Apparater och utrustning av sådana slag som användes i foto- eller kinolaboratorier, ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel; fotokopieringsapparater (med optiskt system eller av kontakttyp) och värmekopieringsapparater; projektionsdukar:	
A. fotokopieringsapparater med optiskt system	2,5%
B. andra slag, inbegripet delar och tillbehör till apparater enligt A	5%
90.11 Elektron- och protonmikroskop samt elektron- och proton-diffraktionskameror	fri
90.12 Optiska mikroskop, även försedda med anordningar för fotografering eller projicering av bilden	5%
90.13 Optiska apparater och instrument samt andra optiska artiklar (inbegripet strålkastare men ej andra belysningsartiklar), ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel; lasrar, andra än laserdioder	5%
90.14 Instrument för geodesi (inbegripet fotogrammetrisk geodesi), lantmäteri, hydrografi, navigations-, meteorologi, hydrologi och geofysik; kompasser; avståndsmätare	5%
90.15 Vågar känsliga för 0,05 g eller mindre, även med tillhörande vikter	5%
90.16 Ritinstrument, ritsinstrument, räknearbänksinstrument, ritapparater, pantografer, räknestickor, räkneskivor o. d.; instrument och apparater för mätning eller kontroll, ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel (t. ex. mikrometrar, skjutmått, tolkar, mätstockar och balanseringsapparater); profilprojektörer	5%
90.17 Medicinska och kirurgiska instrument och apparater (även för tandläkar- eller veterinärbruk), inbegripet elektromedicinska apparater samt instrument för ögonundersökning	5%
90.18 Apparater för mekanoterapi; massageapparater; apparater för psykotekniska undersökningar; apparater för konstgjord andning, ozonterapi, syreterapi eller aerosolterapi samt liknande apparater; andningsapparater (inbegripet gasmasker o. d.)	5%

90.19	Ortopediska artiklar, medicinsk-kirurgiska gördlar, brockband o. d., spjälor och andra artiklar för behandling av frakturer; konstgjorda lemmar, ögon, tänder och andra kroppsdelar; hörapparater för hörselskadade och andra artiklar avsedda att bäras av användaren, att hållas i handen eller att implanteras i kroppen för att kompensera en defekt eller ett handikapp: A. hörapparater för hörselskadade samt delar därtill B. andra slag	2,5 % fri
90.20	Apparater baserade på utnyttjandet av röntgenstrålar eller av strålning från radioaktiva ämnen (inbegripet radiografi- och radioterapiapparater); röntgengeneratorer; röntgenrör; röntgenskärmar; högspänningsgeneratorer för röntgen; manöverpaneler och manöverpulsoper för röntgenapparat; bord, stolar o. d. för röntgenundersökning eller röntgenbehandling: A. röntgenrör samt delar därtill B. andra slag	fri 5 %
90.21	Instrument, apparater, modeller o. d. avsedda enbart för demonstrationsändamål (t. ex. vid undervisning eller på utställningar), ej lämpliga för annan användning	fri
90.22	Maskiner och apparater för mekanisk provning av hårdhet, hållfasthet, sammanpressbarhet, elasticitet eller liknande egenskaper hos material (t. ex. metaller, trä, textilvaror, papper eller plaster)	5 %
90.23	Areometrar och liknande instrument; termometrar, pyrometrar, barometrar, hygrometrar och psykrometrar, även registrerande; alla slags kombinationer av dessa instrument	5 %
90.24	Instrument och apparater för mätning, kontroll eller automatisk reglering av gasers eller vätskors strömning, nivå, tryck e. d. eller för automatisk temperaturreglering (t. ex. manometrar, termostater, nivåmätare, genomströmningsmätare, värmeförbrukningsmätare och automatiska dragregulatorer), ej utgörande artiklar hänförliga till nr 90.14	7 %
90.25	Instrument och apparater för fysikalisk eller kemisk analys (såsom polarimetrar, refraktometrar, spektrometrar och gasanalysapparater); instrument och apparater för mätning eller kontroll av viskositet, porositet, dilatation, ytspänning e. d. (såsom viskosimetrar, porositetsmetrar och dilatometrar); instrument och apparater för mätning eller kontroll av värmemängd, ljusintensitet eller ljudnivå (såsom fotometrar, inbegripet exponeringsmätare, och kalorimetrar); mikrotomer	7 %
90.26	Förbruknings- och produktionsmätare för gaser, vätskor eller elektricitet; kalibreringsmätare för sådana instrument	5 %

90.27	Varvräknare, produktionsräknare, taxametrar, vägmätare, stegräknare o. d. samt hastighetsmätare (inbegripet magnetiska hastighetsmätare) och takometrar (andra än artiklar hänförliga till nr 90.14); stroboskop .	5%
90.28	Elektriska instrument och apparater för mätning, kontroll, analys eller automatisk reglering:	
	A. instrument för lodning	fri
	B. andra slag	7%
90.29	Delar och tillbehör som är lämpliga att användas utslutande eller huvudsakligen till en eller flera artiklar hänförliga till nr 90.23, 90.24, 90.26, 90.27 eller 90.28 .	7%

91 kap. Ur och delar därtill

Anmärkningar

1. Med ordet "fickursverk" i nr 91.02 och uttrycket "verk till fick- eller armbandsur" i nr 91.07 förstås urverk reglerade av balans och spiralfjäder eller av något annat system som kan fastställa tidsintervaller och med en tjocklek ej överstigande 12 mm, då de mätes inklusive verkboten, bryggor och eventuella ytterbottnar.
2. Nr 91.07 och 91.08 skall ej anses tillämpliga för mekaniska verk, drivna av fjäder eller lod men ej försedda eller avsedda att förses med gångsegment (nr 84.08).
3. Detta kapitel omfattar ej delar med allmän användning enligt definition i anm. 2 till femtonde avd., av oädel metall (femtonde avd.) samt motsvarande varor av plast (vilka i allmänhet tulltaxeras enligt nr 39.07). Kapitlet omfattar ej heller lod, urglas, urkedjor och urarmband, delar till elektrisk utrustning, kullager och kullagerkuler. Urfjädrar skall tulltaxeras som urdelar (nr 91.11).
4. Med de undantag som följer av anm. 2 och 3 skall verk och andra delar som är lämpliga att använda såväl i ur som i andra artiklar (t. ex. precisionsinstrument) anses hänförliga till detta kapitel och ej till något annat kapitel.
5. Lådor, askar, etuier, fordral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning gemensamt med artiklar enligt detta kapitel skall tulltaxeras tillsammans med dessa artiklar om de är av sådana slag som normalt åtföljer artiklarna vid försäljning. Lådor, askar, etuier, fordral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning särskilt skall tulltaxeras enligt de nummer till vilka de i och för sig är hänförliga.

91.01 Fickur, armbandsur och liknande ur, inbegripet stoppur	2,5%
91.02 Väg- och bordsur med fickursverk (med undantag av ur enligt nr 91.03)	2,5%
91.03 Ur till instrumentbräden och liknande ur för fordon, luftfartyg eller fartyg	2,5%
91.04 Andra ur:	
A. väckarur och skeppskronometrar	2,5%
B. andra	6,5%
91.05 Apparater för registrering av tid på dygnet; apparater med urverk (inbegripet sekundärurverk) eller synkronmotor för mätning, registrering eller annan indikering av tidsintervaller	7%
91.06 Tidströmställare med urverk (inbegripet sekundärurverk) eller synkronmotor	7%
91.07 Verk till fick- eller armbandsur (inbegripet verk till stoppur), sammansatta	2,5%
91.08 Andra urverk, sammansatta:	
A. till ur enligt nr 91.03 och 91.04 A	2,5%
B. till ur enligt nr 91.04 B	6,5%
C. till ur enligt nr 91.05 och 91.06	5%
91.09 Boetter till ur enligt nr 91.01 samt delar till sådana boetter	2,5%
91.10 Urföder och andra höljen till varor enligt detta kapitel samt delar därtill	5%
91.11 Andra urdelar	fri

92 kap. Musikinstrument; apparater för upptagning eller återgivning av ljud; apparater för upptagning eller återgivning av bilder och ljud för television; delar och tillbehör till sådana artiklar

Anmärkningar

1. Detta kapitel omfattar ej:
  - a. film, helt eller delvis ljuskänslig, avsedd för fotografisk eller fotoelektrisk upptagning samt exponerad sådan film, även framkallad (37 kap.);
  - b. delar med allmän användning enligt definition i anm. 2 till femtonde avd., av oädel metall (femtonde avd.) samt motsvarande varor av plast (vilka i allmänhet tulltaxeras enligt nr 39.07);
  - c. mikrofoner, förstärkare, högtalare, hörtelefoner, strömställare, stroboskop och andra instrument, andra apparater eller annan utrustning, hänförliga till 85 eller 90 kap. och avsedda att användas tillsammans med artiklar enligt detta kapitel men ej hopbyggda med eller inneslutna i samma hölje som dessa; apparater för upptagning eller återgivning av ljud, kombinerade med radio- eller televisionsmottagare (nr 85.15);
  - d. borstar (för rengöring av musikinstrument) hänförliga till nr 96.01;
  - e. leksaksinstrument (nr 97.03);
  - f. föremål för samlingar samt antikviteter (nr 99.05 och 99.06);
  - g. spolar, rullar och liknande artiklar (vilka skall tulltaxeras efter materialets beskaffenhet, t. ex. enligt nr 39.07 eller femtonde avd.).
2. Stråkar, trumstockar och liknande artiklar som användes vid spelning på musikinstrument enligt nr 92.02 eller 92.06, och som anges till förtullning gemensamt med sådana instrument till ett antal som är normalt för dessa samt klart avsedda att användas tillsammans med dessa instrument, skall tulltaxeras enligt samma nummer som ifrågavarande instrument.
Rullar av perforerat papper för mekaniska spelapparater (nr 92.10) samt gramfonskivor o. d. (nr 92.12), som anges till förtullning gemensamt med den apparat för vilken de är avsedda, skall tulltaxeras som särskilda artiklar och ej som delar till ifrågavarande apparat.
3. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning gemensamt med artiklar enligt detta kapitel skall tulltaxeras tillsammans med dessa artiklar om de är av sådana slag som normalt åtföljer artiklarna vid försäljning. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning särskilt skall tulltaxeras enligt de nummer till vilka de i och för sig är hänförliga.

92.01	Pianon (inbegripet mekaniska pianon, med eller utan klaviatur); cembalor och andra stränginstrument med klaviatur; harpor, andra än eolsharpor:	
	A. pianon	7,5 %, dock högst 150:— per styck
	B. andra slag	fri
92.02	Andra stränginstrument:	
	A. stråkinstrument	fri
	B. andra	6%
92.03	Piporglar, orgelharmonier o. d.	6%
92.04	Dragspel, concertinor och liknande musikinstrument; munspel	6%
92.05	Andra blåsinstrument	fri
92.06	Slaginstrument (t.ex. trummor, xylofoner, cymbaler och kastanjetter)	6%

92.07	Elektromagnetiska, elektrostatiska, elektroniska och liknande musikinstrument (t. ex. pianon, orglar och dragspel)	6%
92.08	Musikinstrument, ej hänförliga till annat nummer i detta kapitel (t. ex. orkestrion, positiv, speldosor och musiksågar); mekaniska sångfåglar; lockpipor och andra redskap av alla slag för härmning av djurläten; ljudsignallredskap som blåses med munnen (t. ex. båtsmanspipor och andra visselpipor)	6%
92.10	Delar och tillbehör till musikinstrument, inbegripet rullar av perforerat papper för mekaniska spelapparater samt mekanismer till speldosor; metronomer, stäm-gafflar och stämpipor av alla slag:	
	A. strängar	6%
	B. andra slag:	
	1. höljen och stomryggar till pianon samt delar där-till	7,5%
	2. klaviaturer till instrument enligt nr 92.01, 92.03 eller 92.07 samt delar till sådana klaviaturer; andra delar och tillbehör till instrument enligt nr 92.01; tonbord till orgelharmonier och delar till sådana tonbord	fri
	3. delar och tillbehör till stråkinstrument samt de-lar och tillbehör till instrument enligt nr 92.05 . .	fri
	4. andra	6%
92.11	Grammofoner, dikteringsmaskiner och andra appa-rater för upptagning eller återgivning av ljud, inbegripet skivspelare och band- och trådspolningsapparater, med eller utan pick-up eller tonhuvud; apparater för upptagning eller återgivning av bilder och ljud för tele-vision:	
	A. grammofonautomater	4%
	B. andra slag	8%
92.12	Grammofonskivor och andra ljudupptagningar samt liknande upptagningar; matriser för tillverkning av grammofonskivor, oinspelade preparerade grammo-fonskivor, film för mekanisk ljudupptagning; band, tråd, remsor och liknande artiklar, preparerade, av så-dana slag som vanligen användes för ljudupptagning el-ler liknande upptagning:	
	A. grammofonskivor:	
	1. för språkundervisning	fri
	2. andra . . . . . 100 kg ¹	25: —
	B. andra slag	fri
92.13	Andra delar och tillbehör till apparater hänförliga till nr 92.11	5%

¹ Tullen beräknas efter varornas vikt inkl. sådant förefintligt emballage, med vilket varor av ifrågakvarande slag brukar försälas i detaljhandeln.

93 kap. Vapen och ammunition; delar därtill**Anmärkningar**

1. Detta kapitel omfattar ej:
  - a. varor hänförliga till 36 kap. (t. ex. tändhattar, sprängkapslar och signalraketer);
  - b. delar med allmän användning enligt definition i anm. 2 till femtonde avd., av oädel metall (femtonde avd.) samt motsvarande varor av plast (vilka i allmänhet tulltaxeras enligt nr 39.07);
  - c. pansrade stridsfordon (nr 87.08);
  - d. kikarsikten och andra optiska artiklar, lämpliga att användas till vapen, med undantag av sådana som är monterade på eldvapen eller införes tillsammans med de eldvapen på vilka de är avsedda att monteras (90 kap.);
  - e. pilbågar och pilar därtill, fäktvapen för sportändamål samt leksaksvapen, hänförliga till 97 kap.;
  - f. föremål för samlingar samt antikviteter (nr 99.05 och 99.06).
2. Uttrycket "delar därtill" i 93.07 skall ej anses inbegripa radio- och radarapparater enligt nr 85.15.
3. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning gemensamt med artiklar enligt detta kapitel skall tulltaxeras tillsammans med dessa artiklar om de är av sådana slag som normalt åtföljer artiklarna vid försäljning. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning särskilt skall tulltaxeras enligt de nummer till vilka de i och för sig är hänförliga.

93.01	Hugg- och stickvapen (t. ex. värjor, sablar och bajonetter) samt delar därtill; slidor och bajor till hugg- och stickvapen	fri
93.02	Revolvrar och pistoler, utgörande eldvapen	fri
93.03	Artillerivapen, kulsprutor, kulsprutepistoler och andra eldvapen och utskjutningsanordningar för militärt bruk (andra än revolverar och pistoler)	fri
93.04	Andra eldvapen, inbegripet signalpistoler, pistoler och revolverar för enbart lösa skott, linkastningsapparater o. d.	3 %
93.05	Andra vapen, inbegripet luftpistoler och luftgevär, fjäderpistoler och fjäderbössor samt liknande pistoler och gevär	4 %
93.06	Delar till vapen, inbegripet ämnen till eldrör för eldvapen men ej delar till hugg- och stickvapen:	
	A. delar till vapen för militärt bruk; delar till revolverar och pistoler enligt nr 93.02	fri
	B. andra slag:	
	1. delar av trä	fri
	2. andra:	
	a. till eldvapen	3 %
	b. till andra vapen	4 %
93.07	Bomber, granater, torpeder, minor och robotprojektiler samt liknande krigsammunition, ävensom delar därtill; annan ammunition samt delar därtill, inbegripet förladdningar; blyhagel till ammunition:	
	A. ammunition och delar därtill, för militärt bruk eller för revolverar och pistoler enligt nr 93.02	fri
	B. andra slag	4 %

97 kap. Leksaker, spel och sportartiklar; delar därtill**Anmärkningar**

1. Detta kapitel omfattar ej:
  - a. julgransljus (nr 34.06);
  - b. fyrverkeripjäser och andra pyrotekniska artiklar hänförliga till nr 36.05;
  - c. garn, enfibertråd, linor, gut o. d. för fiske, i avpassade längder men ej monterade till fiskrevar, hänförliga till 39 kap., nr 42.06 eller elfte avd.;
  - d. väskor för sportartiklar samt andra förvaringspersedlar enligt nr 42.02 och 43.03;
  - e. idrottsdräkter samt maskeraddräkter o. d. av textilvara, hänförliga till 60 eller 61 kap.;
  - f. flaggor och flaggställ av textilvara samt segel för fartyg, isjakter e. d., hänförliga till 62 kap.;
  - g. idrottskodon (andra än skodon med fastsatta skridskor) samt benläder, ben-skydd o. d., hänförliga till 64 kap., ävensom huvudbonader för idrott hänförliga till 65 kap.;
  - h. alpstavar, piskor, ridspön o. d. (nr 66.02) samt delar därtill (nr 66.03);
  - ij. omonterade konstgjorda ögon av glas för dockor eller andra leksaker, hänförliga till nr 70.19;
  - k. delar med allmän användning enligt definition i anm. 2 till femtonde avd., av oädel metall (femtonde avd.) samt motsvarande varor av plast (vilka i allmänhet tulltaxeras enligt nr 39.07);
  - l. artiklar hänförliga till nr 83.11;
  - m. sportfordon (andra än bobbar, sportkalkar o. d.) hänförliga till sjuttonde avd.;
  - n. barncyklar försedda med kullager och konstruerade som vanliga cyklar för vuxna (nr 87.10);
  - o. sportbåtar, såsom kanoter och kapproddbåtar (89 kap.), samt redskap för framdrivning av dessa (44 kap. för sådana artiklar som är gjorda av trä);
  - p. skyddsglasögon för sport och utomhusspel (nr 90.04);
  - q. lockpipor och visselpipor (nr 92.08);
  - r. vapen och andra artiklar enligt 93 kap.;
  - s. racketsträngar samt tält och andra campingartiklar ävensom handskar (vilka i allmänhet tulltaxeras som varor av det material varav de är tillverkade).
2. Tulltaxenumren i detta kapitel skall anses inbegripa artiklar i vilka pärlor, ädelstenar (naturliga, syntetiska eller rekonstruerade), ädel metall eller metall med plätering av ädel metall ingår endast som mindre väsentlig beståndsdel.
3. Ordet "dockor" i nr 97.02 skall anses tillämpligt endast för sådana artiklar som föreställer människor.
4. Om ej annat följer av anm. 1 ovan skall delar och tillbehör som är lämpliga att användas uteslutande eller huvudsakligen till artiklar hänförliga till något tulltaxenummer i detta kapitel tulltaxeras enligt samma nummer som dessa artiklar.

97.01	Leksaksfordon med hjul, avsedda för barn (t. ex. två- och trehjuliga leksakscyklar samt trampbilar); dockvagnar	6%
97.02	Dockor	10%
97.03	Andra leksaker; modeller av sådana slag som användes för förströelse	6%
97.04	Utrustning för inomhusspel för vuxna eller barn (inbegripet spelapparater för nöjesfält e. d., bordtennisspel samt biljardbord och andra för spel speciellt konstruerade möbler)	6%
97.05	Karnevalsartiklar; trolleri- och skämtartiklar; julgransprydnader och andra julprydnader (t. ex. konstgjorda julgranar, julstrumpor samt julkrubbor och figurer därtill)	6%

97.06	Redskap och annan utrustning för gymnastik, idrott, sport, utomhusspel eller utomhuslek (andra än artiklar hänförliga till nr 97.04):	
	A. av trä	2,5%
	B. av läder eller metall	4%
	C. av annat material	6%
97.07	Fiskkrokar, spön och andra redskap för fiske med rev; landningshåvar och fjärlshåvar; lockfåglar, lärkspeglar och liknande artiklar för jakt:	
	A. fiskkrokar	fri
	B. andra slag	5%
97.08	Karuseller, gungor, skjuthanor och annan utrustning för nöjesfält e. d.: ambulerande cirkusar, ambulerande menagerier och ambulerande teatrar	5%

98 kap. Diverse artiklar

Anmärkningar

1. Detta kapitel omfattar ej:
  - a. ögonbrynsstift och andra stift för kosmetiskt bruk (nr 33.06);
  - b. knappar (inbegripet kragknappar, manschettknappar o. d.) samt andra artiklar av sådana slag som är nämnda i nr 98.01 och 98.12, om de är helt eller delvis tillverkade av ädel metall eller metall med plätning av ädel metall (dock med de undantag som följer av bestämmelserna i anm. 2 a till 71 kap.) eller om i desamma ingår naturpärlor eller ädelstenar (naturliga, syntetiska eller rekonstruerade) (71 kap.);
  - c. delar med allmän användning enligt definition i anm. 2 till femtonde avd., av oädel metall (femtonde avd.) samt motsvarande varor av plast (vilka i allmänhet tulltaxeras enligt nr 39.07);
  - d. dragstift (nr 90.16);
  - e. leksaker hänförliga till 97 kap.
2. Om ej annat följer av anm. 1 ovan skall tulltaxenumren i detta kapitel anses tillämpliga för varor av i numren nämnda slag, även om varorna helt eller delvis består av ädel metall, metall med plätning av ädel metall, naturpärlor eller ädelstenar (naturliga, syntetiska eller rekonstruerade).
3. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning gemensamt med artiklar enligt detta kapitel skall tulltaxeras tillsammans med dessa artiklar om de är av sådana slag som normalt åtföljer artiklarna vid försäljning. Lådor, askar, etuier, fodral och liknande förvaringspersedlar som anges till förtullning särskilt skall tulltaxeras enligt de nummer till vilka de i och för sig är hänförliga.

98.01	Knappar (inbegripet kragknappar, manschettknappar, tryckknappar o. d.) och knappformar; ämnen och delar till sådana artiklar:	
	A. knappar av plast	10 %
	B. andra	6 %
98.02	Blixtlås och delar därtill	10 %
98.03	Reservoarpennor (inbegripet kulpennor) och liknande pennor samt pennskaft, pennförlängare o. d. ävensom stiftpennor; delar och tillbehör därtill, andra än sådana som är hänförliga till nr 98.04 eller 98.05	5 %
98.04	Skrivpennor (stålpennor o. d.) och spetsar därtill:	
	A. av ädel metall	5 %
	B. andra slag	fri
98.05	Blyerts-, anilin- och färgpennor (andra än pennor enligt nr 98.03), blyerts-, anilin- och färgstift, grifflar, pastellkritor och andra färgkritor, ritkol samt skriv- och ritkrita; skräddar- och biljardkrita	5 %
98.06	Skrivtavlor, även försedda med ram	5 %
98.07	Datumstämplar, sigillstämplar, pagineringsstämplar och dylika handstämplar (inbegripet handverktyg för tryckning eller prägling av etiketter); s. k. typptryckerier	4 %
98.08	Färgband för skrivmaskiner och liknande färgband, även på spolar; färgdynor, med eller utan ask	8 %
98.09	Sigill- och buteljlack i form av stänger, plattor e. d.; hektografmassa, valsmassa o. d. på basis av gelatin, även på underlag av papper eller textilvara	5 %

98.10	Cigarettändare, gaständare och liknande tändare, inbegripet kemiska och elektriska tändare, samt delar därtill, andra än tändstenar och vekar	4%
98.11	Rökpipor; huvuden, skaft och andra delar till rökpipor (inbegripet grovt tillformade ämnen av trä eller rot); cigarr- och cigarettmunstycken samt delar därtill:	
	A. ämnen och icke färdigarbetade huvuden av trä eller rot till rökpipor	fri
	B. cigarr- och cigarettmunstycken:	
	1. av sjöskum eller bärnsten ..... 100 kg	250: —
	2. av annat material	5%
	C. andra slag	5%
98.12	Kammar, hårspännen o. d.	10%
98.14	Rafräschissörer och beslag därtill	7,5%
98.15	Termosflaskor och andra termoskärl, kompletta med ytterhölje; delar därtill, andra än lösa glas	8%
98.16	Provdockor, skyltdockor o. d.: rörliga figurer och ställ av sådana slag som användes i skyltfönster	5%

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 6–8 kap., den dag regeringen bestämmer, och i övrigt den 1 juli 1979.

Sammanfattning av betänkandet (SOU 1978: 51) Svensk trädgårdsnäring Produktion, rationalisering och internationella förhållanden

I *kapitel 2* lämnas en schematisk översikt över svensk trädgårdsnäring och dess plats i samhället.

Kapitel 3 innehåller en beskrivning av svensk trädgårdsproduktion. Av beskrivningen framgår att den samlade växthusarealen har ökat något under 1970-talet och uppgick till 430 ha år 1976. Av denna areal är större delen försedd med installation för uppvärmning. De produkter som odlas i växthus är grönsaker av vilka tomater och slanggurka är de största, snittblommor av vilka rosor, krysantemum och nejlikor har stor omfattning, lökblommor som framför allt utgörs av tulpaner samt krukväxter och s. k. utplanteringsväxter. Det samlade produktionsvärdet mätt i producentled av odlingen i växthus uppgår till ca 650 milj. kr. En stor del av växthusen (44 procent) är äldre än 20 år och behöver bytas ut under den kommande 10-årsperioden. Nybyggnadstakten är inte tillräcklig för att klara den nödvändiga ersättningsbyggnationen. Särskilt i Skåne och i Stockholms län vilka är betydande produktionsområden är byggnadstakten alltför låg.

Odlingen på friland består av köksväxter, fruktodling, bärödling samt odling av plantskoleväxter. Den sammanlagda odlingsarealen för färskvarumarknaden utgör ca 11 700 ha. Därtill kommer kontraktsodlingen för industrin som omfattar ca 11 300 ha och framför allt utgörs av ärtor. Av köksväxter för färskvarumarknaden utgör morötter, lök och kål de största enskilda produkterna. Fruktodlingen domineras av äpple och bärödlingen utgörs framför allt av jordgubbar.

Det samlade värdet av odlingen på friland uppgår till ca 450 milj. kr. mätt i producentled. Trädgårdsnäringens produktionsvärde utgör således sammanlagt ca 1,1 miljarder kr. i producentled.

Odlingen är lokaliserad framför allt till de sydligare delarna av landet. Skåne svarar således för ca 60 procent av trädgårdsproduktionen totalt sett.

Tillgängliga uppgifter visar att inom näringen finns ca 17 000 personer sysselsatta som företagare eller fast anställda samt dessutom ca 11 500 tillfälligt sysselsatta.

Antal företag med odling av trädgårdsväxter uppgår till ca 5 900. Odling i växthus eller bänkgård förekommer vid ca 2 700 av dessa företag, medan övriga 3 200 företag bedriver odling av trädgårdsprodukter enbart på friland.

Löner liksom priser på eldningsolja har stigit avsevärt snabbare än konsumentprisindex under den 10-årsperioden. Produktpriserna har utveck-

lais olikartat. Lönsamhetsutvecklingen är osäkert belyst på grund av brist på representativt material. Det framgår dock klart att utvecklingen på snittblomsterområdet varit otillfredsställande. Förhållandena för övriga produktionsgrenar varierar mellan olika år.

I *kapitel 4* ges en översikt över Sveriges handel med trädgårdsprodukter, det nuvarande svenska gränsskyddet, konkurrensen mellan i-länder och u-länder samt en översikt över trädgårdsodlingen i några näraliggande länder.

Värdet av importen år 1977 uppgick till ca 1 400 milj. kr. Den årliga värdemässiga ökningen har under den senaste femårsperioden uppgått till ca 12 procent. Den viktmässiga ökningen av importen har varit betydligt långsammare. År 1977 importerades 341 milj. kg trädgårdsprodukter.

I *kapitel 5* beskrivs den svenska konsumtionen av trädgårdsprodukter och prognoser för konsumtionsutvecklingen. Enligt jordbruksnämndens beräkningar uppgår konsumtionen av färska ätliga trädgårdsprodukter till ca 58 kg per person och år. Av denna kvantitet utgör köksväxter ca 29 kg, äpple och päron ca 25 kg och bär ca 4 kg.

Inköpen av prydnadsväxter beräknas uppgå till ca 44 snittblommor, ca 9 krukväxter och 11 utplanteringsväxter per person och år. Den årliga konsumtionsökningen beräknas uppgå till drygt en procent för frukt och grönsaker, drygt 0,5 procent för rotfrukter och 3-4 procent för blommor.

Den sammanlagda konsumtionen har av handelns utredningsinstitut beräknats uppgå till 7 210 milj. kr. inklusive potatis år 1976. I denna beräkning ingår dock inte plantskoleväxter. Konsumtionen av trädgårdsprodukter beräknas uppgå till ca 7 000 milj. kr.

Kapitel 6 beskriver det statliga stödet till rationalisering m. m. Det statliga stödet till trädgårdsnäringsens rationalisering utgår i form av statlig kreditgaranti med f. n. sammanlagt högst 19 milj. kr. per år. Bidrag till energibesparande åtgärder lämnas med 4 milj. kr. per år. Som ett temporärt stöd kan lån intill den 30 juni 1979 utgå ur en lånefond till företag med odling i växthus vilka drabbats av likviditetssvårigheter eller som vill lägga om produktionen. Dessa lån är ränte- och amorteringsfria i tre år. De amorteras därefter på 10 år.

Kapitel 7 behandlar odlingen i växthus och energifrågan. Mot bakgrund av de minskande oljetillgångarna görs en genomgång av möjligheten att nedbringa oljeförbrukningen i växthus. Växthus fungerar som solfångare. Möjligheterna att, med olika tekniska åtgärder som rörliga isoleringsanordningar, värmepump m. m., spara energi bedöms som goda.

I *kapitel 8* diskuteras möjliga mål och medel inom svensk trädgårdsnäring.

Kapitel 9 drar upp riktlinjer för den svenska trädgårdsnäringspolitiken. Målet för trädgårdspolitiken bör vara att skapa förutsättningar för en effektiv och konkurrenskraftig trädgårdsnäring som ger dem som arbetar inom näringen god försörjning och trygg sysselsättning.

Då goda förutsättningar finns för trädgårdsproduktionen under vår odlingssäsong bör den ökade efterfrågan på trädgårdsprodukter till stor del kunna tillgodoses genom utökad svensk produktion. Den svenska produktionens utveckling kommer att påverkas av den internationella konkurrenskraften. Dock bör subventionerade produkter eller dumping inte få påverka

produktionens omfattning. Det är angeläget att trädgårdsproduktionen bedrivs så rationellt som möjligt, vilket är en förutsättning för att konsumenterna skall få produkter till rimliga priser.

Försök, forskning och rådgivning är betydelsefulla aktiviteter i rationaliseringsverksamheten.

Det finansiella stödet bör främst inriktas på att främja en fortsatt effektivisering av produktionen inom trädgårdsnäringen. Ökad stimulans måste ges till utveckling och uppförande av energisnåla växthus och till investeringar i andra energibesparande åtgärder. Det är av avgörande betydelse för de ekonomiska förhållandena inom näringen att stabila avsättningsförhållanden kan uppnås och att distribution och handel med trädgårdsprodukter bedrivs på ett effektivt sätt.

I *kapitel 10* ges en sammanfattande bakgrund till de förslag som utredningen lämnar. Utredningen ger även en bedömning av utvecklingen inom skilda produktionsgrenar av näringen.

Utredningen konstaterar att de svenska trädgårdsföretagen har nått sin nuvarande omfattning genom ett skickligt tillvaratagande av tekniska framsteg och andra rationaliseringsmöjligheter samt genom en smidig anpassning av produktionen till förändringar i efterfrågan och odlingsförutsättningar.

En stor osäkerhet har dock präglat näringen under senare år. Denna har föranletts av flera olika faktorer. Den ökande importen har kraftigt drabbat snittblomsodlingen, vilken till viss del slagits ut. Energikrisen ökade på kort tid starkt produktionskostnaderna. Vidare har de viktfulla som tillämpas på trädgårdsprodukter genom penningvärdeförsämringen alltmer urholkats.

Ett exempel på de drastiska förändringar som kan drabba trädgårdsnäringen är snittblomsodlingen. Nejlkodlingen har fått sin areal reducerad med mer än 40 % på några år. Växhusföretagen med snittblommor har haft en i det närmaste obefintlig nettointäkt sedan mitten av 1970-talet och förräntningsprocenten på nedlagt kapital har varit negativ. Många snittblomsterföretag har också genomgått allvarliga lönsamhetskriser med bl. a. företagsnedläggningar och uppsägning av anställda som följd.

Samtidigt med att således näringen under de senaste åren inom vissa delar brottats med svårigheter har efterfrågan på trädgårdsprodukter ökat. Prognoser pekar på en fortsatt ökning. De svårigheter som föreligger inom trädgårdsnäringen är således inte föranledda av någon total minskning i efterfrågan på näringsalster. Däremot är näringen mycket starkt utsatt för påverkan från utlandet. En kraftig expansion av odlingen utomlands av vissa produkter har skapat kris även i Sverige. Inom vissa afrikanska och sydamerikanska länder har en kraftig expansion av trädgårdsodlingen påbörjats. Denna kommer att påverka även den svenska odlingen.

Sådana strukturella förändringar går det naturligtvis inte att skydda sig emot. De måste accepteras. Trädgårdsnäringen måste dock ges möjlighet att kunna anpassa sig till dessa förändringar på ett tillfredsställande sätt. Detta innebär att företag skall kunna känna ett rimligt mått av trygghet.

Priserna på trädgårdsprodukter uppvisar stor variation. Dessa prisskillnader beror på internationella faktorer, väderleksförhållanden m. m. Härigenom skapas stor osäkerhet inom näringen och försvåras produktionsplaneringen.

Enligt utredningens bedömning kommer odlingen av krukväxter och

tomater att öka liksom bärodlingen. Snittblommorna kommer även fortsättningsvis att minska. Övriga produktionsgrenar av betydelse kommer att bibehålla i stort sett oförändrad omfattning.

I *kapitel 11* behandlas gränsskyddet. Utredningen har gjort en genomgång av gränsskyddet och lämnar förslag till en anpassning av detta med utgångspunkt från att tullskyddet skall bibehållas på i stort sett oförändrad nivå. Det har varit en strävan att inte onödigtvis fördyra produkterna för konsumenterna genom en tullavgift när detta inte varit oundgängligt som skydd för den inhemska produktionen. I de fall u-landsintressen har funnits för viss produkt har dessa vägts in i bedömningen.

Utredningens förslag innebär såväl höjningar som sänkningar av tullarna liksom förändringar av tullperioderna. Förslaget innebär att nivån på gränsskyddet i stort sett blir oförändrad. De tullförändringar som föreslås för köksväxter, frukt och bär har beräknats medföra en ökning av tullavgiften med ca 2 miljoner kr. vilket innebär en ökning av tullnivån med 6 procent.

De föreslagna tullförändringarna på prydnadsväxtområdet har beräknats medföra ökade tullavgifter med ca 13 miljoner kr. För prydnadsväxterna exklusive krukväxter innebär förslaget en 25 procentig höjning av tullnivån.

Tullen på krukväxter föreslås höjd från 30 kr. per 100 kg till 90 kr. per 100 kg. Denna höjning är beroende av de stora förändringar som skett i odlingsteknik och material under senare år vilket medfört att vikten per krukväxt minskat till ca en tredjedel jämfört med tidigare. Den föreslagna förändringen är således väsentligen föranlåten av tekniska förändringar. Höjningen kan beräknas medföra en tullavgiftshöjning med ca 15 öre per importerad krukväxt.

Översynen av gränsskyddet har skett med beaktande av tullbindningarna i GATT. Utredningens förslag innebär att endast den föreslagna tullförändringen för tomater behöver bli föremål för förhandlingar. Övriga föreslagna förändringar av tullnivåer eller tullperioder bryter inte mot några GATT-bindningar. Utredningen föreslår att tullnivåerna skall värdesäkras så att tullens skyddseffekt inte minskar i takt med inflationen. De gällande tullarna på trädgårdsområdet är viktullar, dvs. tullen utgår med visst belopp per viktenhet. Den övervägande delen av övriga tullar i tulltaxan är värdetullar. Utredningen har funnit att värdetullar skulle vara den typ av tull som bäst skulle värdesäkra de tullnivåer som föreslås. Det har emellertid kommit till utredningens kännedom att överträdelse förekommer redan nu när det gäller importörernas redovisning av tullunderlaget. En generell övergång till värdetull befaras öka möjligheterna att undandra sig skyldigheten att erlagga tull.

Utredningen föreslår en generell övergång till värdetull om tullkontrollen kan bedömas bli i stort sett lika effektiv som f. n. Kan emellertid detta inte bli fallet återstår att behålla viktullarna. Dessa måste då justeras med jämna mellanrum för att målet, i huvudsak oförändrat tullskydd, skall kunna upprätthållas. Sådana justeringar är inte möjliga att genomföra för de varor som är bundna i GATT. Utredningen föreslår därför att en övergång till värdetull genomförs för elva positioner som är GATTbundna. Förslaget i denna del innebär inte att de bundna nivåerna bryts utan det är en teknisk

förändring. För att motverka de befarade kontrollsvårigheterna föreslås att den föreslagna värdetullen för de elva positionerna kombineras med en minimitull som utgår i form av viktull.

I *kapitel 12* lämnas förslag till en fond för marknadsfrämjande åtgärder. Utredningen har funnit att det förslag till anpassning av gränsskyddet som föreslås inte räcker för att skapa en tillräcklig trygghet i produktionen.

Utredningen föreslår därför att ett system med en särskild fond för marknadsfrämjande åtgärder skapas. Det främsta syftet med fonden är att minska de lönsamhetsvariationer som uppstår mellan olika år och som orsakas av strukturella förändringar, fluktuerande priser och varierande skörderesultat. Pristillägg skall kunna utgå generellt efter odlingssäsong till produkt som på grund av låga priser inte gett skälig kostnadstäckning. Härigenom blir en mjuk övergång till alternativa produkter möjlig även vid strukturella förändringar. Det bör även vara möjligt att mildra verkningarna av sådana extrema kostnadsökningar som tidigare förekommit t. ex. i samband med oljekrisen.

Medel från fonden bör förutom till pristillägg kunna användas för att så långt möjligt förebygga krissituationer samt för att främja avsättningen av trädgårdsprodukter. Härvid kan förekomma åtgärder som stödköp och lagringsbidrag.

Systemet bör i princip omfatta samtliga trädgårdsprodukter. För produkter som erhållit prisstöd bör odlingens omfattning följas så att produktionen anpassas till marknadsutrymmet.

Finansieringen av den föreslagna fonden bör enligt utrednings mening i ett uppbyggnadsskede ske huvudsakligen med allmänna medel. Utredningen har uppskattat medelsbehovet inledningsvis till 12,5 miljoner kr. av budgetmedel och 2,5 miljoner kr. årligen av regleringsmedel. De produkter som varit föremål för direkta stödåtgärder i form av pristillägg m. m. bör under nästkommande produktionssäsong beläggas med en produktavgift. Avgiften uttas på såväl inhemsk produktion som importerad vara och bidrar således till finansieringen av fonden. Genom detta förfarande, som innefattar odlingsanmälan före säsongstart, erhålls en uppfattning om den planerade odlingens omfattning i förhållande till marknadsutrymmet.

Dessutom skall en *intern avgift*, dvs. en avgift endast på svenskproducerade produkter, kunna tas ut då så begärs av odlarna själva och bindas till åtgärder inom viss produktgrupp. Som exempel på sådan åtgärd kan nämnas lagringsstöd till äpple.

Medel ur fonden skall även kunna användas för att främja konsumtionen av trädgårdsprodukter. Sådana åtgärder föreslås ske i nära samarbete med de redan existerande blomster-, frukt- och grönsaksfrämjandena. Utredningen har strävat efter att lägga fram ett förslag som ger god effekt med ett minimum av administration. Som ansvarig myndighet för stödet föreslås statens jordbruksnämnd. För administrationen bör ett regleringsorgan bildas som förslagsvis benämnes trädgårdsnäringsnämnden.

I *kapitel 13* behandlas utredningens överväganden och förslag rörande rationaliseringsverksamheten. Finansieringsstödet enligt trädgårdsrationaliseringskungörelsen utgår f. n. i stort sett uteslutande som kreditgarantier. Kreditgarantistödet har enligt utredningens mening fungerat väl. Utredningen anser att stödet till rationalisering m. m. även fortsättningsvis i

huvudsak bör utgå som kreditgarantier. Stödet bör utgå till åtgärder som effektiviserar produktionen inom näringen, till utvidgning, nyetablering och förvärv av företag samt till åtgärder i övrigt som bidrar till att målet för rationaliseringspolitiken uppfylls. De allmänna villkoren för rationaliseringslån föreslås i stort sett oförändrade. Utredningen föreslår dock att hänsyn skall tas till marknadsförhållandena vid stöd till större företagsutbyggnader och nyetablering. Amorteringsvillkoren föreslås förbättrade, främst för lån till fruktodlingsföretag.

Det generella stödet i form av statsbidrag till rationaliseringsåtgärder föreslås upphöra. Ett sådant stöd föreslås i stället bli förbehållet sådana investeringar som från samhällets synpunkt är särskilt angelägna. Exempel på sådana är investeringar i ny teknik, samverkan och energisparande. Även till investeringar i regioner där det från samhällets synpunkt är önskvärt att trädgårdsnäringen utvecklas bör statsbidrag kunna utgå. Till dessa åtgärder, med undantag av åtgärder för energi, föreslås bidrag kunna utgå med högst 25 procent av kostnaden dock högst 250 000 kr. Bidrag till energibesparande åtgärder bör kunna utgå med högst 35 procent dock högst 100 000 kr. Utredningen föreslår att bidrag även skall kunna utgå till den del äldre växthus ersätts med nya energisnålare typer. Stödet till prototyper och demonstrationsanläggningar bör bibehållas på nu gällande villkor.

För det första budgetåret, dvs. budgetåret 1979/80 bedömer utredningen att ramen för kreditgarantier till trädgårdsnäringens rationalisering behöver höjas från 19 milj. kr. till 35 milj. kr. Det nuvarande reservationsanslaget Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering på driftbudgeten under tionde huvudtiteln bör ersättas av ett förslagsanslag. Under anslaget bör en ram om 5 milj. kr. anvisas för bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering. Utredningen uppskattar slutligen behovet av statsbidrag till energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringen till 15 milj. kr.

Experten Holger Nyström har avgett särskilt yttrande.

6 kap. Levande träd och andra levande växter; lökar, rötter o. d.; avskurna blommor och prydnadsblad

Statistiskt nr		Varuslag	Tullsats		Utredningens förslag	
Tull- taxenr	Varunr		Nu- van- dande	Viktull	Värdetull	
06.01		Lökar, stamknölar, rotknölar och rhizomer, i vila, under tillväxt eller i blomning:				
	001	Inkommande med jord	100 kg	30:-	50:-	7 %
		inkommande utan jord:				
	002	- med blommor eller blomknoppar	100 kg	350:-	350:-	
		- andra slag:				
	003	- gladiolus och liljekonvalje		fri	fri	
	009	-- andra	100 kg	25:-	25:-	
06.02		Andra levande växter, inbegripet träd, buskar, rötter, sticklingar och ympkvistar:				
	001	al, alm, ask, asp, avenbok, björk, bok, ek, gran, lind, lärk, lönn, poppel och tall		fri	fri	
		körbärs-, plommon-, päron- och äppelträd:				
	002	- förädlade	100 kg	60:-	60:-	6 %
	003	- andra	100 kg	30:-	30:-	3 %
		prydnadsväxter:				
	004	- azalea, erica, kamelia och rododendron		fri	fri	
		- andra:				
	007	-- krukväxter	100 kg	30:-	90:-	9 %
	005	-- andra slag	100 kg	30:-	60:-	8 %
	006	andra levande växter	100 kg	30:-	30:-	4 %
	009	rötter, sticklingar och ympkvistar		fri	fri	
06.03		Avskurna blommor och blomknoppar av sådana slag som är lämpliga till buketter eller annat prydnadsändamål, friska, torkade, färgade, blekta, impregnerade eller på annat sätt preparerade:				
		friska:				
	001	- mimosa och ljung	100 kg	300:-	fri	
		- nejlikor:				
	002	-- under tiden 1 mars-30 november	100 kg	750:-	1 000:-	36 %
	003	-- under tiden 1 december-29 februari	100 kg	400:-	300:-	10 %
	005	- gladiolus 1 maj-30 september	100 kg	300:-	300:-	20 %
		- gladiolus 1 oktober-30 april		300:-	fri	
		- ginst:				
	006	-- under tiden 1 mars-30 november	100 kg	750:-	fri	
	007	-- under tiden 1 december-29 februari	100 kg	500:-	fri	
		- rosor:				
	011	-- under tiden 1 mars-30 november	100 kg	750:-	1 000:-	19 %
	012	-- under tiden 1 februari-29 februari	100 kg	500:-	500:-	4 %
		-- under tiden 1 december-31 januari		500:-	fri	
	013	- tulpaner, under tiden 1 mars-30 april	100 kg	750:-	750:-	26 %
		- tulpaner 1 maj-30 september		750:-	fri	

Statistiskt nr		Varuslag	Tullsats			
Tull- taxenr	Varunr		Nuva- rande	Viktull	Utredningens förslag Värdetull	
		– tulpaner, 1 oktober – 29 februari	100 kg	500:–	20 %	
		– andra:				
		– – under tiden 1 mars–30 november	100 kg	750:–	1 000:–	24 %
018		– – under tiden 1 december–29 februari	100 kg	500:–	500:–	9 %
017		orkideér brytes ut och får oförändrad tull				
019		andra slag	fri	fri		
06.04		Blad, kvistar och andra delar (andra än blommor och knoppar) av träd, buskar och andra växter samt mossa, lavar och gräs, utgörande varor av sådana slag som är lämpliga till buketter eller annat prydnadsändamål, friska, torkade, färgade, blekta, impregnerade eller på annat sätt preparerade:				
	100	renlav	fri	fri		
	901	adiantum, asparagus och läderblad, friska	100 kg	350:–	500:–	7 %
	909	andra slag	fri	fri		

7 kap. Köksväxter samt vissa ätbara rötter och stam- eller rotknölar

Statistiskt nr		Varuslag	Tullsats			
Tull- taxenr	Varunr		Nuva- rande	Viktull	Utredningens förslag Värdetull	
07.01		Köksväxter, färska eller kylda:				
		potatis:				
	101	– nyskördad, under tiden 6 juni–5 juli	100 kg	20:–	34:–	25 %
	109	– annan	fri	fri		
		rotfrukter:				
		– morötter:				
	211	– – nyskördade, under tiden 1 maj–30 juni	100 kg	20:–	15:– (EG 10:–)	9 % 6 %
	219	– – andra	100 kg	10:–	15:–	11 %
		– pepparrot:				
	292	– – nyskördad, under tiden 1 maj–30 juni	100 kg	20:–	10:–	3 %
	293	– – annan	100 kg	10:–	10:–	3 %
		– andra rotfrukter:				
	296	– – nyskördade, under tiden 1 maj–30 juni	100 kg	20:–	20:–	5 %
	298	– – andra	100 kg	10:–	10:–	7 %
		vitlök, schalottenlök, annan matlök samt andra Alliumarter:				
		– vitlök:				
	301	– – under tiden 1 juli–31 december	100 kg	20:–	fri	
	302	– – under tiden 1 januari–29 februari	100 kg	15:–	fri	
	303	– – under tiden 1 mars–30 juni	fri	fri		
		– purjolök, buntlök och gräslök:				

Statistiskt nr		Varuslag	Tullsats		Utredningens förslag	
Tull- taxenr	Varunr		Nuva- rande	Viktull	Värdetull	
304		-- under tiden 1 maj-30 november	100 kg	40:-	40:-	11 %
305		-- under tiden 1 december-30 april	fri	fri		
		- annan lök:				
307		-- under tiden 16 juli-31 december	100 kg	20:-	20:-	16 %
308		-- under tiden 1 januari-29 februari	100 kg	15:-	20:-	16 %
309		-- under tiden 1 mars-15 juli	fri	fri		
		kål:				
410		- vitkål och rödkål 1 maj-30 november	100 kg	10:-	10:-	11 %
		- vitkål och rödkål 1 december-30 april	100 kg	10:-	15:-	17 %
		- blomkål:				
422		-- under tiden 1 augusti-30 november	100 kg	25:-	35:-	12 %
423		-- under tiden 1 december-30 april	fri	fri		
424		-- under tiden 1 maj-31 maj	100 kg	35:-	fri	
425		-- under tiden 1 juni-31 juli	100 kg	35:-	35:-	12 %
		- annan kål:				
491		-- under tiden 1 mars-31 december	100 kg	40:-	40:-	20 %
492		-- under tiden 1 januari-29 februari	fri	fri		
		Grönkål och brysselkål brytes ut och får ny tullperiod 1 juni-31 december, oförändrad tull 40:-, 20 %				
		Salladskål brytes ut tullperiod 1 april-31 december tull 50:-, 20 %				
		baljfrukter:				
		- ärter:				
501		-- under tiden 1 mars-31 december	100 kg	20:-	20:-	5 %
502		-- under tiden 1 januari-29 februari	fri	fri		
		- bönor och andra baljfrukter:				
505		-- under tiden 1 mars-31 december	100 kg	40:-	40:-	7 %
506		-- under tiden 1 januari-29 februari	fri	fri		
		svampar och tryffel:				
610		- champinjoner	100 kg	75:-	75:-	10 %
690		- andra	100 kg	75:-	75:-	
		tomater:				
701		- under tiden 16 april-31 oktober	100 kg	50:-	60:-	20 %
702		- under tiden 1 november-15 april	fri	fri		
		sparris:				
751		- under tiden 1 maj-30 juni	100 kg	100:-	100:-	14 %
752		- under tiden 1 juli-30 april	fri	fri		
		gurkor:				
		- slanggurkor:				
801		-- under tiden 16 mars-30 september	100 kg	50:-	60:-	24 %
802		-- under tiden 1 oktober-15 mars	fri	fri		
		- andra gurkor:				
805		-- under tiden 16 juni-30 september	100 kg	25:-	30:-	24 %
808		-- under tiden 1 oktober-15 juni	fri	fri		
		isbergssallad:				
853		- under tiden 1 april-31 december	100 kg	40:-	40:-	12 %
854		- under tiden 1 januari-31 mars	fri	fri		
		annan sallad:				
851		- under tiden 1 mars-15 december	100 kg	40:-	50:-	12 %
852		- under tiden 16 december-29 februari	fri	fri		
903		sötpaprika	fri	fri		
		andra köksväxter:				
908		- under tiden 1 maj-30 november	100 kg	40:-	40:-	11 %

Statistiskt nr		Varuslag	Tullsats	Utredningens förslag	
Tull- taxenr	Varunr		Nuva- rande	Viktull	Värdetull
	909	– under tiden 1 december–30 april . . . . . Kronärtskockor brytes ut, tull 1 juli–30 november . . . . . Övrig tid fri	fri	fri 40:–	11 %
07.02		Köksväxter (även kokta), frysta:			
	001	morötter . . . . . 100 kg	20:–		18 %
	002	ärter . . . . . 100 kg	20:–		18 %
	003	morötter och ärter, blandade . . . . . 100 kg	20:–		18 %
	004	bönor . . . . . 100 kg	40:–		18 %
	005	spenat . . . . . 100 kg	40:–		18 %
	006	broccoli . . . . . 100 kg	40:–		18 %
	009	andra . . . . . belägges under hela året med samma tull som motsvarande färska produkter under den tid dessa är högst tullbelagda			
07.03		Köksväxter, tillfälligt konserverade i saltvatten, svavelsyr- lighetsvatten eller andra konserverande lösningar men ej särskilt beredda för direkt konsumtion:			
	003	gurkor . . . . . belägges under hela året med			
	009	andra slag . . . . . samma tull som motsvarande färska produkter under den tid dessa är högst tullbelagda			
07.04		Torkade, dehydratiserade eller evaporerade köksväxter, hela, i bitar, skivade, krossade eller pulveriserade, men ej vidare beredda:			
	001	vitlök . . . . . 100 kg	25:–	fri	
	002	tomater, s. k. French beans samt lök, annan än schalottenlök och vittlök . . . . . 100 kg	25:–	25:–	3 %
	009	andra slag . . . . . 100 kg	25:–	25:–	3 %
07.05		Torkade spritade baljväxtfrön av sådana slag som användes till människo- eller djurföda, även skalade eller klivna: med huvudsaklig användning som människoföda:			
	001	– ärter	fri	fri	
	002	– bönor	fri	fri	
	005	– andra	fri	fri	
	009	andra slag	fri	fri	
07.06		Maniok-, arrow- och salepsrot, jordärtskockor, batater (söt- potatis) och andra liknande rötter, stam- eller rotknölar med hög halt av stärkelse eller inulin, färska eller torkade, hela eller i bitar; märg av sagopalm:			
	001	maniok- och arrowrot	fri	fri	
	002	jordärtskockor . . . . . 100 kg	10:–	fri	
	009	andra slag	fri	fri	

8 kap. Ätbara frukter och nötter; skal av meloner eller citrusfrukter

Statistiskt nr		Varuslag	Tullsats	Utredningens förslag	
Tull- taxenr	Varunr		Nuva- rande	Viktigtull	Värdetull
08.01		Dadlar, bananer, kokosnötter, paranötter, kasjunötter, ananas, avokatorfrukter, mango, guava och mangostan, färska eller torkade, även skalade:			
	100	dadlar	fri		
	200	bananer	fri		
	300	ananas	fri		
	401	avokatorfrukter	fri		
	405	mango, guava och mangostan	fri	fri	
	500	kokosnötter	fri		
	600	kokosrasp	fri		
	700	paranötter	fri		
	800	kasjunötter (cashewnötter)	fri		
08.02		Citrusfrukter, färska eller torkade:			
	100	apelsiner, pomeranser	fri		
	200	grapefrukter	fri		
	300	citroner	fri	fri	
	400	mandariner, satsumas, klementiner, tangeriner och liknande citrusfrukter	fri		
	900	andra	fri		
08.03		Fikon, färska eller torkade:			
	100	färska	fri	fri	
	200	torkade	fri	fri	
08.04		Vindruvor, färska eller torkade:			
		färska:			
	101	– under tiden 1 juli–31 oktober	100 kg	12:50	12:50 (6,25) 4 % (2 %)
	102	– under tiden 1 november–30 juni		fri	fri
	200	torkade (russin och korinter)		fri	fri
08.05		Nötter och liknande frukter, andra än sådana som är hänförliga till nr 08.01, färska eller torkade, även skalade:			
	101	krakmandel	fri		
	109	annan mandel	fri		
	210	hasselnötter	fri		
	220	hasselnötskärnor	fri	fri	
	310	valnötter	fri		
	320	valnötskärnor	fri		
	900	andra slag	fri		
08.06		Äpplen, päron och kvittenfrukter, färska:			
		äpplen:			
	101	– under tiden 16 juli–29 februari	100 kg	25:–	25:– 17 %
	102	– under tiden 1 mars–15 juli		fri	fri
		päron och kvittenfrukter:			
	201	– under tiden 16 juli–31 december	100 kg	25:–	25:– 12 %
	202	– under tiden 1 januari–15 juli		fri	fri

Statistiskt nr		Varuslag	Tullsats	Utredningens förslag	
Tull-taxenr	Varunr		Nuvarande	Viktigtull	Värdetull
08.07		Stenfrukter, färska:			
		körsbär:			
	101	– under tiden 16 juni–31 juli	100 kg 30:–	30:–	5 %
	102	– under tiden 1 augusti–15 juni	fri	fri	
	200	aprikoser	fri	fri	
		persikor (inbegripet nektariner):			
	301	– under tiden 1 juli–15 oktober	100 kg 10:–	fri	
	302	– under tiden 16 oktober–30 juni	fri	fri	
		plommon:			
	401	– under tiden 16 juli–30 september	100 kg 35:–	35:–	16 %
	402	– under tiden 1 oktober–15 juli	fri	fri	
	900	andra	fri	fri	
08.08		Bär, ej hänförliga till nr 08.07, färska:			
		hallon, krusbär och vinbär:			
	101	– under tiden 1 juni–31 augusti	100 kg 25:–	25:–	7 %
	102	– under tiden 1 september–31 maj	fri	fri	
		Svarta vinbär brytes ut, tull 40:– (11 %) 1 juni–31 augusti 1 september–31 maj fri			
		jordgubbar:			
	201	– under tiden 8 juni–31 augusti	100 kg 100:–	100:–	15 %
	202	– under tiden 1 september–7 juni	fri	fri	
	300	hjordron	fri		
	400	lingon	fri	fri	
	901	blåbär	fri		
	909	andra	fri		
08.09		Andra färska frukter:			
		meloner:			
		– under tiden 16 juni–30 september:			
	103	-- s. k. honungsmelonerna och s. k. ogenmelonerna	100 kg 40:–	40:–	23 %
	104	-- andra slag	100 kg 40:–	40:–	28 %
	107	– under tiden 1 oktober–15 juni	fri	fri	
	901	kivifrukt	fri	fri	
	909	andra	fri	fri	
08.10		Frukt (även kokta), frysta, utan tillsats av socker:			
	100	jordgubbar	100 kg 50:–	75:–	18 %
	901	blåbär	fri	fri	
	902	hallon	100 kg 25:–	25:–	5 %
	903	lingon	fri	fri	
	909	andra			
		belägges under hela året med samma tull som motsvarande färska produkter under den tid dessa är högst tullbelagda			
08.11		Frukt, tillfälligt konserverade (t. ex. med svaveldioxidgas eller i saltvatten, svavelsyrlighetsvatten eller andra konser- verande lösningar) men i föreliggande skick olämpliga för direkt konsumtion:			
	001	jordgubbar	100 kg 50:–	50:–	17 %
	002	äpplen	100 kg 10:–	20:–	20 %

Statistiskt nr		Varuslag	Tullsats	Utredningens förslag	
Tull- taxenr	Varunr		Nuva- rande	Vikttull	Värdetull
	009	andra ..... belägges under hela året med samma tull som motsvarande färska produkter under den tid dessa är högst tullbelagda			
08.12		Fruktar, torkade, andra än sådana som är hänförliga till nr 08.01, 08.02, 08.03, 08.04 eller 08.05:			
	100	äpplen och päron	fri		
	300	aprikoser	fri		
	400	persikor	fri		
	500	plommon	fri		
	600	blandad frukt	fri	fri	
	901	nypon	fri		
	902	blåbär	fri		
	909	andra	fri		
08.13	000	Skal av meloner eller citrusfrukter, färska, frysta, torkade eller tillfälligt konserverade i saltvatten, svavelsyrlighetsvatten eller andra konserverande lösningar	fri	fri	

JORDBRUKS-
DEPARTEMENTET

SVENSK TRÄDGÅRDSNÄRING

Rådgivning

Betänkande av 1974 års
trädgårdsnäringsutredning

Ds Jo 1978:13

Till Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet

Genom beslut den 13 september 1974 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga att utreda trädgårdsnäringen. Med stöd av bemyndigandet förordnades som sakkunniga departementsrådet Rune Henriksson, tillika ordförande, riksdagsledamoten Jan Bergqvist, kommunalrådet Villiam Björk, dåvarande riksdagsledamoten direktören Valdo Carlström och riksdagsledamoten Anna-Lisa Nilsson.

Som experter åt de sakkunniga har förordnats professorn Märten Carlsson, avdelningschefen Henry Gustafsson, agronomen Herbert Lööw, direktörerna Ragnar Moberg och Holger Nyström samt förbundsordföranden Börje Svensson.

Till sekreterare har förordnats byrådirektören Lars Erik Gradin och till biträdande sekreterare departementssekreterarna Carl Johan Lidén och Stefan de Maré.

Utredningen har antagit namnet 1974 års trädgårdsnäringens utredning.

Utredningen har tidigare överlämnat bl.a. delbetänkandet Svensk trädgårdsnäring: Produktion, rationalisering och internationella förhållanden (SOU 1978:51) Direktiven för utredningen har redovisats i detta betänkande.

Utredningen får härmed överlämna delbetänkandet Svensk
trädgårdsnäring: Rådgivning.

Utredningen är enig i sina förslag.

Stockholm den 8 december 1978

Rune Henriksson

Jan Bergqvist

Villiam Björk

Valdo Carlström

Anna-Lisa Nilsson

/Lars Erik Gradin

INNEHÅLL

Sammanfattning

- 1 Rådgivningens nuvarande organisation och arbetsuppgifter
  - 1.1 Bakgrund
  - 1.2 Nuvarande organisation
  - 1.3 Rådgivningsverksamheter
  - 1.4 Rådgivarnas arbetsuppgifter
  - 1.5 Rådgivning från andra organ

- 2 Rådgivningen i andra länder
  - 2.1 Nederländerna
  - 2.2 Norge
  - 2.3 Finland
  - 2.4 Danmark

- 3 Utvecklingstendenser i odlingen och konsekvenser härav för rådgivningen

- 4 Utredningens överväganden och förslag
  - 4.1 Mål och inriktning
  - 4.2 Resursbehov
  - 4.3 Organisation
  - 4.4 Vissa administrativa frågor
    - 4.4.1 Delegering av beslut i stödärenden
    - 4.4.2 Vissa samordnings- och samrådsfrågor
    - 4.4.3 Tjänsteresor

Sammanfattning

Föreliggande betänkande innehåller förslag till förbättringar av rådgivningen på trädgårdsnäringsens område.

Utredningen har med utgångspunkt bl.a. från de förslag som utredningen lämnade i betänkandet Svensk trädgårdsnäring: Produktion, rationalisering, internationella förhållanden (SOU 1977:111) sett över den statliga rådgivningen på trädgårdsområdet.

De svenska trädgårdsföretagen består till övervägande del av relativt små enheter som saknar egna resurser för utbildning, forskning och utveckling. Rådgivningens uppgift är att sprida de resultat som framkommer vid de organ som bedriver forskning och utveckling till de rörelsedrivande företagen. Rådgivningen skall också medverka i den företagsuppbyggande verksamhet som är en väsentlig del av lantbruksnämndernas arbetsuppgifter.

Utredningen föreslår att nio nya tjänster som rådgivare inrättas vid lantbruksnämnderna. Av tjänsterna är fyra ekonomirådgivare, en rådgivare i tekniska frågor och fyra odlingsrådgivare.

Avsikten är att de nya ekonomirådgivarna bl.a. skall handlägga samtliga ärenden om statligt stöd i form av bidrag och lånegaranti vid lantbruksnämnderna. Härigenom blir det möjligt att delegera beslutanderätten i stödärenden från lantbruksstyrelsen till samtliga lantbruksnämnder.

Genom den föreslagna ökningen av antalet rådgivare kan en vidare specialisering åstadkommas. Härigenom ges förbättrade möjligheter att åstadkomma en rationell produktion av trädgårdsprodukter.

I detta syfte föreslås även inrättandet av en ny rådgivningscentral i Göteborg.

Ett nytt rådgivningsdistrikt föreslås inrättat för Norrland med undantag av Gävleborgs län.

Utredningen lämnar även förslag till vissa åtgärder som skall åstadkomma en bättre kontakt mellan odling och rådgivning.

För att förbättra bevakningen av forskning och försök föreslås att en ny statskonsulenttjänst för grönsaksodling under glas inrättas vid lantbruksuniversitetets konsulentavdelning.

1 Rådgivningens nuvarande organisation och arbetsuppgifter

1.1 Bakgrund till nuvarande organisation

I syfte att främja den svenska trädgårdsnärings utveckling beslöt riksdagen år 1961 att 13 konsulenttjänster vid hushållningssällskapen skulle omändras till specialkonsulenter för yrkesmässig trädgårdsodling. Av tjänsterna avdelades sex för odlingsmässig rådgivning inom handelsträdgårdarna, tre för yrkesfruktodling samt två för vardera värme- och byggnadsteknik samt företagsekonomi.

Den nuvarande organisationen av trädgårdsnärings rationalisering beslutades åren 1965 och 1967. Enligt ett principbeslut av 1965 års riksdag (prop. 1965:100, JoU 17, rskr 256) ändrades organisationen för jordbrukets och trädgårdsnärings rationalisering så att hushållningssällskapets och lantbruksnämndens uppgifter på området skulle föras samman i ett organ, lantbruksnämnden. De nya nämndernas organisation skulle utredas i särskild ordning. I propositionen anförde departementschefen bl.a. följande.

Den nuvarande regionala organisationen för statens medverkan i jordbrukets och trädgårdsnärings rationalisering grundar sig på en uppdelning av verksamheten i olika grenar. Således svarar de statliga lantbruksnämnderna för den yttre och inre rationaliseringen och de statsunderstödda hushållningssällskapen för driftsrationaliseringen. Denna uppdelning förutsätter att rationaliseringsbehovet kan tillgodoses genom åtgärder som var för sig kan hänföras till viss rationaliseringsgren, såsom att köpa till mark, att investera i byggnader eller täckdikning eller att ändra driftsinriktningen. Valet mellan åtgärderna måste dock ofta ske efter en företagsekonomisk prövning som omfattar jordbruksföretagets totala förutsättningar. Omdaningsprocessen inom jordbruket har i många fall fört med sig att en kombination av förbättringar, som sker i ett sammanhang eller i nära

anslutning till varandra, är nödvändig för att nå lönsamhet. Svårigheterna att hålla isär den yttre och den inre rationaliseringen samt driftsrationaliseringen har således blivit allt mer framträdande.

Det underströks att goda kontakter mellan näringsutövare och rationaliseringsorgan utgör en viktig förutsättning för framgång i verksamheten.

Beträffande de intressen som borde vara representerade i lantbruksnämnderna ansåg departementschefen det självfallet att berörda näringar såvitt möjligt borde vara allsidigt företrädde. Det var också viktigt att konsumenterna blev representerade.

Antalet ärenden förutsågs bli så stort att nämnden in pleno inte borde belastas med samtliga, utan huvudsakligen dra upp riktlinjer och besluta i viktigare ärenden eller i frågor av principiell natur. Övriga ärenden borde kunna avgöras av delegationer. Förutom struktur-, jordbruks- och utbildningsdelegationer borde vid behov ytterligare delegationer kunna inrättas t.ex. för frågor rörande trädgårdsnäringen. Vid handläggning av frågor rörande näringsgrenar, som inte var företrädde i nämnden, borde lämplig person kunna adjungeras till delegationen.

I propositionen (1967:74) om de nya lantbruksnämndernas organisation m.m. anförde departementschefen följande beträffande riktlinjerna för lantbruksnämndernas rådgivningsverksamhet.

I likhet med utredningen anser jag att staten bör medverka i första hand i sådan rådgivningsverksamhet som är av särskild betydelse för rationaliseringen inom jordbruket. Kommersiellt bettonad produktionsrådgivning bör dock i princip skötas av näringsutövarnas egna organisationer. För att effektivisera den rådgivning som staten skall svara för bör såsom utredningen förordat programmeringen fortsättas och utvecklas. Denna rådgivning bör anpassas till ändrade förutsättningar inom jordbruket. Den för-

skjutning som ägt rum från en huvudsakligen produktionsteknisk rådgivning mot en mer företagsekonomiskt inriktad verksamhet bör fortsätta. Rådgivningen bör stå öppen för alla yrkesutövare. Den bör således inte begränsas till sådana som behöver statligt ekonomiskt stöd för rationaliseringsåtgärder.

Beträffande lantbruksnämndernas verksamhet för trädgårdsnäringen anförde departementschefen följande.

Det allmännas insatser för att främja utvecklingen av den yrkesmässiga trädgårdsnäringen anser jag i likhet med utredningen böra inordnas i de nya lantbruksnämndernas verksamhet. Arbetsuppgifterna bör huvudsakligen omfatta rådgivning, projektering av vissa anläggningar samt handläggning av ärenden rörande finansieringsstöd. Uppgifter på trädgårdsområdet i övrigt t.ex. rådgivning och projektering av villaträdgårdar och parkanläggningar är enligt min mening knappast att betrakta som en statlig uppgift. Service på detta område torde i den mån den ej ombesörjs av kommunerna alltjämt kunna handhas av hushållningssällskapen. Jag är ej heller beredd att såsom ifrågasatts i ett remissyttrande förorda att statsbidrag utgår till verksamhet av ifrågavarande slag.

Lantbruksnämndernas personalbehov för ifrågavarande uppgifter beräknar utredningen till samma antal (25) konsulenter som nu finns hos sällskapen jämte tio nya assistenter. Härvid förutsätter utredningen att det även i fortsättningen skall finnas två rådgivningscentraler i Malmö resp. Stockholm. För dessa erfordras tio specialiserade konsulenter och fem av de nya assistenterna. Övriga konsulenter och assistenter bör utplaceras i olika län enligt lantbruksstyrelsens bestämmande.

Riksdagens jordbruksutskott, som var enhälligt i denna fråga, uttalade efter att ha återgivit departementschefens anförande följande.

I detta sammanhang hemställs i motionerna 1:783 och 11:976 att utrymme skall beredas inom lantbruksnämnderna för en ambulerande och uppsökande produktionsrådgivning, inriktad på saklig upplysning och rådgivning om ekonomiska och produktionstekniska rön. Utskottet vill i anslutning härtill konstatera att avsikten är att produktionsrådgivning skall ingå bland lantbruksnämndernas uppgifter. Den förskjutning som ägt rum från en huvudsakligen produktionsteknisk rådgivning mot en mer företagsekonomiskt inrik-

tad verksamhet bör dock såsom departementschefen anförde fortsätta. Såsom anges i propositionen bör rådgivningen stå öppen för alla berörda yrkesutövare. Den personal som kan disponeras för rådgivning, bör givetvis utnyttjas på det för rationaliseringen effektivast möjliga sättet.

Beträffande trädgårdsnäringen anförde utskottet bl.a. följande.

Det allmännas insatser för den yrkesmässiga trädgårdsodlingens rationalisering bör såsom föreslagits i propositionen inordnas i de nya lantbruksnämndernas verksamhet. Uppgifter på trädgårdsområdet i övrigt, exempelvis rådgivning och projektering av villaträdgårdar och parkanläggningar, kan enligt departementschefen knappast anses vara en statens angelägenhet. För service på detta område hänvisas till kommunerna och hushållningssällskapen.

Riksdagen beslutade i enlighet med ovannämnda förslag. Riksdagen uttalade dessutom följande.

Enligt utskottets mening bör allmänheten i fråga om projektering av och rådgivning rörande villaträdgårdar m.m. få hänvända sig till enskilda företag eller expertis hos kommunerna. Även hushållningssällskapen kan givetvis, om de så önskar, ge service på detta område. Denna service bör kunna göras självbärande. Utskottet ansluter sig till departementschefens mening att nu ifrågavarande verksamhet inte kan anses vara en statlig uppgift och att statsbidrag inte bör utgå till densamma. Nyssnämnda motionsyrkanden avstyrks alltså.

1.2 Nuvarande organisation

Genom riksdagsbeslutet år 1967 fick den yrkesmässiga trädgårdsodlingen en kraftig förstärkning av resurserna för rationaliseringsverksamheten. Den totala kostnaden för lantbruksverkets verksamhet på trädgårdsområdet uppgick budgetåret 1976/77 till ca 3,5 milj. kr. vilket motsvarar ca 3 procent av lantbruksverkets totala kostnad. Med lantbruksverket avses i detta betänkande lant-

bruksstyrelsen, lantbruksnämnderna, distriktsveterinärorganisationen samt statens hingstdepå och stuteri.

Det stöd som utgår för trädgårdsnäringens rationalisering är dels ekonomiskt stöd i form av garantilån och statsbidrag, dels rådgivning.

Det statliga ekonomiska stödet har utredningen behandlat i delbetänkandet Svensk trädgårdsnäring - produktion, rationalisering, internationella förhållanden - (SOU 1978:51). Den administrativa handläggningen berördes inte närmare i betänkandet.

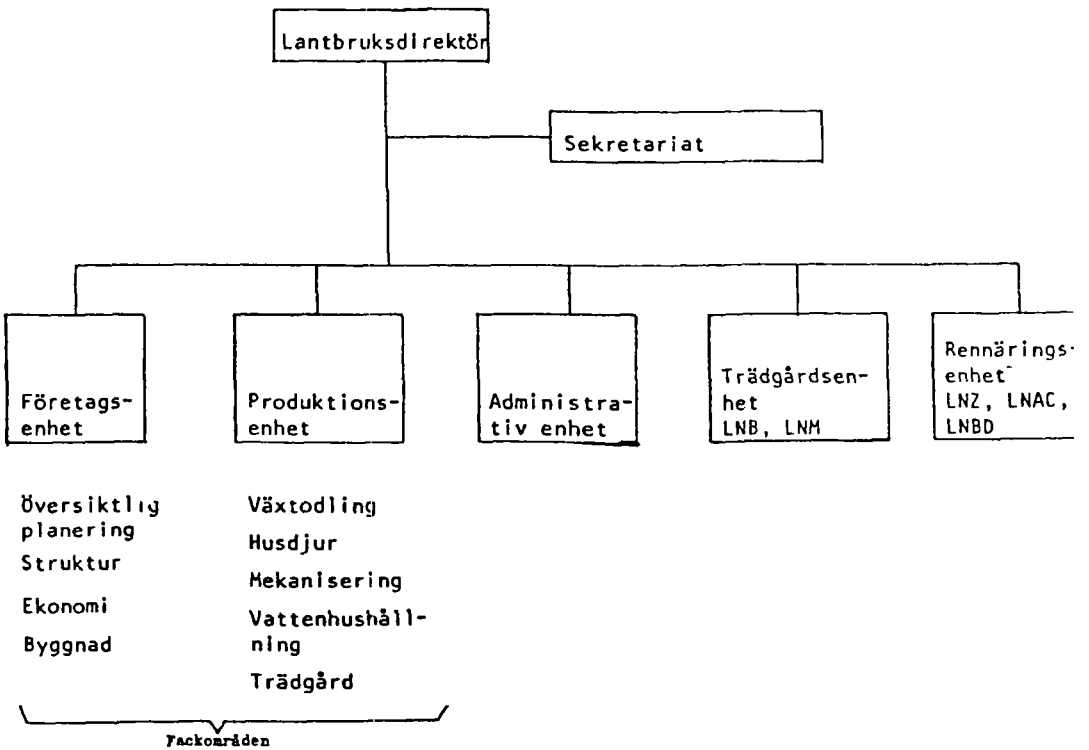
Enligt gällande ordning har endast lantbruksnämnderna i Stockholms och Malmöhus län rätt att fatta egna beslut i låne- och bidragsärenden. För övriga län gäller att beslut fattas av lantbruksstyrelsen efter lantbruksnämndens utredning. Motiv för denna skillnad har varit bl.a. att företagsekonomisk sakkunskap funnits endast vid nämnderna i Stockholm och Malmö. Vid dessa nämnder samt vid nämnden i Kristianstads län finns företrädare för trädgårdsnäringen i plenum eller delegation. Den enligt propositionen 1967:74 om de nya lantbruksnämndernas organisation m.m. anförda möjligheten att bilda en särskild delegation för trädgårdsfrågor har inte utnyttjats vid någon nämnd.

Från den 1 juli 1978 har lantbruksnämnderna organiserats om. I samband därmed har även beslutsordningen reviderats. I den nya organisationen ingår trädgårdsfrågorna i produktionsenheten vid alla nämnder utom i Stockholms och Malmöhus län som fått självständiga trädgårdsenheter. Lantbruksnämndernas organisation framgår av fig. 1.

Fig. 1. Lantbruksnämndernas organisation

ORGANISATIONSSCHEMA

LANTBRUKSNÄMND

Beslutanderätten inom lantbruksnämnden regleras av instruktionen och av nämnden fastställd beslutsordning. Beslut, framför

allt i ärenden av principiell natur, fattas i plenum eller i den särskilda delegation (arbetsutskott) som bildats vid f.n. 14 nämnder. Som huvudregel gäller - med vederbörlig hänsyn till kravet på så långtgående delegering som möjligt - att ärende skall avgöras på den nivå där beslutsfattaren har överblick över de faktorer som har betydelse för beslutet och över beslutets konsekvenser.

Med tiden har arbetet med handläggning av stödärendena fått ganska stor omfattning. Av lantbruksverkets totala kostnad för trädgårdsnäringsens rationalisering utgör handläggning av det ekonomiska stödet ca 20 procent. Rådgivning svarar för drygt 50 procent samt planering och utveckling för ca 20 procent av kostnaden. En betydande del av arbetet med stödärenden utförs av rådgivare med odlingsteknisk inriktning.

1.3 Rådgivningsverksamheten

Antalet rådgivare på trädgårdsområdet vid lantbruksnämnderna är 40 stycken. Därtill finns 2 aspiranttjänster som skall tjäna som inskolning av nya rådgivare. Av bl.a. besparingskäl är f.n. sex rådgivartjänster och de båda aspiranttjänsterna obesatta.

Rådgivartjänsterna benämns antingen lantbrukskonsulenter eller assistenter. Lantbrukskonsulenterna är vanligen högskoleutbildade, medan övriga vanligen har trädgårdsteknikerutbildning. F.n. finns 25 lantbrukskonsulenttjänster och 15 assistenttjänster. Rådgivarnas tjänstgöringsplacering, ämnesområden och verksamhetsområden framgår av bilaga 1.

Det åligger lantbruksstyrelsen att fördela de befintliga rådgivartjänsterna regionalt varvid hänsyn skall tas till rådgivar-

nas ämnesinriktning. Lantbrukskonsulenttjänsterna fördelar sig på följande huvudinriktningar.

Allmän odlingsteknik	5
Odling under glas	8
Frukt- och bärodling	4
Fältmässig köksväxtodling	2
Plantskoleskötsel	1
Företagsekonomi	2
Produktionsekonomi och arbetsmetodik	1
Byggnads- och värmeteknik	2

Rådgivarna i allmän odlingsteknik är inte specialiserade. De är placerade i mindre odlingstätta områden. De tjänstemän som har en uttalad huvudinriktning skall även ha allmänna odlingstekniska kunskaper.

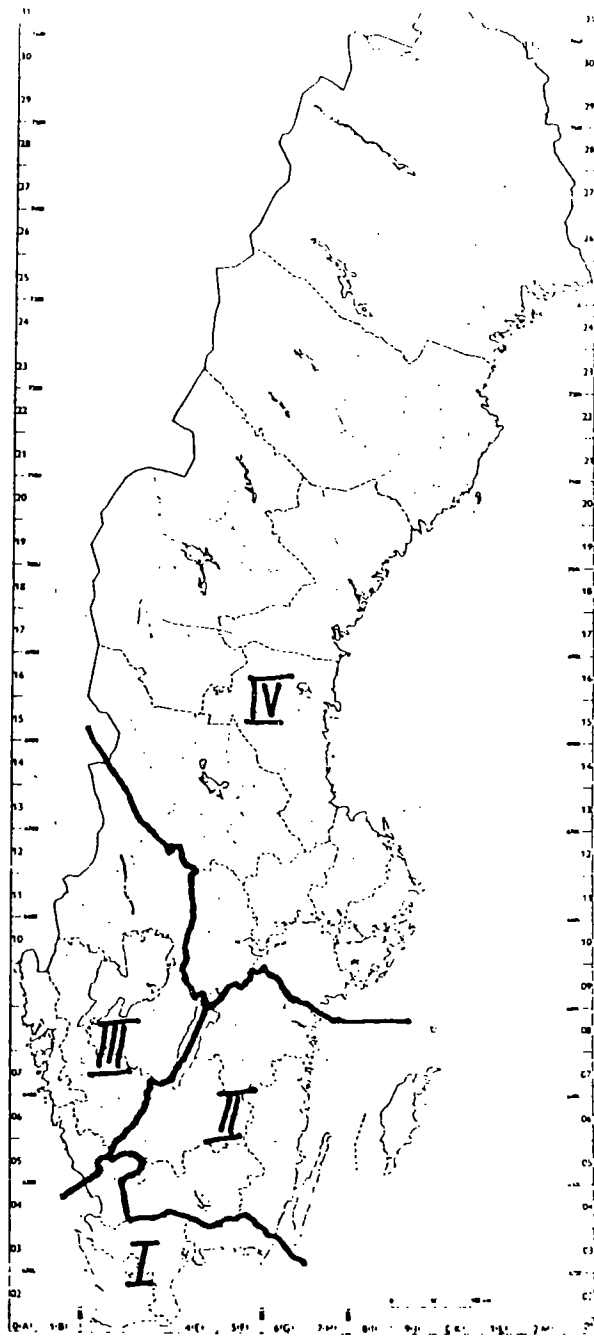
Assistenttjänsterna är väsentligt mindre specialiserade än lantbrukskonsulenterna. Det är i princip endast 2 assistenter i företagsekonomi och 2 assistenter i byggnads- och värmeteknik som är specialiserade. Däremot förekommer att en lantbrukskonsulent och en assistent sinsemellan delar upp odlingen mellan sig så att en i huvudsak svarar för rådgivningen till växthusodlare och en för rådgivningen till frilandsodlare.

För att möjliggöra en större specialisering och rörlighet bland rådgivarna har landet delats in i rådgivningsdistrikt.

Rådgivningsdistrikten har följande utseende

Distrikt I: Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och södra delen av Hallands län

SVERIGE 1:54 milj

Administrativa indelningen per 1974-01-01
4(1) Isografska kretsens indelning

Distrikt II: Kronobergs, Jönköpings, Kalmar, Östergötlands
och Gotlands län

Distrikt III: Norra delen av Hallands, Göteborgs och Bohus,
Skaraborgs, Älvsborgs och Värmlands län

Distrikt IV: Stockholms, Södermanlands, Västmanlands, Örebro,
Uppsala, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands,
Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Distriktsindelningen framgår även av följande kartskiss.

En beräkning av antalet företag och odlingsarealer för vissa odlingsinriktningar enligt trädgårdsräkningen år 1977 ger följande fördelning för de fyra distrikten.

Tabell 1.1 Antal företag och odlingsarealer för vissa odlingsinriktningar i rådgivningsdistrikten

Distrikt	Växthus		Frukt och bär		Köksväxter friland		Antal företag totalt
	areal 1000 m ²	antal företag	areal ha	antal företag	areal ha	antal företag	
I	2518	919	3521	1051	3673	1216	2620
II	364	380	877	641	387	334	1160
III	614	530	459	290	722	627	704
IV	810	772	556	528	398	424	1210

Odlingsrådgivarna inom ett distrikt delar vanligen upp detta mellan sig i verksamhetsområden, inom vilka de i första hand skall

arbета. Flera av rådgivarna specialiserar sig på vissa kulturer och verkar även utanför sina distrikt bl.a. genom medverkan i kurser men även genom telefonrådgivning.

Antalet odlingsrådgivare fördelar sig på de olika distrikten på följande sätt.

Tabell 1.2 Antal odlingsrådgivare, distriktsvis

Distrikt	Under glas	Frukt o bär	Köksväxt på friland	Allmän odl.teknik	Assistent-er	S:a
I	3	2	1	---	2	8
II	1	1	1	1	3	7
III	2	1			2	5
IV	2	1/2	1/2	3	2	8

28

Vid lantbruksnämnderna i Stockholm och Malmö finns särskilda trädgårdsenheter. Av ovanstående odlingsrådgivare tillhör tre i distrikt IV Stockholmscentralen och fem i distrikt I Malmöcentralen. Dessutom finns i Stockholm två ekonomirådgivare och två rådgivare i byggnads- och värmeteknik. De har ett utvidgat verksamhetsområde nämligen Norrland, Svealand, Skaraborgs län, Östergötland och Gotland. Motsvarande fyra tjänster finns även i Malmö och de svarar för den återstående delen av landet.

För plantskolerådgivning respektive rådgivning i produktionsekonomi och arbetsmetodik finns två lantbrukskonsulenter placerade i Malmö med hela landet som verksamhetsområde.

Vissa lantbruksnämnder saknar "egna" rådgivare. De län som saknar rådgivare permanent, stationerad vid lantbruksnämnden är följande: Uppsala, Södermanlands, Blekinge, Hallands, Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs (den nuvarande tjänsten i Falun flyttas till Gävle vid årsskiftet 1978/79), Jämtlands och Västerbottens län.

1.4 Rådgivarnas arbetsuppgifter

Enligt lantbruksnämndernas tidsredovisning fördelar sig kostnaderna för rådgivarnas verksamhet totalt på följande sätt.

Planering, utveckling	20 %
Ekonomiskt stöd	20 %
Rådgivning	
individuellt 25 %	
mass- och grupprådg. <u>30 %</u>	55 %
Uppdragsverksamhet	4 %
Övrigt	1 %
	<hr/>
	100 %

Det förekommer givetvis avvikelser från denna fördelning. Några rådgivare har en väsentligt större andel rådgivning medan andra har avsevärt mindre andel.

Den tid som används till handläggning av ekonomiskt stöd varierar med antalet ärenden m.m. Den tid som kan ägnas åt rådgivning blir beroende av hur mycket tid som måste användas till beredning av låneärenden, besvarande av remisser och liknande administrativa uppgifter.

En väsentlig del av rådgivningen utgörs av kursverksamhet. Antalet elevtimmar har under de senaste åren uppgått till ca 40 000

och antalet kurstimmar till ca 1 400. Medelantalet kursdeltagare uppgår således till knappt 30.

Planeringen av kursverksamheten sker av en särskild beredningsgrupp inom vart och ett av de fyra rådgivningsdistrikten. I dessa beredningsgrupper ingår alla distriktets lantbrukskonsulenter på trädgårdsområdet samt avdelningsdirektörerna inom produktions- och trädgårdsenheterna. Planen över kursverksamheten arbetas sedan in i de olika lantbruksnämndernas länsprogram för rådgivningen. Genom denna samordning kan de olika rådgivarna ordna kurser som kan täcka hela rådgivningsdistrikt och om intresse finns även andra distrikt.

Arbetet med s.k. Erfa-grupper har i vissa områden fått stor omfattning. Erfa-gruppverksamheten är organiserad så att ett antal trädgårdsodlare med en viss produktion, t.ex. tomat, bildar en Erfa-grupp som vanligtvis under en lantbrukskonsulents ledning regelbundet träffas, utbyter erfarenheter och behandlar nya problemområden. Ingående diskussioner kan föras genom att de som är deltagare har djupgående kunskaper inom det område som behandlas. Det ställs krav på specialisering och kunnande från rådgivarna för att utbytet skall bli bra.

En relativt omfattande projekteringsverksamhet bedrivs av de tekniska konsulenterna bl.a. i samband med ansökningar om statligt stöd.

Vid lantbruksnämnderna i Kalmar, Skaraborgs och Östergötlands län finns växtskyddskonsulenter, en vid vardera nämnden. Dessa arbetar med växtskyddsfrågor på jordbrukets och trädgårdsnäringens område.

1.5 Rådgivning från andra organ

1.5.1 Konsulentavdelningen vid Sveriges lantbruksuniversitet

Konsulentavdelningen startade år 1961 under namnet specialrådgivningen vid lantbrukshögskolan. Antalet anställda var från början nio. År 1967 ändrades namnet till konsulentavdelningen och sedan dess har en successiv utbyggnad av verksamheten ägt rum. Antalet anställda inom konsulentavdelningen är f.n. ca 60, varav 24 stycken statskonsulenter.

Konsulentavdelningens verksamhet riktar sig framför allt till lärare, rådgivare och andra befattningshavare med uppgift att ge utbildning av och rådgivning till jordbrukare, skogsbrukare och trädgårdsodlare. Konsulentavdelningen utgör därför en länk mellan forskning och försök å ena sidan och i första hand rådgivningen till näringslivet å den andra.

Målet för konsulentavdelningens verksamhet är att samordna, presentera och förmedla in- och utländska försöksresultat i sådan form och på sådana vägar, att resultaten kan vinna snabb praktisk tillämpning inom berörda näringar och samhällssektorer.

Konsulentavdelningen skall också insamla och föra vidare från berörda näringar och samhällssektorer sådana problem som kan behöva prövas i forsknings- och försöksverksamheten.

De medel konsulentavdelningen använder är huvudsakligen

framställning och administration av publikationerna vid Sveriges lantbruksuniversitet samt

författande av egna större publikationer.

Avdelningen medverkar i planläggningen och genomförandet av försöksledarmöten, seminarier och liknande evenemang.

Utländsk litteratur bevakas genom en särskild litteraturtjänst

Medverkan sker i fortbildningskurser för rådgivare, lärare och tjänstemän m.fl. inom organisationer samt centrala, regionala och lokala myndigheter

liksom i lokala kurser för jordbrukare, skogsbrukare och trädgårdsodlare.

Konsulentverksamheten är uppdelad på olika sektioner med en av statskonsulenterna som ledare för varje sektion. Sektionen för trädgård är placerad vid Alnarp och består av två statskonsulenter varav en för grönsaks-, bär- och fruktodling och en för prydnadsväxtodling.

Sektionen för växtskydd har även en statskonsulent för trädgårdsfrågor.

1.5.2 Andra rådgivningskällor

Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund bedrev tidigare odlingsmässig samt värme- och byggnadsteknisk rådgivning. I takt med att den statligt finansierade konsulentverksamheten utbyggdes har dock denna rådgivning avvecklats eller getts andra former, t.ex. TEU-verksamheten. Den ekonomiska föreningsrörelsen på trädgårdsområdet har utvecklats under de senaste två årtiondena. Den har först under senare tid fått resurser för att kunna satsa på rådgivning. Odlingsrådgivning förekommer därför endast vid ett par av de större ekonomiska föreningarna.

De företag som säljer förnödenheter till trädgårdsodlarna sprider vid såväl kurser som vid företagsbesök en omfattande säljinformation. Som en följd av goda kunskaper på sina specialområden kan informationen från dessa firmarepresentanter inte sällan komplettera den officiella rådgivningen. Det är dock en ambition bland lantbruksnämndernas rådgivare att den information som lämnas vid kurser skall vara helt objektiv och inte kunna uppfattas som rena köpråd.

I odlingskontrakten för bär och grönsaker mellan odlare och industri finns i de flesta fall en klausul om kostnadsfri odlingsrådgivning. Nästan utan undantag utförs rådgivningen av fabriksens egen personal men vissa industrier utnyttjar tjänster från lantbruksnämnder och hushållningssällskap.

Beroende på antalet kontrakterade odlare och den odlade arealen av olika grödor varierar antalet rådgivare vid industrierna från en enda till fem stycken. Därav följer också att möjligheterna för rådgivarna att specialisera sig är beroende på industrins odlingsprogram. Rådgivningen består av fältvandringar, av besök hos odlare under vegetationsperioden samt av informationsdagar under resten av året.

Den tid som varje odlare årligen har tillgång till rådgivning i grupp eller enskilt varierar från en halv till en dag beroende på hur många grödor som finns på odlingsprogrammet. Varje rådgivare har i genomsnitt kontakt med 100 odlare men variationen mellan olika industrier sträcker sig från 50 till 240 odlare per rådgivare.

2 Rådgivning i andra länder

Rådgivningsverksamhet på trädgårdsområdet förekommer i de flesta

länder med yrkesmässig trädgårdsproduktion. Den är emellertid organiserad på olika sätt och statens insatser varierar.

2.1 Nederländerna

I Nederländerna är den statliga rationaliseringsverksamheten på trädgårdsområdet organiserad på liknande sätt som i Sverige. Nederländerna består av 11 provinser. I varje provins finns en provinsstyrelse för jordbrukets rationalisering. Dessa provinsstyrelser lyder direkt under generaldirektören för avdelningen för jordbrukets produktion, förädling och marknadsföring inom ministeriet för jordbruk och fiske. Det finns totalt 42 regionala rådgivningscentraler som är underställda provinsstyrelserna. Av rådgivningscentralerna sysselsätter sig 13 med trädgårdsodling.

Vid sidan härav finns en rådgivningsverksamhet som arbetar över hela landet. Dessa rådgivare står i nära kontakt med forskning och utveckling både inom och utom landet. De har en viktig förenande funktion då de förmedlar kunskap till de regionala rådgivningscentralerna. De förmedlar även information om nya framsteg och problem i den praktiska trädgårdsverksamheten. Alla odlingsinriktningar är representerade bland riksrådgivningsbyråerna. Därtill finns sådana som är specialiserade på utrustning och teknik inom trädgårdsodling, växtsjukdomar och ogräskontroll inom trädgårdsodling samt planering och drift av trädgårdsföretag.

De argument som framförs för att den holländska staten skall bekosta rådgivning är bl.a. följande.

a. Kostnaderna för lantbruksutbildning och forskning bärs till stor del av staten. Dessa "intellektuella investeringar" kan ge optimal avkastning på kortast möjliga tid endast om de följs av lämplig rådgivning.

b. De åtgärder och planer som vidtagits av staten i syfte att åstadkomma en sund utveckling inom jordbruk och trädgårdsodling gör bäst verkan när de åtföljs av intensiv information.

c. Rådgivning (information) gagnar inte bara de agrara näringarna utan i hög grad även konsumenten och nationalekonomin.

2.2 Norge

I Norge avser man att omorganisera den offentliga rådgivningen. Alla konsulenter kommer att bli anställda av staten på samma sätt som i Sverige. Placeringen kommer även fortsättningsvis att bli i de olika "fylkena". De redan befintliga fyra statskonsulenterna (specialkonsulenterna) kommer att behållas som nu.

Norsk Gartnerförening har två konsulenter anställda, varav en med statsbidrag, för rådgivning för plantskolorna respektive växthusnäringen.

2.3 Finland

Rådgivningsverksamheten är i Finland fördelad på flera organ i stor utsträckning beroende på landets tvåspråkighet. I princip är alla rådgivningsorganisationer privata men erhåller statligt stöd för s.k. "produktiv trädgårdsodling".

Antalet odlingstekniska konsulenter uppgår till tio. Dessutom bedrivs en omfattande teknisk rådgivning främst inriktad på projektering av växthusanläggningar. För företagsekonomisk rådgivning finns en rådgivare.

2.4 Danmark

Rådgivningen på trädgårdsområdet handhas i Danmark av Dansk Erhvervsgartner förening (DEG) vilken är en motsvarighet till Trädgårdsnäringens Riksförbund (TRF) i Sverige. Denna ordning sammanhänger med rådgivningens organisation för hela lantbruksområdet. Danmark har nämligen en lag om bidrag till konsulentverksamhet på lantbruksområdet. Genom denna lag kan även Dansk Erhvervsgartnerförening (DEG) anställa konsulenter och få bidrag till täckning av en del av omkostnaderna vid driften av en konsulentverksamhet, dvs. till bl.a. löner, resor och vidareutbildning. Rådgivningsarbetet leds av DEG som ansvarar för att bidragslagens bestämmelser följs. Arbetet sker i övrigt utan inblandning från lantbruksministeriet.

DEG har ca 2 000 yrkesverksamma medlemmar som driver verksamhet i växthus eller på friland. Anslutna organisationer är Dansk Plantskoleägarförening och Dansk Blomsterlöksodlarförening. Totalt sysselsätts 27 konsulenter.

Rådgivning lämnas på följande områden: Odlingsteknik, trädgårdsteknik, produktionsplanläggning, driftsekonomi, socioekonomisk vägledning, trädgårdsanläggningsverksamhet och insamling och utgivning av facklig information.

Rådgivningen inriktas på växthusodling, frilandsodling, plantskoleddrift och blomsterlöksodling.

Konsulenterna är utbildade hortonomer. De tekniska konsulenterna har avlagt ingenjörsexamen. De driftsekonomiska konsulenterna är hortonomer med kompletterande ekonomisk utbildning.

Odlingskonsulenterna är delvis specialiserade på arbetsuppgifter som krukväxter, snittblommor, grönsaker i växthus osv. DEG:s

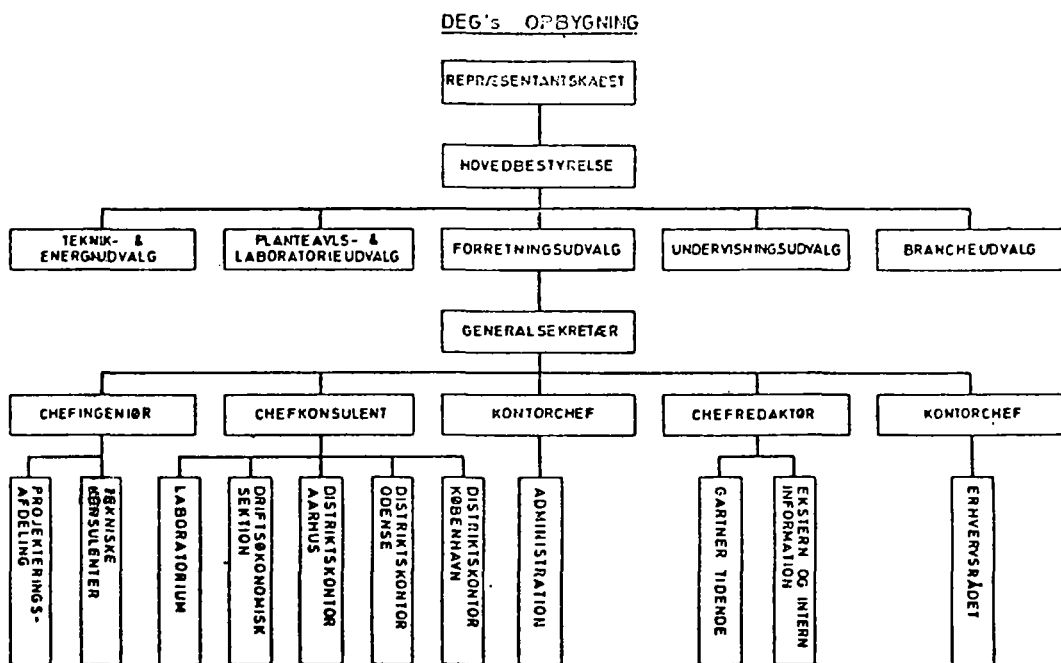
konsulenter är geografiskt placerade på kontor i Köpenhamn, Odense och Århus där de största produktionskoncentrationerna finns.

Konsulenterna disponerar sin tid på följande sätt.

Besök	13 %	
Föredrag, kurser vandringar	8 %	
Telefon	11 %	
Möten	8 %	
Bilkörning	<u>13 %</u>	53 %
Kontorsarbete övrigt	33 %	
Resor övrigt	6 %	
Övrigt	7 %	

Den andel av tiden som kan jämföras med det direkta rådgivningsarbetet i Sverige uppgår således till ca 53 % vilket stämmer väl överens med motsvarande uppgift för Sverige som uppgår till 50 %.

Konsulentverksamhetens organisatoriska ställning inom DEG framgår av nedanstående tablå.

Kostnaderna för verksamheten täcks genom konsultationsavgifter, medlemsavgifter och statsbidrag. Av dessa svarar konsultationsavgifterna för ca 10 %, medlemsavgifterna för ca 40 % och statsbidraget för 50 %.

Enligt moderniseringslagen kan staten lämna en räntesubvention om fem procent på lån upp till en miljon kronor i samband med rationaliseringsåtgärder. För att få denna subvention krävs att DEG:s ekonomiska konsulenter upprättat en utvecklingsplan för företaget som visar att detta uppfyller vissa krav. Denna verk-

samhet är ålagd DEG av staten och den gäller alla trädgårdsodlare. I övrigt är den rådgivning och de kurser som anordnas av DEG:s konsulenter endast öppen för föreningens medlemmar.

Vid sidan av DEG finns även frukt- och bärödlarföreningar som har rådgivare anställda med statsbidrag. Dessa föreningar har sammanlagt nio konsulenter och två assistenter anställda.

Det antal rådgivare som kan jämföras med de svenska rådgivarna är följande.

23 odlingskonsulenter, varav två arbetar med produktionsplanläggning
5 ekonomiska konsulenter
3 tekniska konsulenter
2 plantskolekonsulenter
1 blomsterlökskonsulent
2 assistenter

36

Det sammanlagda antalet rådgivare på trädgårdsodlingsområdet är alltså 36. DEG har emellertid i skrivelse till ministeriet gjort framställning om en utökning av antalet konsulenter med totalt 20 personer fram till år 1985 eftersom man anser nuvarande antal helt otillfredsställande.

3 Utvecklingstendenser i odlingen och konsekvenser härav för rådgivningen

Den svenska trädgårdsnäringsen är utsatt för en stark konkurrens från andra länder. Transportteknikens utveckling har medfört att avlägsna länder med lägre produktionskostnader har gjort inbryt-

ningar på vår marknad. Den svenska odlingen har uppvisat en stor anpassningsförmåga vad gäller såväl inriktning som produktionsteknik.

Förmågan och möjligheterna att tillämpa känd optimal teknik är av avgörande betydelse för trädgårdsnäringens framtid. Tekniska möjligheter finns för många produkter att konkurrera framgångsrikt med produktionen i andra länder med lägre kostnader för arbetskraft och energi än de svenska. Investeringsbehovet kommer emellertid att bli stort eftersom den nya tekniken leder till en mer kapitalintensiv produktion. För att investeringarna skall bli så ändamålsenliga som möjligt är det av största vikt att samhället genom rådgivning kan medverka i den företagsuppbyggande verksamheten.

Utvecklingen på det odlingstekniska området kommer att medföra allt större komplexitet. Genom utvecklingen på bl.a. elektronikområdet kommer hel- eller halvautomatiska system att utvecklas ytterligare. Mikrodatorer kan förutses få en väsentlig betydelse inte bara för klimatstyrning utan även för andra ändamål.

Skördetekniken som hittills endast mekaniserats i ringa utsträckning kommer att utvecklas. Mekaniserad skörd kommer sannolikt att kräva att nya sorter odlas. På distributionsområdet kan för den primära produktionens del väntas en utveckling av lagrings- och förpackningstekniken.

Utlandsbevakning av odlingstekniska förändringar samt kritisk prövning av ny teknik kommer att vara av stor betydelse.

Det är vidare av avgörande betydelse att samarbetet mellan rådgivning, forskning och utveckling ytterligare intensifieras så att uppslag, idéer och resultat snabbt kan prövas och spridas.

Behovet av rådgivning och inriktningen av den är beroende av bl.a. antalet företag samt dessas storlek och specialisering. Medelarealerna på trädgårdsföretagen har ökat under 1970-talet. Storleksfördelningen år 1976 vid växthus i hela riket samt Malmöhus och Kristianstads län framgår av nedanstående tabell.

Tabell 3.1 Växthusens storleksfördelning - uppgifter för län och hela riket

HELA RIKET STORLEKSKLASS VÄXTHUSYTA	VÄXTHUS		MALMÖ- HUS	KRISTIAN- STADS
	YTA KVM	ANTAL	ANTAL	ANTAL
1- 500	263245	1019	122	76
501- 1000	440499	592	96	45
1001- 2000	675772	462	130	52
2001- 3500	705692	267	99	31
3501- 5000	426280	102	41	15
5001- 7500	415800	69	32	11
7501-15000	588124	60	31	8
15001-30000	479986	24	15	3
30001-60000	159016	4	4	-
60001-	151946	2	2	-
SUMMA	4306360	2601	572	241

Källa: Specialbearbetning av trädgårdsräkningen 1977

Av landets 159 företag med en växthusyta över 5 000 m² finns 2/3 eller 106 i Skåne. Andelen företag med en växthusareal över 5 000 m² är 6 % i hela landet medan motsvarande andel för Skåne är 13 %.

Det har inte varit möjligt att belysa utvecklingen av antalet kulturer (växtslag) som odlas på företagen eftersom uppgifter om detta inte inhämtats mer än vid ett tillfälle. Specialisering på ett fåtal produkter medför som regel ökade möjligheter att kunna nå

produktionstekniska och marknadsmässiga fördelar. Den innebär emellertid också ett ökat risktagande och att möjligheterna att erhålla åretruntsysselsättning blir mindre.

Tillgängliga uppgifter tyder på en betydligt högre grad av specialisering i Skåne än i övriga landet. Detta beror på flera orsaker framför allt odlingsinriktning och företagsstruktur. Företagens försäljningskanaler spelar också en stor roll i sammanhanget. Frilandsföretagen förefaller vara mycket starkt specialiserade. Andelen företag med sammanlagt högst tre kulturer är ca 87 procent och av dessa har den allra största delen, ca 60 procent, endast en kultur.

Av de ca 2 600 växthusföretagen sålde ca 850 (25 %) minst 95 procent av sin produktion direkt till konsument utan några mellanhänder. Av de mindre produktionsföretagen, d.v.s. de som har en försäljningssumma av högst 250 000 kr. utgör 87 procent hemförsäljningsföretag.

Andelen företag med minst 95 procent partiförsäljning är störst i Stockholms, Malmöhus, Hallands och Kristianstads län medan andelen är minst i de nordligaste länen.

Tabell 32. Antal kulturer per växthusföretag

Område	Antal kulturer			
	1-3	4-6	7-9	10-
Malmöhus %-fördelning	55	21	12	13
Kristianstad %-fördelning	46	17	16	19
Hela landet %-fördelning	33	20	18	29

Källa: SCB Trädgårdsräkningen 1977

De odlingstekniska förändringarna och den tilltagande specialiseringen ställer allt större krav på odlare och rådgivare. Den information en rådgivare kan samla in vid ett besök på ett företag genom att studera odlingar och föra allmänna diskussioner med företagare och arbetarna är inte alltid ett tillräckligt underlag för en preciserad rådgivning. För detta krävs löpande registreringar på företagen över temperaturer, närings-tillstånd m.m. samt över kultureernas utveckling. En metod för dylik registrering m.m. har under senare år utvecklats och testats vid Sveriges lantbruksuniversitet i samarbete med Trädgårdsekonomiska undersökningen (TEU) inom TRP. Intresset från odlare är stort och man undersöker f.n. formerna för att kunna starta dylika uppföljningar - effektivitetskontroller - på flera företag. Enligt utredningens mening skulle en dylik uppföljning av produktionen på enskilda företag vara av stort värde som underlag för en bättre rådgivning. Det torde vara ett effektivt medel för att minska den stora variationen i lönsamhet mellan olika företag som olika utredningar pekar på.

Den tekniska rådgivningen kommer att få en allt större betydelse liksom den företagsekonomiska. Nya växthuskonstruktioner, ny teknik, energibesparande utrustning, m.m. kommer att ställa större krav på tillgång till teknisk sakkunskap vid lantbruksnämnderna för att en opartisk utvärdering och rådgivning skall bli möjlig.

Växthusbeståndet är föråldrat framför allt i sydligaste delen av landet och behöver ersättas med nya moderna växthus. Ny teknik för att spara energi utvecklas ständigt. För att nybyggnation och installation av energibesparande teknik skall ge optimalt utbyte krävs dels att rådgivarna känner till de tekniska egenskaperna hos materialen och dels att hänsyn tas till de biologiska krav som skall uppfyllas för en framgångsrik odling. Det blir mot denna bakgrund allt väsentligare att samverkan sker mellan specialister på odling, teknik och ekonomi.

Kraven på en kontinuerligt minskande användning av bekämpningsmedel medför att odlingsmetoderna och bekämpningen av sjukdomar och skadedjur måste i ökad utsträckning anpassas till dessa önskemål. Exempel på en åtgärd som fått stor spridning är den biologiska bekämpningen av spinn och vita flygare i växthus. Betydande resurser satsas f.n. på forskning inom detta område. Enligt utredningens mening är det av stor vikt att resultaten från denna forskning snabbt kommer odlarna till del.

4 Utredningens överväganden och förslag

4.1 Mål och inriktning

I delbetänkandet Svensk trädgårdsnäring - produktion, rationalisering, internationella förhållanden - (SOU 1978:51) drog utredningen upp riktlinjer för en svensk trädgårdspolitik. Det konstaterades att det finns goda förutsättningar att bedriva rationell produktion av trädgårdsprodukter i stora delar av Sverige. Vårt klimat medför att användningen av kemiska bekämpningsmedel kan hållas på en låg nivå i jämförelse med många andra länder. Å andra sidan blir vegetationsperioden för frilandsprodukter begränsad och uppvärmningskostnaderna för odling under glas ökar. Utredningen underströk även det angelägna i att trädgårdsproduktionen bedrivs så rationellt som möjligt. Effektiv produktion är en förutsättning för tillfredsställande konkurrensförmåga gentemot importen, liksom för en tillfredsställande inkomstutveckling för de yrkesverksamma inom näringen. Det är också en förutsättning för att konsumenterna skall få produkter till rimliga priser.

En rationellt bedriven verksamhet förutsätter möjligheter för företagen att fortlöpande använda modern teknik och nya kulturmetoder. Samhällets hittillsvarande insatser för att initiera och förbättra försöks-, forsknings- och rådgivningsverksamheten har givit goda resultat. Dessa aktiviteter bör utvecklas och anpassas

till näringens aktuella och långsiktiga behov. Det finansiella stödet bör främst inriktas på att främja en fortsatt effektivisering av produktionen inom trädgårdsnäringen. Enligt utredningens bedömning erfordras under de närmaste åren betydande investeringar i bl.a. växthus. För att minska förbrukningen av energi i växthusodlingen måste ökad stimulans ges till utveckling och uppförande av energisnåla växthus och till investeringar i andra energibesparande åtgärder. Utredningen fann det även angeläget att trädgårdsnäringens möjligheter utnyttjas för att uppnå regionalpolitiska mål.

De svenska trädgårdsföretagen består till övervägande del av relativt sett små enheter och saknar egna resurser för utbildning, forskning och utveckling. Samhället satsar därför betydande be-
lopp för att bedriva sådan verksamhet.

Rådgivningens uppgift är att sprida de resultat som kommer fram och återföra erfarenheter och problemställningar till forskningen. Rådgivningen spelar således en viktig roll som förmedlande länk mellan de organ som bedriver forskning och utveckling och de rörelsedrivande företagen.

Näringen har under en följd av år omstrukturerats till följd av kraftigt höjda energi- och arbetskraftskostnader samt ökad utländsk konkurrens för vissa produkter. För att höja produktivitet och effektiviteten har en specialisering av produktionen tvingats fram. Denna specialisering har framför allt skett i de sydligaste delarna av landet. Detta ökar behovet av bl.a. specialiserad produktionsrådgivning.

Trädgårdsodlarna har hittills sökt konsult hjälp när problem redan uppkommit. I mindre utsträckning har man efterträngt rådgivning i förebyggande syfte. För framtiden bör rådgivningen i ökad utsträckning hjälpa trädgårdsodlarna att undvika problem genom att i tid introducera ny odlings teknik, nya odlingsriktningar m.m. Det är därvid nödvändigt att samarbete kan ske mellan rådgivare av alla kategorier.

Målet för lantbruksverkets rådgivningsverksamhet bör liksom hittills vara att främja trädgårdsnäringens rationalisering. Rådgivningen måste ske i nära samverkan med annan statlig verksamhet för trädgårdsnäringens rationalisering. Såväl en företagsekonomiskt inriktad rådgivning som en allsidig produktionsteknisk rådgivning är väsentliga medel för att nå en rationell produktion. Rådgivningen bör stå öppen för alla näringsutövare med produktion av trädgårdsprodukter. Den bör liksom hittills vara kostnadsfri.

Intresset och behovet bland trädgårdsodlarna för specialiserad rådgivning är stort och kommer att öka. Det är därför av stor betydelse att möjligheter ges till en ökad specialisering av rådgivarna och att de ökade behov av fortbildning detta kräver kan tillgodoses.

4.2 Resursbehov

Utredningen har med utgångspunkt från det tidigare anförda samt från de överväganden och förslag som tidigare lämnats av utredningen i betänkandet (SOU 1978,51) Svensk trädgårdsnäring: Produktion, rationalisering, internationella förhållanden funnit att de nuvarande resurserna för rådgivning på trädgårdsområdet är otillräckliga. Det behov som föreligger av ökade samhällsin-

satsar för att främja trädgårdsnäringsens rationalisering har relevans i det nyssnämnda betänkandet. Utredningen uppger inte här dessa. Den snabba utvecklingen på trädgårdsområdet liksom också den eftersläpning som uppstått i rationaliseringsarbetet ställer stora krav på rådgivningen. Den nuvarande organisationen måste förstärkas om dessa krav i rimlig omfattning skall kunna tillgodoses.

I den organisationsplan som idag gäller och som omfattar 40 rådgivare finns sex tjänster vakanta. Vakanserna har uppstått av bl.a. besparingsskäl. Tidigare har även två rekryteringstjänster funnits för inskolning av nya rådgivare. Ingen av dessa två är nu besatta. Utredningen finner det synnerligen angeläget att alla vakanser blir besatta. Likaså behöver rekryteringstjänsterna tillsättas. Detta sistnämnda är särskilt angeläget eftersom rådgivarna på trädgårdsområdet ofta är ensamma inom sitt verksamhetsområde på lantbruksnämnden och därför behöver en utbildningsperiod under erfarna kollegors ledning.

En nackdel med rådgivningsverksamheten är att en betydande del (ca 20 %) av odlingsrådgivarnas tid åtgår till utredning av stödärenden, dvs. garantilån och bidrag, vilket föranleder att handläggningen av dessa ärenden tar i anspråk alltför stor del av dessa rådgivares tid.

Odlingsrådgivarna har ofta bristande utbildning i företagsekonomi. Utredningen finner det därför angeläget att antalet ekonomirådgivare ökas. F.n. finns fyra ekonomirådgivare. Utredningen bedömer att antalet bör vara åtta, vilket alltså innebär en ökning med fyra. Dessa skall ha till uppgift att dels svara för företagsekonomisk rådgivning, dels utreda stödärenden. Härige-

nom avlastas odlingsrådgivarna större delen av det administrativa utredningsarbetet. Den ökade tillgången på företagsekonomiska rådgivare gör det även möjligt att samordna planering och rådgivning i den företagsuppbyggande verksamheten. Företagsekonomernas verksamhetsområden bör vara sådana att de kan betjäna alla lantbruksnämnder. Härigenom kan i ökad utsträckning beslutanderätten i stödärenden delegeras från lantbruksstyrelsen till lantbruksnämnderna. Delegeringen bör ske i takt med att de omnämnda ekonomerna anställs.

Utredningen har konstaterat ett betydande behov av nybyggnation av växthus. De förslag till nya stödformer både i fråga om rationaliseringsstöd och energisparstöd som utredningen lagt fram medför behov av minst en ny tjänst på detta område. Den utveckling som kan förväntas på energiområdet, motiverar ytterligare denna tjänst.

Utredningen bedömer vidare att fyra nya tjänster som odlingstekniska rådgivare behövs. En förbättring behövs för att stärka odlingen i Norrland i enlighet med utredningens förslag om regionalpolitiskt stöd. För att stärka konkurrensförmågan måste enligt utredningens mening odlingsrådgivningen även förstärkas i Skåne så att en specialisering kan ske av rådgivarna i detta område som svarar för mer än hälften av den svenska produktionen. En utökning av antalet odlingsrådgivare får positiva effekter även för övriga delar av landet eftersom specialisternas kunskaper kan spridas via kurser för odlare och övriga rådgivare. Fackpressen är en viktig informationskälla som bör få ökad betydelse.

I den strävan att åstadkomma äretruntsysselsättning som är ett krav från de anställda, spelar bl.a. drivning av blomsterlök en stor roll. Verksamhetens tyngdpunkt infaller nämligen under en tid av året, december - april, då sysselsättningsläget inom en

del andra grenar av näringen är svårbemästrat. Genom lämpliga kulturkombinationer i företag med lökdrivning kan en hög grad av åretruntsysselsättning uppnås. Lökdrivning sker idag i ca 1 200 företag av varierande storlek och spridda över hela landet.

De senaste årens rådmande konkurrensläge ställer allt större krav på företagare och anställda. De kultur- och arbetsmetoder som används måste utvecklas om lökdrivningen skall behålla sin konkurrenskraft. Eftersom drivning av blomsterlök skiljer sig avsevärt från annan odling av trädgårdsprodukter har utredningen funnit att en rådgivare bör specialiseras på lökdrivning och få denna odling som huvudinriktning.

Utredningen föreslår vidare att en rådgivningscentral inrättas i västra Sverige. Denna enhet bör bestå av fyra odlingsrådgivare, en ekonom och en tekniker. En av rådgivarna bör vara avdelningsdirektör och chef för enheten.

Konsulentavdelningen vid lantbruksuniversitetet

I kapitel 1 redovisades konsulentavdelningens uppgifter i rådgivningsverksamheten. Det är av största vikt för rådgivningens effektivitet att ett nära samarbete förekommer mellan statskonsulenterna och lantbruksverkets rådgivare. För att få till stånd en ytterligare förbättring av den värdefulla bevakning och uppföljning av forskning och försök som utförs av statskonsulenterna vid Alnarp bör en ny statskonsulenttjänst inrättas. Lämplig inriktning på denna är grönsaksodling under glas. Härigenom erhålls en god bevakning av vad som sker i Sverige och utomlands på detta område. Någon sådan bevakning finns f.n. inte, vilket är en avsevärd brist. Utredningen förutsätter att den nu befintliga statskonsulenttjänsten på prydnadsväxtområdet permanentas.

Statskonsulentavdelningen vid Alnarp kommer stlunda fortsättningsvis att bestå av tre statskonsulenter med inriktning på den yrkesmässiga trädgårdsodlingen.

Rådgivning till trädgårdsanläggningsbranschen

Sveriges trädgårdsanläggningsförbund har hemställt att utredningen skall framlägga förslag om att rådgivningsverksamhet inleds inom trädgårdsanläggningsbranschen. Förbundet anför bl.a. följande i sin skrivelse.

En modern markbyggare baserar sitt kunnande utifrån biologin, ekologin och tekniken. Det är hans uppgift att ta vara på, utveckla, anlägga och underhålla den gröna miljö, som är en del av människans vardag. En framtidig konsulent på markbyggnadsområdet skall ha till uppgift att initiera till forskning, följa upp en sådan och föra den vidare till trädgårdsanläggningsföretagen. Den rådgivning, som idag sker på odlingsidan är starkt produktionsinriktad och kan inte på annat sätt än rent marginellt sägas tillmötesgå trädgårdsanläggningsbranschens behov. En eller två nya tjänster måste därför tillskapas.

Enligt uppgift uppgår kostnaderna för anläggning och skötsel av bostadsområdenas och parkernas växtlighet till ca fyra miljarder kronor per år.

För en mycket stor andel av detta svarar kommuner samt bostads- och byggnadsföretag. Verksamheten bedrivs förutom vid dessa större enheter även på många mindre trädgårdsanläggningsföretag som av naturliga skäl inte har möjligheter att själva bedriva utvecklingsarbete. Med hänsyn till sektorns storlek framstår en rådgivningsverksamhet som önskvärd eftersom den kan effektivt bidra till att sänka samhällets/konsumenternas kostnader för den yttre miljön respektive höja dess kvalitet. En sådan rådgivning utgör också en naturlig länk mellan forskning/försök och den praktiska tillämpningen av dessa resultat.

Utredningen har förståelse för det behov av rådgivning som kan finnas på området. Utredningen finner det emellertid svårt att ta ställning till vilken organisatorisk förankring en sådan verksamhet bör ges. En anknötning till lantbruksnämnderna ter sig naturlig med hänsyn till den sakkunskap på mark och växtområdet som redan finns där. Å andra sidan rör det sig om en rådgivning riktad till andra företagstyper än de som hittills berörts av lantbruksnämndernas verksamhet.

Utredningen har funnit att frågan om de informations-, samordnings- och rådgivningsproblem av främst biologisk och ekologisk natur som finns inom markbyggnadsverksamheten är av sådan omfattning att den motiverar en särskild översyn. Denna översyn bör lämpligen ske inom jordbruksdepartementet.

Det är emellertid angeläget att trädgårdsanläggningsföretagens behov av rådgivning i växtmaterialfrågor m.m. redan nu i någon mån tillgodoses. Den särskilda plantskolekonsulent som finns stationerad vid lantbruksnämnden i Malmö bör enligt utredningens mening kunna ägna viss del av sin tid åt att lämna information om planskoleväxter till trädgårdsanläggarna. Kursverksamheten i plantskoleodling bör i viss mån vara tillämplig och tillgänglig även för trädgårdsanläggarna. Dessa bör därför ha möjlighet att delta i lantbruksnämndens kurser.

Medelsbehov

Utredningens förslag innebär sammanfattningsvis att nio nya rådgivartjänster inrättas vid lantbruksnämnderna. Dessutom görs en lantbrukskonsulenttjänst om till en avdelningsdirektörstjänst. Vid lantbruksuniversitetet görs statskonsulenttjänsten på pryd-

nadsväxtområdet permanent. Vidare inrättas en ny statskonsulttjänst för grönsaksodling under glas. Utredningen uppskattar kostnaden för de föreslagna tjänsterna till 1,5 milj. kr.

4.3 Organisationen

4.3.1 Allmänt

Utredningen vill först redovisa att den översiktligt har diskuterat alternativ till nuvarande organisation av rådgivningen. Bl.a. har en organisation liknande den danska behandlats, vilket för svensk del skulle innebära en överflyttning av rådgivningen till TRF. Med tanke på att man i Sverige tidigare avvecklat statsbidrag till rådgivningsverksamhet inom branschorganisationer har emellertid utredningen inte funnit anledning att närmare utreda rådgivning i odlarnas egen regi.

Mot bakgrund av den ökade specialiseringen av odling och rådgivning, som kan förväntas, har förutsättningarna för att knyta rådgivningen till Lantbruksuniversitetet diskuterats. Utredningen har emellertid inte funnit några så uppenbara fördelar med en sådan förändring av organisationen att skäl ansetts föreligga att närmare utreda detta alternativ. Eftersom nuvarande organisation fungerar väl, har utredningen i stället inriktat sitt arbete på att effektivisera denna.

Utredningen diskuterar i det följande specialiseringen av rådgivningen, distriktsindelningen och fördelningen av resurser på olika distrikt.

Det ankommer f.n. på lanthbruksstyrelsen att fördela rådgivningstjänsterna och att besluta om områdesindelningar. Utredningen anser att denna ordning bör bestå. Utredningen vill emellertid redovisa sina närmare överväganden vid bedömningen av resursbehovet.

4.3.2 Specialisering av rådgivarna

Näringsens krav på en längre gående specialisering har utredningens funnit befogad bl.a. mot bakgrund av de i kapitel 5 beskrivna utvecklingstendenserna. Som tidigare nämnts finns flertalet av de mest specialiserade företagen i Skåne. Utredningen har därför bedömt det mest angeläget att där försöka åstadkomma en långt gående specialisering. Detta kan åstadkommas genom en samordning av all rådgivning i distrikt 1, dvs. Skåne, Blekinge och södra Halland. Enligt nuvarande organisation finns inom distriktet elva rådgivartjänster med odlingsinriktning. Genom att tillskapa två nya tjänster blir antalet odlingstekniska rådgivare 13. Detta antal är tillräckligt för en betydande specialisering under förutsättning att samtliga får arbeta inom hela området.

Utredningen anser att en sammandragning av ett antal rådgivare i en central ger flera fördelar. Möjligheten att skapa sådana enheter har undersökts på flera områden. Utredningen har funnit att en sådan bör kunna bildas i västra Sverige för att möjliggöra specialisering och ett bättre tillvaratagande av rådgivningsresurserna. En sådan central bör lämpligen bildas av de rådgivare som nu är placerade i Uddevalla och Vänersborg, medan rådgivaren i Skara bör få behålla denna placering. Till centralen bör även knytas en ekonom och en tekniker. Utredningen har övervägt flera placeringsoptioner för denna central. Eftersom den bör få form av en trädgårdsenhet knuten till en lantbruksnämnd vore placering i Uddevalla eller Vänersborg det riktiga organisatoriskt sett. Utredningen har emellertid funnit att en placering i Göteborg tillsammans med lantbruksstyrelsens växtinspektionskontor där, är naturlig sett ur ren rådgivningssynpunkt. Den odling som verksamheten riktar sig till är nämligen belägen

omkring Göteborg, i norra Halland och i Ulricehamns och Borås-områdena. Utredningen bedömer den sistnämnda synpunkten vara avgörande och förordar därför Göteborg som lokaliseringsort.

I Stockholm finns redan en rådgivningscentral med flera rådgivare, vilket möjliggör en viss specialisering.

Det finns inte samma förutsättningar för så långtgående specialisering inom övriga distrikt, som i de förut nämnda. Antalet rådgivare är betydligt mindre och områdena är mera vidsträckta. De flesta odlingarna är inte heller så starkt specialiserade. Det finns alltid möjlighet för de specialiserade odlarna att ta kontakt med den specialist som han anser bäst lämpad att lösa problemen oavsett inom vilket distrikt denne specialist finns.

4.3.3 Rådgivningsdistrikten

I kapitel 1 lämnades en redogörelse över indelningen i rådgivningsdistrikt. Den indelning som nu gäller har av utredningen diskuterats från flera synpunkter. Bl.a. har en indelning i enlighet med den som gäller för lantbruksuniversitetets försöksdistrikt övervägts. Utredningen har emellertid inte ansett att en sådan indelning är meningsfull ur rådgivningssynpunkt. Utredningen har inte funnit anledning att föreslå annan ändring i nuvarande distriktsindelning än att Norrland utom Gävleborgs län bör skiljas från distrikt IV och utgöra ett eget distrikt.

Distriktsindelningen skulle då bli följande.

Distrikt I: Malmöhus, Kristianstads, Blekinge och södra Hallands län.

Distrikt II: Kronobergs, Jönköpings, Kalmar, Östergötlands och Gotlands län.

Distrikt III: Norra Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs och Värmlands län.

Distrikt IV: Södermanlands, Västmanlands, Örebro, Stockholms, Uppsala, Kopparbergs och Gävleborgs län.

Distrikt V: Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Distriktsindelningen framgår av följande kartskiss.

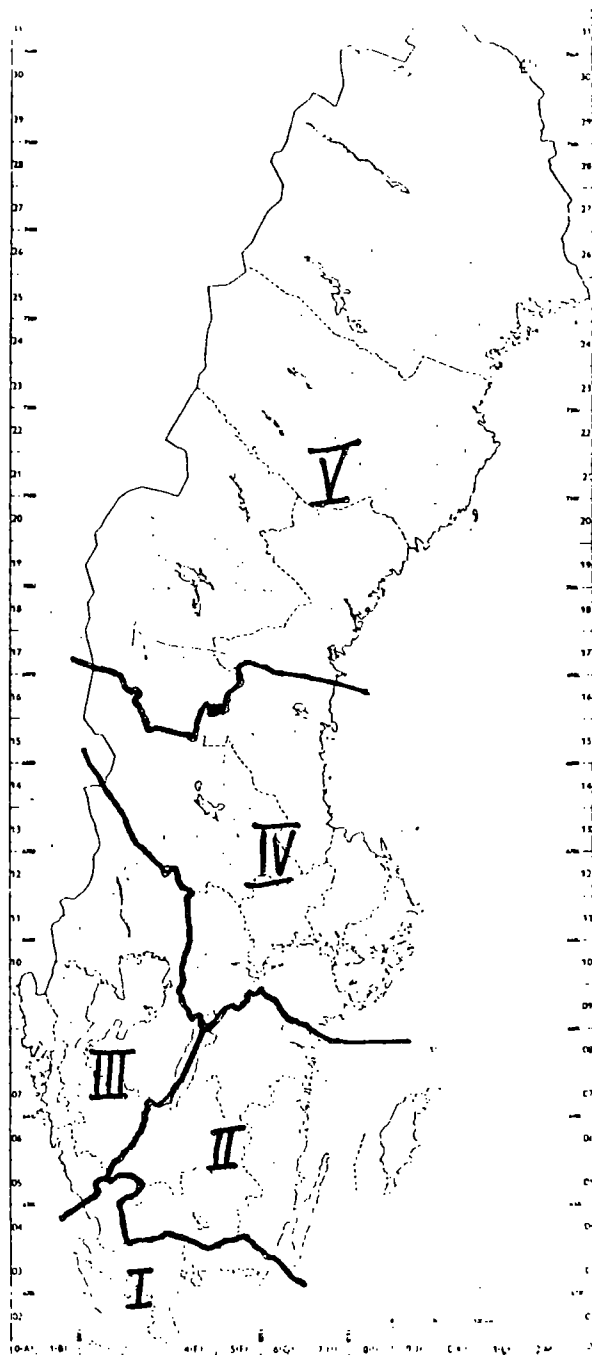
Utredningen vill starkt betona att distriktsgränserna inte får utgöra hinder för ett rationellt utnyttjande av specialisterna bland rådgivarna. Det bör exempelvis vara möjligt för frukt- och bärrådgivare i Kristianstad att även verka i Kronobergs län. Den specialist på frilandsodling av kökväxter som finns i Kalmar bör även kunna lämna råd i Blekinge och Skåne. Bärsspecialisten i Skara bör få hela Finnerödjaområdet, alltså även den del som tillhör Örebro län, som arbetsområde.

En fortlöpande genomgång av dessa förhållanden bör göras av lantbruksstyrelsen, härigenom kan det bästa utnyttjande av specialisterna uppnås. Ordningen beträffande tjänsteresor berörs även under avsnitt 4.4.2.

4.3.4 Fördelning av resurser på olika distrikt

En odlingsinriktning som har stor ekonomisk betydelse såsom utredningen tidigare framhållit, och även skiljer sig avsevärt från övrig odling, är drivning av blomsterlök. Önskemålen om en rådgivare med huvudinriktning på detta område är starka. Utredningen har funnit en tjänst med lökdrivning som huvudinriktning motiverad med hänsyn till bl.a. ovannämnda faktorer. Lämplig placering är lantbruksnämnden i Stockholm.

Rådgivningstjänsterna bör enligt utredningens uppfattning fördela sig på följande sätt i de föreslagna distrikten.

Administrativa indelningen år 1974 01 01
Källa: Statistiska centralbyråns utvärdering

Distrikt I		Utredningens förslag	
<u>Inriktning</u>	<u>Befintliga</u>	<u>Förändring</u>	<u>Tot. ant.</u>
Odling under glas	4	+ 1	5
Frukt och bär	3		3
Plantskola	1		1
Fältmässig köksväxtodl.	1		1
Allmän odlingsteknik	2	+ 1	3
Ekonomi	2	+ 1	3
Teknik	2		2
Produktionsekonomi och arbetsmetodik	1		1

Distrikt II

Odling under glas	1	+ 1	2
Allmän odlingsteknik	5	./ . 2	3
Fältmässig köksväxtodl.	1		1
Ekonomi	-	+ 1	1
Frukt och bär		+ 1	1

Distrikt III

<u>Inriktning</u>	<u>Befintliga</u>	<u>Förändring</u>	<u>Tot. ant.</u>
Odling under glas	2		2
Frukt och bär	1		1
Allmän odlingsteknik	2		2
Ekonomi	-	+ 1	1
Teknik	-	+ 1	1

Distrikt IV

Odling under glas	2	+ 1	3
		(lökdirivning)	
Friland	1		1
Allmän odlingsteknik	2		2
Ekonomi	2		2
Teknik	2		2

Distrikt V

Allmän odlingsteknik	3	+ 1	4
Ekonomi	-	+ 1	1
Summa	40	+ 9	49

Denna sammanställning visar endast fördelningen av tjänster på distrikt. Verksamhetsområdena följer i många fall inte distriktsgränserna. En del rådgivare har hela landet som verksamhetsområde medan andra har endast ett län.

Utredningen har inte i detalj tagit ställning till var de föreslagna nya tjänsterna skall placeras inom distrikten. De fyra nya ekonomtjänsterna, som skall vara lantbrukskonsulenttjänster, föreslås placeras i Kristianstad, Linköping, vid den nya centralen i Göteborg samt i Härnösand eller Umeå.

Den nya teknikerådgivaren, som föreslås vara en lantbrukskonsulenttjänst, bör placeras vid den nya enheten i Göteborg.

De fyra nya odlingsrådgivarna bör vara två lantbrukskonsulenter och två assistenter. En lantbrukskonsulent bör placeras i Malmö och en i Stockholm. En assistent bör placeras i Karlskrona och den andra assistenten placeras i Härnösand eller Umeå.

Kronobergs och Jönköpings län är nu kopplade till varandra genom att assistenttjänsten i Växjö egentligen skall vara stationerad i Jönköping. Utredningen föreslår att den rådgivartjänst som finns vid lantbruksnämnden i Växjö görs om från en assistenttjänst till en lantbrukskonsulenttjänst. Verksamhetsområdet för sistnämnda tjänst bör vara Kronobergs län och tjänsten bör vara placerad i Växjö. Rådgivaren i Jönköping bör härigenom få Jönköpings län som verksamhetsområde.

4.4 Vissa administrativa frågor

4.4.1 Delegering av beslutanderätt i stödärenden m.m.

Det statliga finansieringsstödet på trädgårdsnäringsens område handhas av lantbruksstyrelsen. Beslutanderätten i första instans ligger f.n. hos styrelsen. Denna beslutanderätt har delegerats till två lantbruksnämnder, nämligen nämnderna i Malmöhus och Stockholms län. Beslut i övriga län avgörs alltså av styrelsen efter nämndernas beredning. Det viktigaste skälet till denna ordning, vilken avviker från vad som gäller jordbruksområdet, är att endast nämnderna i Stockholm och Malmö har ekonomer med trädgårds-kunskap. Genom tillkomsten av de fyra föreslagna nya ekonomirådgivarna som skall arbeta vid alla nämnder inom sina distrikt, blir behovet av företagsekonomisk sakkunskap tillgodosett i alla län. Genom samråd med övriga rådgivare erhålls en allsidig utredning som beslutsunderlag. Härigenom blir det möjligt att delegera beslutanderätten i låne- och bidragsärenden till samtliga lantbruksnämnder. Lantbruksstyrelsens trädgårdsenhet avlastas genom detta en betydande ärendemängd av rutinkaraktär och får möjligheter att i ökad utsträckning inrikta verksamheten mot mera långsiktiga arbetsuppgifter såsom planering och utveckling.

En delegering av beslutsrätten kommer troligtvis även att medföra att lantbruksnämndernas engagemang för näringen blir mera allsidigt. Jordförvärvsutredningen föreslår i betänkande Ny jordförvärvslag (SOU 1977:93) att behovet av rationella företag inom jordbruket, skogsbruket och trädgårdsnäringen skall särskilt beaktas vid prövning av fråga om förvärvstillstånd. Trädgårdsnäringen kommer av dessa skäl att spela en större roll än hittills i lantbruksnämnderna.

För att särskilt kunna beakta även trädgårdsnäringens intressen bör nämnderna i större utsträckning än för närvarande tillföras ledamöter med sakkunskap på trädgårdsområdet.

4.4.2 Vissa samordnings- och samrådsfrågor

Rådgivningen intar som förmedlare av nya kunskaper en central roll i näringens utveckling. Det är därför av stor betydelse att rådgivningen får en ändamålsenlig uppläggning och inriktning. Det saknas idag fasta former för en dialog mellan näringen och rådgivningen i dessa frågor. En bättre anpassning av rådgivningen efter förhållandena på lokal nivå är angelägen.

I varje rådgivningsdistrikt finns som tidigare nämnts en s.k. beredningsgrupp. Dessa grupper består av samtliga lantbrukskonsulenter på trädgårdsområdet och enhetschefer vid lantbruksnämnderna inom distriktet. Genom att utöka grupperna med ett antal representanter för odlingen skulle ovannämnda syfte kunna uppnås.

Centralt finns vid lantbruksstyrelsen en trädgårdsnämnd vilken är ett samrådsorgan framför allt för fördelning av trädgårdsnäringens bensinskatterestitutionsmedel. I nämnden behandlas även trädgårdsfrågor av principiell natur av större vikt.

Utredningen anser att trädgårdsnämnden i ökad omfattning bör engageras i de övergripande policyfrågorna. Detta gäller kanske i första hand i rådgivnings- och stödfrågor.

4.4.3 Tjänsteresor

Rådgivningsverksamheten förutsätter omfattande resor. För denna reseverksamhet finns vissa bestämmelser som kan vara till hinder för rådgivningen. Under de senaste åren har detta förhållande blivit ett problem eftersom tilldelningen av medel varit förhållandevis begränsad. Knappheten på medel för resor medför behov av en så hård prioritering att organisationens resurser inte alltid kan utnyttjas på bästa sätt.

I den omfattande kursverksamhet som bedrivs av lantbruksnämnderna anlitas ofta rådgivare med vissa specialiteter från andra län än det kursarrangerande. Detta har tidigare fungerat bra och varit mycket värdefullt för alla parter. Genom knappheten på medel och den administrativa ordning som gäller har sådana arrangemang försvårats eftersom resekostnaden för en rådgivare betalas av den lantbruksnämnd där denna är placerad och inte av den nämnd som anordnar kursen.

Det är under sådana förhållanden helt naturligt att en lantbruksnämnd sätter verksamheten i det egna länet eller verksamhetsområdet i första hand. De egna tjänstemännens medverkan i rådgivningen i andra län ges lägre prioritet.

Problemet är redan nu uppenbart och torde bli än större i takt med att rådgivarna blir alltmer specialiserade. Det naturliga sättet att lösa problemet är att den "rekvirerande" nämnden får stå för resekostnaden i samband med kurs eller rådgivningsbesök.

Tjänsteorganisation för trädgårdsrådgivningen

Tjänstgöringsplacering vid lantbruksnämnden i	Ämnesområde och ev. huvudinriktning	Verksamhetsområde
<u>Distrikt I</u>		
<u>Lantbrukskonsulenter</u>		
1. Malmöhus län	Odlingsteknik; odling under glas	Södra delen av Malmöhus län
2. "	Odlingsteknik; odling under glas (Stationeringsort Helsingborg)	Norra delen av Malmö- hus län, västra delen av Kristianstads län och södra delen av Hallands län
3. "	Odlingsteknik; frukt och bär	Malmöhus län, västra delen av Kristianstads län och Hallands län
4. "	Odlingsteknik; fält- mässig köksväxtodling (Stationeringsort Helsingborg)	Hela distrikt I
5. "	Odlingsteknik; plant- skoleskötsei	Hela riket
6. "	Företagsekonomi	Götaland utom Öster- götlands, Gotlands och Skaraborgs län
7. "	Byggnads- och värme- teknik	Götaland utom Öster- götlands, Gotlands och Skaraborgs län
8. "	Produktionsekonomi och arbetsmetodik Rekryteringstjänst	Hela riket
9. Kristianstads län	Odlingsteknik; odling under glas	Östra delen av Kristianstads län och Blekinge län
10. "	Odlingsteknik; frukt och bärudling	Östra delen av Kristianstads län och Blekinge län

Assistenter

1. Malmöhus län	Odlingsteknik	
2. "	Odlingsteknik (Stationeringsort Helsingborg)	
3. "	Företagsekonomi	Skall sammanfalla med verksamhetsområdena
4. "	Byggnads- och värmeteknik	för de konsulenter som assistenterna skall biträda
5. Kristianstads län	Odlingsteknik; odling under glas	
6. "	Odlingsteknik; frukt- och bärödling	

Distrikt IILantbrukskonsulenter

11. Östergötlands län	Odlingsteknik; odling under glas	Östergötlands län
12. Jönköpings län	Odlingsteknik; frukt- och bärödling	Jönköpings och Kronobergs län
13. Kalmar län	Odlingsteknik; fältmässig köksväxtödling	Kalmar län
14. Gotlands län	Odlingsteknik	Gotlands län

Assistenter

Östergötlands län	Odlingsteknik	Östergötlands län
8. Jönköpings län (Tillfälligt placerad i Kronobergs län)	Odlingsteknik	Jönköpings och Kronobergs län
9. Kalmar län	Odlingsteknik	Kalmar län

Distrikt IIILantbrukskonsulenter

15. Göteborgs- och Bohus län	Odlingsteknik; odling under glas	Norra delen av Hallands län och Göteborgs- och Bohus län
16. Älvsborgs län	Odlingsteknik; odling under glas	Älvsborgs och Värmlands län
17. Skaraborgs län	Odlingsteknik; frukt- och bärödling	Skaraborgs län samt Finnerödja jordgubbsdistrikt

Assistenter

10. Göteborgs- och Bohus län	Odlingsteknik	Norra delen av Hallands län samt Göteborgs- och Bohus län
11. Älvsborgs län	Odlingsteknik	Älvsborgs och Värmlands län

Distrikt IVLantbrukskonsulenter

18. Stockholms län	Odlingsteknik; odling under glas	Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Örebro och Västmanlands län
19. "	Odlingsteknik; odling under glas	Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Örebro och Västmanlands län
20. Stockholms län	Företagsekonomi	Svealand och Norrland samt Östergötlands, Gotlands och Skaraborgs län
21. "	Byggnads- och värmeteknik	Svealand och Norrland, samt Östergötlands, Gotlands och Skaraborgs län
22. Örebro	Odlingsteknik; frilandsodling, köksväxter, frukt och bär	Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Örebro och Västmanlands län
23. Gävleborgs län (Tilläggs placering i Kopparbergs län).	Odlingsteknik	Kopparbergs och Gävleborgs län
24. Västernorrlands län	Odlingsteknik	Västernorrlands och Jämtlands län
25. Norrbottens län	Odlingsteknik	Västerbottens och Norrbottens län

Assistenter

17. Stockholms län	Odlingsteknik	
13. "	Företagsekonomi	Skall sammanfalla med verksamhetsområdena för de konsulenter som assistenterna skall biträda
14. "	Byggnads- och värmeteknik	
15. Norrbottens län	Odlingsteknik	

Sammanställning av remissyttranden

1 Nuvarande förhållanden

Flera remissinstanser har lämnat synpunkter på utvecklingen och problemen inom näringen samt på utredningens beskrivning härav. Remissinstanserna framhåller att statistiken på trädgårdsområdet är bristfällig och att detta försvårar möjligheterna att göra någorlunda säkra bedömningar av förhållandena. Särskilt gäller detta de ekonomiska förhållandena, där åsikterna är delade. Vissa remissinstanser menar att lönsamhetsproblem m. m. i huvudsak endast varit för handen inom produktionen av snittblommor. Vad gäller övriga delar av näringen anses den inte ha eller ha haft större problem än näringslivet i övrigt. Man pekar också på att utredningen inte har beaktat den utveckling av den internationella konkurrenskraften under åren 1977 och 1978 som blivit en följd av bl. a. valutakursförändringarna. Från näringens sida framhålls emellertid att kostnadsökningarna har varit mycket starkare än ökningen av produktpriserna. Lönsamheten har därför försämrats trots betydande rationaliseringsåtgärder och strukturomvandling. Tecken härpå är dels en lägre investeringstakt än i andra näringar, dels att inkomstutvecklingen för de anställda varit sämre än inom industrin.

Lantbruksstyrelsen: För bedömning av behovet av insatser för näringen och arten härav är naturligtvis en kartläggning av lönsamhetsförhållandena mycket väsentlig. Utredningen har också försökt att på olika vägar få lönsamheten belyst. Resultatet kan sammanfattas så att lönsamheten totalt sett ej är tillfredsställande — vilket även ovan gjorda jämförelser mellan arbetsinsatser och förädlingsvärde tyder på — men att variationsbredden är mycket stor. Lantbruksstyrelsen vill betona vikten av ökade möjligheter för information om lönsamhet och sysselsättningsförhållanden för bedömning av dimensionering och fördelning av resursinsatserna till näringen.

Sveriges lantbruksuniversitet: Styrelsen vill inledningsvis framföra några synpunkter på avgränsningen av behandlade problemområden. Utredningen har enligt direktiven behandlat den yrkesmässiga produktionen. Vid lantbruksuniversitetet omfattar forskningen och utbildningen på trädgårdsområdet emellertid förutom den yrkesmässiga trädgårdsodlingen även frågor rörande den offentliga gröna sektorn. Preliminära studier har visat att det allmännas utgifter för denna sektor är avsevärt större än den yrkesmässiga odlingens produktionsvärde. Vidare finns det

i landet en omfattande hemträdgårdsodling, vilken är i behov av rådgivning och information.

Styrelsen har full förståelse för att studier av hela detta områdeskomplex inte kan genomföras i en och samma utredning. Problemen med avgränsningen understrykes likväl här därför att lantbruksuniversitetet i sin egen planering måste beakta även den gröna sektorn resp. hemträdgårdsodlingen. Vidare är samspelet mellan den yrkesmässiga odlingen och de berörda sektorerna betydelsefullt både vad gäller produktion av växtmaterial och vid bedömning av de beredskapsaspekter som behandlas av utredningen.

Det av trädgårdsnäringsutredningen framlagda betänkandet är ett delbetänkande, som presenterar förslag rörande gränsskydd, fond för marknadsfrämjande åtgärder samt rationaliseringsverksamheten för den yrkesmässiga trädgårdsodlingen. Viktiga led i den nuvarande trädgårdspolitiken som utbildning, forskning, försöksverksamhet och rådgivning liksom distributions- och marknadsfrågor kommer att behandlas i ett kommande delbetänkande.

Enligt styrelsens mening är det beklagligt, att en dylik uppdelning skett, då samtliga de medel, som kan användas inom ramen för samhällets totala åtgärder på trädgårdsområdet, borde ha bedömts och vägts emot varandra i ett sammanhang. Särskilt viktig vore en sådan bedömning av den anledningen att en stor del av trädgårdsföretagen är verk samma såväl inom produktion som marknadsföring. Vidare får de framlagda förslagen vad gäller gränsskydd och fond för marknadsfrämjande åtgärder konsekvenser ur marknadssynpunkt.

Styrelsen skulle också gärna sett att svensk trädgårdsnärings möjligheter till export hade belysts av utredningen.

— — —

Utredningen har pekat på en sjunkande lönsamhet inom vissa produktionsområden. Liksom utredningen anser styrelsen emellertid att det underlag, som f. n. föreligger rörande produktivitets-, lönsamhets- och inkomstutvecklingen är osäkert. Styrelsen föreslår därför längre fram i yttrandet att denna typ av information förbättras avsevärt.

— — —

Styrelsen är väl medveten om att informationen om konsumtionen av trädgårdsprodukter är bristfällig. Sålunda är det av stor vikt att man införskaffar ytterligare uppgifter om konsumtionen av trädgårdsprodukter i olika inkomstgrupper, åldersgrupper, regioner, osv. Samtidigt, i avsaknad av ett sådant underlag, vore det fel om man förutsatte att de historiska utvecklingstendenserna på efterfrågeområdet med nödvändighet kommer att fortsätta. En riktigare slutsats torde vara att det i dagsläget finns en ganska stor osäkerhet inför den framtida inhemska efterfrågeutvecklingen.

Till osäkerheten på marknadssidan hör dessutom i hög grad den fortsatta internationella utvecklingen. Den bild som utredningen här tecknar innefattar snabba förändringar i en rad avseenden, inte minst inom transportteknologin. Den innefattar vidare snabba produktionsökningar i många utvecklingsländer, inte sällan som ett direkt resultat av internationella biståndsinsatser. Betydande satsningar på exportproduktion förekommer också inom flera industriländer. Det finns dessutom tydliga tecken på ökad protektionism och på allt mer vittgående statliga marknadsregleringar.

Nu berörda förhållanden behöver naturligtvis inte med nödvändighet få negativa konsekvenser för vare sig konsumenter eller producenter, i den mån de erforderliga anpassningarna kan genomföras på ett smidigt sätt. Man kan emellertid inte heller helt bortse från riskerna för en kommande internationell överskottskris. Även då det gäller det internationella perspektivet präglas alltså de framtidsbedömningar man i dagsläget kan göra av betydande osäkerhet.

Styrelsen finner sammanfattningsvis att utredningen visat, trots stora problem med ett bristfälligt och i långa stycken ofullständigt statistiskt material, att trädgårdsnäringen i stort genomgår en positiv utveckling. Den har dock genom strukturförändringar i den internationella produktionen orsakande lönsamhetsproblem för vissa produkter — t. ex. snittblommor — fått svårigheter att hålla marknadsandelarna för området som helhet gentemot importen. Åtgärder synes särskilt behövas för att främja näringens möjligheter att anpassa sig till pågående strukturella förändringar i den internationella marknaden.

Länsstyrelsen i Kalmar län: Länsstyrelsen vill inledningsvis framhålla den betydelse trädgårdsnäringen har för många människors utkomst-möjligheter, speciellt i södra länsdelen och på Öland. Odlingen av trädgårdsprodukter skapar sysselsättning inte bara vid växthusföretag utan även vid många mindre jordbruksföretag där ofta en stor andel av arealen används till specialgrödor. I Kalmar län håller växthusodlingen på att utvecklas och fältmässig köksväxtodling har en given plats i länets näringsliv. Förutom den direkta sysselsättningseffekten har näringen även stor betydelse genom att den indirekt skapar arbetstillfällen i tillverkningsindustrin, distributionsföretag m. fl.

Länsstyrelsen i Kristianstads län: Trädgårdsnäringen har stor omfattning i Kristianstads län både beträffande odlingen under glas och på fri-land. Fruktdodlingen är som bekant starkt koncentrerad till områdena kring Båstad, Kivik och V. Vånga och har därför större betydelse för sysselsättningen i dessa regioner än vad som kan utläsas av utredningen.

Den stora husbehovsodlingen av frukt inom landets södra och mellersta delar skapar problem för den yrkesmässiga fruktdodlingen, eftersom en stor del av överskottet marknadsföres och distribueras utanför

den organiserade handeln. Fullständig inventering av dessa kvantiteter är motiverad.

Länsstyrelsen i Malmöhus län: I utredningen har inte angetts hur produktionsvärdet fördelar sig på län. Sådana uppdelningar är också svåra att göra. Lantbruksnämnden har emellertid beräknat, att produktionsvärdet för Malmöhus län uppgår till i det närmaste 500 milj. kr. Länets trädgårdsnäring är således omfattande och ger betydande sysselsättning. Det är länsstyrelsens uppfattning, att trädgårdsnäringen svårligen kan på ett tillfredsställande sätt ta sig ur den kris den befinner sig i utan att särskilda åtgärder vidtages i syfte att stärka dess konkurrensförmåga.

Kooperativa förbundet: KF konstaterar i likhet med utredningen att det f. n. saknas underlag för en säker bedömning av lönsamheten inom olika typer av trädgårdsföretag i olika delar av landet. Av utredningens bedömning av lönsamhetsutvecklingen framgår att denna varit bra under senare år för grönsaksodling på friland och för växthusföretag med krukväxter men mindre bra för t. ex. grönsaksodling i växthus. De två sämsta grupperna är växthusföretag med snittblommor och med blandade kulturer men även fruktodlingen har gått tillbaka något beträffande lönsamheten. KF anser inte att man kan dra några vittgående allmänna slutsatser av dessa uppgifter och anser att man i framtiden bör mera noggrant klarlägga lönsamhetsnivån och produktiviteten inom olika typer av företag.

Arbetsproduktiviteten har knappast ens berörts av utredningen. Det framlagda materialet visar dock inte på någon krisartad situation för svensk trädgårdsnäring annat än möjligen för snittblommor, främst rosor och nejlikor, där man emellertid måste beakta u-ländernas önskemål. Vidare får KF konstatera att lönsamhetsutvecklingen under 1978 torde vara gynnsammare som följd av valutakursernas utveckling, arbetsgivaravgiftens borttagande och de stigande fraktkostnaderna från utlandet, vilket har förbättrat konkurrensläget gentemot importen.

Landsorganisationen i Sverige: LO anser, i likhet med utredningen, att det är svårt att i dagens läge få en klar bild av trädgårdsnäringens ekonomiska situation. Som utredningen själv har anfört kan de undersökningar som gjorts knappast användas för att göra några säkra bedömningar vare sig beträffande nivån på eller utvecklingen av näringens lönsamhet.

Den period undersökningsmaterialet hämtats från sträcker sig som längst fram t. o. m 1977. Med tanke på valutakursernas utveckling sedan mitten av 1977 är det enligt LO:s mening troligt att den svenska trädgårdsnäringens internationella konkurrenskraft förbättrats under 1978. Borttagande av arbetsgivaravgiften har också verkat i samma riktning. Enligt LO:s mening måste dessa faktorer tas i beaktande när man söker bedöma trädgårdsnäringens ekonomiska situation, och utifrån denna bedömning värdera behovet av olika former av stöd till näringen.

Svenska lantarbetareförbundet: Vad gäller antalet i näringen sysselsatta, har dessa siffror av utredningen sammanställts på basis av uppgifter ur lantbruksregistret avseende 1975. Siffrorna utvisar att det finns ca 17 000 sysselsatta som företagare eller fast anställda. Dessutom finns det 11 500 tillfälligt sysselsatta. Tyvärr ger inte dessa siffror en riktig bild av sysselsättningssituationen inom trädgårdsnäringen. Utredningen redovisar visserligen att förutom de tillfälligt anställda — som förmodligen har en relativt kort arbetsperiod — anges mer än 3 000 personer av de stadigvarande sysselsatta som arbetande mindre än 30 timmar per vecka.

Utredningens siffror ger heller inte en riktig bild av näringens mycket stora variationer av arbetskraftsbehov sommar och vinter. Den mycket stora osäkerhet i anställningen, som en stor del av den anställda arbetskraften måste känna på grund av de långa och regelbundet varje vinter återkommande arbetslöshetsperioderna, påverkar negativt rekryteringen till näringen. Detta är en för framtiden mycket allvarlig frågeställning inte bara för de anställda, utan i lika hög grad för näringen. Det torde nämligen vara mycket svårt, att i vart fall i ett normalt arbetsmarknads-läge, konkurrera om den dugligaste arbetskraften.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörens förening: Det är många synpunkter och intressen, som bryter sig när det gäller trädgårdsnäringen och vad som kan eller bör göras för att stödja densamma. Skulle situationen inom denna näring vara så dålig, som dess företrädare sedan länge velat göra gällande, finns det emellertid knappast några möjligheter att genomföra tillräckliga åtgärder för att bevara näringen utan i så fall skulle en stark minskning vara ofrånkomlig. Det föreligger dock goda skäl anta, att de verkligt besvärliga problemen endast gäller en begränsad del av odlingen, nämligen produktionen av rosor och nejlikor. Redan 1952 års tulltaxeutredning synes av utredningens betänkande att döma ha bestormats av företrädare för odlingen med uttalande om branschens snara undergång, om den inte skulle få ett väsentligt ökat gränsskydd. Något sådant beviljades dock inte. Trots detta har såväl odlingen som antalet däri sysselsatta ökat inte oväsentligt sedan denna tid. Frånsett oljeprischocken 1974 och det allmänt sett höga svenska kostnads-läget, som särskilt innebär problem för en arbetsintensiv produktion såsom trädgårdsnäringen, har utredningen inte kunnat ta fram något material, som styrker att så speciella svårigheter skulle föreligga för näringen, att långt gående, särskilda åtgärder av det slag, som föreslås i kap. 12, framstår som motiverade.

— — —

Antalet stadigvarande sysselsatta utgör enligt utredningens betänkande ca 17 000 personer. Härav utgör antalet redovisade heltidssysselsatta ca 12 700 personer. I mitten av 1950-talet uppgick antalet stadigvarande sysselsatta till ca 15 000 enligt det material, som togs fram i samband med tulltaxekommitténs undersökningar. Det är inget dåligt resul-

tat för en arbetsintensiv produktion som trädgårdsnäringen att under denna period, då så många andra arbetsintensiva produktionsgrenar fått vidkännas en betydande neddragning, kunna genomföra en ökning av produktionen och antalet stadigvarande sysselsatta. Detta tyder på att produktivetsförbättringarna i näringen snarast varit mer omfattande än som utredningen kunnat belysa (jfr. s. 47), vilket givetvis är glädjande. I vilken utsträckning en arbetsintensiv hantering som trädgårdsnäringen även fortsättningsvis kan hävda sig så tillfredsställande beror självfallet bl. a. på hur det svenska kostnadsläget kommer att utveckla sig i förhållande till andra länder — — —.

Såsom tidigare framhållits har utredningen i stort knappast kunnat klarlägga näringens ekonomiska situation. Å ena sidan föreligger näringens och framför allt dess organisationers synnerligen starka klagomål att å andra sidan ställas mot det uppenbara välståndet hos i varje fall ett betydande antal odlare och en av allt att döma mycket låg frekvens av nedläggningar, uppsägningsvarsel, betalningsinställelser, konkurser eller andra omständigheter, som brukar karakterisera branscher i kris. En omläggning av produktionen till andra trädgårdsgrödor behöver ju inte nödvändigtvis vara betingad av en ekonomiskt besvärlig situation utan är snarare en naturlig marknadsanpassning. Odlingstekniskt kan också en växling av odlade produkter ibland vara att rekommendera vad gäller frilandsodling. Produktbyten liksom produktutveckling förekommer som bekant ej sällan inom industrin. Den bristande klarheten om den föreliggande ekonomiska situationen är så mycket mer beklaglig, som sannolikt åtskilliga svårigheter på grund av det höga kostnadsläget för både trädgårdsnäring och annan produktion nu är på god väg att övervinnas. Jämför man t. ex. Trädgårdshallens i Helsingborg prisnoteringar för gurka klass I t. o. m. vecka 34 år 1977 med samma period 1978, får man genomsnittspriserna kr. 3:34 resp. 3:86. För tomat klass I blir motsvarande priser kr. 5:68 resp. 6:60. Denna utveckling inom växthusodlingen av grönsaker måste anses fullt tillfredsställande, särskilt om hänsyn tas till att livsmedelskonsumtionen allmänt sett gått något tillbaka.

Beträffande jordgubbssäsongen 1978 har man från odlarhåll vid senaste årsmötet med odlarföreningen givit uttryck för sin tillfredsställelse med priserna. Frukodlingen har enligt utredningen givit ett mycket bra resultat 1977. Detta resultat kan bli överträffat, om priserna i början av denna säsong blir vägledande även i fortsättningen. Utplanteringsväxter är ett produktionsområde känt för att vara mycket lönsamt i rätta händer. Problemen för plantskola torde knappast vara speciellt stora. Kvar blir då bl. a. frilandsodlingen av grönsaker. Med tanke på att det som tidigare framhållits i huvudsak är jordbrukare, som svarar för denna, och att de egentliga jordbruksgrödorna genom regleringen är garanterade en betydande lönsamhet, bör man kunna utgå från att jordbru-

karna knappast skulle avsätta någon areal för en förlustbringande odling av grönsaker. I praktiken torde man därför vad gäller frilandsodlingen av grönsaker i allmänhet ha uppnått en tillfredsställande lönsamhet.

Återstående del av odlingen avser produktion av blommor och prydnadsväxter. Inom denna kan man urskilja olika typer. I stort sett går krukväxtodlingen trots sin arbetsintensitet och sitt jämförelsevis låga gränsskydd bra och expanderar ständigt. Ett problem är alltför uppsplittrade utbud enligt vad ovan anförts. Däremot är lönsamheten odiskutabelt rätt dålig på snittblomstersidan, vilket framför allt gäller rosor och nejlikor. Det finns emellertid även här en del företag, som ger ett hyggligt ekonomiskt utbyte. Men det är på detta område, och egentligen bara här, som importen gått fram och produktionen klart tillbaka. Det är här det förekommer, i varje fall i viss utsträckning, nedläggningar och betalningsinställelser och det är härifrån utredningen varje gång det framhålls, att situationen skulle vara svår för trädgårdsnäringen, tycks vara hänvisad att hämta sina exempel.

Eftersom det ekonomiska material, som redovisas, antingen utgörs av teoretiska kalkyler eller avser resultat från ett statistiskt helt orepresentativt urval företag (inom parentes må framföras, att enligt uppgift TEU-materialet inte behöver innebära en överrepresentation av "bra" företag), säger detta mycket litet om trädgårdsnäringens ekonomiska situation. Att utredningen på denna centrala punkt är behäftad med så stora brister i fråga om ett tillförlitligt och odiskutabelt material synes, med hänsyn till den långa tid utredningen arbetat, föga tillfredsställande.

För den sammanfattande bedömningen på s. 89 har utredningen alltså inte saklig täckning. Dessutom borde utredningen ha närmare studerat utvecklingen under senare delen av 1977 och första delen av 1978, då som ovan framhållits de generella åtgärderna för att få bukt med de med hänsyn till den internationella konkurrensen allmänt sett höga kostnaderna i svensk produktion börjat bära frukt.

Sveriges grossistförbund: Det redovisade materialet angående importutvecklingen underbygger inte på något sätt uppfattningen om att importen skulle utgöra ett överhängande hot mot den inhemska trädgårdsnäringen. Problemen för odlingen av rosor och nejlikor synes till övervägande del vara av strukturell natur. För en uppmärksam odlare borde det inte ha varit svårt att i god tid bli varse den på detta varuområde — ofta med stöd av internationella biståndsorgan — framväxande konkurrensen från u-länderna och förutse den förändrade marknadsbilden. Det är att beklaga, att anpassnings- och utvecklingsåtgärder inte vidtagits i ett tidigare skede, särskilt som ifrågavarande odlingar i allmänhet tillfördes betydande vinstmedel under 1960-talet och resurser för sådana åtgärder därför stod till förfogande.

Trädgårdsnäringens riksförbund: Marknadsförhållandena under det

senaste decenniet har medfört stora lönsamhetsproblem för många företag inom trädgårdsnäringsn. Kostnaderna för trädgårdsproduktionen har stigit starkt, i synnerhet under 1970-talet. Enligt TRF:s mening har kostnadstäckning härför inte alltid kunnat erhållas. Någon officiell statistik som belyser detta vare sig det gäller produktvärde eller produktionskostnader finns emellertid inte. Några allmängiltiga lönsamhetsberäkningar kan därför inte visas fram. Trädgårdsnäringsutredningen har låtit utföra en del sådana beräkningar, som utvisar kostnadsförändringar av vissa betydelsefulla produktionsmedel och prisutvecklingen på några trädgårdsprodukter m. m. Även om detta material, som utredningen själv framhåller, är ofullständigt, är dock tendensen tydlig. Kostnadsuppgången har varit mycket starkare än produktprisutvecklingen, vilket indikerar en försämrad lönsamhet trots betydande rationaliseringsåtgärder och strukturomvandling — det sistnämnda genom tillämpning av monokultursystem, mekanisering och automatisering av arbetskraftskrivande arbetsmoment.

De anställda inom trädgårdsnäringsn har inte kunnat följa med i den inkomstutveckling som skett inom industrin. Det har inte berott på ovilja hos företagen att betala konkurrenskraftiga löner utan på bristande täckning för sina produktionskostnader av uppnådda produktpriser.

Förhållanden av här nämnt slag har medfört, att trädgårdsodlingen inte kunnat hålla en önskad utvecklingstakt i jämförelse med andra näringar. En minskning av antalet företag har skett. Investeringstakten har varit otillräcklig. Förnyelsen av produktionsapparaten i form av växt- hus, fruktträd etc. har inte motsvarat ersättningsbehovet.

2 Riktlinjer för trädgårdsnäringspolitiken

Flertalet remissinstanser delar utredningens uppfattning att särskilda riktlinjer behövs för en svensk trädgårdsnäringspolitik. Handels- och industrins organisationer finner dock inga skäl för att föra någon särskild näringspolitik på detta område. I stället bör allmänna näringspolitiska principer tillämpas.

Den övervägande delen av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag till riktlinjer eller lämnar dem utan erinran. Synpunkter lämnas på beredskapsaspekterna, konsumentaspekterna, sysselsättningsaspekterna samt kost- och näringsaspekterna. Några remissinstanser anser att marknadsfrågorna borde vara med i bilden när riktlinjerna för politiken utformas. De regionalpolitiska aspekterna understryks särskilt av länsstyrelserna.

Socialstyrelsen: Socialstyrelsens yttrande begränsar sig i huvudsak till näringsfysiologiska aspekter på köksväxt- och fruktodling.

I sitt yttrande över jordbruksutredningens betänkande — "Översyn av jordbrukspolitiken" — (SOU 1977: 17) framhöll socialstyrelsen att produktionsmålet för svensk jordbrukspolitik i princip bör vara att producera livsmedel som dels tillfredsställer det svenska folkets näringsbehov under normala tider liksom under en avspärrningssituation och dels möjliggör Sveriges medverkan vid bekämpning av hunger ute i världen. Enligt socialstyrelsens mening är produktionsmålet för den svenska trädgårdsnäringen i huvudsak detsamma, även om biståndsaspekten i detta fall torde vara av lägre dignitet. Trädgårdsnäringens utredningen har också beaktat folkhälsosynpunkten när den behandlar motiven för en svensk trädgårdsnäring, vilket socialstyrelsen noterar med tillfredsställelse.

Från hälsosynpunkt saknar det givetvis betydelse om vi konsumerar inhemska eller importerade grönsaker, rotfrukter, frukter eller bär, om man bortser från kvaliteten. I vissa fall, främst i fråga om de viktiga citrusfrukterna, är vi dock helt hänvisade till import. Från beredskapssynpunkt är det emellertid viktigt att vi i Sverige har en trädgårdsnäring som under importstopp i rimlig utsträckning kan försörja oss med ifrågasättande livsmedel. Det gäller därför för samhället att verka för att vi redan under normala förhållanden har en inhemsk odling av köksväxter och frukt av tillfredsställande omfattning. Ett villkor härför måste vara att företagen på detta område har en sådan lönsamhet att de kan och vill producera dessa livsmedel. Men prissättningen i detaljhandeln måste dock vara sådan att även ekonomiskt svaga personer har möjlighet att köpa livsmedlen.

Riksrevisionsverket: RRV anser, i likhet med utredningen, att de statliga insatserna på trädgårdsområdet motiverar att riktlinjer dras upp för politiken på området och för samordningen av dessa insatser. Därvid bör bl. a. prövas i vilken mån de mål som är uppsatta för samhällets jordbrukspolitik, t. ex. inkomst-, produktions- resp. beredskapsmål, skall gälla även för trädgårdsnäringen.

Lantbruksstyrelsen: Lantbruksstyrelsen har ej något att erinra mot de av utredningen uppställda målen för samhällets insatser i fråga om trädgårdsnäringen. Styrelsen vill särskilt framhålla att det är viktigt att inom ramen för den allmänna ekonomiska politiken och handelspolitiken vidta åtgärder för att hindra den dumpingimport av trädgårdsprodukter som visat sig vara utomordentligt besvärande för den svenska trädgårdsnäringen. I fråga om det regionalpolitiska målet vill styrelsen understrika distributionsfrågornas avgörande betydelse för trädgårdsföretagens lokalisering. Styrelsen förutsätter att utredningen i sitt kommande arbete med marknadsfrågor tar upp denna aspekt. Speciella insatser på detta område torde vara en förutsättning för att någon regionalpolitisk effekt av betydelse skall kunna nås.

Livsmedelsverket: Enligt livsmedelsverkets mening kunde en mera

omfattande genomgång av grönsakerna ur näringsvärdesynpunkt ha varit värdefull. F. n. är stor del av produktionen inriktad på slanggurka och tomater, produkter som visserligen är smakliga och önskvärda, men vars näringsvärde är tämligen lågt. Andra produkter såsom brysselkål, grönkål, ärtor och bönor är måhända inte lika attraktiva ur konsumentens synpunkt, men ur näringsvärdesynpunkt är de betydligt värdefullare. I varje fall färska ärtor och bönor är numera jämförelsevis dyra att köpa, vilket sammanhänger med höga produktionskostnader. En närmare granskning av näringsvärde kontra produktionskostnader och eventuella stödåtgärder för att gynna produktionen av särskilt värdefulla grönsaker skulle ha varit synnerligen värdefull.

Statens jordbruksnämnd: Nämnden vill erinra om att det erfarenhetsmässigt har visat sig svårt att i internationella handelspolitiska sammanhang vinna gehör för behovet att genom ett gränsskydd avskärma den nationella marknaden från konkurrens utifrån, om det inte rör sig om absolut livsviktiga förnödenheter. Det är enligt nämndens uppfattning av stor vikt att trovärdigheten i fråga om det svenska beredskapsmotivet inte undergrävs. Nämnden har i förutnämnda till utredningen överlämnade skrivelse framhållit att livsmedelsberedskapen främst måste bygga på de viktigaste jordbruksprodukterna. Nämnden är emellertid samtidigt klart medveten om värdet av en bibehållen, rationell svensk trädgårdsnäring i situationer då inskränkningar måste göras i importen. Självfallet måste det vara till fördel för landet att i en avspärningssituation ha tillgång till frukt och köksväxter av hög kvalitet. Nämnden vill i sammanhanget betona att det i fråga om sådana varor är angeläget att den inhemska odlingen inte koncentreras till ett alltför fåtaligt sortiment, att odlingen är spridd över hela landet och speciellt att en koncentrerings undviks i de delar av landet som är troliga primärmål vid ett angrepp mot Sverige.

Utredningen anför att den vid sina överväganden om trädgårdspolitikens utformning har utgått från att de som arbetar inom trädgårdsnäringen skall ha en ekonomisk och social standard som är likvärdig med den som erbjuds inom andra näringar. Det sägs vidare att näringen också skall erbjuda trygg sysselsättning och god arbetsmiljö samt att konsumenterna skall tillförsäkras produkter av god kvalitet till rimliga priser. Nämnden delar dessa uppfattningar och anser det angeläget att utvecklingen inom näringen följs fortlöpande, så att vid behov åtgärder kan vidtas för att uppnå de föreslagna målen. Det material som utredningen har presenterat är av stort värde från denna synpunkt.

Jordbruksnämnden vill erinra om att det för ett starkt exportberoende land som Sverige är nödvändigt att aktivt verka för ett så fritt handelsutbyte som möjligt. Steg mot ökat gränsskydd måste därför nogt övervägas. Den liberala u-landspolitik som Sverige bekänner sig till talar även härför. Det är enligt nämndens uppfattning därför inte självklart

att en ökad efterfrågan, när det gäller trädgårdsprodukter, generellt skall mötas med en utvidgad svensk produktion. Förutsättningarna för en sådan utbyggnad torde variera kraftigt för olika produkter. Om emellertid en rationell produktion, som har rimliga förutsättningar att klara den internationella konkurrensen, kan byggas ut, bör givetvis så få ske. En rationell produktion är dessutom förutsättning för att konsumenterna skall få produkter till rimliga priser. Jordbruksnämnden vill i detta sammanhang vidare framhålla behovet av en effektiv marknadsföring av den svenska produktionen. Det hade därför varit bra och skulle bl. a. ha underlättat en helhetsbedömning av förslaget, om utredningen hade framfört sina synpunkter på marknadsföringen.

De lönsamhetssiffror som har redovisats i utredningen kan vara alltför pessimistiska när det gäller att beskriva näringens nuvarande situation. Det är dock enligt nämndens uppfattning odiskutabelt att delar av näringen brottas med stora ekonomiska problem och att vissa stödinsatser kan motiveras för att främja en smidig anpassning eller omställning av produktionen. I detta sammanhang kan påpekas att utredningen beträffande de strukturella problemen främst beträffande snittblomsterodlingen säger att de förändringar som blir följderna av sådana problem måste accepteras. Nämnden instämmer i detta. Mot denna bakgrund kan de föreslagna tullhöjningarna för i första hand snittblommor ifrågasättas. Att med stödåtgärder långsiktigt upprätthålla en inhemsk produktion, vilken hotar att utkonkurreras av andra länders och vilken inte motiveras av t. ex. beredskapsskäl, är diskutabelt samhällsekonomiskt sett. Det kan dock konstateras att många länder och internationella organisationer, bl. a. EG, inte bara har ett betydande skydd för sin egen trädgårdsproduktion utan dessutom subventionerar sin trädgårdsexport. Utredningen synes motivera åtgärderna med att näringen "måste ges möjlighet att kunna anpassa sig till dessa förändringar på ett tillfredsställande sätt" och att den kvarvarande odlingen bör få ett bättre skydd. Det torde dock kunna ifrågasättas om en tullhöjning underlättar en eftersträvd anpassning i produktionsstrukturen. Omställningsbidrag torde härvid vara att föredra. Tullhöjningar kan nämligen ge sådant incitament till en fortsatt produktion att den nödvändiga anpassningen fördröjs. Även handelspolitiska skäl talar för att eventuellt stöd bör ges i annan form än en tullhöjning. Sålunda har Sverige tillsammans med andra i-länder i olika sammanhang uttalat sitt stöd för en utvidgad produktion i u-länderna av sådana varor, för vilka det föreligger särskilt gynnsamma produktionsförutsättningar i dessa länder.

Kommerskollegium: Otvivelaktigt har utvecklingen under senare år påskyndat strukturförändringarna inom svenskt näringsliv, däribland även trädgårdsnäringen. Viktiga drivkrafter i denna process har bl. a. varit den successivt ökande internationella konkurrensen samt den svenska lönekostnadsutvecklingen. Med avvecklingen av tullar, import-

restriktioner och andra handelshinder har Sverige vidare accepterat att tidigare strukturellt skydd för vissa branscher minskat eller avvecklats. En sådan från allmän ekonomisk synpunkt önskvärd strukturförändring kan emellertid även komma att drabba produktion som det från vissa speciella synpunkter ter sig angeläget att bibehålla, exempelvis av beredskapsskäl eller av regionala hänsyn. I sådana fall kan det bli nödvändigt att överväga stödåtgärder av skilda slag, även om de motverkar den utveckling man önskat genom avvecklingen av gränshinder. Att i övrigt, när sådana särskilda skäl saknas, söka med statliga stödåtgärder bibehålla status quo synes enligt kollegiets mening ej följdriktigt.

De försörjningsberedskapsmotiv som exempelvis gäller för jordbruksområdet anser kollegiet inte kunna tillämpas på trädgårdsområdet. Någon av beredskapsskäl betingad avskärmning från importkonkurrens för att säkerställa en viss produktionsnivå är därför ej aktuell när det gäller trädgårdsprodukter.

Näringsfrihetsombudsmannen: Utredningen har med utgångspunkt i den offentliga regleringen av jordbruket lagt fram förslag till motsvarande offentligt regleringssystem för trädgårdsnäringen. NO vill med anledning härav understryka att den övervägande delen av trädgårdsnäringens produkter — prydnadsväxter representerade 1977 53 % av produktionsvärdet — inte ur beredskapssynpunkt har någon med de centrala jordbruksprodukterna jämförlig betydelse. För trädgårdsnäringens del saknas sålunda det grundläggande skäl som motiverat särbehandlingen av det svenska jordbruket jämfört med andra näringar i vårt land. Ett genomförande av utredningens förslag skulle kunna tas till inräkning för krav på enahanda skydd för andra konkurrensutsatta näringar.

— — —

Såväl i målbeskrivningen som i olika andra sammanhang i betänkandet synes de i direktiven angivna målen ha undergått en förskjutning, nämligen från huvudsakligen konsumentintressen till huvudsakligen producentintressen. Från de synpunkter NO har att anlägga är detta betänkligt i synnerhet som utredningen ej kan anses ha analyserat förslaget effekter på konsumentpriserna. Mot bakgrund bl. a. härav hade det varit önskvärt att utredningen lagt fram sina förslag först i samband med ett slutbetänkande, sedan även distributions- och marknadsfrågor m. m. utretts. Ett ställningstagande i nuläget måste bygga på ett ofullständigt faktaunderlag.

NO finner det anmärkningsvärt att utredningen inte i större utsträckning markerat skillnaden mellan trädgårdsprodukter avsedda som livsmedel resp. som prydnad. Av det totala produktionsvärdet på 1 100 milj. kr. utgör 53 % odling av prydnadsväxter, vilka till övervägande delen produceras i växthus. En stor del av såväl nuvarande som föreslagna nya stödformer är avsedd för den produktion som sker i växthus. Visserligen kan naturligtvis, såsom utredningen påpekat, i beredskapsti-

der ske en omställning av växthusproduktionen från prydnadsväxter till produkter av livsmedelskaraktär, men det kan väl rimligen inte motivera ett sådant skydd för prydnadsväxtodlingen som jordbruket åtnjuter.

Utredningen hävdar att branschen kännetecknas av stor osäkerhet bl. a. till följd av ökad import och prishöjningar på olja. NO finner inte anledning att anta att branschen drabbats av större svårigheter än andra näringar i rådande konjunkturläge. Det kan här erinras om att det i betänkandet (SOU 1977: 74) angående fiskerinäringens framtid gavs en negativ lönsamhetsbild som företer stora likheter med den bild av lönsamheten inom trädgårdsnäringen som lämnas i förevarande betänkande. Sedermera framkom att fisket, som hade ett mindre gott ekonomiskt resultat under den av utredningen åberopade perioden redan år 1977 fick en betydande lönsamhetsökning.

Vad gäller de föreslagna stödåtgärderna, befarar NO att systemet kommer att försämra förutsättningarna för effektivitet och konkurrens genom att konservera rådande branschstruktur. I stället för ett permanent stödsystem, kan det antas att ett temporärt sådant, att sättas in vid extraordinära situationer, är bättre ägnat att i enlighet med direktiven uppnå just effektivitet. Utredningen föreslår ju också att (s. 202) lån, motsvarande det som ges från anslaget Lån till trädgårdsnäringen bör kunna utgå även i framtiden vid tillfälliga kriser fastän förslaget ej utvecklats närmare i betänkandet.

Statens pris- och kartellnämnd: Genom att utredningen ännu inte behandlat alla viktigare aspekter för den berörda näringen saknas möjligheter att i nuläget få en total överblick av näringens ekonomiska läge, orsakerna till eventuella svårigheter samt behovet och utformningen av samhällliga stödåtgärder. Det förhållandet att distributions- och marknadsfrågorna ännu inte har penetrerats gör det enligt nämndens mening svårt att analysera och överblicka de konsekvenser som utredningens förslag skulle medföra för trädgårdsnäringen, samhället och konsumenterna. Detta gäller särskilt förslaget om inrättandet av en fond för marknadsreglerande åtgärder.

Utredningen motiverar sina förslag till utvidgat statligt stöd till trädgårdsnäringen med i första hand beredskaps- och sysselsättningsskäl. Även inkomstpolitiska, regionalpolitiska och energipolitiska samhällsmål åberopas. Synsättet har hämtats från jordbruksregleringen som även står som mall för vissa av utredningens förslag till marknadsreglerande åtgärder.

Samhällets stöd till jordbruksproduktionen i form av gränsskydd och marknadsreglerande åtgärder har som primärt mål att säkerställa en inhemsk livsmedelsproduktion vid avspärrning. Enligt nämndens mening kan emellertid motsvarande beredskapsskäl inte åberopas för ett utvidgat stöd till trädgårdsnäringen. Såsom framgår av utredningen finner inte heller jordbruksnämnden, som svarar för livsmedelsberedskapen,

det rimligt att av enbart beredskapsskäl upprätthålla en viss minimiproduktion av trädgårdsprodukter bortsett från den produktionsvolym som eventuellt kan vara nödvändig för att få fram svensk frövara för lagring. Vad gäller de övriga åberopade målen finner nämnden att trädgårdsnäringen inte därvidlag skiljer sig från näringslivet i övrigt.

Sammanfattningsvis anser nämnden att utredningens nu framlagda överväganden och förslag på flera punkter går i en riktning som i alltför liten utsträckning beaktar konsumenternas intressen. Därtill kommer att vissa av förslagen verkar svåra att förverkliga utan en omfattande administrativ apparat för planering och kontroll. Med hänsyn härtill anser nämnden att utredningens förslag till marknadsreglerande åtgärder inte kan ligga till grund för ett slutligt ställningstagande utan frågan bör omprövas i anslutning till utredningens fortsatta arbete. Även utredningens förslag till ändringar av gränsskyddet bör enligt nämndens mening bli föremål för översyn.

Konsumentverket: Konsumentverket delar utredningens uppfattning att målet för trädgårdspolitikerna bör vara att skapa förutsättningar för en effektiv och konkurrenskraftig trädgårdsnäring som ger dem som arbetar inom näringen en god försörjning och att samtidigt tillförsäkra konsumenterna produkter av god kvalitet till rimliga priser.

Konsumentverket tillstyrker utredningens förslag till strukturella förbättringar för trädgårdsnäringen i form av statliga kreditgarantier, bidrag till energibesparande åtgärder m. m. i de delar som avser produktion av ätbara trädgårdsprodukter. Vad beträffar prydnadsväxtodlingen menar verket att det från konsumentsynpunkt ej är motiverat att samhället stöder denna del av näringen.

Arbetsmarknadsstyrelsen: Arbetsmarknadsstyrelsen yttrade sig den 22 september 1978 över betänkandet *Arbete i jordbruk och trädgård* (SOU 1978: 29) avgivet av 1974 års utredning om jordbruks- och trädgårdsnäringens arbetskraftsförhållanden. I yttrandet framhåller styrelsen risken för att subventioner till näringar med omfattande säsongmässig produktion motverkar en önskvärd omvandling av näringslivet. Den särskilda marknadsfond som nu föreslås av 1974 års trädgårdsnäringsutredning syftar bl. a. till att minska de årliga lönsamhetsvariationer som orsakas av strukturella förändringar, fluktuationer i produktpriser och varierande skörderesultat. Arbetsmarknadsstyrelsen vill också i detta sammanhang framhålla risken för, att subventioner av detta slag bromsar en önskvärd omvandling av näringslivet. Styrelsen anser det samtidigt viktigt att de förändringar som bedöms nödvändiga inom näringen sker på ett sådant sätt att omställningsproblem för den enskilde och berörda kommuner begränsas. De i betänkandet lämnade förslagen rörande gränsskydd och kreditgarantier samt stöd till rationaliserings- och energibesparande åtgärder får dock huvudsakligen bedömas från andra syn-

punkter än dem styrelsen närmast har att beakta.

Sveriges lantbruksuniversitet: Styrelsen finner, att den i stort sett positiva bedömningen av näringens utvecklingsmöjligheter verkar realistisk. Det är också ganska självklart att de som arbetar inom trädgårdsnäringen skall ha en ekonomisk och social standard som är likvärdig med den som erbjuds inom andra näringar, att trädgårdsnäringen skall kunna erbjuda trygg sysselsättning och god arbetsmiljö samt att konsumenterna skall tillförsäkras produkter av god kvalitet till priser som de är beredda att betala.

— — —

För egen del kan styrelsen instämma i att stora lönsamhetsvariationer och starka prisfluktuationer är en nackdel inte bara för trädgårdsnäringen själv utan också för konsumenterna och samhället i övrigt. Styrelsen är sålunda enig med utredningen på denna punkt. Däremot är styrelsen mera tväcksam till de av utredningen föreslagna stabiliseringsinstrumenten. Detta kommer att utvecklas ytterligare i det följande. Dessförinnan vill styrelsen understryka att de av utredningen uppställda målen förutsätter för att förverkligas kraftfulla åtgärder för att utveckla och införa ny teknik och nya kulturmetoder samt rationell marknadsföring. Därjämte vill styrelsen betona ett par andra frågor som icke helt entydigt och mindre fullständigt behandlats i avsnittet om riktlinjerna för svensk trädgårdspolitik.

Enligt direktiven skulle de sakkunniga överväga frågor, som sammanhänger med bl. a. lokaliseringen av trädgårdsföretagen. Utredningen formulerar på sid. 173 i allmänna ordalag trädgårdsnäringens betydelse ur regionalpolitisk synpunkt och framhåller bl. a. betydelsen av att förse konsumenterna med färska produkter. Ett klarare ställningstagande på denna punkt hade varit värdefullt. Näringens betydelse ur sysselsättningssynpunkt borde därvid beaktas.

Eftersom det ur folkhälsosynpunkt från flera håll bedöms värdefullt att starkt öka andelen av frukt och grönsaker i kosten, ifrågasätter styrelsen om inte denna målsättning borde kommit till klarare uttryck i de uppställda riktlinjerna.

Vad slutligen gäller utredningens bedömning av möjligheterna till försörjning med trädgårdsprodukter i en avspärningssituation och betydelsen härav vill styrelsen framhålla den möjlighet till styrning av inriktningen av fröodlingen i Sverige, som en kontroll av de avtal, som upprättas mellan svenska och utländska växtförädlingsfirmor, skulle kunna medföra. Härigenom skulle också förhindras att förädlingsarbetet inom för svensk beredskapsförsörjning viktiga växtslag förläggs till andra länder. I detta sammanhang bör också husbehovsodlingens potentiella betydelse för livsmedelsförsörjningen i en avspärningssituation beaktas.

Sammanfattningsvis finner styrelsen att prisstabiliserande åtgärder, ansträngningar att främja effektivitetsförbättringar i näringen samt san-

nolikt kraftfulla åtgärder på marknadsföringens område måste vara centrala element i svensk trädgårdspolitik.

Länsstyrelsen i Stockholms län: Länsstyrelsen tillstyrker förslaget till målformulering. — — — Länsstyrelsen vill för Stockholms läns del framhålla att starka skäl talar för en satsning på fortsatt och utbyggd trädgårdsproduktion inom länet. Främst är det närheten till en stor marknad för färskvaror men även den odlingstradition som finns här som gör länet särskilt lämpat för trädgårdsodling. En tyngdpunkt i odlingen finns i och omkring Stor-Stockholm. Länsstyrelsen avser att i planeringssammanhang verka för att i lämpliga områden mark reserveras för den fortsatta utvecklingen av trädgårdsnäringen. Även i övriga delar av länet, bl. a. i skärgården, bör trädgårdsnäringen ges stöd till en positiv utveckling.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Länsstyrelsen anser det viktigt att klara riktlinjer dras upp för svensk trädgårdsnäringspolitik. Sådana är enligt länsstyrelsens mening nödvändiga om eventuella statliga insatser på trädgårdsområdet skall ske, men också för hur trädgårdsnäringen bör utformas regionalt vad avser produktionens omfattning och inriktning samt sysselsättningen. Det finansiella stödet bör inriktas på att främja en fortsatt effektivisering av produktionen.

Länsstyrelsen noterar i sammanhanget att utredarna uppmärksammat trädgårdsproduktionens regionala betydelse när det gäller att tillgodose konsumenternas behov av fräska grönsaker. Liksom utredningen anser länsstyrelsen det angeläget att trädgårdsnäringen utnyttjas för att nå regionalpolitiska mål.

I länsplaneringsrapport 1978 konstaterar länsstyrelsen att det finns goda förutsättningar för trädgårdsodling i länet, speciellt i den tätbefolkade Göteborgsregionen där avsättningsmöjligheterna är goda. Begränsande faktorer är dock brist på kapital och lämpliga mindre gårdar. Mot denna bakgrund väntar länsstyrelsen inga större förändringar i produktionen. Fortsatta rationaliseringar torde emellertid leda till att sysselsättningen minskar något framöver.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län: Länsstyrelsen anser att det för den framtida trädgårdsnäringen är viktigt att en mer långsiktig trädgårdsnäringspolitik läggs fast av statsmakterna på samma sätt som inom exempelvis jordbruket och fisket. Styrelsen anser att utredningens förslag till riktlinjer för svensk trädgårdsnäring i stort kan ligga till grund för ett sådant mer långsiktigt ställningstagande.

— — —
Länsstyrelsen vill understryka problem med lågprisimporten. I Älvsborgs län har detta särskilt svårt drabbat nejlik-, ros- och krysantemumodlarna. I viss utsträckning har också blomsterlökdrivningen drabbats av en kris genom en alltför snabb utbyggnad av stora rationella driverier samtidigt som inte motsvarande minskning skett bland mindre enheter.

För att mildra de omställningsproblem, som de ändringar av marknadsbilden detta medför, bör den föreslagna fonden för marknadsfrämjande åtgärder bli ett verksamt medel.

Tyvärre störs avsättningen i västra Sverige ofta under kortare perioder av subventionerade produkter och dumping via konsignationspartier. Kvaliteten på dessa partier har växlat från hög till mycket låg. Länsstyrelsen anser det viktigt att dessa subventioner eller dumping inte får påverka den svenska produktionens omfattning och inriktning.

Utredningen avser att i ett kommande betänkande behandla distribution och marknadsföring. I västra Sverige saknas i stort sett samordnad marknadsföring vilket försvårar produktionen i tillräckligt stora kvantiteter och fördröjer önskvärda rationaliseringar.

Utredningen bedömer att odlingen på friland kommer att uppta oförändrad areal men att mekaniseringen kommer att öka. Såväl från beredskaps-, kvalitets- som sysselsättningssynpunkt bör inte produktionen enbart lokaliseras till sydligaste Sverige. En tendens till spridning av odlingen har märkts under 1970-talet och intresset att ta upp odling av bär och köksväxter utanför Skåne har blivit märkbar. Länsstyrelsen anser att denna utveckling bör uppmuntras så att konsumenterna får större tillgång till närproducerade köksväxter och blomsterprodukter av hög kvalitet. Därigenom kan också flera regionalpolitiska syften nås.

Beträffande övriga produktionsområden vill länsstyrelsen anföra följande. Produktionen av plantskoleväxter minskade under 1950—1960-talet men ökar nu åter. Inom västra Sverige produceras i dag plantskoleväxter på endast 203,5 ha varav 34,2 ha i Älvsborgs län. Utan svårighet torde denna odling kunna ökas 3—4 gånger innan behovet täckts med de växter som är möjliga i vårt klimat.

Produktionen av trädfrukt har i det närmaste upphört i västra Sverige. Med de nya sorter som lanserats och handelns ökade intresse för lokalt odlade varor torde en nyetablering i Halland, utmed Västgötaberget och Vänerkusten kunna vara aktuell.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län: Länsstyrelsen finner att riktlinjerna i kap. 9 kan utgöra ett rimligt handlingsprogram för att uppnå de specificerade målen. Det är också synnerligen angeläget att effektivitetsmålet även i framtiden ges högsta angelägenhetsgrad. Av i kap. 8: 2 beskrivna medel bör därför forskning, försök, rådgivning och utbildning liksom rationalisering av produktion, distribution och marknadsföring prioriteras högt.

Utredningen slår fast att utifrån kommande subventionerade produkter och dumping ej bör få inverka på den svenska produktionens omfattning. Länsstyrelsen efterlyser ett effektivt kontrollinstrument mot dessa former av marknadsirritation.

Beträffande hushållning med begränsade resurser (s. 166 ff) säger utredningen att trädgårdsproduktionen bedrivs framför allt på de allra

bästa jordarna i konkurrens med mark för industrier, bostäder m. m. Länsstyrelsen vill dock framhålla att en stor del av trädgårdsnäringens produkter kommer från arealer med marginell betydelse för konkurrerande användningsområden. Detta gäller speciellt bär och frukt liksom för en väsentlig del av köksväxtodlingen i Skaraborgs län. Dessa produkter kan ha stor betydelse ur regionalpolitisk synpunkt och sysselsättningsynpunkt vilket mera ingående borde ha belysts av utredningen.

Länsstyrelsen i Värmlands län: Inom Värmland finns goda förutsättningar att under odlings säsongen täcka länets behov av lokalt odlade trädgårdsprodukter. Tyvärr störs produktionen av att handeln samtidigt tillföres stora partier importerad vara av mycket växlande kvalitet.

Utredningen tar inte upp distributions- och marknadsfrågor. Avsaknaden av en modern marknadsföring är märkbar i Värmland och motverkar produktion i tillräckligt stora enheter.

Till en regional odling i stora delar av Värmland bör kunna lämnas etableringsstöd så långt avsättningsförhållandena kan lösas och risk för överetablering inte föreligger. Tillgång till lokalt odlade bär, köksväxter och prydnadsväxter av god kvalitet saknas i stora delar av länet. En begränsad etablering bör därför kunna skapa arbetstillfällen och tillgång på den högre kvalitet en närodlad vara ger.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län: Enligt länsstyrelsens mening är det väsentligt att regionalpolitiska aspekter beaktas inför fastläggandet av en ny svensk trädgårdsnäringspolitik. Goda förutsättningar för en geografisk omfördelning av produktionen tycks f. n. finnas eftersom den nödvändiga nybyggnationen av växthus, för att bibehålla nuvarande areal, årligen uppgår till ca 170 000 m². Länsstyrelsen anser det inte vara självklart att dessa reinvesteringar skall förbehållas Sydsverige.

Länsstyrelsen vill påpeka att en så arbetsintensiv näringsgren som trädgårdsproduktion är mycket väl lämpad för de många areellt sett små företag som finns i norra Sverige. Faktorer som talar för en sådan lokalisering är tillgången på förhållandevis billig jordbruksmark, vatten för bevattning, bristen på sysselsättningstillfällen för framför allt kvinnlig arbetskraft, samt behovet av en lokal trädgårdsproduktion. Investeringsbehovet per arbetstillfälle tycks inte avvika från mindre industriers.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län: I samarbete med avdelningen för trädgårdsekonomi vid Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp, har länets lantbruksnämnd initierat en undersökning om västernorrländsk trädgårdsnäring. Inom ramen för projektet "Inland Y" har därefter i april 1978 anordnats ett symposium, vilket resulterat i att en särskild arbetsgrupp för utveckling av den yrkesmässiga trädgårdsnäringen i länet har tillsatts. I gruppen ingår representanter för odlarorganisationen och för myndigheter.

Intresset för odling av trädgårdsprodukter har ökat under senare år. För alla trädgårdsprodukter utom för jordgubbar är dock f. n. försälj-

ningen mindre väl ordnad. Detta gäller produkter odlade såväl under glas som på friland. Problemet inom produktionsledet är att frilandsgrönsaker mognar till stor del samtidigt och under en relativt kort period. Detta förhållande kan ge stora utbud som ibland ger tendenser till överproduktion med prisfall. Därför måste odlingen programmeras med försöksmässigt utvalda sorter, som kan ge längre skördeperiod med längre försäljningssäsong. Bättre lagringsmöjligheter för lagringsdugliga produkter måste också skapas. Vidare krävs utökade kontakter mellan odlarna för anpassning av produktionen till marknadskrav, kvalitet, tillgång och efterfrågan.

Inom marknadsledet synes reklam för norrländska produkter ha alltför liten omfattning. Detta har bl. a. sin förklaring i att norrländska produkter saluföres under en alltför kort tid. Lösningen bör vara att genom en programmerad odling och utökad lagring göra norrländska produkter tillgängliga under längre tid och därmed mera intressanta för handeln. Detta bör sedan fullföljas med ökad satsning på reklam för dessa produkter.

En utökad trädgårdsodling bör ses som en sysselsättningsbefrämjande åtgärd och kan få stor betydelse ur regionalpolitisk synpunkt. Därvid bör även beaktas möjligheterna att genom odling av trädgårdsprodukter öka sysselsättning och inkomst vid mindre lantbruksföretag. Vidare bör eftersträvas att trädgårdsföretagen erhåller tillgång till mark i behövlig utsträckning. I de fall såväl jordbruks- som trädgårdsföretag är intressenter för förvärv eller arrende av samma markareal bör företagen ha likvärdiga möjligheter, vilket nuvarande tillämpning av jordförvärvslagstiftningen också möjliggör.

För en önskvärd utveckling av trädgårdsnäringen inom länet krävs att marknadsföringen ordnas på ett bättre sätt och att odling och avsättning samordnas, att det statliga investeringsstödet till trädgårdsnäringen förbättras och att etableringsstöd införes samt att större resurser tillskapas för rådgivning till den yrkesmässiga trädgårdsodlingen.

Länsstyrelsen i Jämtlands län: Av länsstyrelsen och Aktion Z under år 1977 gjord utredning om trädgårdsodling i Jämtlands län framgår att den jämtländska trädgårdsnäringen bör kunna utvecklas och utökas så, att länets konsumtionsbehov täcks under den tid ortens trädgårdsprodukter kan saluföras. Utökningen förutsätter odling av färskvaror, som är programmerad till konsumtion och odlingsförutsättningar. Vidare behövs ökade lagringsmöjligheter för rotfrukter och andra lagringsdugliga produkter, ordnade utbud i alla försäljningsled, anskaffande av varumärken för norrländska produkter samt ökad konsumentupplysning.

Länsstyrelsen i Västerbottens län: Trädgårdsnäringen är av relativt begränsad omfattning i Västerbottens län. Växthusproduktionen kan beräknas vara värd ca 4 milj. kr. och frilandsproduktionen ca 2,5 milj. kr. Växthusproduktionen är främst inriktad på utplanteringsväxter och lök-

blommor. Frilandsodlingen består i första hand av jordgubbar, svarta vinbär och plantskoleväxter. Avsättningen sker nästan uteslutande till en lokal marknad. De odlingstekniska förutsättningarna bedöms vara mycket goda och då i första hand i fråga om bärodling. Odlingen av jordgubbar och svarta vinbär har expanderat förhållandevis kraftigt under senare år. Det finns anledning att tro att en ytterligare expansion kommer till stånd och då särskilt av svarta vinbär. Avsättningsmöjligheterna för dessa bär är också goda genom den organiserade bärhandeln. I anslutning till tätorterna är förutsättningarna för självplockning av bär också goda.

Länsstyrelsen i Norrbottens län: Trädgårdsnäringen är enligt länsstyrelsen av väsentligt intresse i arbetet med att förbättra utkomstmöjligheterna i länet särskilt för glesbygdens del. Samhällets möjligheter att ge stöd för utveckling av trädgårdsnäringen har hittills varit begränsade. Utredningens förslag innebär betydelsefulla förbättringar härvidlag. Som det väsentligaste inslaget i förslagen ser länsstyrelsen de ambitioner som kommit till uttryck för att anpassa trädgårdsnäringens politik till övergripande regionalpolitiska mål.

— — —

Den inriktning som politiken haft för de areella näringarna har lett till en koncentration av rationaliseringsinsatserna till det konventionella jordbruket, begränsat till kustlandet och de större odlingsområdena i älvdalarna.

Ur regionalpolitisk synvinkel är konsekvenserna av utvecklingen mycket allvarliga. Om avfolkningen fortsätter kommer i stora delar av länet att saknas det befolkningsunderlag som krävs för att länets råvarutillgångar på sikt skall kunna tillvaratas på ett rationellt sätt.

Det är mot den här skildrade bakgrunden som länsstyrelsen tagit initiativ till att utarbeta ett handlingsprogram för länets areella näringar. Länsstyrelsen utgick härvid från att dessa näringar är en integrerad del av länets näringsliv och att åtgärder som vidtas inom näringarna måste avstämmas mot och samordnas med den övergripande regionalpolitiska målsättningen så långt detta är möjligt. Programmet antogs av länsstyrelsens styrelse enhälligt den 9 december 1974. Mot bakgrunden av förhållandena i länet betonas i programmet beträffande trädgårdsnäringen

att stöd till trädgårdsnäringen bör utgå efter i huvudsak samma principer som för det konventionella jordbruket,

att viss nyetablering inom länet av växthusföretag och plantskolor bör ske,

att bidrag bör ges till de investeringar i sådana befintliga företag som behövs för deras bestånd och utveckling,

att bidrag bör kunna lämnas till sådana maskiner i trädgårdsföretag som avser utnyttjande gemensamt med andra företag,

att bidrag för anskaffning av plantor vid uppbyggnad av bärodlingar

bör utgå av det skälet att dessa närmast är jämförliga med levande inventarier i jordbruket, samt

att stöd bör ges till trädgårdsnäringsföretag även i de fall då produktionen utgör komplement till annan försörjningskälla.

Utredningen har som produktionsmål uttalat att efterfrågeökningen till stor del bör kunna tillgodoses genom utökad svensk produktion. Detta synes alltför begränsat som produktionsmål. Enligt länsstyrelsens bedömning bör det ligga i samhällets intresse att trädgårdsnäringsen i Sverige ges förutsättningar att bli så rationell att en allt större andel av hela konsumtionen tillgodoses av inom landet odlade produkter.

En väsentlig utbyggnad av näringen inom Norrbottens län har goda förutsättningar om samhällets stöd utformas så att regionalpolitiska mål tillgodoses. Länsstyrelsens erfarenheter från det regionalpolitiska arbetet understryker att det från samhällsekonomisk synpunkt är olyckligt om de olika näringsgrenarna gör sina bedömningar enbart med utgångspunkt från sitt eget sektorsintresse. Skall de regionalpolitiska målen, som måste anses överordnade övriga mål, kunna uppnås, fordras att de olika näringsgrenarna underordnar sig regionalpolitiken och så långt möjligt medverkar till dess måluppfyllelse. I detta sammanhang bör understrykas att de regionalpolitiska konsekvenserna av näringspolitikens utformning får en mycket stark genomslagskraft i ett län som Norrbotten.

Kooperativa förbundet: Inledningsvis får KF som en allmän invändning mot trädgårdsnäringsutredningen framföra att konsumentaspekter inte beaktats i tillräcklig omfattning i samband med de förslag som utredningen framlagt beträffande bl. a. lämplig tullnivå, gränsskydd och regleringssystem.

— — —

KF framhåller rent principiellt att produktionen i ökande grad måste ske vid rationella företag som framgångsrikt kan konkurrera med importerade varor. Utredningen föreslår ingen särskild produktionsmålsättning men framhåller beredskapsmotiv för en inhemsk produktion. KF anser dock inte att någon särskild beredskapsmålsättning är befogad för den kommersiella trädgårdsnäringsen bl. a. därför att produkterna på det hela taget är mera umbärliga än på jordbruksområdet och dessutom från näringssynpunkt delvis kan ersättas av t. ex. vitamintabletter och liknande. Under en avspärrningssituation kommer dessutom en betydande del av produktionen att vara husbehovsodlingar varför KF anser att den beredskapsåtgärden bör vidtas att man har en tillfredsställande beredskapslagring av bl. a. köksväxtfrö. I vilken utsträckning produktionsresurser bör tilldelas växthusodlingen vid en avspärrning blir närmast en prioriteringsfråga.

— — —

Inkomstmålsättningen är alltför allmänt uttryckt enligt KF:s uppfattning och saknar sådana preciseringar som att produktionen skall ske vid

rationella företag och att företagen då bör ges möjlighet att uppnå en likvärdig standard men däremot inte garanteras en sådan standard. KF får även generellt påpeka att inkomstmöjligheterna och lönsamheten varierar kraftigt inom och mellan olika näringar i Sverige och därför finner KF att utredningens förslag härvidlag är illa genomtänkt.

När utredningen sedan hävdar att den ökade efterfrågan på trädgårdsprodukter i framtiden till stor del bör kunna tillgodoses genom utökad svensk produktion anser KF inte att en sådan generell målsättning är ändamålsenlig. I varje fall bör man inte utgå ifrån att framdeles öka andelen av de trädgårdsprodukter som skall odlas kommersiellt i Sverige. Enligt KF:s uppfattning blir rationaliteten och konkurrenskraften hos den svenska trädgårdsodlingen avgörande härvidlag. KF får också framhålla att samhällets hittillsvarande insatser för att förbättra försöks-, forsknings- och rådgivningsverksamheten bör vidareutvecklas. Vidare anser KF det naturligt att det finansiella stödet främst bör syfta till en fortsatt effektivisering inom trädgårdsnäringen genom användande av modern teknik och nya kulturmetoder, med utveckling av energisnålare växthus m. m.

Landsorganisationen i Sverige: Enligt de prognoser som utredningen haft tillgång till kommer konsumtionen av trädgårdsprodukter att öka i Sverige. Enligt LO:s uppfattning är en utveckling i denna riktning angelägen och önskvärd, inte minst ur folkhälsosynpunkt. Med hänsyn till att sambandet mellan produktpriset och efterfrågan är starkt för flertalet här aktuella produkter, betyder dock den samhälleliga politiken på detta område mycket för den framtida konsumtionsutvecklingen. Enligt LO:s mening måste därför trädgårdspolitiken ges en sådan inriktning att konsumentpriserna på ifrågakvarande produkter kan hållas på en rimlig nivå.

LO vill erinra om att det för ett starkt exportberoende land som Sverige är nödvändigt att aktivt verka för ett så fritt handelsutbyte som möjligt. Steg mot ökat gränsskydd måste därför noga övervägas. Den liberala u-landspolitik som Sverige bekänner sig till talar även härför. Det är därför enligt LO:s uppfattning ingen självklarhet att en ökad efterfrågan på trädgårdsprodukter generellt skall tillgodoses med ökad svensk produktion. Avgörande härvidlag måste, enär beredskapsmotivet för en omfattande inhemsk trädgårdsodling ej tillnärmelsevis är av samma styrka som för de centrala jordbruksprodukterna, vara den svenska produktionens internationella konkurrenskraft. På produktområden där andra länder har överlägsna förutsättningar att av klimatologiska eller andra skäl, producera trädgårdsprodukter till lägre kostnader än vad svensk produktion har förmåga att göra, måste en minskad svensk produktion accepteras.

På andra produktområden har å andra sidan den svenska trädgårdsodlingen, tack vare användandet av rationella produktionsmetoder, till-

gång till kunnig arbetskraft o. d., stora förutsättningar att väl klara sig i den internationella konkurrensen. Enligt LO:s mening måste därför den svenska trädgårdsodlingen successivt anpassas till en produktion på de varuområden där vi har de största förutsättningarna att hävda oss. En utveckling i denna riktning har sannolikt på sikt de bästa förutsättningarna att gagna såväl de anställda som samhället och konsumenterna. Att vissa stödinsatser kan behövas för att främja en smidig anpassning av produktionen har LO full förståelse för.

Lantbrukarnas riksförbund: Riksförbundet kommer i sitt yttrande att i huvudsak enbart framföra synpunkter på det område som har störst betydelse för förbundets medlemmar nämligen odlingen på friland av ätliga produkter såsom grönsaker, rotsaker, frukt och bär. Förbundet anser att det finns viss anledning att mer betona betydelsen av svensk produktion av ätliga produkter från trädgårdsområdet än vad utredningen gjort i sitt betänkande.

Den övriga livsmedelsproduktionen i landet har ansetts vara av så väsentlig betydelse att man formulerat en särskild målsättning för denna i form av en jordbruks- och fiskenäringspolitik. Nya forskarrön verifierar allt oftare behovet av en näringsriktig kost och att konsumtionen av frukt och grönsaker i det fallet spelar en viktig roll. Riksförbundet instämmer därför i det av utredningen uttalade önskemålet om en av samhället klart uttalad målsättning för produktion av ätliga trädgårdsprodukter.

Utredningen betonar behovet av en svensk odling av trädgårdsprodukter. Vi anser att den frågan vad gäller ätliga produkter inte bara har en kvantitets- utan även en kvalitetsaspekt. Vårt nordliga läge och spridda odling medför ett mindre behov av kemiska bekämpningsåtgärder än i varmare länder med mer koncentrerad odling. Vid odling i vårt land finns också möjligheter att kontrollera odlingen t. ex. efterlevnaden av karenstider på ett annat sätt än vad gäller importvarorna. Detta är särskilt viktigt vad gäller grönsaker som konsumeras färska utan någon beredning som kan minska eventuella rester av bekämpningsmedel.

I betänkandet framhålls att trädgårdsodlarna visat stor flexibilitet och förmått att anpassa sig till ny odlingsteknik samt nya distributions- och konsumtionsmönster. LRF instämmer i detta och vill framhålla att liksom när det gäller jordbruket är det bl. a. en följd av familjeföretagens förmåga att anpassa arbetsinsats och inkomstnivå till den aktuella situationen. Därmed ges delvis också svaret på varför inte den låga lönsamheten inom trädgårdsnäringen under de senaste åren resulterat i ekonomiska kriser bland denna typ av företag.

Centralorganisationen SACO/SR: SACO/SR instämmer i att ett av huvudmotiven för svensk trädgårdsnäring bör vara att förse konsumenterna med trädgårdsprodukter till rimliga priser. Enligt SACO/SR kan detta mål endast uppnås om landet har en konkurrenskraftig inhemsk

odling. Beträffande de övriga av utredningen redovisade motiven anser SACO/SR att dessa skulle kunna bli tillgodosedda om den balans mellan egen produktion och import som var rådande i början av 1970-talet kunde upprätthållas. Produktionsmålet för svensk odling bör således vara att näringen bör ha minst samma omfattning som under 1970-talets första hälft.

Utöver vad som redovisats bör även framhållas vikten av kvalitetsnormer för såväl import som inhemsk produktion. Inom EG-området och Norge utarbetas f. n. normer angående kvaliteten för exempelvis småplantor för vidare produktion. Enligt SACO/SR är det av betydelse att så sker även i Sverige, då det i annat fall föreligger risk att partier som inte är gångbara i andra europeiska länder kommer att säljas till vårt land till men för såväl odlare som konsumenter.

Svenska lantarbetareförbundet: I flera av såväl europeiska som utomeuropeiska länder är trädgårdsproduktionen en överskottsproduktion. Därigenom har exporten från dessa länder i stor utsträckning subventionerats. Den osunda importkonkurrens som härigenom drabbat den svenska näringen, är en komponent som medverkat till näringens under senare år starkt försämrade ekonomiska situation. De naturligt goda förutsättningarna som finns i Sverige för en trädgårdsproduktion, bör därför enligt förbundets mening tillvaratas. Som ytterligare motiv för detta framstår framför allt sysselsättningskapande åtgärder och en livsmedelsberedskap i händelse av avspärrning. En fortsättningsvis på rimliga villkor existerande trädgårdsproduktion torde emellertid inte enligt utredningen vara möjlig, därest statsmakterna inte — i likhet med vad som skett inom jordbruket och fisket — vidtar vissa åtgärder som stöd för näringen, som gör det möjligt att konkurrera med importen på lika villkor.

Utredningen har härvidlag föreslagit ett delvis förbättrat gränsskydd, fond för marknadsfrämjande åtgärder samt stöd för en effektiv rationalisering. Förbundet delar utredningens principiella ställningstagande om stöd för svensk trädgårdsnäring och de förslag till åtgärder som framförts.

Bedömningen av en svensk trädgårdsnäringens omfattning och inriktning måste ses mot bakgrunden av flera olika faktorer, såsom u-landspolitiken, handelspolitiken, sysselsättningen, regionalpolitiska överväganden m. m. Förbundet vill i detta sammanhang särskilt peka på ett par faktorer som måhända i debatten tidigare inte tillmätts någon större betydelse. Enligt vår uppfattning spelar de en mer framträdande roll än vad som även framhållits i utredningens betänkande.

Sysselsättningsmotiv. Även om det totala antalet sysselsatta inom trädgårdsnäringen kan te sig blygsamt i jämförelse med jordbruket och

vissa industrinäringar, så är det i dagens sysselsättningssituation inte oväsentligt. Om näringen inte skulle bli föremål för stödjande åtgärder, skulle det sannolikt resultera i friställningar av ganska betydande omfattning. En stor del av arbetskraften är dessutom lokalt bunden till orter med svagt utvecklat och differentierat näringsliv. En målsättning för svensk trädgårdsnäring, som ger en fastare grund för planering i företaget, bör också medverka till att ge de som i dag inte kan beredas full sysselsättning, i vart fall ökad sådan. Genom en fastare målsättning ges också större motivation för satsning på ökad åretruntsysselsättning, vilket givetvis måste betraktas som angeläget ur allmän synpunkt.

Beredskapsmotiv. Utredningen uppehåller sig ganska litet vid beredskapsmotiven. Förbundet vill för sin del starkare betona dessa motiv. Ur folkhälsosynpunkt har konsumtionen av grönsaker, frukt och bär, stor betydelse. Inte minst kan detta vara fallet i en avspärrningssituation. Det bör därför framstå som angeläget att i en sådan situation kunna tillgodose konsumenternas behov av trädgårdsprodukter.

Även om det kan synas vara svårare att motivera bibehållandet av en produktion av prydnadsväxter ur beredskapssynpunkt, menar dock förbundet att man inte heller får bortse ifrån att även denna produktionsgren kan motiveras ur beredskapssynpunkt. Betydelsen av en god miljö, vilken kan skapas med hjälp av levande växter i bostadsområden, på arbetsplatser och i hemmen, skall inte förringas. Dessutom kan en produktion av prydnadsväxter relativt snabbt läggas om till produktion av ätbara produkter, därest livsmedelssituationen skulle kräva detta.

Förbundet anser det som en absolut självklarhet att en framtida trädgårdsnäringspolitik utformas så att de i näringen sysselsatta skall kunna erbjudas en likvärdig social trygghet och ekonomisk standard som sysselsatta i andra jämförbara näringar. Som ytterst betydelsefullt, vill vi framhålla, är att arbetsmiljöaspekterna ägnas större uppmärksamhet än vad som tidigare varit fallet. Gjorda undersökningar har konstaterat att arbetsmiljön i växthus i många fall kan vara mycket pressande. De allt starkare krav som i dag ställs på arbetsmiljön i den nya arbetsmiljölagstiftningen, måste också trädgårdsnäringen leva upp till. Det torde nämligen vara nödvändigt med hänsyn till den framtida rekryteringen av arbetskraft. Förbundet vill därför betona detta starkare än vad som skett i utredningens förslag.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörens förening: Utredningen tycks se trädgårdsnäringen som en så speciell verksamhet, att dess förhållanden skall bedömas med annan måttstock än som gäller näringslivet i allmänhet. Uppenbarligen är det jordbrukspolitiken, som tjänar som förebild när det gäller motiv, mål och medel för en särskild trädgårds politik. Som närmare utvecklas i det särskilda yttrandet finns det ej heller enligt föreningens mening förutsättningar för någon speciell politik på trädgårdsområdet utöver vad gäller olika näringar i allmänhet. Väl

bör en viktig produktiv verksamhet av trädgårdsnäringens natur och sysselsättningen i denna värnas och främjas. Men detta bör ske utifrån övergripande samhällsekonomiska synpunkter, med generella medel och med beaktande av viktiga konsumentintressen.

Man kan inte vad gäller trädgårdsodlingen liksom svensk produktion i allmänhet precisera något speciellt kvantitativt produktionsmål. Ej heller kan man fastlägga något särskilt inkomstmål, som skulle garantera de i näringen sysselsatta en viss inkomst. Givetvis är det önskvärt, att denna grupp liksom andra företagarkategorier erhåller skälig inkomst, men någon samhällsgaranti just för denna bransch med mönster från jordbrukspolitiken kan inte gärna motiveras.

De sysselsättningspolitiska aspekterna är naturligtvis här liksom när det gäller annan produktion med ett betydande antal sysselsatta av vikt. Att av sysselsättningspolitiska eller andra skäl söka tänja produktionssäsongerna utöver vad som är naturligt går i regel antingen ut över produkternas egenskaper eller medför en stark ökning av produktionskostnaderna och därmed priserna. En anpassning av svenskt näringsliv till utvecklingen i omvärlden är nödvändig. Detta gäller också för trädgårdsnäringen.

Sveriges grossistförbund: Även om trädgårdsnäringen är betydelsefull kan beredskapskäl inte åberopas för att upprätthålla en produktion av viss omfattning. Erfarenheten tyder på att skall Sverige kunna vidmakthålla internationell respekt för undantag och särskilt skydd för viss produktion av beredskapskäl, är det nödvändigt, att detta argument förbehålls i ett internationellt krisläge absolut vital produktion. Några skäl för en speciell politik på trädgårdsnäringens område med uppställande av produktions- och inkomstmål samt därav föranledda regleringsåtgärder föreligger därför inte.

Sveriges industriförbund: Enligt förbundets mening bör en särskild politik för en viss sektor av näringslivet tillämpas endast i undantagsfall. Den måste kunna motiveras av tungt vägande speciella omständigheter. Sådana föreligger otvivelaktigt vad gäller jordbruket. Det må här räcka med att nämna beredskapsaspekten samt det förhållandet att prisbildningen på jordbruksprodukter inte är fri — priserna fastställs ju av statsmakterna efter förhandlingar mellan producenter och konsumenter.

Skäl kan möjligen också åberopas för att vi skall ha en särskild politik för fiskerinäringen.

Några speciella omständigheter som skulle motivera en särskild politik även för trädgårdsnäringen föreligger enligt förbundets uppfattning däremot inte. För detta område bör tillämpas samma principer som gäller för olika näringar i allmänhet. I den mån trädgårdsnäringen behöver särskilt stöd eller skydd bör detta således ges med generella medel och motiveras utifrån övergripande samhällsekonomiska synpunkter.

Med ett sådant synsätt blir någon speciell övergripande målsättning för trädgårdspolitiken inte nödvändig.

De generella medel som samhället bör sätta in för att påverka trädgårdsnäringsens villkor bör enligt vår mening i första hand utgöras av dels ett rimligt gränsskydd, dels ett statligt rationaliseringsstöd.

Förbundets synpunkter rörande gränsskyddets storlek och utformning redovisas i följande avsnitt. Vad gäller rationaliseringsstödet kan vi avsluta oss till de förslag som framläggs.

För att effektivisera produktionen och härigenom bidra till att konsumenterna kommer i åtnjutande av lägre priser och produkter med hög kvalitet krävs också ökade insatser i fråga om forskning, försöksverksamhet och rådgivning. Det är vidare angeläget att distributionen av trädgårdsprodukter sker så effektivt som möjligt. Utredningen avser att i kommande betänkanden behandla dessa frågor. Förbundet utgår ifrån att tillfälle då kommer att beredas att avge synpunkter på dessa viktiga områden.

Vad slutligen gäller behovet och utformningen av eventuella regionalpolitiska och sysselsättningspolitiska stödåtgärder bör bedömningarna ske efter övergripande samhällsekonomiska kriterier.

Tjänstemännens centralorganisation: TCO tillstyrker förslagen. TCO anser emellertid att kvalitetsfrågorna belysts i för liten omfattning. Det hade t. ex. varit värdefullt vid bedömningen av behovet av samhällsinsatser om utredningen belyst skillnaden mellan Sverige och importländerna när det gäller reglerna för användning av bekämpningsmedel vid produktion av ätbara trädgårdsprodukter.

Trädgårdsnäringsens riksförbund: Det är tacknämligt att trädgårdsnäringsutredningen tagit upp frågorna om möjliga mål och medel i och riktlinjer för en svensk trädgårdsnäringspolitik. TRF finner det angeläget att statsmakterna verkligen gör en samlande bedömning och lägger fast riktlinjer för, syftet med och omfattningen av en sådan för det svenska folkhushållet nödvändig produktion. Samtidigt härmed måste också samhälleliga åtgärder för att nå de sålunda uppställda syftena fastställas. Det är nämligen svårt, onödigt och kostsamt att bygga upp och sedan vidmakthålla en produktionsapparat, att utbilda ungdomar för rådgivnings-, undervisnings-, försöks- och forskningsuppgifter samt till praktisk yrkesverksamhet om dessa inte kan förvänta sig att få användning för förvärvade kunskaper och gjorda rön inom avsett produktionsområde. Det finns således starka motiv för att det under samhällets ledning görs en planering av produktionen och att sådan styrning möjliggörs, som leder till en trädgårdsproduktion av önskad storlek, så mångsidigt sammansatt att konsumenternas behov tillgodoses och att de yrkesverksamma kan få och vidmakthålla en med andra grupper i samhället jämförbar standard. Mot denna bakgrund bedömer TRF de av utredningen angivna riktlinjerna för en svensk trädgårdsnäringspolitik i

allt väsentligt som godtagbara. Förbundet vill förordna att de får utgöra grund för ställningstagandet i departement och riksdag.

Till den levnadsstandard vi haft förmånen att kunna tillägna oss i vårt land hör också en hög konsumtion av grönsaker, frukt och bär. Ur näringsfysiologisk synpunkt är detta tillfredsställande. Av folkhälsoskäl är det sålunda odiskutabelt av väsentlig betydelse, att tillgången på nämnda produkter kan säkras under alla förhållanden. Av både dietiska och för många av principiella skäl utgör konsumtion av grönsaker, frukt och bär helt enkelt en möjlighet att överleva. Produktionen härav måste därför kunna säkras under alla förhållanden, så länge de yttre omständigheterna i vårt land tillåter det, alltså även i ett avspärrnings- och eventuellt krigsläge. Prydnadsväxternas betydelse som miljöskapare och för människornas välbefinnande i andra avseenden får inte heller förbises i detta sammanhang.

TRF tillmäter således beredskapsmotiven för en betydande svensk trädgårdsproduktion en väsentligt större tyngd än vad utredningen till synes har gjort. Skall trädgårdsprodukter kunna odlas under avspärrningstider, måste en produktionsapparat upprätthållas även i fredstid. Etablerandet av en fruktodling tar minst 6—8 år i anspråk, en bärodling inte fullt lika lång tid. Genom att i fredstid bevara och ge utrymme för en allsidig växthusproduktion ges möjlighet i en avspärrningssituation att genom produktionsomläggning tillgodose ett ökat behov av de ur försörjningssynpunkt viktigaste produkterna.

I den sysselsättningssituation som vårt land nu befinner sig i och den situation som kan förväntas med hänsyn till näringslivets utveckling och omstrukturering måste en arbetsintensiv produktion som den inom trädgårdsnäringen vara en tillgång. Det finns och kommer väl alltid att finnas personer i vårt land, för vilka mera tillfälliga engagemang på arbetsmarknaden i form av deltidsarbete eller säsongarbete under längre eller kortare tid upplevs som tillfredsställande och motsvarande deras vilja, förmåga eller möjlighet att göra en insats på arbetsmarknaden och därmed skapa sig en inkomstmöjlighet. Erbjuds sådan sysselsättning under sunda arbetsförhållanden, ofta nog i en god utemiljö som trädgårdsnäringen kan erbjuda, måste detta vara av värde också ur allmän sysselsättningssynpunkt. Möjligheten till ökande åretruntarbete, som är angeläget för den arbetskraft som söker stadigvarande arbete, prövas f. n. i ett forskningsprojekt. Man väntar sig goda resultat av detta. Trädgårdsnäringen har alltid kunnat erbjuda sommararbete till skolungdomar och kan göra så även i fortsättningen. Kravet på arbetslivserfarenheter i olika sammanhang ökar och näringen har möjligheter att tillmötesgå sådana önskemål.

På grund av en ökande efterfrågan av trädgårdsnäringens produkter finns det förutsättningar för en ökande produktion inom landet. Därigenom kan skapas nya arbetstillfällen för såväl permanent som säsongmäs-

sigt sysselsatta. Men härför behöver näringen den hjälp till självhjälp, som man eftersträvar och som också utredningens överväganden och förslag avser att leda fram till. Dessa kan därför motiveras också ur allmän sysselsättningspolitisk synpunkt, vilket måste tillmätas ett större värde än vad som framgår av betänkandet.

Huvuddelen av trädgårdsproduktionen sker nu i södra Sverige. Endast några få procent av växthusarealen finns i norrlandslänen med en däremot svarande andel av växthusprodukterna. Odlingen av köksväxter har i denna del av landet liten omfattning och totalt sett gäller detta också för bär, även om denna odling ökat under senare år. Förutsättningar för ytterligare ökad produktion finns, men en viktig fråga att lösa för att möjliggöra en ordnad avsättning av produkterna är att marknadsföringen ordnas på ett effektivt sätt.

De jordbrukspolitiska beslut som fattats vid 1977/78 års riksmöte innebär bl. a. vidgade stödformer till lantbruksföretag i vissa glesbygder och ett regionalt rationaliseringsstöd. Avsikten är att med lämpliga rationaliserings- och driftsformer främja sysselsättningen och förebygga en ytterligare befolkningsutglesning. Härvid har framhållits att trädgårdsproduktion kan vara ett sätt bland andra att förbättra situationen vid vissa lantbruksföretag inom den här aktuella regionen. Även trädgårdsnäringsutredningen har antytt detta utan att ytterligare utveckla det. TRF vill också påtala denna möjlighet för att tona fram en helhetsbild av trädgårdsnärings betydelse. Vi är dock tveksamma till utveckling av växthusproduktion i större industriell skala inom det föreslagna stödområdet, när detta inte är marknadsmässigt motiverat.

I det följande sammanfattas några enligt TRF:s mening väsentliga faktorer, som kan utgöra en grund för bedömningen av förutsättningarna för och möjligheterna till en framtida svensk trädgårdsproduktion.

Trädgårdsprodukter efterfrågas av konsumenterna i en glädjande och ökande omfattning, ett förhållande som enligt verkställda prognoser torde komma att bestå. Detta gäller i stort samtliga produktslag, alltså såväl ätliga som prydnadsväxter. En synnerligen stark efterfrågeökning råder av plantskoleprodukter, och även detta förhållande kan förväntas bestå. Det starka intresset för miljöfrågor har medfört, att också den yttre miljön kring bostadsområden, arbetsplatser m. m. uppmärksammas på ett tidigare inte vanligt sätt. Därmed ökas behovet av växter för den gröna miljön och plantskoleproduktionen finner och kommer att finna en växande marknad.

Optimismen bland trädgårdsodlarna har av tradition alltid varit stor. Framtidsstro är fast förankrad hos de flesta, även om den under senare år inom vissa produktionsinriktningar minskat. Ekonomiska resurser har saknats och investeringsviljan har avtagit. Många av de svårigheter som mött näringen och dess utövare under gången tid har delvis kunnat bemästras genom en skicklig anpassning till nya förhållanden. Produk-

tionsapparaten har effektiviserats och skilda rationaliseringsåtgärder vidtagits bl. a. ianspråktagande av ny teknik för att öka avkastningen per arealenhet, långt driven specialisering utan att för mycket övergå till monokulturer, mekanisering och automatisering av såväl fysiskt tunga som mycket arbetskrävande moment i hanteringen, anpassning av odlingsprogram och odling av nya produktslag. Förutsättningarna att fortsätta på denna väg är större i framtiden på grund av att försöks- och forskningsverksamheten under de senaste åren fått bättre resurser och en mera mot näringen riktad verksamhet. Hittills har den stigande efterfrågan tillgodosetts med såväl svenskodlade som med importerade produkter. Inom trädgårdsnäringen befarar man, att den stigande efterfrågan på trädgårdsprodukter i framtiden i än större utsträckning skall komma att tillgodoses genom import, om inte ett tillräckligt stöd ges åt den svenska odlingen. Genom ändringen på trädgårdsmarknaden på sätt som framgår av andra avsnitt av detta yttrande har tidvis betydande avsättningssvårigheter uppkommit och låg täckningsgrad för produktionskostnaderna inträtt. Detta kan inte få fortsätta utan att allvarligt äventyra näringens existens. Inom ramen för den trädgårdsnäringspolitik som förordats måste åtgärder av olika slag vidtagas. Enligt trädgårdsnäringens utredningens beräkningar (s. 177) är endast 30 % av priset i konsumentledet inköpskostnad från producent (motsvarande gäller också importprodukter). Ökad uppmärksamhet på rationalisering av distribution och handel kan säkerligen innebära att en ökande andel av konsumentpriset kommer producenten till del. Därmed behöver skilda åtgärder till stöd för trädgårdsproduktionen inte alls eller till blott en liten del drabba konsumenterna.

De möjligheter till en framtida produktion av trädgårdsprodukter som bedöms föreligga gör det nödvändigt för näringsutövarna att liksom under gången tid acceptera förändringar avseende såväl produktionsinriktning, andra förändringar av produktionen ävensom odlingens lokalisering. De resurser samhället ställer till förfogande för god grundläggande utbildning och till fortbildning tas väl till vara liksom också den genom statliga insatser till näringens förfogande ställda rådgivningspersonalen. Genom en snabb överföring till praktisk odling av rön från försöks- och forskningsverksamheten finns stora möjligheter till fortsatt effektivisering av produktionen. Fortsatta och helst vidgade insatser på dessa olika områden är enligt TRF:s uppfattning en viktig förutsättning för trädgårdsnäringens fortsatta utveckling och möjlighet till anpassning till nya förhållanden.

Utredningen har anfört att energiförbrukningen är hög i trädgårdsnäringen i allmänhet och inom växthusproduktionen i synnerhet. Ansträngningar pågår att genom olika åtgärder minska framför allt oljeförbrukningen och goda framsteg har redan gjorts. Tekniska förbättringar av uppvärmningsanläggningarna minskar bränsleförbrukningen. I

samma riktning verkar ändamålsenligare byggnadsmaterial och isoleringsåtgärder. Intensivt utvecklingsarbete på dessa områden pågår och väntas relativt snart ge goda resultat. Biologiska prov har inletts för att undersöka möjligheten att sänka temperaturen i växthus för vissa växtslag utan menlig inverkan på odlingsresultat. Växthusanläggningarnas läge underlättar utnyttjandet av solenergi och vindkraft så snart ekonomiskt försvarbara anläggningar härför utprovats. TRF vill understryka vad utredningen framhållit (s. 162) att man genom tillvaratagande av spillvärme från industrin skulle kunna spara betydande energimängder inom trädgårdsproduktionen.

En översiktlig planering av trädgårdsproduktionen saknas f. n. men torde för framtiden vara helt nödvändig för att få till stånd en mot efterfrågan svarande tillförsel av produkter till marknaden. Enligt TRF:s mening måste, som också föreslagits av trädgårdsnäringens utredning, uppgifter insamlas, bearbetas och ställas till förfogande om trädgårdsföretagens odlingsplanering. Sådana uppgifter skall utgöra grund för en fullständig överblick över trädgårdsmarknaden. Härtill krävs emellertid samhällets insatser med lagstiftning och administrativ behandling under nära medverkan från näringen.

3 Gränsskyddet

3.1 Bakgrund och utgångspunkter

De remissinstanser som kan sägas företräda odlarna har i stort sett tillstyrkt utredningens förslag när det gäller gränsskyddet. Handels- och industrins organisationer har framfört synpunkter som i huvudsak stämmer överens med vad som har anförts i det särskilda yttrande som har fogats till utredningen av experten Holger Nyström. Några remissinstanser har framhållit att förslaget på en del punkter strider mot svensk utlandspolitik och att det är förbundet med vissa komplikationer på det handelspolitiska området. Flera remissinstanser efterlyser en samordning av gränsskyddet för färska och förädlade produkter. En hel del remissinstanser, bl. a. *kommerskollegium*, *Sveriges lantbruksuniversitet*, *näringsfrihetsombudsmannen*, *statens pris- och kartellnämnd* och *konsumtverket*, framhåller att utredningen inte tillräckligt ingående har redovisat motiven för och konsekvenserna av tulländringarna.

Lantbruksstyrelsen och *vissa länsstyrelser* har utan närmare kommentarer ansett att utredningens förslag kan godtas. *Hushållningssällskapens förbund* tillstyrker att tullarna på trädgårdsprodukter justeras upp. Förbundet anför vidare:

Importstoppet för utländsk frukt, som är i kraft när svenska äpplen och päron marknadsförs, blir vissa år verkningslöst genom att ansenliga

importkvantiteter lagras in strax före det gränserna stängs. Svensk frukt kan därför få säljas i hård konkurrens med utländsk, under höst och förvinter. Effekten av importstoppet minskas sålunda.

Likaså blir oftast avsättningsförhållandena mycket besvärliga för den svenska frukt som förblivit osåld fram till den 15 januari när gränserna åter öppnas och dumpingpartier tas in i landet av fruktgrossisterna.

Ett effektivare skydd för svensk frukt, som kvalitetsmässigt mycket väl kan mäta sig med den importerade, skulle mycket påtagligt bidra till en prismässigt stabilare marknad för de svenska odlarna.

Nuvarande tullar har varit oförändrade under lång tid, varför tullskyddet undergått en markant sänkning. Tullsatserna är för övrigt låga även ur internationell synpunkt.

Lantbrukarnas riksförbund framhåller att tullförslaget för bär och grönsaker möjligen kan uppfylla vissa minimikrav och anför:

Våra grannländer Finland och Norge har ett effektivt införselskydd som bl. a. omfattar en kvantitativ reglering. LRF inser att det inte är möjligt att nå den skyddsnivån men anser att svensk odling åtminstone borde kunna få ett skydd som ligger i nivå med det producenterna inom EG åtnjuter. — — — Svensk odling ligger närmare de aktuella växtslagens norra odlingsgräns och arbetskostnaderna är höga i Sverige jämfört med i konkurrentländerna. Detta är bl. a. en följd av att möjligheterna till säsongsysselsättning är betydligt större i dessa länder. Det har i det särskilda yttrandet till utredningen framhållits att konkurrensen mellan producenterna i olika länder inom EG är så stor så att prisnivån inom EG blir lägre än vad den skulle bli i Sverige med motsvarande importskydd. LRF delar inte denna uppfattning med hänsyn till EG-marknadens stora avsättningsutrymmen som medför att lokala överskott i de flesta fall snabbt kan absorberas.

När utredningen tillsattes 1974 utsades det i direktiven att tullnivån skulle bibehållas på en i stort sett oförändrad nivå. Sedan dess har konsumentprisindex stigit med över 40 %. Utredningens förslag medför enligt utredningen en höjning av tullen på ca 6 % på det ätbara området och med 24 % på prydnadsväxtområdet exkl. krukväxter. Inom t. ex. EG har producenterna under tiden skyddats av en värdetull som följt importprishöjningarna. Medan EG-producenternas skydd varit oförändrat har således de svenska odlarnas skydd i form av viktull i stället försämrats. Inom EG har man också i många fall en lägsta tull i form av viktull mot lågprisimport. Utredningens direktiv kan tolkas som att tullincidensen (tullen i procent av importvärdet) skulle bibehållas oförändrat.

Trädgårdsnärings riksförbund anser att en höjning av gränsskyddet är motiverad och nödvändig samt att det är angeläget att de föreslagna tullhöjningarna träder i kraft i god tid före 1979 års produktionssäsong. Förbundet pekar på de tullsänkningar som har gjorts bl. a. i samband med

GATT- och EG-förhandlingar och framhåller att penningvärdeförändringen kraftigt har minskat gränsskyddet för den svenska trädgårdsnäringen. Förbundet anför vidare:

Detta har blivit särskilt märkbart under de senaste åren och då medfört stora problem för trädgårdsodlingen i vårt land. I jämförelse med de skandinaviska grannländerna är det svenska tullskyddet mycket lågt. Även EG-länderna har i allmänhet ett högre gränsskydd för import från tredje land än vad Sverige har. Gränsskyddet i EG kompletteras dessutom av importminimipriser för de viktigaste varuslagen.

Sveriges lantbruksuniversitet har anført beträffande förslagen som syftar till nya och i regel höjda tullsatser att utredningen inte gör något nämnvärt försök att konkretisera vare sig bakgrunden till förslagen eller de förväntade resultaten i vad gäller centrala frågor som prisutvecklingen i olika led, konskvenser för efterfrågeutvecklingen, den inhemska produktionsutvecklingen, importutvecklingen osv. Som ett resultat härav, menar lantbruksuniversitetet, är det svårt — för att inte säga omöjligt — för en utomstående instans att bilda sig en uppfattning om innebörden av förslaget om de nya tullsaterna. Lantbruksuniversitetet anför vidare att en viss förstärkning av gränsskyddet kan vara ett verkamt medel, om målet är att öka den inhemska produktionens marknadsandel under den period som den svenska produktionen marknadsförs. Detta förutsätter dock, enligt universitetet, självfallet att det finns en nettoimport under denna period. En tullhöjning behöver dock inte leda till en stabilare inhemsk prisutveckling. Universitetet framhåller att resultatet t. o. m. kan bli det motsatta om t. ex. tullhöjningen stimulerar till en inhemsk överproduktion.

Statens pris- och kartellnämnd: Utredningens motiv för höjning av tullarna är svagt underbyggda. I regel utgör utlandsfrakternas storlek ett ytterligare skydd för den inhemska produktionen. De svenska produkterna har genom närheten till marknaden också andra klara fördelar jämfört med importen, varför de svenska producenterna kan skapa en gentemot den prisbilligare importen konkurrerande marknad. En sådan konkurrens gynnar konsumenterna som härigenom också får större valmöjligheter. En fördyring genom tullhöjningar av ett prisbilligt inköpsalternativ gagnar däremot inte konsumenterna.

Statens jordbruksnämnd har erinrat om att det erfarenhetsmässigt har visat sig svårt att i internationella handelspolitiska sammanhang vinna gehör för behovet att genom ett gränsskydd avskärma den nationella marknaden från konkurrens utifrån, om det inte rör sig om absolut livsviktiga förnödenheter. Nämnden menar att det för ett starkt exportberoende land som Sverige är nödvändigt att aktivt verka för så fritt handelsutbyte som möjligt och att steg mot ökat gränsskydd därför måste övervägas noga. Nämnden anför:

Nämndens beräkningar tyder på att utredningen i sin beskrivning un-

derskattat den höjning av tullnivån i jämförelse med nuvarande situation, som blir följden av förslaget. Även om utredningens bedömning är riktig att den reella tullnivån inte förändras jämfört med år 1974, innebär alltså förslaget en väsentlig förstärkning av tullskyddet jämfört med nuvarande situation.

Det har av tidsskäl inte varit möjligt för nämnden att analysera utredningens förslag till förstärkt gränsskydd beträffande varje enskild produkt.

Kommerskollegium: För flertalet av de positioner för vilka föreslås ändringar av tullskyddet ges i utredningen inga närmare motiveringar för skälet till tulländringen. I de fall motiveringar har lämnats är dessa i regel mycket knapphändiga. Utredningen innehåller också mycket knapphändiga uppgifter om den svenska marknadsutvecklingen och den svenska odlingens konkurrensläge vad gäller resp. produkter. De redovisningar som finns är mycket översiktliga och avser som regel inte enskilda varupositioner. I avsaknad av närmare uppgifter om den svenska marknaden samt om den inhemska odlingen har det därför ej varit möjligt för kollegiet att ta något slutligt ställningstagande till de föreslagna tulländringarna.

Kollegiet har ej heller på den korta tid som stått till förfogande kunnat göra någon avvägning av behovet av ett ökat gränsskydd ställt i relation till de producent- och konsumentintressen som finns i bilden. Bl. a. torde den svenska livsmedelsindustrin komma att drabbas av höjda råvarukostnader genom de föreslagna åtgärderna.

Vad gäller hänsynen till de handelspolitiska åtaganden Sverige har inlämnat mot GATT, EG och EFTA får kollegiet anföra följande.

Enligt *GATT-reglerna* föreligger med beaktande av mestgynnadationsbehandling inte något generellt förbud mot tullhöjningar. En begränsning i handlingsfriheten inträder först i och med att ett land i en förhandling utfäster sig att inte höja en tull eller annan gentemot importen diskriminerande avgift på en viss vara utöver en viss angiven nivå. Sådana inom GATT gjorda åtaganden (koncessioner) blir i princip gällande gentemot alla avtalsslutande parter (enligt mestgynnadationsprincipen).

Enligt kap. IV i GATT (det s. k. u-landskapet) har industriländerna vidare åtagit sig att i största möjliga utsträckning avstå från att införa eller öka tullar på produkter, som är eller kan bli av särskilt intresse för u-ländernas export.

För flera av de positioner för vilka föreslås en ändring av gränsskyddet är tullen bunden i GATT. Ett genomförande av de föreslagna ändringarna kräver i dessa fall en omförhandling i GATT enligt artikel XXVIII.

— — —

För vissa trädgårdsprodukter uttas f. n. i Sverige tullar som är lägre än de nivåer som bundits i GATT. En anpassning av dessa viktullar till de GATT-bundna nivåerna är formellt oantastlig enligt GATT:s artikel II och skulle, förutsatt någon omvandling till värdetullar ej sker, ej kräva någon omförhandling enligt GATT. Oavsett frågan om en sådan anpassning av tullarna i höjande riktning är motiverad sakligt sett ställer sig kollegiet dock tveksamt till en sådan åtgärd. För dessa varor föreligger en stor import från u-länder och flera av dessa länder har i pågående GATT-förhandlingar begärt tullmedgivanden från Sveriges sida. Med hänsyn till de allmänna positiva uttalanden som i skilda sammanhang gjorts från svensk sida när det gäller åtgärder till förmån för u-länderna och som manifesterats i olika åtaganden i internationella sammanhang på bl. a. handelsområdet måste det enligt kollegiet föreligga synnerligen starka skäl att vidta åtgärder i annan riktning.

Vad gäller svenska åtaganden mot *EG* och *EFTA* kan först noteras att inga varor hänförliga till kap. 6—8 i tulltaxan omfattas av Sveriges frihandelsavtal med *EG* medan vissa av dem omfattas av *EFTA*-konventionen. — — —

Dessutom har Sverige genom autonoma tullkoncessioner förbundet sig att tillämpa tullfrihet eller nedsatt tull för vissa trädgårdsprodukter vid import från *EG*- och *EFTA*-länder. — — —

För jordbruksprodukter — varmed även avses trädgårdsprodukter — utanför *EFTA*-konventionen resp. *EG*-avtalet gäller vissa allmänna åtaganden.

I *EG*-avtalets artikel 15 har parterna sålunda förklarat sig beredda att under hänsynstagande till sin jordbrukspolitik främja en harmonisk utveckling av handeln med jordbruksprodukter. Vidare skall parterna i den blandade kommittén undersöka de svårigheter som kan uppkomma i deras handel med jordbruksprodukter och söka finna lämpliga lösningar.

I *EFTA*-konventionen finns motsvarande allmänna åtaganden intagna i artiklarna 22—25. Enligt artikel 22 erkänner medlemsstaterna att deras jordbrukspolitik skall syfta till att främja ökad produktivitet samt en rationell och ekonomisk produktionsutveckling, att åstadkomma en rimlig grad av marknadsstabilitet och tillräcklig tillgång på varor för konsumenterna till skäliga priser, samt att tillförsäkra i jordbruket sysselsatta personer en skälig levnadsstandard. Därvid skall hänsyn tas till andra medlemsstaters intressen i fråga om export av jordbruksvaror och handelns traditionella inriktning beaktas. — — —

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörers förening, som är ett samarbetsorgan för handelns organisationer inom branschen, erinrar om att det i direktiven för utredningen uttalas att gränsskyddet bör bibehållas på oförändrad nivå och anser att utredningen har avlägsnat sig långt från direktiven i detta avseende. Föreningen anför:

Såsom framhålls i det särskilda yttrandet saknas inte skäl att vidta vissa ändringar i gällande tullskydd både i fråga om tullarnas höjd och ändrade perioder. Men som där understrukits måste det stå fullt klart, att trädgårdsnäringen inte har någon mer eller mindre automatisk rätt att få tullarna uppräknade eller eventuellt anpassade till EG:s nivå. Det måste ske en noggrann prövning av det verkliga behovet här såsom när det gäller andra tullfrågor. Mot denna bakgrund är det mycket otillfredsställande, att utredningen valt att inte alls eller i bästa fall ytterst knapphändigt redovisa sina motiv till föreslagna tullhöjningar. På några ställen finns en i sammanhanget föga nödvändig referens till EG-tull, något som gör att man inte kan frigöra sig från tanken, att en viss harmonisering med EG-tullarna möjligen föresvävat utredningen, även om den inte kommit till klart uttryck. Hur felaktigt detta skulle vara av saktliga grunder har utförligt redovisats i det särskilda yttrandet och vi vill till fullo instämma i vad där anförs.

Det kan även förtjäna framhållas att, när man på *industrivaruområdet* strävar i riktning mot en svensk harmonisering med EG-tullarna, är skälet frihandeln med EG och det naturliga i att mot bakgrund av den fria marknaden ha någorlunda likartade tullförhållanden mot tredje land. En sådan likställighet anses underlätta ett vidgat samarbete med EG. Vad gäller trädgårdsprodukterna skulle en anpassning till EG:s tullnivå innebära en i allmänhet — på grund av föreliggande leverantörsförhållanden — i främsta rummet *mot EG* riktad åtgärd, något som står i klar motsats till de allmänna tullpolitiska målsättningarna i Sverige. Det kan eventuellt finnas anledning att syna förslagen från denna utgångspunkt, eftersom motiveringarna är så ytterst knapphändiga och sundom endast kan utläsas indirekt i det särskilda yttrandet.

Utredningen synes inte ha tagit några som helst hänsyn till det skydd, som ligger i de för dessa produkter i allmänhet höga fraktkostnaderna till svensk gränshamn. I varje fall finns inte något nämnt härom, vilket förefaller anmärkningsvärt att underlåta vid en allmän genomgång av gränsskyddet för en inte oväsentlig bransch och som avser tullarna på ett varuområde, där Sverige deltar i en mycket betydande internationell handel.

Sveriges grossistförbund har hänvisat till och instämt i det yttrande som avgivits av Sveriges frukt- och grönsaksdistributörers förening, som i stort sett överensstämmer med vad som anförts i det särskilda yttrande som har fogats till utredningens betänkande. Förbundet framhåller att det redovisade materialet angående importutvecklingen inte på något sätt underbygger uppfattningen att importen skulle utgöra ett överhängande hot mot den inhemska trädgårdsnäringen. Förbundet anför vidare:

För en uppmärksam odlare borde det inte ha varit svårt att i god tid bli varse den på detta varuområde — ofta med stöd av internationella biståndsorgan — framväxande konkurrensen från u-länderna och för-

utse den förändrade marknadsbilden. Det är att beklaga, att anpassnings- och utvecklingsåtgärder inte vidtagits i ett tidigare skede, särskilt som ifrågasvarande odlingar i allmänhet tillfördes betydande vinstmedel under 1960-talet och resurser för sådana åtgärder därför stod till förfogande. För vår del känner vi oss tveksamma till att man skulle genomföra de föreslagna tullhöjningarna på detta varuområde mot bakgrund av den ökande u-landsproduktionen. Vi vill också erinra om att i pågående GATT-förhandlingar flera u-länder har begärt tullåttnader av Sverige för snittblommor i allmänhet och nejlikor, rosor, gladiolus och orkidéer i synnerhet.

Kooperativa förbundet finner att utredningens krav innebär en höjning av tullskyddet som kommer att verka fördyrande för konsumenterna samtidigt som u-landsintressena icke tillgodosetts. KF kan i och för sig acceptera höjningar i tullnivån men föreslår att en förnyad genomgång bör ske för att komma till skäliga tullnivåer.

Statskontoret nämner att svenskt u-landsbistånd används bl. a. till att utveckla trädgårdsproduktionen i vissa u-länder. Enligt utredningens förslag kommer tullen att höjas för varor som produceras i u-länder. Statskontoret pekar på att det här föreligger motstridighet, eftersom förslaget medför ökade problem för u-länderna att få avsättning för sin produktion.

Styrelsen för internationell utveckling hänvisar till regeringens proposition 1977/78: 135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. och menar att de föreslagna tullhöjningarna för rosor och nejlikor är svåra att förstå. *IMPOD* anser att det skulle ligga i linje med Sveriges officiella biståndspolitik att undersöka om man inte skulle införa tullfrihet under GSP t. ex. för sådana grönsaker och blommor, som inte odlas kommersiellt i Sverige. Enligt *IMPOD* föreslår utredningen höjningar med en konstruktion som särskilt hårt drabbar u-länder. *IMPOD* finner de synpunkter på detta område, som har framförts i det särskilda yttrandet, helt relevanta.

Landsorganisationen i Sverige: Utredningens förslag innebär sammantaget en väsentlig förstärkning av tullskyddet jämfört med nuvarande situation. För exempelvis köksväxter, frukt och bär innebär förslagen en ökning av tullinkomsterna med inmot 10 % vid oförändrad importvolym och för prydnadsväxter inkl. krukväxter blir höjningen av tullintäkterna drygt 60 %.

Som LO tidigare anfört måste frågan om ökat gränsskydd behandlas med stor försiktighet. Sålunda har Sverige tillsammans med andra i-länder i olika sammanhang uttalat sitt stöd för en utvidgad produktion i u-länderna av sådana varor för vilka det föreligger särskilt gynnsamma produktionsförutsättningar i dessa länder. Enligt vad LO inhämtat har också många u-länder under de pågående GATT-förhandlingarna om dessa varor framfört önskemål om förbättrat tillträde till bl. a. den

svenska marknaden. Till detta kan vidare anföras att tullhöjningar kan ge sådana incitament till en fortsatt produktion att nödvändiga anpassningar fördröjs eller helt uteblir. En ändring av gränsskyddet för enskilda produkter bör av dessa skäl inte komma i fråga.

3.2 Värdetullar och viktullar

Många remissinstanser delar utredningens uppfattning att tullnivåerna bör värdesäkras så att tullens skyddseffekt inte minskar i takt med inflationen. Med hänsyn till vissa kontrollsvårigheter när det gäller importen av trädgårdsprodukter avstyrkes dock en övergång till värdetullar från myndighetshåll och handeln. Förslaget om minimitullar i form av viktullar som komplement till värdetullar har också mött kritik från vissa remissinstanser.

Generaltullstyrelsen delar den uppfattning som 1952 års tulltaxekommitté gav uttryck för, nämligen att specifika tullar är att föredra på detta område. Styrelsen har anfört följande:

Trädgårdsvaruområdet är svårbemästrat från tulltaxerings- och kontrollsynpunkt — och detta oavsett vilken tullprocedur som tillämpas. Detta beror bl. a. på att importen i stor utsträckning äger rum utom ordinarie tullklareringstid och ofta kräver en snabb behandling. Varusortimentet varierar i hög grad beroende på bl. a. varornas art, kvalitet, odlings- och inköpsställe m. m. Fastställande eller kontroll av vikt är mot denna bakgrund avsevärt lättare än kontroll av uppgivna fakturavärden. Priset för varor inom trädgårdsområdet fastställs många gånger efter tidpunkten för införseln, vilket är administrativt och kontrollmässigt betungande för tullverket. En rimlighetskontroll av värden ter sig för en tulltjänsteman oftast mycket vansklig. Kontroll av uppgivna fakturavärden kan visserligen göras vid bokföringsgranskning hos importörerna men även en sådan kan inom trädgårdsvaruområdet många gånger inte ge tillfredsställande resultat. — — —

Beträffande värdetullar som är kombinerade med minimitullar beräknade efter vikt kan sägas att de — under förutsättning att viktullen sätts tillräckligt högt — ger en bättre skyddseffekt mot prisbilliga varor än enbart värdetulldelen i en sådan kombinerad tullsats. Men samma verkan mot lågprisimport erhålles givetvis med enbart vikt delen. Kontrollproblemen för värdedelen i sådana kombinerade tullsatsar blir självfallet lika besvärande som kontrollproblemen för rena värdetullar. Här till kommer de särskilda svårigheterna i det praktiska handhavandet av kombinerade tullsatsar när fråga är om sändningar med många olika slags varor. En bedömning av om vikt- eller värdetull skall utgå i sådana fall måste göras för varje varuslag, i vissa fall t. o. m. för varje enskild

vara för sig, exempelvis då varorna — som levande växter med varierande vikt — säljs efter styckepris, men den specifika tullen beräknas efter vikt.

Generaltullstyrelsens sammanfattande bedömning är att viktullar från tillämpnings- och kontrollsynpunkt klart är att föredra framför värdetullar. Då härtill kommer att viktullar är bättre som skydd mot dumpingartad eller lågprisbetonad import vill styrelsen förordna att viktullarna bibehålls. Skulle en uppjustering med hänsyn till penningvärdefall anses angelägen vill styrelsen förordna ett system med återkommande revideringar.

Kommerskollegium erinrar om kontrollsvårigheterna och anför vidare:

Även andra förhållanden talar enligt kollegiets mening för ett bibehållande av ett system med viktullar. Bl. a. förekommer för härvarande produkter vanligen skiftande betalningsvillkor, rabatter, kvalitetskillnader. Detta kan innebära stora variationer i priserna inte bara mellan olika leverantörer utan också från tid till annan. Tullskyddet per enhet kan sålunda vid en värdetull komma att variera starkt medan det vid viktull är oförändrat, vilket torde innebära en större trygghet för den svenska odlingen.

— — —

Vad gäller förslaget att införa ett system med mer eller mindre rörliga viktullar vars nivåer med jämna mellanrum skall justeras för att upprätthålla ett i huvudsak oförändrat tullskydd har utredningen inte närmare presenterat hur ett sådant system skall utformas. Enligt kollegiet bör emellertid eventuella tulländringar även i fortsättningen prövas i sedvanlig ordning från fall till fall i förhållande till det faktiska skyddsbehovet för produkten i fråga. Varje form av automatisk justering av tullnivåerna ställer kollegiet sig därför avvisande till.

Utredningens förslag om en övergång till värdetullar för vissa varupositioner torde ha dikterats av särskilda intresset att just för dessa varor värdesäkra gränsskyddet och att detta intresse synes ha vägt tyngre än de allmänna problemen kring en tillämpning av värdetullar på detta område. I sistnämnda hänseende har utredningen garderat sig genom förslaget med kombinerade minimiviktullar.

— — —

Vidare bör observeras att omförhandlingsskyldighet enligt GATT:s artikel XXVIII även föreligger för att omvandla GATT-bundna specifika tullsatser till värdetullsater, även i de fall de senare ej överstiger framräknade incidenser för viktullsaterna i fråga. Orsaken härtill är att omvandlingen till värdetullar innebär vissa risker för en ökning av skyddsnivån beroende på priserna på berörda varor och varifrån importen kommer.

Vad gäller förslaget att för elva positioner införa minimiviktullar

som kombination till de föreslagna värdetullarna vill kollegiet peka på att minimiviktullar av den storlek som det här kan bli fråga om torde för flera positioner ha ett relativt begränsat värde som skydd mot lågprisimport. Kombinerade tullar torde även från tullbehandlingssynpunkt vara svåra att administrera och bör enligt kollegiets mening endast ifrågakomma i mycket begränsad omfattning och då uteslutande i fall där ett starkt behov härav föreligger. Antalet tullar av denna typ är också mycket begränsat i den svenska tulltaxan.

Statens jordbruksnämnd pekar på vikten av en korrekt genomförd omvandling till värdetull i de fall då viktullen har bundits i GATT. Nämnden anför:

Vid bedömningen av utredningens förslag om generell övergång till värdetullar bör i första hand beaktas, huruvida det är realistiskt att räkna med en effektivare importkontroll eller en ändring av det nuvarande tulldeklarationssystemet. Såvitt nämnden har förstått, föreligger f. n. ingendera av dessa möjligheter. Utredningens alternativa förslag baserat på värdetullar i kombination med viktullar (minimitullar) för de elva "intressanta" varorna torde dock innebära att kontrollproblemen får mindre relevans. Viktullarna fungerar nämligen som en "spärr" vid för lågt uppgivna tullvärden. Utredningen motiverar viktullarna (minimitullarna) med att ett skydd mot lågprisimport är särskilt angeläget för dessa produkter. Oavsett om detta är riktigt eller ej, vill nämnden emellertid peka på att den nämnda skyddseffekten kommer att minska med tiden, om inte viktullen tillåts stiga över den GATT-bundna nivån. Nämnden vill mot bakgrund av det sagda ifrågasätta, om värdetullar bör införas ens för de elva varupositionerna. Ett alternativ kunde vara att behålla viktullar för samtliga varor (även för de elva "intressanta") och att söka upphäva GATT-bindningarna för det fåtal varor där ett ökat gränsskydd bedöms som absolut nödvändigt (troligen färre än elva med tanke bl. a. på de interna stödåtgärder utredningen har föreslagit).

Sveriges industriförbund menar mot bakgrund av kontrollsvårigheterna att det endast återstår möjligheten att bibehålla viktullarna och tillgodose kravet på värdesäkring genom periodisk översyn. Förbundet avstyrker vidare ett system med kombinerade värde- och viktullar.

Näringsfrihetsombudsmannen anmärker att det inte tillräckligt har beklagats vilken samlad effekt t. ex. en övergång från viktullar till värdetullar kommer att få på priset till konsument. Med hänsyn till bl. a. de relativt höga fraktkostnaderna till Sverige får man enligt NO dock räkna med att en övergång till värdetullar kan få betydande effekt på detta.

Kooperativa förbundet menar att utredningens förslag synes vila på mycket bristfälligt underlag när det gäller genomgången av värdetullar

och viktullar. KF förordar av praktiska skäl viktullar eftersom det nästan är omöjligt att utan ett orimligt merarbete åstadkomma en effektiv tullkontroll när man har värdetullar. Dessutom skulle möjligheterna till fusk på olika sätt enligt KF:s uppfattning också innebära nackdelar för den svenska trädgårdsproduktionen. KF förordar således att viktullar bibehålls och att man gör en periodisk översyn av dessa för att motverka en urholkning av det önskvärda tullskyddet för trädgårdsprodukter.

Länsstyrelserna har i allmänhet anfört att tullarna bör värdesäkras. Ett par länsstyrelser har dessutom som ett komplement till värdetullarna efterlyst ett "antidumpingskydd" som skulle kunna utlösas direkt innan skadan för de egna odlarna redan skett. *Hushållningssällskapens förbund* menar att värdetullar borde ersätta det nuvarande systemet med viktullar, vilket skulle värdesäkra tullsatserna. Det förusattes vidare av förbundet att såväl tullkontrollen som växtinspektionen ges så goda resurser att en effektiv införselkontroll kan utföras vid våra gränser. *Lantbrukarnas riksförbund* anser att det är beklagligt om utredningen inte ansett sig kunna rekommendera en övergång till värdetullar på grund av svårigheten för generaltullstyrelsen att kontrollera att avsedd avgift vid värdetullar verkligen kommer att erläggas. LRF är av den uppfattningen att eftersom 80 % av grönsakshandeln går genom de tre stora kedjeföretagen på dagligvaruområdet torde kontrollen inte behöva bli alltför betungande och värdetullar borde kunna införas på hela frukt- och grönsaksområdet (kap. 7 och 8 i tulltaxan). Att handeln på prydnadsväxtområdet inte är lika koncentrerad till ett fåtal företag och därför svårare att övervaka bör enligt LRF inte hindra svensk frukt- och grönsaksproduktion från att få ett effektivt tullskydd även om viktullarna behöver bibehållas för prydnadsväxter (kap. 6 i tulltaxan). *Tjänstemännens centralorganisation* tillstyrker en övergång till värdetullar.

Trädgårdsnäringens riksförbund instämmer i utredningens principiella ställningstagande för övergång till värdetullar. TRF anför:

Vi förutsätter därvid, att man från statsmakternas sida vidtager sådana åtgärder, att gränskontrollen blir tillräckligt effektiv. Den extra kontrollinsats, som erfordras härför, kommer för statens del att resultera i ökade tullinkomster. De tullar, som i övrigt tillämpas som skydd för olika sektorer av det svenska näringslivet, är värdetullar. EG-staterna tillämpar värdetullar, kompletterade med importminimipriser, och även andra länder, bl. a. Finland, har övergått från viktullar till värdetullar. Det finns då ingen anledning att den svenska trädgårdsnäringen skall ha ett sämre gränsskyddssystem än vad som tillämpas inom övriga områden och av andra länder. Importörerna och exportländerna har naturligtvis upptäckt detta och det har redan medfört, att trädgårdsprodukter från hela världen i ökad utsträckning kanaliseras till Sverige. Ett bibehållande av ett sämre gränsskyddssystem skulle givetvis medföra, att

denna tendens förstärkes, vilket i sin tur skulle medföra försämrade möjligheter att upprätthålla en svensk trädgårdsodling.

Likaväl som TRF instämmer i utredningens ställningstagande för övergång till värdetull, vill vi starkt poängtera nödvändigheten av att denna för vissa produkter kombineras med en viktull. Utredningen föreslår också detta för elva tullpositioner, där GATT-bindningar föreligger och där utredningen bedömer risken för lågprisimport vara särskilt stor.

Svenska lantarbetareförbundet delar utredningens uppfattning att en övergång till värdetullar skulle vara att föredraga under förutsättning att kontrollen görs effektiv.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörens förening: Vad gäller gränsskyddet kan vi finna det naturligt med en viss översyn av de utgående viktullarna med hänsyn till inflationen. I översikten av nuvarande tullskydd har utredningen underlåtit att redovisa det väsentliga skydd utöver tullarna, som ligger i de höga frakterna från utlandet för de produkter, varom här är fråga. Som närmare utvecklas i det särskilda yttrandet är dessa kostnader för importen i hög grad påverkade av inflationen och den allmänna kostnadsutvecklingen. Om man anser, vilket brukar vara fallet vid tullanalyser, att gränsskyddet består av frakt- och andra extrakostnader på importen samt tullavgiften, finner man vad gäller frukt, grönsaker och blommor, att ofta halva skyddet och ibland mer är inflationssäkert. — — —

Frågan om värde- eller viktullar är besvärlig. Principiellt är värdetullar att föredra i inflationstider. Praktiskt är de emellertid sannolikt ganska omöjliga på detta speciella varuområde. I EG har man nödgats arbeta med fastställda, fiktiva tullvärden för flera produkter, då det visat sig svårt att få fram korrekta tullvärden i de enskilda fallen. Dubbla förtullningsprocedurer — en preliminär och en definitiv 3—4 månader senare — måste i andra fall tillgripas med alla de olägenheter detta innebär för tullmyndigheterna och näringslivet. I EG vållar sådana bestämmelser emellertid mindre besvär än de skulle medföra i Sverige, eftersom det i EG med undantag för några få stora produkter är fråga om en liten extern import till tullunionen. Med hänsyn till mycket skiftande betalningsvillkor, kvalitetsfrågor, varornas lättförärvbarhet, blandningen av tullbelagda och tullfria varor från en och samma leverantör, tullfrihet viss period och tullbelagd annan tid med samma leverantörer etc., måste möjligheterna att komma fram till ett fullt korrekt tullvärde vara begränsade och tillfällena till fusk betydanse.

Redan nu finns inom blomsterområdet av allt att döma en fuskfrekvens, som tidvis är alltför stor för att vara tolerabel och som vid åtskilliga tillfällen också vållat stora svårigheter för den etablerade, reguljära handeln. Inom frukt- och grönsaksimportörernas led fruktar man, att dessa avarter kan komma att sprida sig också till denna handel och att

en övergång till ett värdetullsystem skulle innebära mycket stora risker härför. Redan begränsade, ej alls eller mycket lågt tulltaxerade varuparter får omfattande verkningar på prisnivån för ifrågavarande produkt.

Med vikt, ofta uttryckt i standardiserade kollin, buntar etc. är det betydligt lättare att kontrollera kvantiteterna än att fastställa ett värde. Det kan aldrig bli tal om att söka gå in och utreda vad en viss rabatt på grund av kvalitetsskäl i verkligheten innebär, om priset på en fri eller lågtullvara är särskilt högt och i stället priset på en högtullvara särskilt lågt i en viss leverans etc. för att ta några exempel. Därtill kommer att det även för den svenska odlingen måste vara angeläget att fastställd tull verkligen utgår och att det bestämda tullskyddet faktiskt upprätthålls. Tvingas priserna till följd av oegentligheter i fråga om erlagd tull under en normal nivå, blir självfallet också den inhemska produktionen pressad av de speciellt låga priser, som sådana förfaranden ger upphov till.

Vi vidhåller därför bestämt vad vi tidigare framfört till såväl utredningen som generaltullstyrelsen, nämligen att värdetullar på detta område fordrar definitiva garantier för att tullverket kan säkerställa en god ordning i fråga om tullvärdena, så att fusk i stort sett omöjliggörs. Detta givetvis under förutsättning att transporterna av dessa i regel mycket ömtåliga produkter inte fördröjs. Efter vad vi erfarit har generaltullstyrelsen under hand meddelat utredningen, att man inte kan tillmötesgå detta krav. — — —

Vid sådant förhållande måste viktullarna bibehållas. Om en värdesäkring anses angelägen, får denna ges formen av en periodisk översyn.
— — —

Kombinerade tullar bör enligt svensk tullpolitik endast ifrågakomma i mycket begränsad utsträckning och uteslutande i fall, där ett starkt behov härav verkligen är klart dokumenterat. Att dylika tullar skulle vara bättre från kontrollsynpunkt, som uppges i sammanfattningen, förefaller svårförklarligt. Mot denna bakgrund avstyrker vi förslaget om kombinerade tullar.

3.3 Överväganden beträffande tullnivåer och tullperioder

Lantbruksstyrelsen menar beträffande tullskyddets effekt för vissa varuslag att det bör uppmärksammas att praktiskt taget alla sorter av snittblommor och krukväxter, och i viss mån även frukter och köksväxter, kan ersätta varandra. Man kan alltså inte, anför styrelsen, a priori säga att tullar under viss tid saknar betydelse för en viss produkt därför att denna då ej odlas i landet.

Skånes handelskammare tillstyrker utredningens förslag att en övergång till värdetull bör ske men ifrågasätter om inte tullskyddet för vissa produkter bör sättas något högre än vad som har föreslagits av utredningen. Handelskammaren menar att en utgångspunkt för prövningen

av vilken nivå som är lämplig kan vara det gränsskydd som tillämpas inom EG.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörers förening erinrar om att förslagen, i den mån handeln har en avvikande mening, utförligt kommenterats och motförslag ställts i det särskilda yttrandet. Föreningen ansluter sig till förslagen i det särskilda yttrandet med undantag för isbergs-sallad.

I det följande lämnas en redovisning var för var av vad remissinstanserna har anfört.

Levande träd och andra levande växter, lökar, rötter o. d.; avskurna blommor och prydnadsblad

Tulltaxenr 06.01 (lökar m.m.) och 06.02 (andra levande växter)

Statens jordbruksnämnd: Förslaget till importskydd för krukväxter innebär den största förändringen. Avgiften har här tredubblats. Det kan ifrågasättas, om en så kraftig höjning är motiverad. Utredningens bedömning av situationen för krukväxter tyder inte på någon kris för produkten. Framtidsförutsättningarna synes enligt utredningen goda med ökad efterfrågan. Nämnden vill framhålla att det på detta område finns en mångfald kulturer och att skillnaden i lönsamhet mellan dessa kan variera.

I vilken mån u-landsproducenter berörs av en tullhöjning på krukväxter är svårt att avgöra. Importen kommer uteslutande från länder i Europa. Utredningen påpekar emellertid att framgångsrikt samarbete förekommer mellan producenter från u-länder och i-länder. Sålunda produceras moderplantor och sticklingar av västeuropeiska firmor i u-länder genom dotterbolag eller handelsavtal. Produktion i u-land kan alltså indirekt beröras av tullhöjningar även på krukväxter.

Trädgårdsnäringsens riksförbund: De flesta tullarna på trädgårdsprodukter har varit oförändrade under flera decennier. Det medför att inte bara penningvärdeförändringen utan även tekniska och odlingsmässiga förändringar nu motiverar, att man i någon mån återställer det gränsskydd, som statsmakterna tidigare ansett att trädgårdsodlingen bör ha. Detta gäller bl. a. för krukväxtproduktionen. Det tullskydd, som under 1950-talet utarbetades för denna produktion, byggde på att det dessutom fanns ett betydande fraktskydd genom att lerkrukorna var förhållandevis tunga och att växterna omgavs av tung markjord. I dag kommer de importerade växterna i lätta, tunnpressade plastkrukor, omgivna av en liten mängd lätt torvströsubstrat. Dessa stora förändringar har — som utredningen också framhåller — medfört, att vikten per krukväxt minskat till ca en tredjedel jämfört med tidigare.

Vad som här sagts gäller även importen av plantskoleväxter, där en ökad andel i dag utgöres av container- eller krukodlat växtmaterial, ett

förhållande som utredningen inte uppmärksammat vid bedömningen av tullskyddet för denna bransch. Vid genomgången av de olika tullpositionerna vill förbundet därför föreslå en mer konsekvent justering av tullarna inom plantskoleområdet.

TRF anför vidare att hyacinter som krukväxter, dvs. i slutkruka till konsument, hänförs till statistiskt nr 06.01.001 vid import och att denna import kan vara besvärande vissa år för de svenska lökdrivarna. Då de kommer in i mycket lätta plastkrukor och med små mängder odlingssubstrat gäller enligt TRF samma förhållanden här som för övriga krukväxter. TRF anser att den föreslagna höjningen från 30 kr. till 50 kr. därför är otillräcklig, och att dessa hyacinter liksom andra krukväxter borde hänföras till nr 06.02.007 och åläggas en tull om 90 kr./100 kg. Om detta inte skulle vara möjligt menar TRF att GATT-bindningen måste brytas och tullen sättas till 90 kr./100 kg även vid införsel under 06.01.001.

TRF erinrar om att produktionen av fruktträd och fruktträdsgrundstammar inom landet vid tidigare tullsättningar har bedömts som särskilt angelägen. Tullsatsen har därför när det gäller färdigförädlade träd satts förhållandevis högre än för annan plantskoleproduktion. Till följd av inflationen har tullskyddet, menar TRF, emellertid försämrats. Att bevara en produktion av fruktträd inom landet måste enligt TRF i dag anses ännu angelägnare än tidigare. Vid sidan av beredskaps- och sortvalsskäl anföras som anledning härtill utbredningen av svårare sjukdomar och skadegörare. Förbundet yrkar att en förstärkning av tullskyddet görs när det gäller körsbärs-, plommon-, päron- och äppelträd.

TRF anför slutligen när det gäller prydnadsväxter enligt nr 06.02.005 att importen vunnit marknadsandelar på svensk produktions bekostnad. Förbundet finner därför en tullhöjning mer än väl berättigad. TRF anför:

Det vikt- och fraktskydd, som givits tidigare, elimineras genom att rötterna i stället för att emballeras i jordklump nu införes i lätta plast- eller pappkrukor innehållande extremt lätta torv-, mineralulls- eller jordsubstrat. Förhållandena är härvid parallella till vad tidigare anförts beträffande krukväxter. Förbundet anser, att utredningen inte alls beaktat detta förhållande. Förbundet vill därför bestämt yrka på att under detta tullnummer tullavgiften differentieras med hänsyn till om dessa införes med kruka och annat containermaterial eller om dessa är "barrotade" eller "klumpade". I det förra fallet yrkar vi, att tullen jämställs med krukväxter, dvs. 90 kr./100 kg. I det senare fallet som utredningen föreslår 60 kr./100 kg.

Tulltaxenr 06.03 (snittblommor m. m.)

Statens jordbruksnämnd: När det gäller snittblommor, synes utredningens förslag angående tullhöjning för nejlikor och rosor ha tillkom-

mit i syfte att möta en ökande import från framför allt vissa u-länder, medan för andra slag av snittblommor tullhöjningar föreslagits utan egentliga motiveringar.

Mot de föreslagna tullhöjningarna kan anföras att snittblommor måste anses vara en exportvara som för u-länderna är och i ökad grad kommer att bli mycket betydelsefull. Visserligen framhåller utredningen att u-landsintressena har beaktats vid bedömningen av tullavgifternas nivå, men förändringar som totalt innebär uppjusteringar av gränsskyddet med drygt 30 % torde bli svåra att motivera i internationella sammanhang. Vad nu sagts gäller i synnerhet som Sverige kommit att framstå som ett föregångsland när det gäller att stödja u-ländernas intressen.

Styrelsen för internationell utveckling har som tidigare nämnts anført att de föreslagna tullhöjningarna för *rosor och nejlikor* är svåra att förstå mot bakgrund av regeringens proposition 1977/78: 135 och GATT:s artikel XXXVII. Utredningen visar att det f. n. endast är inom området snittblommor som u-lands- och i-landsintressen möts. De aktuella länderna i detta sammanhang är Colombia och Kenya, som exporterar rosor resp. nejlikor till Sverige. Det borde här, menar SIDA, vara möjligt att ge u-länderna preferenser i likhet med vad de erhåller, och enligt vår u-landspolitik bör erhålla, för många andra varor. SIDA anför att om hänsyn tas till de olika förbättringarna för trädgårdsnäringen, som utredningen föreslår, det borde vara möjligt att utan allvarliga störningar för näringen anpassa dessa till u-landskonkurrensen på nejlik- och rosområdet. Nejlikor och rosor torde enligt SIDA utgöra en blygsam del av hela trädgårdsnäringen. Då beredskapsskäl inte behöver beaktas i detta fall yrkar SIDA på att föreslagna tullar beträffande nejlikor och rosor omprövas.

Svenska lantarbetareförbundet: Världshandeln med trädgårdsprodukter har kraftigt ökat under senare tid. Framför allt har u-länderna på flera områden tagit över en stor del av marknaden från i-länderna. De mest typiska exemplen på den ökade u-landshandeln gäller snittblommorna där flera u-länder blivit stora leverantörer av nejlikor och rosor. Låga arbetskostnader i dessa länder och ett gynnsamt klimat har medfört en övermäktig konkurrens för de svenska odlarna av framför allt nejlikor. Denna odling har också mycket kraftigt minskat i omfattning i Sverige.

Nejlikor (06.03.002—003)

Generaltullstyrelsen anför att det av det särskilda yttrandet framgår att svenska nejlikor ej saluförs under tiden 1/12—29/2. Enligt styrelsens uppfattning saknas anledning att under denna period ta ut skyddstull för nejlikor.

Trädgårdsnäringens riksförbund: Trots att nejlikor odlas i relativt stora och rationella företag, har många av dessa genomgått allvarliga

lönsamhetskriser under senare år. Då importen av nejlikor i huvudsak kommer från lågprisländer, uppvisar tullposition 06.03.002 en förhållandevis hög tullincidens. En dylik kan uppstå endera om tullen är hög eller också om importpriset är så lågt, att tullen utgör en väsentlig del av priset. Här är det mycket låga importpriset, som orsakat en relativt hög tullincidens men framför allt att den svenska nejlikodlingen fått lov att läggas ned. En tullhöjning för nejlikor måste därför ske enligt utredningens förslag och man får här lov att ha klart för sig, att den relativt höga tullincidensen framför allt uppkommer genom ett extremt lågt importpris.

Den tull på 400 kr./100 kg, som finns under tullposition 06.03.003, har aldrig varit avsedd att skydda någon svensk nejlikproduktion, eftersom någon sådan ej finns under denna tid. Tullen utgör istället ett skydd för den blomsterlöksdrivning, som då sker i Sverige. Den representerar stora produktionsvärden (drygt 50 % av all snittblomsterproduktion) och har stor betydelse ur sysselsättningssynpunkt. Importkonkurrensen från nejlikorna har trots den hittillsvarande tullen hårdnat under senaste tiden. Om tullen skulle sänkas, kommer importkonkurrensen att ytterligare öka. I dag byggs både inom och utom vårt land särskilda buketteringsfabriker för kolonialblommor i det direkta syftet att konkurrera med svenska lökblommor. En tullsänkning rimmar därför illa med den motivering utredningen inledningsvis ger för förändringar av vissa varupositioner i tulltaxan, nämligen sysselsättningsskålet. Förbundet skulle helst se, att ingen tullsänkning göres för denna tullposition. Förbundet kan dock följa utredningens förslag om sänkning till 300 kr./100 kg, om man begränsar tullsänkningen på rosor under tiden 1/12—29/2 till samma belopp.

Svenska lantarbetareförbundet: För nejlikor enligt nr 06.03.003 utgår tull under tiden 1/12—29/2 med 400 kr. per 100 kg. Utredningen föreslår sänkning till 300 kr. per 100 kg. Någon nejlikproduktion finns inte i Sverige under den tiden. En sänkning av tullen kan emellertid befaras få den effekten att tulpanodlingen i landet skulle få en än allvarligare konkurrens än vad som nu är fallet. Detta skulle kunna få svåra konsekvenser för sysselsättningen i tulpanodlingarna. Förbundet vill därför starkt understryka vikten av att denna tullnivå bibehålles oförändrad.

Skånes handelskammare anser att det även efter den föreslagna höjningen av tullen för avskurna nejlikor knappast kommer att bli möjligt att rädda den kvarvarande nejlikodlingen i Sverige.

Rosor (06.03.011—012)

Trädgårdsnäringsens riksförbund understryker nödvändigheten av att tullen för rosor enligt nr 06.03.011 höjs till den GATT-bundna nivån, 1 000 kr./100 kg, som utredningen har föreslagit. Beträffande rosor en-

ligt nr 06.03.012 menar TRF att det gäller samma konkurrensförhållanden som har redovisats under 06.03.003. Importen av rosor och nejlikor från Israel och Spanien är under den aktuella tiden mycket besvärande för de svenska blomsterlöksdrivarna. Då detta i särskilt hög grad har blivit märkbart under den senaste tiden och även nya importterminaler planeras, förordar förbundet att den nuvarande tullen på 500 kr./100 kg endast sänks till 300 kr./100 kg under tiden 1/12—31/12.

Svenska lantarbetareförbundet: Gällande tull för rosor enligt nr 06.03.012 är 500 kr. per 100 kg under tiden 1/12—29/2. Utredningen föreslår tullfrihet för tiden 1/12—31/1 och oförändrad tull under tiden 1/2—29/2. Här gäller samma konkurrensförhållanden som redovisats för nejlikorna, med risk för åtföljande negativa effekt för sysselsättningen. Förbundet vill därför avstyrka att någon tullsänkning sker.

Tulpaner (06.03.013)

Trädgårdsnäringens riksförbund: Tyvärr har utredningen i sitt förslag förbisett tulpanerna, som representerar ett produktionsvärde av 90 milj. kr. och utgör med detta 41 % av den sammanlagda snittblomsterproduktionen. Även tulpaner är GATT-bundna och under tiden 1/12—29/2 på så låg nivå som 500 kr./100 kg. En kombination av viktull och värdetull även för tulpaner är därför ett oeftergivligt krav. Lökblossor kan nämligen i överskottssituationer på de holländska auktionerna säljas i stora kvantiteter till extremt låga priser. I ett sådant läge skulle enbart en värdetull innebära, att tullskyddet i det närmaste tillintetgöres. Ett prisras på den svenska marknaden skulle ovillkorligen bli följd och detta vore katastrofalt för branschen. I dagens känsliga lönsamhetsläge skulle en stor del av den svenska drivningen slås ut inom loppet av bara något år. Detta är synnerligen allvarligt, då det här gäller många företag med stora produktionsvärden och många anställda.

De statistiska nummer i tulltaxan, som enligt förslaget skall beläggas med en kombinerad värde- och viktull, måste därför bl. a. kompletteras med tullnumret 06.03.013 som gäller för tulpaner. Även för en del andra produkter måste en dylik kombinationstull införas.

Strävandena att bereda den anställda arbetskraften så lång sysselsättningsperiod som möjligt har medfört, att blomsterlök numera drivs under längre tid än tidigare. Detta har också nödvändiggjorts av den drastiskt sänkta lönsamheten för lökdrivningsföretagen. Med tanke på denna utveckling måste vi bestämt motsätta oss tullfrihet under maj månad, då dessutom risk för massimport av holländska och danska frilandtulpaner föreligger. Även under oktober och november är ett starkt gränsskydd nödvändigt för att tidig produktion av tulpaner skall kunna bedrivas. Tullen bör därför även under denna tid bibehållas på sin nuvarande nivå.

Givetvis borde den betydelsefulla lökdrivningen genomgående ha ett skydd för import från de aktuella EG-länderna på 650 kr./100 kg under tiden 1/10—31/5. Att tullen under tiden 1/12—29/2 bara är 500 kr./100 kg är ur saklig skyddssynpunkt helt felaktigt och beror enbart på att tulpanerna tidigare inrymts bland s. k. andra snittblommor. Vad som försvarar en snabb och sakligt sett mycket motiverad höjning är GATT-bindningen under den aktuella tiden 1/12—29/2. Denna GATT-binding bör dock så snart som möjligt brytas och tullen uppjusteras på förut angivet sätt.

Svenska lantarbetareförbundet: För att i så stor utsträckning som möjligt bereda arbetskraften sysselsättning, måste odlingssäsongerna förlängas så mycket som är möjligt. Mot den bakgrunden förefaller det mindre välbetänkt att vidtaga en sänkning och under en tid helt borttaga tullen. Förbundet vill därför förorda att tullen bibehålles på sin nuvarande nivå, 650 kr. per 100 kg under tiden 1/10—31/5, trots att detta innebär brytning av den nuvarande GATT-bindningen för tiden 1/12—29/2. Om så sker kan förbundet tänka sig tullfrihet under tiden 1/5—30/9.

Andra snittblommor (06.03.018)

Trädgårdsnäringens riksförbund: Även de snittblommor, som inryms under denna tullposition, är GATT-bundna och på så låg nivå som 500 kr./100 kg. Här kan mycket skiftande priser förekomma. Iris t. ex. har under detta år importerats till oerhört låga priser. En kombination av vikt- och värdetull är därför nödvändig även för denna tullposition. En sådan kombination behövs nämligen för samtliga snittblommor.

Tulltaxenr 06.04 (blad, kvistar etc. för prydnadsändamål)

Adiantum, asparagus och läderblad (06.04.901—909)

Generaltullstyrelsen anför beträffande utredningsförslaget om att s. k. läderblad belägges med tull att en förutsättning härför bör vara att varuslaget tulltekniskt klart kan särskiljas. Eftersom stora svårigheter föreligger härvidlag föreslår styrelsen att överföringen ej görs.

Trädgårdsnäringens riksförbund: Det är angeläget att i så stor utsträckning som möjligt skapa åretruntarbete inom trädgårdsföretagen. På detta område finns denna möjlighet under förutsättning att den svenska odlingen kan klara den utländska konkurrensen. Av denna anledning vill förbundet starkt understryka behovet av den föreslagna tullhöjningen. Då läderbladen visat sig vara en intressant alternativ produktion, som kan ske året runt, anser vi det också vara riktigt, att de, som utredningen föreslår, överflyttas till denna tullposition. Odling av läder-

blad har nu förekommit under tre år i Sverige och produktionen av dessa kommer att utökas då det är en efterfrågad produkt.

Köksväxter

Sveriges industriförbund, vars yttrande *Svenska arbetsgivareföreningen* åberopar, instämmer i de synpunkter som anförs i det särskilda yttrandet vad beträffar positionerna 07.01.101 (nyskördad potatis), 07.01.491, 492 (annan kål), 07.01.701 (tomater), 07.01.801 (slanggurkor) samt 07.01.853 (isbergssallad). Industriförbundet instämmer också i de ytterligare synpunkter som Föreningen Svenska konserverstillverkare framför i fråga om 07.02.006 (broccoli), 07.01.805 (gurka), 07.02.004 (bönor) samt 07.02.002 (jordärtskockor). I övrigt ansluter sig förbundet till utredningens förslag.

Lantbrukarnas riksförbund framhåller vad gäller tullförslaget för bl. a. grönsaksområdet att det inte uppfyller odlarnas önskemål men möjligen kan uppfylla vissa minimikrav både vad gäller nivå och tidsperioder. LRF anser dock att värdetullen i flera fall måste kombineras med en minimitull som bör vara den av utredningen som alternativ föreslagna viktullen. Minimitullen måste enligt LRF ha en sådan nivå att ett visst skydd kan erhållas mot länder som i en överskottssituation dumpar sina trädgårdsprodukter till extremt låga priser.

Länsstyrelsen i Gotlands län föreslår att tidsperioderna för tomat, purjolök och salladsskål utreds ytterligare.

Tulltaxenr 07.01 (färska eller kylda köksväxter)

Potatis (07.01.101—109)

Kommerskollegium: Kollegiet har i ett tidigare yttrande till chefen för jordbruksdepartementet berört förslaget att höja tullen till 34 öre/kg. Kollegiet ansåg inte att det fanns något behov att höja tullen enbart till följd av att normalinförelavgiften för annan matpotatis successivt höjts. F. n. uppgår denna avgift till 38 öre/kg. Något behov av att utta en avgift av denna storlek ansågs knappast föreligga vare sig under tullperioden 6/6—5/7 eller under tiden närmast före eller efter perioden. Utvecklingen av importen och dess andel av den totala förbrukningen ansågs ej heller tala för ett behov av en tullhöjning.

Generaltullstyrelsen anser att den föreslagna höjningen av tullen för position 07.01.101 knappast är motiverad.

Morötter (07.01.211—219)

Generaltullstyrelsen menar att den av utredningen anförda motiveringen till tulländringarna inte övertygar, då extrema skörderesultat vissa år inte kan läggas till grund för höjning (och givetvis inte heller för sänkning) av tullskyddet. Styrelsen föreslår oförändrade tullar.

Trädgårdsnäringens riksförbund anser att man här borde ha en kombination av vikt- och värdetull då priserna på denna produkt brukar variera rätt mycket.

Pepparrot (07.01.292—293)

Lantbrukarnas riksförbund anser att tullen bör höjas till 5 % för att ha någon effekt.

Lök (07.01.301—309)

Trädgårdsnäringens riksförbund har beträffande matlök enligt nr 07.01.307—309 (annan lök än vitlök, purjolök, buntlök eller gräslök) anfört följande:

Lökodlingen har en mycket stor betydelse framför allt för Ölands ganska ensidiga näringsliv. Från denna utgångspunkt är det angeläget att det reella gränsskyddet åtminstone når upp till 1974 års nivå. För detta krävs att tullen sätts till 25 kr./100 kg under hela tullbelagda tiden samt att denna tullnivå kombineras med värdetull. Genom de förändringar som skett när det gäller odlingsförhållanden och lagringsmöjligheter bör den tullfria perioden framflyttas en månad. Det innebär att de redan nu fyra tullfria månaderna förlägges under tiden 1/4—30/6 och att GATT-förhandlingar måste upptas om detta. Då det här inte gäller längre tullbelagd tid utan endast en månads förskjutning i tiden borde det vara möjligt att utan större svårigheter uppnå denna förändring.

Lantbrukarnas riksförbund anser beträffande positionerna 07.01.307 och 308 (annan lök) att erfarenheterna från den senaste säsongen tyder på att det erfordras en höjning av tullen till 20 % med 25 kr. som minimitull.

Hushållningsvärdens förbund anför att tullen på matlök endast delvis torde vara bunden av internationella avtal varför vissa justeringar av den kan göras utan internationella förhandlingar. Den nuvarande tullen, 20 kr./100 kg, är enligt förbundet för låg och bör uppräknas åtminstone i paritet med penningvärdet.

Vitkål och rödkål (07.01.410)

Trädgårdsnäringens riksförbund: Under denna odlingsäsong har man från Norge haft lågprisexport av vitkål till Sverige, varigenom avsättningsförhållandena för odlarna i vårt land har försvårats. Denna lågprisexport från Norge är mycket anmärkningsvärd, då odlarna i detta land skyddas genom totalt införselsförbud. Förhandlingar bör därför upptas med de norska myndigheterna så att denna lågprisexport upphör. De svenska vitkålsodlarna har i denna situation tvingats att lagra sin kål.

Det lagringsstöd som utredningen föreslår genom att tullen höjes efter den 1 januari är därför välmotiverad. För att förhindra lågprisimport bör dock en kombinerad vikt- och värdetull införas.

Blomkål (07.01.422—425)

Trädgårdsnäringens riksförbund anför att beträffande positionerna 07.01.422 och 425 bör en kombinerad vikt- och värdetull införas och erinrar om att ett sådant system tillämpas av EG för bl. a. denna produkt.

Annan kål (07.01.491—492)

Trädgårdsnäringens riksförbund: Utredningen föreslår förkortade tullperioder för grönkål, brysselkål och salladskål. Ett svenskt forsknings- och förädlingsarbete pågår för att få fram salladskål som i förening med kyllagring skulle kunna ge konsumenterna denna svenska produkt över hela året. Med denna bakgrund är den av utredningen föreslagna förkortningen av tullperioden för salladskål med en månad tveksam, men kan till nöds accepteras om man senare är beredd att ompröva och förlänga denna tullperiod. För att upprätthålla det reella tullskyddet måste tullen på salladskål höjas till den nivå utredningen föreslår.

Tomater (07.01.701—702)

Statens jordbruksnämnd: Importen av tomater under den svenska produktionssäsongen har under 1970-talet förhållit sig tämligen konstant. Ingenting tyder heller på några större förändringar i detta avseende i framtiden. — — — Under produktionssäsongen är EG (främst Nederländerna och i mindre utsträckning Danmark) huvudleverantör av tomater till Sverige. Under resten av året härrör importen huvudsakligen från Spanien (Kanarieöarna).

— — —

Det kan noteras att försäljningsvolymerna successivt har ökat under åren 1975—1978 och — — — att prisnivån uttryckt i löpande priser visat en viss men i förhållande till tidigare år ej särskilt påtaglig uppgång under perioden 1975—1977, medan under 1978 säsongen hittills visat stigande priser.

Utredningens förslag om förlängd tullperiod bör bedömas bl. a. mot bakgrund av den prissituation som erfarenhetsmässigt råder vid tullsäsongens början. — — — Priserna har under åren 1975—1978 i början av säsongen legat betydligt över medelpriset, vilket närmast talar för oförändrad tullperiod. Nämnden vill i sammanhanget peka på att den nuva-

rande tullperioden är bunden i GATT. Förslaget om höjning av tullen bör bedömas bl. a. med beaktande av lönsamheten hos den svenska tomatproduktionen. Det är såvitt nämnden kan bedöma ej klarlagt att denna är speciellt dålig eller har utvecklats så negativt att gränsskyddet behöver förstärkas så kraftigt som utredningen föreslår.

Landsorganisationen i Sverige har ej funnit belägg för att lönsamheten är så dålig eller har utvecklats så negativt att förstärkning av gränsskyddet för tomater kan motiveras.

Hushållningssällskapens förbund tillstyrker den föreslagna förbättringen av tullskyddet för tomater och menar att det torde kunna bidra till en fortsatt ökning av den svenska tomatodlingen.

Trädgårdsnäringens riksförbund: Vi instämmer i utredningens beskrivning om orsakerna till att den nu gällande tullperioden blivit för kort. Inte minst strävandena att bereda den anställda arbetskraften svarsättning året runt gör att trenden mot tidigare igångsättning av tomatodlingarna kommer att fortsätta. Det gör att utredningens förslag om att tullperioden skall börja först den 16 april redan nu ligger för långt fram i tiden och kommer om något år att ligga lika fel som den nuvarande. Förbundet anser, att tullperioden bör börja den 1 april, men om detta kan komma att medföra för stora kompensationskrav i en GATT-förhandling är vi beredda att godta utredningens förslag, om tullperioden snarast möjligt omprövas och förlänges.

Gurkor (07.01.801—808)

Statens jordbruksnämnd: — — — Importen av slanggurka under den svenska produktionssäsongen har under 1970-talet uppvisat en något nedåtgående trend. EG (Nederländerna) är huvudleverantör, men en inte obetydlig import har tidvis ägt rum också från Rumänien och Bulgarien.

— — —
Det kan noteras att försäljningsvolymerna har ökat liksom i viss mån även priserna uttryckt i löpande sådana.

Under en följd av år har vid den svenska skördesäsongens början representanter för trädgårdsnäringen framfört klagomål hos nämnden över att lågprisimport av gurka från öststaterna har försvårat avsättningen av den svenska produktionen. Detta har föranlett nämnden att utreda omfattningen av sådan import. Det har därvid framkommit att de s. k. störande importkvantiteterna varit obetydliga och att kvaliteten på dessa gurkor många gånger varit sådan att ett högre pris inte har varit motiverat. Nämnden har inte någon gång funnit tillräcklig anledning att föreslå åtgärder för att förhindra eller begränsa denna import. Under högsäsong täcks enligt utredningen i huvudsak efterfrågan med svensk produktion. Import under säsongens början och slut torde vara nödvändig för att tillgodose den efterfrågan som den svenska produktio-

nen inte klarar. Liksom i det föregående har konstaterats beträffande tomat, är det även för gurka svårt att påvisa några större problem inom odlingen. Enligt utredningen visar det statistiska materialet att lönsamheten för gurka har utvecklats positivt både totalt och relativt sett. De föreslagna förändringarna av gränsskyddet måste bedömas mot nyssnämnda bakgrund.

Landsorganisationen i Sverige har ej funnit belägg för att lönsamheten är så dålig eller har utvecklats så negativt att förstärkningar av gränsskyddet för gurka kan motiveras.

Trädgårdsnäringens riksförbund anför att den föreslagna höjningen av tullar för slanggurkor (07.01.801) inte ens återställer det reella gränsskydd som 1974 fanns för denna produkt. För att uppnå detta skulle tullen enligt TRF behöva sättas till 70 kr./100 kg. Om utredningens förslag skall kunna godtas av TRF måste det föreslagna minimiprissystemet omedelbart utformas så att det är färdigt att tillämpas vid nästa produktionssäsongens början.

Föreningen Svenska konservtillverkare anser att tullen bör kvarstå vid 25 öre/kg för gurkor enligt nr 07.01.805. Föreningen menar att tullen här skulle höjas för en produkt som importeras för industrin som komplement till egen odling inom landet. Effekten blir kostnadshöjande enligt föreningen som anser att en viss import är normalt nödvändig för en jämn produktion och för att balansera kvantiteterna från svensk odling.

Isbergssallad (07.01.853—854)

Trädgårdsnäringens riksförbund: Utredningen föreslår, att tullperioden för isbergssallad enligt nr 07.01.853 skall förkortas med en månad. Vi kan — om än ogärna — godta detta. En ytterligare förkortning av denna tullperiod är dock oantagbar, då den även skulle medföra ett försämrat konkurrensläge för den svenska produktionen av annan sallad. Liksom utredningen föreslår för salladskål och annan sallad bör tullen på isbergssallad höjas till 50 kr./100 kg.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörers förening anser att tullen för isbergssallad bör gälla t. o. m. den 30 november och produkten alltså vara tullfri under december. Man menar att någon svensk produktion inte finns i december, varför en tull då inte fyller någon funktion som skydd för svensk odling.

Annan sallad (07.01.851—852)

Trädgårdsnäringens riksförbund: Den svenska salladsproduktionen har stor betydelse för den svenska odlingen. Från denna utgångspunkt är den föreslagna tullhöjningen i minsta laget och återställer inte ens 1974 års reella tullnivå. En kombinerad vikt- och värdetull bör införas. Ett sådant system tillämpas också av EG för bl. a. denna produkt.

Tulltaxenr 07.02 (frysta köksväxter)

Vad gäller bl. a. frysta grönsaker framhåller *Kooperativa förbundet* principiellt att de tullhöjningar som kommer att ske inte bör förändra nuvarande konkurrensförhållanden mellan färska, frysta och konserverade produkter. De höjningar som utredningen har föreslagit anser KF medföra avsättningsproblem som följd av höjda konsumentpriser. Vid den förnyade genomgången av tullarna för de olika trädgårdsprodukterna måste även konkurrensneutraliteten med livsmedelsindustrins produkter enligt KF beaktas, så att man får en skälig tullnivå för importerade trädgårdsprodukter utan onödiga höjningar av konsumentpriserna.

Föreningen Svenska konservertillverkare anför beträffande bönor enligt nr 07.02.004 att bönor inte odlas i landet i den omfattningen att det kan vara befogat att belägga importen av frysta bönor med förhöjd tull som skulle bli fallet vid en övergång till värdetull. Föreningen anför vidare beträffande *broccoli* enligt nr 07.02.006 att eftersom *broccoli* numera knappast odlas i större skala i landet det inte är rimligt att fryst *broccoli* beläggs med tull. *Broccoli* är enligt föreningen dessutom inte så närbesläktad med någon annan grönsak att man kan befara speciell snedvridning i konsumtionsmönstret om prisnivån på *broccoli* väsentligt avviker från andra liknande grönsaker.

Tulltaxenr 07.06 (rötter m. m.)

Föreningen Svenska konservertillverkare framhåller att *jordärtskockor* enligt nr 07.06.002 odlas med framgång i Sverige och att det därför finns vissa skäl att behålla nuvarande tull.

Ätbara frukter m. m.*Tulltaxenr 08.04 (vindruvor) och 08.07 (färska stenfrukter)*

Sveriges industriförbund instämmer vad gäller nr 08.04.101 (vindruvor) i de synpunkter som har anförts i det särskilda yttrandet, dvs. att vindruvor skall vara tullfria.

Trädgårdsnäringsens riksförbund: Prissättningen på svensk frukt måste i stor utsträckning anpassas efter rådande tillgång och pris på substitutionerbara produkter. Mellan plommon och persikor samt likartade produkter råder ett utbytesförhållande. Inom gruppen äpplen, päron, apelsiner, bananer och vindruvor råder ett likadant starkt förhållande. Ett borttagande av tullen på persikor, som utredningen föreslagit, måste därför befaras öka pristrycket på särskilt plommon. På samma sätt skulle ett borttagande av tullen på vindruvor som begärts från handels sida, komma att innebära ett väsentligt ökat konkurrenstryck på avsättningen av äpple och päron. Förbundet vänder sig bestämt mot att ett sådant borttagande blir aktuellt för vindruvor och kan heller inte acceptera skälen för den föreslagna tullfriheten för persikor.

Tulltaxenr 08.08 (färska bär)

Hallon, krusbär och vinbär (08.08.101—102)

Trädgårdsnäringens riksförbund: Utredningen föreslår, att en tullhöjning göres för vinbär till 40 kr./100 kg — — —. Förbundet vill i och för sig tillstyrka detta. Det finns emellertid skäl som talar för att hela gruppen av bär under detta tullnummer höjes till den föreslagna nivån. Under senare år har en viss nyodling av hallon ägt rum — framför allt som komplement till annan bär- och frilandsproduktion och dessutom i områden som kan karakteriseras som småbruksbygd. Förbundet bedömer att det finns goda utvecklingsmöjligheter för denna odling och att man därför med samma motivering som utredningen anför för vinbär även bör höja tullen för hallon.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anför att odlingen av *svarta vinbär* kan bedömas få en viss ökad regionalekonomisk betydelse. Då skördesäsongen normalt inte är helt avslutad 31 augusti, kan det enligt länsstyrelsen finnas anledning att utsträcka den tullpliktiga införseltiden till 15 september.

Jordgubbar (08.08.201—202)

Trädgårdsnäringens riksförbund: Tidpunkten för när den svenska jordgubbsskörden infaller samt skördesäsongens längd är mycket starkt avhängig årsmånen. Genom en förbättrad produktionsplanering har den tidigare mycket markanta skördetoppen i juli utjämnats. Särskilt i landets södra produktionsområden har en ökad satsning skett på tidiga sorter. Detta innebär att under år med normal utveckling i odlingen erhålles en inte oväsentlig produktion under en stor del av juni månad. Tullskyddet under juni har härvid betraktats som en viss säkerhet för att uppnå kostnadstäckande priser och därmed i väsentlig grad bidragit till den produktionstidsförskjutning som skett.

Denna tidiga produktion ställer större krav på högre marknadspriser på grund av att den byggs upp av sorter som inte är lika högt avkastande som senare sorter, men också därför att skördeprestationerna är väsentligt lägre under denna tid. Priskravet motverkas emellertid av en mycket stor import under denna tid. Önskemålet från handeln att utnyttja jordgubbar som lockvara medför ytterligare en kraftig prispress i odlarledet. Erfarenheten visar också, att ett lågt pris i början av säsongen inte alltid kan höjas till en nivå som skulle motiveras med anledning av en låg skörd och höga produktionskostnader. Ett borttagande av tullen under första delen av juni, vilket utredningen föreslår, skulle skapa prisosäkerhet och därmed rubba förutsättningarna för den produktionsplanering som ägt rum och som det finns intresse för att fortsätta.

Den svenska produktionen av jordgubbar i dag är starkt inriktad på

att få en jämnare tillförsel av bär till marknaden. Detta kan åstadkommas genom en förlängning av skördesäsongen både i början och slutet. Den statliga rådgivningen liksom förädlings-, forsknings- och försöksverksamheten har satsat betydande resurser för att genom nya sorter, frostbevattning eller andra kulturmetoder åstadkomma en breddning av produktionen.

Under ett antal år framöver kan dessa resultat förväntas slå igenom i en successivt tidigare skörd.

Skulle den föreslagna tullfriheten beslutas, bör dock GATT-bindingen tills vidare bibehållas oförändrad. En återgång till nuvarande tullperiod skulle därvid smidigt kunna ske om utvecklingen påkallar detta.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörers förening har framfört önskemål om att tullfriheten för jordgubbar utsträcks till att i varje fall gälla till den 16 juni. Föreningen anför följande:

Först strax före midsommar börjar svenska jordgubbar tillföras marknaden i södra Sverige. Till Stockholmsområdet och norra Sverige kommer emellertid endast synnerligen begränsade kvantiteter. Större delen av landet är därför beroende av importjordgubbar fram till månadsskiftet juni/juli. Så snart svenska bär börjat marknadsföras, betingar de ett betydande överpris i förhållande till importbär. Marknaden föredrar de svenska bären, varför importen upphör så snart inhemska jordgubbar kan tillföras i större omfattning. Några rimliga skäl kan inte anföras mot att göra varan tullfri, åtminstone till den 16 juni. De uppgifter man någon gång hört om planer på en stor, mycket tidig jordgubbsodling i södra Sverige torde sakna verklighetsunderlag, i varje fall för en överskådlig framtid. Skulle förhållandena mot förmodan verkligen ändras om några decennier, får man ompröva tullfrågan då. Däremot bör man undvika att nu ta ut den höga tullen för jordgubbar under en tid, då den helt klart inte fyller någon skyddsfunktion, med de nackdelar detta innebär för konsumenten.

Tulltaxenr 08.10 (frysta frukter, utan tillsats av socker)

Kooperativa förbundet framför här samma synpunkter som när det gäller frysta grönsaker (07.02).

Frysta jordgubbar utan tillsats av socker (08.10.100)

Föreningen Svenska konservtillverkare anser att tillräckliga skäl icke föreligger för höjning av tullen. Föreningen anför:

Frysta osockrade jordgubbar är en industriell råvara för framställning av bl. a. sylt och saft. Denna råvara importeras årligen till en kvantitet av ca 2 000 ton. Det har framförts att produkten konkurrerar med den svenska jordgubbsodlingens produkter. Förhållandet är dock att den

svenska odlingen är inriktad på att producera konsumentjordgubbar, icke industriråvara. Endast en obetydlig del av produktionen — s. k. andra sortering — går till fruktindustrin. Några svårigheter att hos industrin avsätta dylika bär har icke påvisats föreligga.

Den föreslagna tullhöjningen fyller icke syftet att förbättra avsättningen av jordgubbsodlarnas produkter. Skulle däremot tullhöjningen genomföras, måste detta leda till krav från livsmedelsindustrin på kompensation för kostnadsfördyringen för varor såsom sylt, saft och frysta konsumentförpackade jordgubbar.

Trädgårdsnäringsens riksförbund: Avsättningen av jordgubbar för industriändamål har minskat under senare år framför allt till följd av att importvara kan erhållas till lägre priser. I produktionen framkommer årligen en varierande kvantitet bär, vilken av antingen kvalitets- eller marknadsmässiga skäl ej bör föras ut på färskvarumarknaden. Industrin har tidigare erbjudit tillfredsställande avsättningsmöjligheter för denna. En höjning av tullen skulle ge odlingen det pristillskott som skulle göra ökade industrileveranser lönsamma. Förbundet tillstyrker den föreslagna tullhöjningen till 75 kr./100 kg.

Tulltaxenr 08.11 (tillfälligt konserverade frukter)

Tillfälligt konserverade äpplen (äpplepulp) (08.11.002)

Svenska lantarbetareförbundet: För fruktodlingens vidkommande är det väsentligt att importskyddet för industrifruktavsättningen återställs. I första hand gäller detta tullen för juice, saft och liknande. Den nya livsmedelstekniken medför möjligheter att tillverka fruktsafter med en koncentration upp till sju gångers styrka. Den svenska tullincidensen är 2 %, vilket kan jämföras med EG-ländernas tull på 42 % på koncentrationen. Förbundet vill därför understryka vikten av att den av utredningen föreslagna tullhöjningen till 20 kr. per 100 kg för dessa ämnen genomföres.

Trädgårdsnäringsens riksförbund: Den årliga kvantiteten av svensk frukt som skulle behöva avsättas till industrin har beräknats till drygt 20 %. Denna kvantitet inrymmer dels ren industrifrukt, dels vissa kvantiteter hushållsfrukt. Årligen avsätts emellertid endast genomsnittligt 10—15 % beroende på marknadssituationen. Avsättningen sker dels till saft, juice m. m., dels till mos, sylt, gelé, m. m. — — —

Från fruktodlingens sida har vid flera tillfällen de senaste åren framförts krav på att återställa importskyddet för industrifruktavsättningen. I första hand har detta gällt tullen för juice, saft och liknande — i dag uppgående till 10 öre/kg. Genom livsmedelsteknikens utveckling importeras fruktsafter koncentrerade med upp till 7 gångers styrka. Som jämförelse kan nämnas att EG:s tull är 42 % på koncentrerad saft och 25 % på okoncentrerad. Svensk incidens är ca 2 %.

Beträffande industriavsättningen till mos, sylt m. m. har hittills inte lika stor marknadsandel förlorats till importen. Ökade avsättningssvårigheter har emellertid noterats år från år. För att kunna bibehålla leveranserna har odlingen tvingats acceptera en allt lägre prisnivå. Priser på ca 60—80 öre/kg noterades under 1977.

Det låga pris, som erhålles vid avsättning till industrin, får som resultat att mer frukt av sämre kvalitet tvingas ut på färskvarumarknaden. Dels återverkar detta i en allmänt sämre prisbild, dels skapar det ett sämre intryck av frukten hos konsumenten.

Beredningar om köksväxter, frukter m. m.

Sveriges industriförbund: Slutligen vill vi i likhet med Föreningen Svenska konservtillverkare starkt understryka vikten av att man samordnar gränsskyddet för färska och förädlade trädgårdsprodukter. Det skapar besvärliga problem om en färskvara som används i konservindustrin på grund av förhöjt gränsskydd blir väsentligt dyrare, medan importerad färdigvara — djupfrost vara, burkkonserv eller liknande produkt — beläggs med otillräckligt låg tull.

Utredningen har beträffande kapitel 20 i tulltaxan hänvisat till särskild utredning om råvarukostnadsutjämning som skall tillsättas. Det är viktigt att de nu framförda förslagen samordnas med detta arbete och att man dessutom gör en översyn av hela råvarukostnadskomplexet för svensk livsmedelsindustri. För svensk konservindustri är detta en fråga av högsta prioritet som snabbt bör utredas. Ändringar av gränsskyddet för näringsens produkter — i den utsträckning sådana skulle bli aktuella — bör över huvud icke genomföras förrän motsvarande åtgärder kan vidtas för förädlade varor.

Statens industriverk: Trädgårdsnäringsutredningens förslag till höjda tullar på trädgårdsprodukter leder till höjda inhemska priser. Man beräknar att föreslagna förändringar av tullarna på ätbara produkter, köksväxter, frukt och bär medför en höjd tullnivå med 6 % vid 1977 års importvolym. Vissa köksväxter, frukter och bär, utgör råvara för vidareförädling inom t. ex. saft-, djupfrysnings- och konservindustrin. Det är synnerligen angeläget att beredningsindustrins internationella konkurrenskraft inte försämras till följd av den råvarufördyring som kan bli följderna av utredningens förslag. Därför måste tullarna på beredda produkter anpassas till de förändrade tullarna på oberedda köksväxter, frukter och bär och/eller måste de beredda produkterna inlemmas i ett system för råvarukostnadsutjämning för att inte försvåra export. En utredning med uppgift att göra en översyn över råvarukostnadsutjämning har aviserats. Industriverket förutsätter i likhet med trädgårdsnäringsutredningen att översynen kommer att innefatta här aktuella produkter. Ur administrativ synpunkt, både från samhällets och industrins sida

samt ur konsumentsynpunkt, finner industriverket det emellertid vara fördelaktigt om ytterligare regleringar och fördyringar av livsmedel och livsmedelsindustriprodukter kunde undvikas genom att undvika föreslagna tullhöjningar på trädgårdsprodukter. En strukturanpassning och effektivisering av trädgårdsnäringen torde kunna åstadkommas med hjälp av utredningens övriga förslag, främst finansieringsstödet till rationalisering.

Lantbrukarnas riksförbund: Utredningen har ej behandlat produkter under kapitel 20 dvs. safter, konserver av grönsaker, bär och frukter, geléer, marmelader m. m. LRF anser att om man genomför en förändring av införselskyddet för en råvara måste också skyddet för färdiga produkter eller halvfabrikat baserade på råvaran förändras i motsvarande grad. I annat fall får förändringen inte avsedd verkan. En höjd tull på en grönsaksråvara utan att tullen på den konserverade produkten höjs kan nämligen medföra inte bara att den svenska råvaruproduktionen utan även sysselsättningen i konservindustrin minskar. Detta som en följd av att handeln går över till importerad färdig produkt som det intressantaste alternativet.

Trädgårdsnäringens riksförbund: Förbundet har hos utredningen begärt, att en översyn av tullarna på trädgårdsområdet även skulle avse tullpositioner under kapitel 20, beredningar av köksväxter, frukter eller andra växtdelar. Under detta kapitel återfinns ett stort antal produkter av vilka importen mycket starkt konkurrerar med industriavsättningen av motsvarande svenskodlade produkter. Utredningen har emellertid inte behandlat detta kapitel med hänvisning till att en särskild utredning om råvarukostnadsutjämning tillsatts. Förbundet anser det vara olyckligt om tullen för dessa varugrupper skulle komma att bedömas utanför sitt näringsmässiga sammanhang. Genom att en inte oväsentlig produktion sker just för industriändamål utgör denna avsättning en av förutsättningarna för att kunna bibehålla en svensk produktion. Från näringens sida ville vi därför förvänta oss att utredningen även skulle pröva tullskyddet för industriråvara. När nu så inte skett förutsätter vi att utredningen i stället i direkt samarbete med nämnda utredning deltar i översynen av dessa tullar så att överensstämmelse nås med de tulljusteringar som nu föreslagits.

3.4 Importminimipriser för tomater (07.01.701—702) och slanggurkor (07.01.801—802)

Kommerskollegium: För tomater och slanggurkor föreslår utredningen utöver en tullhöjning införandet av ett system med importminimipriser. Systemet skall vara utformat så att import inte skall kunna ske till priser som underskrider en viss särskild nivå.

Importminimiprissystemets förenlighet med GATT har ej särskilt

prövats. Vissa länder har framfört önskemål om att minimiprisbestäm- melser tas upp till behandling inom ramen för de pågående multilaterala handelsförhandlingarna i GATT (MTN). Det är dock osäkert om man hinner ta upp frågan i dessa förhandlingar.

Såvitt gäller hänsynen till våra åtaganden mot EFTA och EG torde några formella hinder för ett införande av importminimiprissystem för de varor det här är fråga om ej föreligga. Då EG, som framgår av träd- gårdsnäringsutredningens betänkande, redan tillämpar ett importmini- miprissystem på frukt- och grönsakssektorn torde en dylik åtgärd knappast komma att möta någon kritik därifrån — förutsatt att importmini- mipriserna endast har till syfte att skydda mot import till onormalt låga priser. Det bör emellertid observeras att gällande GATT-bindning för tomater begränsar handlingsfriheten, dvs. möjligheten att vid behov ta ut utjämningsavgift för att täcka prisskillnaden, varför detta måste tas med i beräkningen vid en eventuell omförhandling av tullen på tomater. Utredningen har inte närmare gått in på hur det föreslagna systemet skulle tillämpas och det är därför inte möjligt att ta definitiv ställning i denna fråga förrän den — om det anses befogat — utretts ytterligare. För tomater har utredningen förutom den föreslagna värdetullen och importminimiprissystem föreslagit införande av minimiviktull. Det kan ifrågasättas om det är nödvändigt — och praktiskt genomförbart — med både importminimipris och minimiviktull.

Generaltullstyrelsen anser beträffande 07.01.701 och 801 att skäl f. n. saknas att införa av utredningen föreslaget system med minimipriser.

Statens jordbruksnämnd: Utredningens förslag att för tomat och gurka utforma ett system med importminimipriser vill nämnden ifråga- sätta av flera skäl. Systemet har ansetts motiverat för att förhindra att tillfällig import till mycket lågt pris skall sätta det ordinarie gränsskyd- det ur spel. Det har emellertid ej kunnat visas att t. ex. lågprisexport från öststater eller subventionerad export från EG har haft skadliga ef- fekter på prisbildningen i Sverige. De fall av marknadsstörande import, som från trädgårdsnäringsens sida vid enstaka tillfällen påståtts före- komma, har vid närmare granskning visat sig sakna större betydelse. Så har varit fallet antingen på så sätt att det rört sig om begränsade partier som relativt snabbt har tagits upp av marknaden, eller också har de läg- re priserna för importvaror motiverats av kvalitetsskillnader. Nämnden vill även anföra vissa svårigheter som möter vid användningen av mini- mipriser. Sålunda är det svårt att effektivt kontrollera att ett minimipris- system tillämpas på avsett sätt. De fastställda minimipriserna kan på olika sätt kringgås och systemet för även med sig en betydande admi- nistrativ belastning. Betydande svårigheter kan vidare väntas uppstå då det gäller att avväga nivån för ett importminimipris.

Sveriges lantbruksuniversitet anför beträffande förslaget om ett sy- stem med minimiimportpriser för tomater och slanggurka att det är ett

ur principiell synpunkt mycket vittgående förslag. Vidare anføres att det samtidigt i viss mån är oklart vilken vikt utredningen själv tillmäter förslaget dels därför att det bara berörs mycket kortfattat, dels därför att det inte medtagits i utredningens sammanfattning. Förslaget om minimiimportpriser har enligt universitetet speciellt intresse, om man utgår från att målet är att stabilisera prisutvecklingen. Universitetet anser att frågan om minimiimportpriser borde ha utretts mer ingående, i varje fall om ett sådant system kan anses vara förenligt med våra internationella åtaganden på det handelspolitiska området.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörers förening menar att behovet av någon slags handlingsberedskap i enlighet med utredningens förslag inte är dokumenterat av förhållandena. Föreningen anför att bestämmelser som utformas så att den reguljära importen från den gemensamma marknaden drabbas skulle stå i uppenbar strid med artikel 15 i avtalet mellan Sverige och EG och därför lätt kunna framkalla retaliation. Utredningens förslag bör enligt föreningen avvisas.

Trädgårdsnäringsens riksförbund anser att det är angeläget att det importminimipris som utredningen föreslår omedelbart utformas så att detta är färdigt att sättas i kraft redan vid nästa produktionssäsongens början. Vidare bör importminimiprissystemet utformas så att det kan hindra för svensk produktion skadlig lågprisimport.

4 Fond för marknadsfrämjande åtgärder

4.1 Behov och syfte

Meningarna är delade om utredningens förslag till fond för marknadsfrämjande åtgärder. Några remissinstanser anser att behov finns och att utredningens förslag kan utgöra grunden för en mer utvecklad marknadsreglering. Ett par instanser har inte tagit ställning med motivering att förslaget inte är tillräckligt utrett. Flertalet av de instanser som närmare behandlat frågan avstyrker utredningens förslag. Några av dessa anser att skäl saknas för att tillskapa en fond. Andra pekar på administrativa problem. Flera instanser anser att förslaget behöver utredas mer ingående.

Riksrevisionsverket: Utredningen föreslår att en särskild fond inrättas för marknadsfrämjande åtgärder. Fondens främsta syfte uppges vara att minska de "lönsamhetsvariationer som förekommer mellan olika år och som orsakas av strukturella förändringar, fluktuerande produktpriser och varierande skörderesultat".

RRV konstaterar att fonden sålunda avses tillgodose åtminstone tre olika syften. När det gäller strukturella förändringar har utredningen, såsom tidigare berörts, själv bedömt att nuvarande stödformer i huvudsak fungerat väl. Endast mindre förändringar har därför föreslagits. De

problem som kan knytas till varierande skörderesultat synes, såvitt RRV kan bedöma, ha samband med de problem inom jordbruket som löses med olika former av skördeskadeskydd.

RRV ifrågasätter därför om inte utformningen av jordbrukets skördeskadeskydd kan anpassas så att det omfattar även trädgårdsnäringen i förekommande fall.

För att bedöma denna fråga torde eventuellt böra avvaktas resultatet av den pågående utredningen om översyn av skördeskadeskyddet inom jordbruket. Det tredje syftet med fonden rör förhållanden inom distributionsledet för trädgårdsnäringen, vilka utredningen avser att behandla i ett kommande betänkande. Utan en analys av distributionsfrågorna synes det svårt att bedöma den föreslagna fondens möjlighet att lösa problem som hänger samman med fluktuerande produktpriser.

Fonden skall enligt utredningens förslag delvis finansieras med s. k. produktavgifter. Härigenom kommer enligt utredningen ett betydande tillskott till fonden att erhållas. Utredningen redovisar dock inte några närmare beräkningar av storleken av detta tillskott. Den verksamhet som skall bedrivas med fondens medel synes vidare förutsätta förhållandevis omfattande administrativa kontrollinsatser för att man bl. a. skall kunna följa företagets produktion och försäljning.

Mot bakgrund av vad nu anförts är RRV inte berett att på nuvarande underlag tillstyrka den föreslagna konstruktionen med en särskild fond. RRV förordar att frågan ytterligare övervägs under utredningens fortsatta arbete med distributionsfrågorna inom trädgårdsnäringen.

Lantbruksstyrelsen: Med hänsyn till målsättningen att skapa större trygghet och möjlighet att utjämna variationen i lönsamhet samt stöd till anpassning vid strukturella förändringar anser lantbruksstyrelsen att den föreslagna fonden i princip kan vara av värde. Styrelsen anser dock att det bör eftersträvas att fondens administration ej blir betungande.

Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket vill erinra om att verket genom medverkan av tullverket tar ut en avgift på importerade vegetabilier för att täcka kostnaderna för pesticidkontroll av trädgårdsprodukter m. m. Motsvarande kontroll sker även av produkter odlade inom landet men kostnaderna för kontrollen har inte kunnat tas ut på grund av svårigheter att finna ett fungerande avgiftssystem. Att ta ut de relativt små enskilda avgifter det här är fråga om och att få dem att belasta alla odlare inom landet på ett rättvist sätt har inte varit möjligt utan orimligt höga administrationskostnader. Genom samordning med de av utredningen förordade produktavgifterna kan emellertid kanske detta problem lösas. Ett samtidigt uttag på importprodukter av en eventuell produktavgift och livsmedelsverkets avgift för pesticidkontrollen borde också vara rationellt. Enligt verkets mening borde det vara möjligt att i samband med tillkomsten av en fond för trädgårdsnäringen både åstadkomma en enkel form för att bekosta pesticidkontrollen och lika be-

handling av importerade och inom landet producerade trädgårdsprodukter.

Statens jordbruksnämnd: Eftersom utredningens förslag är av mer skissartad karaktär, torde det bli nödvändigt, om statsmakterna godtar detsamma, att en särskilt arbetsgrupp tillsätts. Arbetsgruppen bör få i uppgift att utforma behövt system för pris- och marknadsregleringen. Nämnden får i detta sammanhang framhålla att erfarenheterna från jordbruks- och fiskprisregleringarna visar att det kan ta betydande tid innan ett system för pris- och marknadsreglering på trädgårdsområdet kan träda i kraft.

Jordbruksnämnden har i princip ingen erinran mot att den föreslagna fonden inrättas. Denna kan användas till att genomföra vissa pris- och marknadsreglerande åtgärder för att uppnå en stabil pris- och lönsamhetsutveckling inom trädgårdsnäringen och för att dämpa de negativa effekterna av strukturella förändringar. Härigenom möjliggörs en lugn och smidig anpassning efter förändringarna på marknaden. Jordbruksnämnden vill understryka vikten av att en eventuell marknadsreglering utformas på ett sådant sätt att den så långt möjligt blir konkurrensneutral och inte hindrar en fortgående anpassning av produktionen till de trendmässiga förändringarna på marknaden.

Generaltullstyrelsen: Vid överväganden rörande den av utredningen föreslagna fonden bör beaktas den risk som föreligger att ytterligare en reglering tillskapas, som kan bli resurskrävande. Med hänsyn till de arbetsuppgifter som är förknippade med fonden kan nämligen befaras att den för fonden erforderliga administrationen kan bli betydligt mer omfattande än vad utredningen skisserat. Det förmodade utbytet som en dylik fond skulle ge måste givetvis stå i rimlig proportion till de sammantagna kostnaderna för den.

Näringsfrihetsombudsmannen: En ingående reglering av trädgårdsnäringen med registrering av företagare och produktionsplaner, kontroll av uppnådda prisnivåer, avgiftsbeläggning av import och produktion samt subventioner innebär en otymplig administrativ apparat — något som statsmakterna eljest gör ansträngningar för att motverka och undanröja — och torde ge ett motsatt resultat till det i direktiven uppställda målet, en effektiv och konkurrenskraftig trädgårdsnäring. Det synes bl. a. med hänsyn till det ofullständiga och delvis osäkra faktaunderlaget mindre lämpligt att grunda något slutligt ställningstagande på föreliggande material. I varje fall bör ställningstagandet anstå till dess utredningen framlagt sitt aviserade betänkande om bl. a. distributions- och marknadsförhållandena inom branschen. Man bör vid överväganden av här berörd art naturligen ha tillgång till en samlad bild av trädgårdsnäringens förhållanden.

Statens pris- och kartellnämnd: Som ett skäl för systemet med produktavgifter och pristillägg anger utredningen de lönsamhetsvariationer

i näringen som förekommer mellan olika år och som orsakas av strukturella förändringar, fluktuerande produktpriser och varierande skörderesultat. Enligt nämndens mening kan denna typ av problem lösas på enklare sätt än genom produktavgifter och pristillägg, t. ex. genom skatteutjämning mellan olika år.

Olika former av regleringar bör enligt nämndens mening endast komma till stånd om särskilda skäl föreligger härför. Om sådana skäl saknas kan en reglering och detaljstyrning av en näring på sikt få icke önskvärda konsekvenser och medföra en snedvridning av samhällets resurser. Följden av sådana negativa effekter kan bli att konsumenterna får betala högre priser än vad som annars skulle varit fallet.

Konsumentverket: Utredningens förslag om höjt gränsskydd och inrättandet av en fond för marknadsfrämjande åtgärder utgår i huvudsak från näringens behov av skydd mot importkonkurrens. Enligt näringsfysiologisk expertis bör åtgärder från samhällets sida sättas in för att öka konsumtionen av grönsaker, frukt och bär. Utredningens förslag leder till högre priser på trädgårdsprodukter, vilket i sin tur påverkar den framtida konsumtionsutvecklingen negativt. Konsumentverket anser att utredningen otillräckligt belyst dessa frågor.

Med hänsyn till det anförda avstyrker konsumentverket utredningens förslag till höjning av gränsskyddet och till inrättandet av en fond för marknadsfrämjande åtgärder. Dessa åtgärder bör i alla händelser anstå till dess man utrett förslagets effekt på konsumtionen.

Stödåtgärder för att skydda den inhemska produktionen mot importkonkurrens bör enligt konsumentverkets mening endast sättas in i de fall stödet tillförsäkrar konsumenterna tillgång till produkter som är av högre kvalitet än importerade varor, t. ex. lägre resthalt av bekämpningsmedel.

Statens industriverk: Beträffande den föreslagna fonden för marknadsfrämjande åtgärder anges det främsta syftet vara att genom pristillägg minska årliga lönsamhetsvariationer som orsakas av strukturella förändringar, fluktuerande produktpriser och varierande skörderesultat. Industriverket menar att det kan finnas skäl till att via en sådan fond utjämna lönsamhetsvariationer som beror på tillfälliga variationer i priser och skörderesultat. En sådan fond bör emellertid inte verka som en allmän förlusttäckningsfond och därigenom förhindra nödvändiga strukturförändringar och marknadsanpassningar inom trädgårdsnäringen.

Sveriges lantbruksuniversitet: Det av utredningen framlagda förslaget uppfattar styrelsen endast som en principskiss. Styrelsen vill t. o. m. ifrågasätta om inte syftet med fonden mera bör vara att underlätta de anpassningsbehov näringen fortlöpande ställs inför än att utjämna lönsamhetsvariationerna. Ytterligare utredning torde därför erfordras för att dels närmare precisera målet för fonden, dels för att få till stånd en uppläggning, som till lägsta administrativa kostnad kan tillfredsställa det

uppställda målet. En sådan utredning bör därvid också beakta huruvida inrättandet av fonden kommer att gynna utvecklingen av vissa företags-typer på bekostnad av andra samt hur den kan tänkas påverka samarbetet mellan odling och handel. Vidare bör särskild uppmärksamhet ägnas frågan om förutsättningarna för att tillämpa fondförslaget inom en näring med så blygsamt importskydd som trädgårdsnäringen.

Det är enligt styrelsens mening inte självklart att en prisstabilisering alltid leder till en jämnare lönsamhetsutveckling. I vissa situationer kan resultatet av en prisstabilisering rent av bli det omvända dvs. ännu starkare lönsamhetsfluktuationer. Detta gäller i synnerhet då prisvariationerna är ett resultat av fluktuationer i produktionsvolymen.

Det är vidare väsentligt ur såväl allmän som ur näringens synpunkt att en eventuell fond av den skisserade typen bygger på ett väl genomarbetat och känt regelsystem. I annat fall är det inte osannolikt att fondens existens kan skapa en ökad osäkerhet, inte minst för trädgårdsnäringen själv. Detta skulle ju i så fall vara ett resultat som är tvärt emot det eftersträvade.

Styrelsen anser dock att verksamheten för att ytterligare främja konsumtionen av trädgårdsprodukter, som utredningen diskuterar i samband med fondförslaget bör stödjas av statsmakterna. Som skäl härför hänvisas till vad som anförts under avsnittet 3 i fråga om behovet av ökad konsumtion.

Vidare skulle en utökad bevakning av utvecklingstendenserna inom den internationella trädgårdsodlingen kunna ge tidiga antydningar om framtida förändringar i konkurrenssituationer för olika produkter. Därigenom borde man i viss utsträckning kunna förhindra överraskningar av samma slag som den ovannämnda starka ökningen av vissa länders produktion av snittblommor i början på 1970-talet.

Vid Sveriges lantbruksuniversitet finns redan i dag en viss utlandsbevakning vad gäller nyheter inom forskning och försöksverksamhet. Man bör kunna överväga att utöka denna bevakningsverksamhet till att även gälla viktiga förändringar i konkurrentländernas produktionsprogram, konkurrensförmåga, etc.

Länsstyrelsen i Blekinge län: Länsstyrelsen är tveksam till om de åtgärder som utredningen har föreslagit kommer att få tillräcklig effekt. Enligt länsstyrelsens bedömning är det föreslagna systemet med pristilllägg och produktavgifter komplicerat och kommer sannolikt att medföra en omfattande administration framför allt om ett större antal produkter kommer att bli föremål för pristilllägg och produktavgifter.

Länsstyrelsen vill dock understryka det principiellt riktiga i utredningens förslag nämligen att marknadsreglerande åtgärder är nödvändiga och att anpassning av produktionen vid enskilda företag underlättas om marknadsförutsättningarna snabbt försämras. Man bör dock överväga andra former av marknadsreglerande åtgärder som kan bli ef-

gående lönsamhetsutvecklingen inom trädgårdsnäringen och med hänsyn till de höjningar av tullnivån som kan komma att ske. Någon särskild "fond för marknadsfrämjande åtgärder" anser KF inte behövlig och i stället föreslår KF att stöd ges till den verksamhet som bedrivs av frukt- och grönsaksfrämjandena. KF anser att den föreslagna regleringsverksamheten, som föreslås omfatta samtliga trädgårdsprodukter, skulle förorsaka orimliga administrativa kostnader och på det hela taget vara till nackdel för konsumenterna. Dessutom skulle handeln belastas med uppgiften att inkassera avgifter och redovisa dessa till myndigheterna, vilket KF anser olämpligt. KF föreslår att man söker finna andra vägar att gardera sig vid tillfälliga krissituationer i samband med t. ex. över-skottssituationer och liknande. KF får vidare föreslå att man i syfte att minska lönsamhetsvariationerna mellan olika år överväger någon form av utjämningsförfarande av likartat slag som man har inom skogsområdet. KF finner det därför inte heller önskvärt att man f. n. inrättar ett nytt regleringsorgan som den föreslagna trädgårdsnämnden.

Landsorganisationen i Sverige: Såvitt LO kan bedöma skulle en fond för marknadsfrämjande åtgärder, finansierad med bl. a. produktavgifter och interna avgifter, innebära betydande ingrepp i marknaden. Vilka effekter dessa ingrepp skulle få på den svenska produktionens inriktning och omfattning liksom på importen har ej belysts av utredningen. Ej heller har utredningen analyserat kontrollsvårigheterna vad gäller insamlandet av olika avgifter från ca 5 900 odlingsföretag, med sinsemellan skilda odlingsinriktningar och försäljningskanaler. Omfattningen och utformningen av den administrativa apparat som erfordras för att klara den föreslagna regleringen har ej heller utretts på ett tillfredsställande sätt. Sålunda är ansvarsfördelningen mellan den föreslagna trädgårdsnäringensnämnden och jordbruksnämnden oklar. Mot bakgrund av det bristfälliga underlagsmaterial utredningen presterat, finner LO det för dagen omöjligt att ta ställning till ett system för pris- och marknadsreglering.

Lantbrukarnas riksförbund: LRF är positiv till att en fond tillskapas som en parallell till vad som finns inom jordbruksregleringen i syfte att skapa en bättre balans på marknaden och garantera odlaren en skälig lönsamhet. Enligt LRF:s uppfattning bör fonden i första hand utnyttjas för generella prisstödjande åtgärder såsom uppköp av överskottspartier, olika konsumtionsstimulerande aktiviteter etc. Med hänsyn till att det inte finns någon erfarenhet av marknadsingripanden på detta område finner LRF det rimligt att den praktiska tillämpningen av de marknadsreglerande åtgärderna kontinuerligt omprövas.

Centralorganisationen SACO/SR: SACO/SR anser att det kan finnas anledning till stödåtgärder för företag vars verksamhetsbetingelser undergår snabba förändringar. Företrädesvis bör emellertid sådana åtgärder ingå i den mer övergripande politiken vad avser arbetsmarknad, näringsliv och regional utveckling. Specialinriktade konstruktioner medför

risk för ineffektivitet. Det skisserade systemet innebär att varje produkt skall redovisas för sig. Det medför enligt SACO/SR en komplicerad och dyrbar administration, särskilt med tanke på att ett ökande antal företag bedriver såväl parti- som minutförsäljning. SACO/SR vill av dessa skäl ej tillstyrka förslaget.

Svenska lantarbetareförbundet: Med det föreslagna systemet förefaller det något tveksamt att medel kommer att inflyta i fonden i sådan omfattning att den kommer att kunna bli det stöd för näringen som utredningen avsett. Förbundet vill dock tillstyrka att det föreslagna systemet införes, men att man samtidigt vidareutvecklar detta så, att alla trädgårdsprodukter efterhand kan föras in under systemet och bidra med produktavgifter. Givetvis måste också den importerade kvantiteten av motsvarande produkt beläggas med produktavgift.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörens förening: Den allmänna motivering, som anförs för fonden för marknadsfrämjande åtgärder, innehåller samma argument, som brukar åberopas eller kan åberopas som motiv för stöd åt produktion på olika områden. Det är strukturella förändringar inom och utom landet. Det är variationer i priser och lönsamhet med därav betingad osäkerhet i produktionsplaneringen. När det sedan gäller att ange exempel på utsatta produktionsgrenar hänvisas här som i de allmänna resonemangen om branschens uppgivna prekära situation till konkurrensen utifrån för rosor och nejlikor. Sedan presenteras fonden som en handlingsberedskap vid krissituationer. Fonden skall också kunna användas för att stimulera konsumtionen och skall därför kallas "Fonden för marknadsfrämjande åtgärder", en beteckning som synes ägnad att dölja den huvudsakliga reella innebörden av fonden, nämligen ett prisstöd mot utländsk konkurrens och alltså ett indirekt förstärkt gränsskydd i situationer, då regleringsorganet anser detta påkallat.

Sveriges grossistförbund: Centrala element i utredningens förslag representerar den s. k. fonden för marknadsfrämjande åtgärder, produktavgifter på in- och utländska trädgårdsalster samt tillskapandet av ett särskilt regleringsorgan på trädgårdsområdet, i utredningen benämnt trädgårdsnäringsnämnden.

Vi vill bestämt avstyrka dessa förslag, som inte förefaller särskilt väl genomtänkta eller motiverade. Dessutom torde det inte vara handelspolitiskt möjligt att dra in importen i sådana stödåtgärder för den svenska produktionen, som har till syfte att genom subventioner och lagringsstöd försämrå förutsättningarna för olika länders traditionella export till Sverige.

Vi anser vidare erfarenheterna från jordbruksområdet vara sådana, att man måste värja sig för tanken att på ytterligare ett område införa en ordning med regleringskassa och subventioner. Redan nuvarande stora svårigheter med förefintliga system och dess snedvridande verkningar

borde mana till stor försiktighet. Dessutom är det i detta fall inte fråga om stapelvaror av det slag, som jordbruksregleringen hittills omfattar. Inom trädgårdsområdet finns en mycket rik flora av olika produkter och inom varje produktgrupp kan man urskilja flera kvalitetsnivåer.

— — —

Den föreslagna regleringen skulle gälla inemot 6 000 företagare, varav den överväldigande delen familjeföretag med en liten produktion. I många fall drivs denna vid sidan av annan yrkesutövning. Att söka styra sådana företagens produktion i fråga om odlingsinriktning inom ett så rikt varierat område skulle vara en regleringsåtgärd av mycket stora proportioner och med många inbyggda problem. Risken synes uppenbar, att ett regleringsorgan med denna uppgift efter någon tid kommer att söka påverka produktionen mot ett mindre rikhaltigt utbud av produkter och kvaliteter. Detta ligger i regleringens natur. Efter hand kommer sannolikt organet att söka anpassa både den inhemska produktionen och importen av frukt, grönsaker och blommor till de "lämpliga" nivåer, som regleringsorganet bestämmer. Det blir ej längre enskilda konsumenters allokering av sin köpkraft som bestämmer priset, utan detta kommer troligen regleringsorganet att sköta i en framtid. För konsumenterna brukar regleringar av detta slag ofta leda till att det blir mindre varierande och kvalitativt sämre produkter, som utbjuds. Det blir en viss rättning till de sämre företagarnas produkter, eftersom de bättre får svårt att få ut någon förmån för sin insats.

Vi avstyrker alltså införande av planhushållning på detta område. Här liksom eljest inom näringslivet bör marknadsekonomins grundsatser gälla. Genom sitt internationella engagemang i GATT, OECD, EFTA och EG har Sverige anslutit sig till frihandelsprincipen med ett minimum av protektionism. Akuta krissituationer kan tvinga oss och andra länder att kortsiktigt tumma på dessa grundsatser för att komma till rätta med temporära problem. En helt annan sak vore det emellertid att, som nu föreslås för trädgårdsnäringsen, permanent inrätta regleringsfond och -organ, något som står i klar motsättning till de grundsatser, som Sverige brukar åberopa internationellt. Från landets och konsumenternas synpunkt skulle det vara fel att binda sig för att trädgårdsnäringsen skall upprätthållas på en viss nivå och söka begränsa den internationella konkurrensen till ett minimum. Tvärtom inger den bristande flexibiliteten beträffande den nuvarande produktionsstrukturen i näringslivet allmänt sett farhågor för att Sveriges anpassning till det förändrade internationella sceneri, som håller på att rullas upp, kan komma att fördröjas med svårigheter för fortsatt ekonomisk tillväxt och standardhöjning som icke önskvärda följdverkningar.

Sveriges industriförbund: Industriförbundet motsätter sig bestämt ett genomförande av förslaget. Vi finner inte att utredningen kunnat påvisa att trädgårdsnäringsen — med undantag för odlingen av rosor och nejli-

Förbundet tillstyrker såväl inrättandet av fonden som de föreslagna användningssätten av fondmedlen i vart fall för inledningsskedet av verksamheten. De marknadsfrämjande och marknadssanerande åtgärderna bedöms av TRF som viktigast i detta sammanhang. Som utredningen framhållit får åtgärderna med stöd av fonden inte leda till att en för stor produktion uppkommer. Om spekulationsodlingar uppstår eller hotar att uppstå, måste regleringsorganet, som utredningen också sagt, kunna besluta att kompensation för lågpris eller annat stöd inte skall komma i fråga, om inte planerad produktion anpassas till marknadsbehovet. Stödköps- och lagringsstödsåtgärder bör dessutom vidtas i erforderlig utsträckning för att sanera marknaden. För att stimulera efterfrågan i överskottssituationer är konsumtionsfrämjande åtgärder synnerligen viktiga. Dessa kan på sikt medföra att prisstödjande åtgärder behöver tillgripas endast sporadiskt eller inte alls. Även åtgärder som stimulerar avsättningen av trädgårdsprodukter totalt verkar i samma riktning. Ökade medel behöver därför tillföras främjandena för de betydelsefulla insatser dessa kan göra. Som utredningen framhåller gynnar detta även importprodukterna och utgör därmed skäl för att även dessa skall omfattas av avgiftssystemet. I sitt fortsatta arbete bör utredningen söka finna en lämplig form för främjandenas finansiering. En samordning av främjandenas och trädgårdsnäringsnämndens verksamhet bör också eftersträvas.

Utredningen föreslår också att arealbidrag för okompenserade kostnadsökningar i princip skall vara tillåtna genom fonden. Förbundet instämmer i detta men anser också att sådana bidrag skall vara generella.

4.2 Utformning

Remissinstanserna pekar på att utredningens förslag kommer att medföra svårigheter på många områden. Exempel på sådana är den uppgiftsinsamling som behövs, perioden under vilken en produkt skall avgiftsbeläggas, handelspolitiska svårigheter, kontroll eller kvotering av importen samt styrningen av produktionen. Vissa remissinstanser förordar att fonden endast används för kollektiva åtgärder inom näringen. Synpunkter läggs på vilka produkter som skall omfattas av systemet.

Lantbruksstyrelsen: Det stöd ur fonden som utredningen föreslår ger anledning till tveksamhet ur administrativ synpunkt. Det torde t. ex. ej kunna uteslutas att pristillägg i efterhand på grund av dokumenterad försäljning också kan komma importerade varor till del. Många odlare är själva importörer för att komplettera den egna produktionen. Det kan också befaras att samma produkt får pristillägg flera gånger då odlare med försäljning i olika led köper av varandra. Risken för ökad spekulationsodling av frilandsodlade grödor kan inte helt uteslutas. Följderna

för varje särskild produkt bör därför noga övervägas innan dessa stödformer tillgrips. Om prisstöd i form av pristillägg eller någon form av arealbidrag skall utgå bör enligt styrelsens mening vara en öppen fråga som får avgöras från fall till fall.

Enligt styrelsens uppfattning borde endast ett fåtal produkter bli aktuella för stöd i form av pristillägg eller arealbidrag. Det kan i första hand bli produkter som fordrar dyrbar investering framför allt i fråga om flerårigt växtmaterial där kostnaderna är stora för omläggning av produktionen och där också kunskaperna om odlingen är starkt specialiserad.

Mycket talar emellertid också för att stöd i efterhand på grund av generellt starkt vikande lönsamhet inte så ofta behöver bli aktuellt. De extrema förhållanden, sammanfallande i tiden, vilka drabbat snittbloms-terodlingen dröjer förhoppningsvis innan de inträffar igen. Temporära störningar av marknaden kommer antagligen att kunna bemästras med stödköp, lagringsstöd och andra åtgärder som fondens existens kommer att möjliggöra.

Lantbruksstyrelsen vill framhålla att det är angeläget att fondmedlen i stor utsträckning används till att stödja kollektiva åtgärder inom näringen. Styrelsens erfarenheter av det stöd till sådana åtgärder som lämnas från trädgårdsnäringens bensinskattfond är goda.

Statens jordbruksnämnd: Förslaget innebär enligt jordbruksnämndens bedömning en relativt omfattande uppgiftsinsamling från trädgårdsföretagen en eller flera gånger årligen. För att uppgifterna skall kunna användas på åsyftat sätt fordras att uppgifterna granskas och att de blir föremål för en viss kontroll. Om ett informationssystem av detta slag anpassas efter syftet, kan det enligt jordbruksnämndens mening bli ett mycket värdefullt underlag för beslut om och uppföljning av effekterna av eventuella av statsmakterna beslutade pris- och marknadsreglerande åtgärder. Nämnden vill emellertid också framhålla att det kan bli arbetskrävande och svårt att få ett sådant informationssystem att fungera, om det inte åtnjuter ett relativt allmänt stöd från odlarna.

Från jordbruksnämndens synpunkt hade det varit värdefullt om utredningen i större omfattning hade klarlagt marknadsstrukturen för trädgårdsprodukter. Enligt vad jordbruksnämnden har erfarit marknadsförs emellertid ca 95 % av frukten och köksväxterna via ett tjugotal grossistföretag. Marknadsföringen av övriga trädgårdsprodukter torde vara betydligt mera heterogen. Det torde därför vara relativt enkelt att ta ut produktavgifter på frukt och köksväxter, medan det däremot kan bli ganska svårt att genomföra ett system med produktavgifter i fråga om övriga trädgårdsväxter. Utredningen har som tidigare nämnts också föreslagit att arealavgift skall uttas i stället för produktavgift för den produktion som försäljs direkt till konsumenten. Såvitt jordbruksnämnden kan bedöma, blir det emellertid mycket svårt att avgöra från vilken

areal som produkterna säljs direkt till konsument resp. från vilken areal som skörden levereras till handeln.

Avgifterna på frukt och köksväxter bör, som utredningen föreslår, insamlas via det första handelsledet. Därvid bör emellertid noteras den ökade administration för handeln som blir följden härav. Om avgifter skall tas ut på övriga trädgårdsväxter, synes en möjlighet vara att ta ut arealavgift för dessa växter, oberoende av om de säljs direkt till konsument eller på annat sätt.

I fråga om skillnaderna i administrationens omfattning vid en generell avgiftsbeläggning på samtliga trädgårdsprodukter och utredningens förslag med avgift endast på de produkter, som har varit föremål för pris- eller marknadsreglerande åtgärder, har jordbruksnämnden följande synpunkter. Skillnaden är påtaglig endast om man kan utgå ifrån att en stor del av trädgårdsproduktionen inte kommer att bli föremål för åtgärder. Om däremot större delen av trädgårdsproduktionen efter hand blir föremål för pris- eller marknadsreglerande åtgärder, blir skillnaderna i administrationens omfattning obetydliga. Om avgifter uttas endast för de produkter som varit föremål för åtgärder, blir de samlade resurser som står till regleringsorganets förfogande för olika åtgärder mer begränsade än om avgifter uttas på samtliga produkter. Härigenom blir givetvis regleringsorganets möjligheter att ingripa i olika situationer sämre. Om avgifterna infordras i efterhand, kan en företagare, som upphör med odlingen av gröda, vilken har varit föremål för pristillägg, undgå att bidra till finansieringen av pristilläggen.

Jordbruksnämnden vill även beröra den tänkta produktavgiftens förenlighet med internationella handelsregler. Vad först gäller GATT-reglerna kan konstateras att avgiftskonstruktionen som sådan inte torde strida mot GATT:s regler angående interna skatter och avgifter (artikel III), eftersom avgiften förutsätts bli uttagen såväl på vara av inhemskt ursprung som på importerad vara. Syftet med denna bestämmelse är att den inhemska produktionen inte skall beredas extra skydd. Nämnden vill vidare fästa uppmärksamheten vid GATT:s regler angående subventioner (artikel XVI). Här föreskrivs bl. a. att, om ett land beviljar inkomst- eller prisstöd, som direkt eller indirekt har till verkan att minska importen av en vara, skall organisationen underrättas härom.

Eftersom Sveriges import av trädgårdsprodukter i stor omfattning härrör från EG-länderna, erbjuder artikel 15 i Sveriges frihandelsavtal med EG visst intresse i här berörda sammanhang. Genom nämnda artikel har parterna förklarat sig beredda att under hänsynstagande till sin jordbrukspolitik främja en harmonisk utveckling av handeln. Dessutom skall parterna i den blandade kommittén undersöka de svårigheter som kan uppkomma i deras handel med jordbruksprodukter (inkl. trädgårdsprodukter) och söka finna möjliga lösningar.

Nämnden vill även erinra om EFTA-konventionens artikel 22, vari

bl. a. utsågs att medlemsstaterna vid fullföljandet av jordbrukspolitikerna skall ta vederbörlig hänsyn till andra medlemsstaters intressen i fråga om export av jordbruksvaror (inkl. trädgårdsprodukter) samt att beakta handelns traditionella inriktning.

Jordbruksnämnden har i princip inte något att erinra mot att interna avgifter uttas men ställer sig tveksam till att dessa reserveras för resp. produkt. Jordbruksnämnden förordar i stället — liksom i fråga om produktavgifterna — generella avgifter på alla produkter som skall ingå i regleringen. Avgifterna bör avpassas efter det behov av reglering som de skilda produkterna bedöms ha. Medlen bör förvaltas i en gemensam fond och användas på det sätt som vid varje tillfälle bedöms som mest angeläget och riktigt.

Skulle det efter några år visa sig att medelsåtgången för olika produkter korresponderar dåligt med inbetalda belopp, kan avgifterna revideras. Att fondera medel särskilt för varje produkt är antagligen opraktiskt, då medelsbehovet för en viss produkt kan komma att variera starkt från år till år.

Kommerskollegium: GATT:s artikel III stadgar att inhemska skatter och andra interna avgifter, etc. inte får tillämpas på importerade eller inhemska varor på sådant sätt att skydd bereds inhemsk produktion.

Vad gäller åtgärder i form av subventioner får kollegiet erinra om GATT:s artikel XVI. Härvid bör observeras att man inom ramen för det förhandlingsarbete som f. n. bedrivs i GATT/MTN om subventioner och utjämningsstullar försöker strama upp den internationella disciplinen inte bara när det gäller exportsubventioner utan även andra subventioner i den mån dessa får skadliga effekter på den internationella handeln.

Vad särskilt gäller subventioner som berör exporten vill kollegiet erinra om GATT:s artikel XVI p.4 samt artikel 24 i EFTA-konventionen.

Den föreslagna produktavgiften som avses tas ut med lika stort belopp för importerade som för inhemska produkter torde i och för sig kunna anses som en fiskal avgift av det slag som formellt är förenligt med Sveriges internationella åtaganden. Ser man emellertid till det faktum att de genom avgiften influtna medlen används som stöd för produktion och avsättning av inhemska trädgårdsprodukter på den svenska marknaden torde man få räkna med kritik från våra handelspartners som torde kunna hävda att effekterna av en sådan avgift upphäver eller minskar de förmåner som dessa länder beviljats.

När det gäller lagringsstödet delar kollegiet experten Nyströms uppfattning att detta särskilt i fråga om äpplen, för vilka åtgärden synes kunna resultera i en förlängning av det årliga importstoppet, kan komma att uppfattas negativt, i synnerhet av EG som i GATT angräper Sveriges nuvarande gränsskydd, som förefaller ge ett mycket starkt skydd för den svenska äppelodlingen.

Statens pris- och kartellnämnd: Det av utredningen framlagda fondförslaget är enligt nämndens mening tekniskt svårt att genomföra och kan komma att kräva en totalplanering av branschen på central nivå. Den föreslagna marknadsregleringen för trädgårdsprodukter skulle därmed kunna bli betydligt mer långtgående än t. ex. regleringen för vegetabilier inom jordbruksregleringens ram. Enligt nämndens mening kommer en sådan reglering att erfordra större personella resurser för att kunna fungera tillfredsställande än vad som anges i utredningen. Nämnden har vidare noterat att utredningen inte angivit någon total ekonomisk ram för de föreslagna marknadsreglerande åtgärderna.

De föreslagna pristilläggen kan jämföras med nu utgående subventioner på baslivsmedelsområdet. Produkternas karaktär av färskvaror och strukturen inom trädgårdsnäringen gör det emellertid enligt nämndens mening svårt att kontrollera att eventuella subventioner kommer konsumenterna till godo.

I anslutning till förslaget om produktavgifter föreslår utredningen in-ternas avgifter som medel för att stabilisera marknaden för olika produkter. Som exempel nämns lagring av äpplen. Enligt nämndens mening bör sådana marknadsreglerande åtgärder både finansieras och administreras av branschen i fråga och inte av ett statligt regleringsorgan.

Länsstyrelsen i Malmöhus län: Det kan ifrågasättas, om systemet kan och bör omfatta samtliga trädgårdsprodukter. För produktionsinriktningar med brett växtsortiment är det svårt att göra lönsamhetsbedömningar för de enskilda kulturerna. Så är fallet för krukväxtodling och plantskoleproduktion. För den fältmässiga köksväxtodlingen kan det bli svårt att få systemet att fungera på grund av de ofta stora ändringarna från det ena året till det andra med avseende på kulturval och areal. Korta kulturer kan också medföra svårigheter.

Beträffande pristillägget menar länsstyrelsen, att det kan ifrågasättas om det skall vara helt konkurrensneutralt. Den situationen kan t. ex. inträffa, att för en kultur som har "lagom" omfattning göres individuella ökningsarealer som är stora i förhållande till vad som tidigare odlats och att detta får till följd ett markant prisfall.

Enligt länsstyrelsens uppfattning bör en viss erfarenhet avvaktas innan ett definitivt ställningstagande till det föreslagna systemet göres. Förslagsvis kan början göras med ett begränsat antal större kulturer. En successiv utvärdering kan sedan vara vägledande för den fortsatta verksamhetens omfattning och inriktning.

Lantbrukarnas riksförbund: I lagförslaget till fond förutsätts att stödåtgärder kan vidtagas för samtliga produkter. Om de föreslagna stödformerna enbart kommer att omfatta åtgärder för färskvarumarknaden anser LRF att produktavgift även vid en generell sådan enbart bör kunna tas ut för produkt som säljs på färskvarumarknaden. Kontraktshalten till industrin som ej kan säljas på färskvarumarkna-

den bör därför vara undantagen.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörens förening: — — — Uppenbarligen kräver tillämpningen av systemet, att regleringsorganet på ett eller annat sätt fastställer och i sin subventionspolitik laborerar med ett marknadsbehov — hur nu detta skall ske särskilt på områden, där den inhemska produktionen konkurrerar med import. Det sägs visserligen, att den berörda handeln bör informeras om förväntad produktionsvolym, så att handelsföretagen i god tid skall kunna beakta denna i sin planering. Eftersom importen omhänderhas av ett antal inbördes konkurrerande företag, är det svårt att föreställa sig hur utredningens intentioner skall kunna förverkligas utan någon form av direktiv som eventuellt måste stödjas av importkontroll eller importkvotering. Systemet kan alltså komma att leda till mycket långt gående åtgärder.

— — —

Produktavgiften skall erläggas vid första försäljningen och uppbäras av handelsled (eller producentförening). Här läggs alltså en ny administrativ börda på handeln (i huvudsak partihandeln men även i begränsad omfattning detaljhandeln), som har att uppbära avgiften och redovisa denna till myndighet. Föreningens medlemmar tar bestämt avstånd från att utan kompensation påta sig en sådan inkasseringssuppgift. Hela förslaget strider mot aktuella strävanden att förenkla uppgiftslämnande etc. för näringslivet. Den del av uppbördssystemet, som innebär, att producent vid försäljning till konsument själv erlägger avgifter, innefattar uppenbara risker för avgiftsundanhållande.

— — —

Att stödfonden kallas för fond för marknadsfrämjande åtgärder torde ej innebära någon tillräckligt skyddande förklädning. Utredningens antagande, att den tilltänkta fonden via de s. k. främjandena skulle få effekt även på avsättningen av importerade produkter, förefaller oss i högsta grad dubiöst. Främjandena sysslar med åtgärder för att stimulera konsumtionen av inhemska produkter och någon ändring härvidlag är inte aktuell. Att då använda avgifter på importen till att genom pristillägg, stödköp, lagringsbidrag eller propagandabidrag stödja inhemsk trädgårdsodling torde inte stå i överensstämmelse med de internationella regler, till vilka vi anslutit oss genom GATT, FTA- och EFTA-avtalen utan skulle med säkerhet vålla betydande handelspolitiska svårigheter. Det behöver väl inte erinras om både EG:s och USA:s mycket stora intresse för handelsutbytet med Sverige på detta varuområde. Motåtgärder skulle med säkerhet inte utebli. Egentligen är det förvånande, att utredningen lagt fram förslag till denna illa maskerade subventionsåtgärd samtidigt som man uttalar, att subventionerade produkter utifrån inte bör tillåtas inverka på den svenska produktionens omfattning. Vi antar, att sistnämnda uttalande innebär, att man upprätthåller kravet åtminstone på ett skaderekvisit enligt den officiella svenska politiken på detta

område. Uttalandet synes ha fått en väl kategorisk utformning och kan tyckas ansluta sig mer till amerikanska än svenska tankgångar i pågående MTN-förhandlingar. Vår slutsats beträffande produktavgifter på importen är, att dessa skulle vara handelspolitiskt så riskabla, att de inte kan genomföras. Att föra in trädgårdsnäringen under någon form av planhushållning förefaller alltså både av principiella och praktiska skäl inte godtagbart. Sverige måste slå vakt om en fri marknadshushållning i största möjliga utsträckning. Det är på denna som vårt välstånd bygger. Den på ett som utredningen visat mycket stort antal fria småföretagare splittrade trädgårdsnäringen passar ovanligt illa in i ett planhushållningsmönster. Centrala direktiv kan få katastrofala följder för en bransch, där på grund av årsmån utfallet är vanskligt att förutsäga.

Vad beträffar föreslagen intern avgift kan föreningen inskränka sig till att med åberopande av det särskilda yttrandet avstyrka förslaget även i denna del.

Trädgårdsnäringens riksförbund: Det är av väsentlig betydelse i detta sammanhang att en möjlighet skapas att kunna få förhandsbesked om planerad odling och import av trädgårdsprodukter. Till skillnad från jordbruksproduktionen är produktionen och importen av trädgårdsprodukter instabil och oförutsebar. Enligt utredningsförslaget skall regleringsorganet kunna besluta att stöd ej skall ifrågakomma, om inte planerad produktion är anpassad till marknadsutrymmet. Detta förutsätter, att styrande eller vägledande åtgärder kan sättas in för att möjliggöra att odlingens omfattning minskas med avsikt att begränsa verkningar av en överproduktion. För ändamålet krävs mera exakta och regelbundet inflytande uppgifter före varje odlingssäsongens början om varje odlares planer i fråga om sin odlings omfattning. En sådan anmälningsplikt regleras i 7 § i förslaget till lag om avgift inom trädgårdsnäringen (s. 198). Anmälningsplikt i någon form borde emellertid stadgas också för den som avser att importera trädgårdsprodukter. Eljest blir informationen om den väntade varumängden som samlas hos regleringsorganet otillräcklig. Det krävs också största möjliga snabbhet vid uppgiftslämning och bearbetning av det insamlade materialet.

Utredningens förslag synes vara oklart beträffande frågan om hur man skall förfara, när en produkt varit föremål för någon av de föreslagna stödåtgärderna. Produktavgift föreslås skola utgå för den produktion, som av ifrågavarande produkt förekommer under nästkommande odlingsäsong och uttas tills avsättningen av ifrågavarande produkt normaliserats. Därefter skall avgift upphöra att utgå. Frågan om avgiftsbeläggning och tid för denna blir svåröverskådlig och svårbedömbär. Marknadsförhållandena varierar i olika delar av landet och skäligheten av att belasta en produkt med avgift under endast helt korta tidsperioder kan ifrågasättas. Det vore avgjort en fördel om man redan i inledningsskedet bestämde en minsta tid — exempelvis 5 år — under vilken en

produkt skall kvarhållas i produktavgiftssystemet. Därmed skulle man få en säkrare grund för bedömning om och i vilken omfattning pris- och avsättningsförhållanden normaliserats i sådan utsträckning, att stödåtgärder inte längre behöver ifrågakomma och avgiften därmed kan upphöra att uttas. Större garantier vinnes därmed också för tillförseln av medel till fonden. Flera produkter kan förväntas finnas i avgiftssystemet samtidigt både vad avser svensk odling och importvara. Detta bör medföra en enklare administration än det betydande arbete, som följer av täta inträden i och utträden ur systemet.

Varje stöd- och avgiftssystem med uppgiftsskyldigheter av visst slag för berörda parter och intressenter medför ökad administrativ handläggning. Detta är en ofrånkomlig följd av varje regleringssystem. Men om ett sådant system bedöms som angeläget av en rad olika skäl för att trygga produktionen av varor som vi bedömer som nödvändiga för folkhushållet, då måste man acceptera att detta för med sig sådana icke önskvärda verkningar. Givetvis skall eftersträvas att de administrativa arbetsuppgifterna begränsas till vad som är absolut nödvändigt för systemets riktiga och avsedda funktion.

— — —

Förbundet finner det föreslagna systemet med interna avgifter ytterst värdefullt som komplement till fonden i övrigt. Härigenom skapas möjlighet för ett bredare åtgärdsprogram men också för ett vidgat och mer rättvist fördelat risk- och ansvarstagande för åtgärder, som är till fördel för samtliga företag inom en bransch.

Fruktodlingens gränsskydd utgöres huvudsakligast av ett importstopp för äpple och päron under perioden då dessa fruktslag marknadsföres. Importstoppet är en absolut nödvändighet och en förutsättning för bibehållandet av en svensk odling. Ett system med interna avgifter, såsom utredningen föreslagit, är den typ av åtgärd som skulle lösa de allvarliga marknadsproblem som trots importstoppet uppkommit.

— — —

Vi vill också framhålla vår bestämda uppfattning, att de från en bransch upptagna avgifterna specifikt skall knytas till åtgärder inom denna. Vi instämmer häri med vad utredningen anfört. Med hänsyn till att avgifter här endast uttas på inhemsk produktion, bör resp. bransch ges ett starkt inflytande över medlens användning. Förbundet föreslår, att förvaltningen av dessa delegeras till ett särskilt utskott under trädgårdsnäringsnämnden, bestående av tjänsteman vid nämnden samt minst två representanter för berörd bransch.

4.3 Finansiering

Av de remissinstanser som särskilt behandlat fondens finansiering är, ett par tveksamma till finansiering med produktavgifter. *Lantbrukarnas*

riksförbund avvisar förslaget om finansiering med prisregleringsmedel. *Trädgårdsnäringsens riksförbund* anser att utredningens förslag är ett minimum.

Lantbruksstyrelsen: Finansiering genom produktavgifter kommer enligt styrelsens mening att vara mycket svårhanterlig på grund av den stora mängden produkter inom trädgårdsnäringsen. Bl. a. blir kontrollsvårigheterna stora.

Statens jordbruksnämnd: Jordbruksnämnden erinrar om att, för det fall att prisregleringsmedel från jordbrukets prisreglering skall tillföras trädgårdsnäringsens fond för marknadsfrämjande åtgärder, vilket utredningen har föreslagit, måste överenskommelse härom träffas mellan parterna vid jordbruksprisöverläggningarna. Vad beträffar införsclavgiftsmedel kommer, såvitt nämnden nu kan bedöma, inga sådana att stå till förfogande för här avsedda syften under de närmaste åren, eftersom influtna avgifter kommer att tas i anspråk för andra fastställda behov inom jordbruksregleringen.

Jordbruksnämnden har inte heller något att erinra mot att den föreslagna fonden erhåller tillskott av avgifter som läggs på produktionen.

Kommerskollegium: Kollegiet ställer sig tveksamt till förslaget rörande den till fondsystemet knutna produktavgiften och avstyrker en sådan finansieringsordning.

Lantbrukarnas riksförbund: LRF avvisar utredningens förslag att fonden skall erhålla prisregleringsmedel. Motivet härför är att tillgången på prisregleringsmedel är så begränsad att inte ens de åtaganden som gjorts i löpande jordbruksavtal torde kunna infrias. Betydande belopp inflyter i form av tullmedel vid import av köksväxter. Mot den bakgrunden finner LRF det såväl logiskt som rimligt att fonden finansieras av budgetmedel.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörers förening: Fonden skall finansieras med dels allmänna medel, dels produktavgifter. Då budgetmedel skall tas i anspråk, motiveras detta med att subventionering och prisstopp för vissa (bas-)livsmedel föranlett detaljhandeln att kompensera sina kostnader genom ökade marginaler på bl. a. vissa trädgårdsprodukter. Situationen utgör ett betydande exempel på hur den ena regleringen föder den andra. Hur regleringar sprider sig som ringar på vattnet belyses ytterligare av motiveringen för ianspråktagande av prisregleringsmedel för fonden, nämligen att en minskning av frilandsodlingen av grönsaker skulle kunna öka utgående exportbidrag för alternativ produktion av spannmål och oljeväxtfrö.

Trädgårdsnäringsens riksförbund: Utredningen föreslår, att fonden skall få ett tillskott av allmänna medel på 15 milj. kr. (s. 195). Detta belopp måste betraktas som lågt, om man jämför det med vad betydligt mindre näringar erhållit för liknande ändamål. Andra länder ger också betydligt mer till sina trädgårdsnäringsen. I Norge t. ex. utgår — som

också utredningen redovisar — anslag till olika marknadsfrämjande åtgärder, som sammanlagt är drygt 5 gånger större än det som utredningen föreslår till vår trädgårdsnäring.

Till stöd för frilandsodlingen av trädgårdsprodukter föreslår utredningen, att 2,5 milj. kr. av jordbrukets prisregleringsmedel anvisas till fonden. Förbundet finner det motiverat, att de producenter, som odlar grönsaker, får del av dessa medel. Detta i all synnerhet som subventioneringen av jordbrukets basprodukter medfört, att handeln kompenserat sina kostnader genom ökade marginaler på bl. a. grönsaker och rotfrukter. Med tanke på att detta haft menlig inverkan på avsättningen av trädgårdsprodukter talar starka skäl för utredningens förslag i detta avseende. Skulle emellertid av någon anledning, de av utredningen föreslagna 2,5 milj. kr. av jordbrukets regleringsmedel ej komma att disponeras, bör dessa ersättas av budgetmedel, så att 15 milj. kr. tillföres fonden i inledningsskedet. Som vi redan framhållit, anser vi nämligen, att 15 milj. kr. är ett minimibelopp. Av vad vi tidigare sagt framgår det, att vi anser det ytterst angeläget, att fonden i framtiden ytterligare utökas. Det förutsätter, att budgetmedel årligen tillföres fonden i minst den utsträckning som utredningen föreslagit i inledningsskedet. Som vi tidigare framhållit är vi från odlingens sida beredda att i ökad utsträckning erlægga produktavgifter men naturligtvis då under förutsättning att motsvarande belopp uttages på importvarorna.

4.4 Administration

Statens jordbruksnämnd anser att trädgårdsnäringsnämnden inte bör tilldelas några myndighetsuppgifter t. ex. beslut om reglering av produktionen. Dessa bör i stället handhas av jordbruksnämnden. Nämnden bedömer vidare att kostnaderna för administrationen är för lågt beräknade. *Trädgårdsnäringens riksförbund* framhåller att näringen måste ges en bred representation i trädgårdsnämnden.

Statskontoret: Statskontoret är tveksamt till den administrativa omgång som fondsystemet medför för såväl myndigheter som producenter. Resursbehovet för administration av fonden kan enligt statskontoret komma att öka. Resursbehov och kostnad för denna bör därför belysas ytterligare.

Lantbruksstyrelsen: Administrationen av den föreslagna fonden bör ske genom statens jordbruksnämnds försorg på grund av dess likhet med prisregleringsåtgärderna på jordbruksområdet. Samråd bör dock ske med lantbruksstyrelsen. Om fondens medel endast skulle användas för kollektiva åtgärder bör dock administrationen ske i samma former som nu gäller för bensinskattemedlen dvs. av lantbruksstyrelsen efter samråd med styrelsens trädgårdsnämnd.

Statens jordbruksnämnd: Enligt jordbruksnämndens bedömning är

det mest rationellt att, om en trädgårdsnäringsnämnd inrättas, denna får en rådgivande funktion med främsta uppgift att ge synpunkter på odlingens och marknadens utveckling samt den närmare utformningen av de olika pris- och marknadsreglerande åtgärder, som statsmakterna kan komma att besluta. Trädgårdsnäringsnämnden bör inte tilldelas någon uppgift av myndighetsutövande karaktär. Den bör t. ex. inte, som utredningen har föreslagit, få besluta om åtgärder för produktionsanpassning, vari torde inbegripas bl. a. kvoteringsbeslut. Jordbruksnämnden anser att sådana beslut skall ankomma på jordbruksnämnden och inte delegeras till trädgårdsnäringsnämnden. Beslut om eventuella avgiftsuttag och pristillägg bör enligt nämndens bedömning bygga på resultatet av överläggningar mellan berörda parter och beslutas av regeringen eller, efter bemyndigande, av jordbruksnämnden. Om jordbruksnämnden skall ha ansvaret för regleringssystemet, är det nödvändigt för nämnden att noggrant följa produktionens och marknadens utveckling. Det är då naturligt att informationssystemet förläggs till jordbruksnämnden. De resurser som behövs för administrationen av informationssystemet och regleringsåtgärderna utnyttjas bäst om de samlas på ett ställe. Trädgårdsnäringsnämnden avses finansiera sin verksamhet genom räntemedel från fonden. Även om administrationen åläggs jordbruksnämnden, torde inget hinder föreligga mot att finansieringen av delar av jordbruksnämndens verksamhet sker på samma sätt.

Utredningens förslag är kortfattade och i viss mån svåröverskådliga. Det är därför svårt att klart överblicka vilka administrativa resurser de kan komma att kräva. Utredningen har föreslagit att jordbruksnämnden för de nya uppgifterna skall tillföras en ny handläggartjänst samt trädgårdsnäringsnämnden två tjänstemän, varav en handläggare. Nämnden anser, som tidigare har framhållits, att de föreslagna resurserna kan utnyttjas effektivare om arbetet samlas på ett ställe och inte splittras upp på en trädgårdsnäringsnämnd och jordbruksnämnden. I uppbyggnadsskedet torde åtgå betydande resurser för planering och detaljutformning av systemet. Detta arbete måste i stor utsträckning ledas av personal med erfarenhet av marknadsregleringar samt kunskaper om trädgårdsproduktionen och marknaden för trädgårdsprodukter.

Kostnaderna för administrationen är svåra att uppskatta utan att systemets konstruktion och omfattning preciseras. Enligt jordbruksnämndens bedömning är kostnaderna dock för lågt beräknade. Inga medel synes vara beräknade för kontroll av lämnade uppgifter och avgiftsredovisning. Vidare erfordras medel för utredningar för utveckling och förbättring av regleringssystemet.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörens förening: Av föreningens avståndstagande från det föreslagna fondsystemet följer också, att föreningen anser en särskild trädgårdsnäringsnämnd överflödig. Skulle ett sådant fondsystem byggas upp, skulle — vilket föreningen belyst i det

föregående — krävas en betydligt större och kostsammare administrativ apparat än vad utredningen förutsatt.

Trädgårdsnäringsens riksförbund: Trädgårdsnäringsnämnden, knuten till statens jordbruksnämnd, skall enligt utredningsförslaget vara det nya organ, som handhar de föreslagna åtgärderna. Nämnden skall sammansättas av representanter för odlingen, i odling anställda, handel, konsumenter och det allmänna. Härtill vill TRF, som i övrigt tillstyrker förslaget, framhålla att trädgårdsnäringsen består av flera från varandra rätt artskilda odlingsgrenar, där företrädare för viss odlingsgren ofta inte har någon djupare kunskap om förhållandena inom en annan gren av odlingen. Odlingsformer, mångfalden av produktslag och förhållandena i övrigt inom branschen har nödvändiggjort en numera rätt långt driven specialisering. Detta förhållande kan skapa svårigheter vid överväganden om och vilka stödåtgärder som bör vidtagas. Med denna bakgrund måste TRF resa anspråk på en förhållandevis bred anknytning till nämnden. Om man bara utser en representant för vardera grönsaksodlingen, prydnadsväxtodlingen samt från frukt- och bärodlingen, så kommer ändå många grupper att känna sig orepresenterade. Därför behöver de tre ovannämnda representanterna för produktionsgrupperna kompletteras med ytterligare en representant för trädgårdsnäringsen. Denna kan då mera allmänt anses företräda de odlargrupper inom näringen, som ej blivit representerade av de tre övriga. Om man har en nämnd på förslagsvis nio ledamöter, är också en dylik representation för trädgårdsodlarna i allra högst grad berättigad och möjliggör samtidigt representation från de grupper, som utredningen föreslagit. Eventuellt kan därvid representationen för konsumenter och det allmänna samordnas. Personliga suppleanter bör också utses för de ordinarie ledamöterna i nämnden.

Vad utredningen i övrigt föreslagit beträffande trädgårdsnäringsnämnden, dess uppgifter, kansliorganisation och kostnader samt förstärkning av jordbruksnämndens resurser för detta ändamål kan vi godta i ett inledningsskede. Blir behovet av åtgärder mera omfattande, vilket kan bli fallet om inte inom en nära framtid en väsentlig ändring till det bättre kommer till stånd av marknadsförhållandena inom trädgårdsnäringsen, torde resursbehovet såväl av fondmedel som av personal att bli större.

Både utredningens förslag och den framtida utvecklingen inom trädgårdsodlingen motiverar, att jordbruksnämnden i ökad omfattning ägnar uppmärksamhet åt trädgårdsnäringsens problemområden. Det gäller inte minst att följa importen av trädgårdsprodukter och vidtaga åtgärder, när denna import orsakar marknadsstörningar. Av denna anledning bör trädgårdsnäringsen — liksom redan fisket — ha en ledamot i statens jordbruksnämnd som kan deltaga i frågor som rör näringen. Sedan 1967 har trädgårdsnäringsen haft en ledamot i lantbruksstyrelsen och med

tanke på det betydelsefulla arbete, som statens jordbruksnämnd i framtiden bör utföra, anser vi en likartad representation där vara både berättigad och nödvändig.

För trädgårdsnäringen utför i dag lantbruksstyrelsen och lantbruksuniversitetet omfattande och betydelsefulla arbetsinsatser. Det sker inte i samma utsträckning av statens jordbruksnämnd. För varje år framstår det dock som mer angeläget, att den svenska trädgårdsodlingen främjas genom ökade insatser från jordbruksnämndens sida.

5 Rationaliseringsverksamheten

5.1 Riktlinjer

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar utan erinran utredningens förslag till riktlinjer för rationaliseringsverksamheten. Flera remissinstanser tar upp frågan om trädgårdsföretagens svårigheter att få krediter till följd av de allmänna kreditrestriktionerna.

Statskontoret: Statskontoret har ingen avvikande mening vad gäller de föreslagna ramarna för det stalliga stödet till rationaliseringsverksamheten. I likhet med utredningen anser statskontoret att rationaliseringsstödet i huvudsak bör utgå i form av kreditgarantier.

Utredningen pekar på att en kraftig resursförstärkning krävs för administration av stödgivningen. Utredningen har dock inte ännu gjort någon beräkning av resursåtgång och kostnad för denna. Statskontoret menar att dessa frågor måste utredas närmare innan slutlig ställning tas till rationaliseringsstödet.

Riksrevisionsverket: Utredningen konstaterar att nuvarande samhällsinsatser på området fungerar väl och föreslår därför endast begränsade förändringar. RRV har i princip inget att erinra mot dessa.

Utredningen framhåller att det från regionalpolitisk synpunkt är av vikt att även ta tillvara de möjligheter som trädgårdsnäringen erbjuder att öka antalet arbetstillfällen i de delar av landet där samhället vidtar särskilda åtgärder för att trygga och öka sysselsättningen. RRV instämmer i detta. Verket vill dock peka på vikten av att eventuellt stöd till vissa växthusföretag, vilka bedöms ha små möjligheter att i fortsättningen hävda sig i konkurrensen på den svenska marknaden och vilkas verksamhet i övrigt bedöms sakna särskilt samhällsintresse, utformas så att strukturomvandlingen inom branschen påskyndas och inte olönsamma företagsenheter bibehålls och därmed hämmar utvecklingen av andra verksamhetsformer inom branschen.

Lantbruksstyrelsen: Styrelsen delar utredningens uppfattning att det är ur alla synpunkter angeläget att rationaliseringsverksamheten stödjes och främjas på olika sätt. — — —

Styrelsen vill framhålla att den särskilda lånefond som finns för att underlätta omställning inom vissa delar av trädgårdsnäringen är av stort värde. Enligt styrelsens mening bör långivningen från denna fond fortsätta eftersom det sannolikt även framdeles kommer att bli nödvändigt med omställning inom näringen. Fonden torde behöva tillföras ytterligare kapital under budgetåret 1979/80 eller närmast följande budgetår.

I fråga om vad utredningen anfört beträffande ikraftträdande, handhavande och medelsbehov angående det statliga rationaliseringsstödet har lantbruksstyrelsen inga erinringar. Styrelsen vill dock framhålla att ett genomförande av utredningens förslag förutsätter personalförstärkningar vid lantbruksnämnderna. Särskilt gäller detta i fråga om personal för handläggning av stödärendena i fråga om norra Sverige, där nuvarande personalresurser på trädgårdsområdet blir helt otillräckliga.

Statens pris- och kartellnämnd: Utredningen föreslår ett fortsatt och på vissa punkter förstärkt stöd till rationaliseringsverksamheten inom trädgårdsnäringen. I stort kan nämnden instämma i utredningens förslag om inriktning och utformning av stödet. Beträffande eventuellt stöd till nyetablering eller utvidgning av verksamheten inom trädgårdsnäringen förespråkar dock nämnden restriktivitet. Sådana ärenden måste prövas särskilt noga med hänsyn till avsättningsmöjligheterna. Det är viktigt att den framtida odlingen får en inriktning på produktområden där de inhemska producenterna har goda förutsättningar att konkurrera med importen.

Sveriges lantbruksuniversitet: I sitt förslag till förändringar i rationaliseringsstödet gör utredningen en allmän översyn av det gällande stödet och föreslår i anslutning härtill nödvändiga anpassningar. Även på detta område är det utifrån tillgängligt dataunderlag svårt att bedöma hurvida de föreslagna förändringarna är tillräckliga för att uppnå den effektivisering av produktionen resp. förnyelse av produktionsapparaten som eftersträvas. Styrelsen finner dock rationellt att stödet främst får form av kreditgarantier men anser det rimligt att trädgårdsnäringen även i fortsättningen erhåller statsbidrag till energisparande åtgärder.

Som utredningen uppmärksammat har lantbruksuniversitetet bedrivit forskning vad gäller energisnåla växthus. Styrelsen vill understryka behovet av att åtgärder vidtas för att en snabb omsättning i praktiken av forskningsrönen skall kunna ske. Med hänsyn till att de svenska företagen på växthusbyggnationens område är relativt små och utan möjligheter till eget utvecklingsarbete, måste ytterligare medel avsättas för fullskaleundersökningar och demonstrationer ute i praktiska företag.

Andra studier vid Sveriges lantbruksuniversitet har visat, att stora möjligheter föreligger till arbetsbesparingar inom produktionen. De genomförda studierna omfattar visserligen endast prydnadsväxtområdet, men i princip torde besparingar kunna göras även på andra områden. Det är av stor betydelse, att dessa frågor beaktas såväl vid utarbetande

av nya tekniska lösningar som i rådgivningen till redan befintliga företag. En väsentlig förstärkning av forskningen på detta område är därför av stor betydelse.

Allmänt sett bör alla åtgärder sättas in på att skapa energi- och arbetskraftseffektiva växthus såväl vid befintliga som nya anläggningar.

Med hänsyn till den större komplexiteten i framtidens företag synes det angeläget att som förutsättning för samhälleligt stöd av olika slag öka kraven på företagarens utbildning och yrkesskicklighet.

Länsstyrelsen i Jönköpings län: Det föreligger ett stort behov av ett finansiellt stöd till näringen som stimulerar olika rationaliseringsåtgärder. Det hittillsvarande stödet har åtminstone för Jönköpings läns del inte varit tillräckligt för att motsvara behovet. De begränsningar som f. n. finns då det gäller nyetableringar är också till nackdel. Därför är det tillfredsställande att utredningen nu föreslagit förbättringar i dessa avseenden. — — —

I sysselsättnings svaga områden med naturliga förutsättningar kan odling av trädgårdsprodukter utgöra kompletterande driftsgrenar för de mindre brukningsenheterna. Utredningens förslag synes erbjuda förbättrade möjligheter till en på detta sätt mer intensifierad drift.

Länsstyrelsen i Gotlands län: Förutsättningarna för trädgårdsproduktion är goda på Gotland bl. a. beroende på stort antal soltimmar, lämpliga jordarter och befintlig uppsamlingsorganisation. Utbyggnad av trädgårdsodlingen är därför ett av det bästa sätten att minska avgången från jordbruket och därmed bidra till att upprätthålla sysselsättningen. Ekonomiskt stöd och rådgivning måste finnas tillgängliga i tillräcklig omfattning för att sådan utbyggnad skall kunna genomföras.

Länsstyrelsen i Blekinge län: Länsstyrelsen tillstyrker i stort sett vad utredningen har föreslagit beträffande det statliga finansieringsstödet. Länsstyrelsen vill dock framhålla svårigheten att finansiera nyanläggning av fruktodlingar på grund av odlingarnas stora anläggningskostnad och den förhållandevis långa tiden innan odlingen bär frukt. De av utredningen föreslagna åtgärderna att förlänga den amorteringsfria tiden för garantilån från 3 till 6 år och amorteringstiden från 20 till 30 år betyder förhållandevis litet. Som exempel kan nämnas att för ett annuitetslån på 100 000 kr. minskar enligt utredningens förslag de sammanlagda amorteringarna med ca 13 000—14 000 kr. under första tioårsperioden, då avkastningen från odlingen är obetydlig. De sammanlagda ränteutgifterna är under samma period av storleksordningen 90 000—95 000 kr. Utredningens förslag kan vara tillräckligt för att underlätta finansieringen vid fruktodlingsföretag som behöver ersätta en förhållandevis liten andel av sina fruktträd eller göra mindre utökningar av odlingen.

Skall en utbyggnad av fruktodlingen kunna stimuleras fordras en låneform som möjliggör omfördelning av ränteutgifterna i tiden. Länsstyrelsen föreslår därför att lån med uppskjuten ränta införs för finansie-

ring av fruktodlingar och eventuellt andra liknande investeringar inom trädgårdsnäringen. Räntan på en sådan låneform måste, för att lånet skall få avsedd effekt, kunna läggas till kapitalskulden under en tioårsperiod och från skattesynpunkt behandlas enligt kontantprincipen. Genom en sådan lånekonstruktion kommer i princip anläggningskostnaden och kapitalkostnaden för en fruktodling att flyttas fram i tiden till den tidpunkt då odlingen börjar bära frukt och sedan fördelas över större delen av den tidsperiod odlingen ger avkastning. Lån med uppskjuten ränta kommer därför att underlätta tillkomsten av helt nya fruktodlingsföretag och stimulera redan befintliga företag att utöka sin odling.

Länsstyrelsen i Kristianstads län: Ett stort problem för låntagarna har, som utredningen också framhåller, varit att garantigivningen försvårats under perioder då bankerna ålagts restriktivitet med kreditgivningen.

Låntagarna har fått vänta länge på att få lån beviljade och i några fall har lånen fått tas i utländska banker (Schweiz) med förluster i samband med devalvering och därefter högre ränta än om lånen kunnat lämnas direkt i svensk bank. Detta förhållande är inte bra och borde rättas till. Trädgårdsnäringslån borde ges samma prioritet som industrins.

Länsstyrelsen i Norrbottens län: Trädgårdsnäringens produktionsförsättningar inom länet är inte på långt när tillvaratagna. Nuvarande ordinarie stödformer för näringens rationalisering är dock inte ändamålsenliga för en önskvärd utveckling. Särskilt är utvecklingen av produktionen på friland hämmad.

Länsstyrelsen vill understryka vikten av att rationaliseringsverksamheten ges en regionalpolitiskt betingad differentiering. En stödgivning som generellt är lika över landet motverkar i allmänhet en utveckling inom län som Norrbotten. Länsstyrelsen kan dock för sin del vitsorda att samhällets intresse av att produktionen överlag sker effektivt motiverar statligt stöd oavsett var företagen är belägna till sådana investeringar som avser ny teknik och samverkan.

Landsorganisationen i Sverige: Effektiv produktion är, enligt LO:s mening, en förutsättning för att trädgårdsnäringen skall kunna möta konkurrens från import liksom för en tillfredsställande lönsamhetsutveckling inom näringen och därmed en trygg sysselsättning för de anställda. Det är också en förutsättning för att konsumenterna skall få produkter av god kvalitet till rimliga priser. Rationaliseringspolitiken på trädgårdsområdet bör mot bakgrund av ovanstående syfta till att skapa en effektiv och konkurrenskraftig näring. Härutöver bör politiken tillgoda andra angelägna syften såsom god arbetsmiljö och hushållning med energi.

Det är sålunda angeläget från samhällets, konsumenternas och näringens synpunkt att rationaliseringsverksamheten stöds och främjas på

olika sätt. LO har inget att invända mot de gängse villkoren för stöd som utredningen föreslår.

Lantbrukarnas riksförbund: Finansieringsfrågorna kommer framöver att bli ett av näringsens dominerande problem, speciellt vid nyetablering. Skall trädgårdsnärings lönsamhet kunna upprätthållas inom ramen för det föreslagna importskyddet krävs fortgående kraftiga rationaliseringar och effektivitetsförbättringar. Investeringar som har till syfte att effektivisera produktionen för att förbättra lönsamheten inom företaget bör därför stödjas. LRF tillstyrker därför utredningens förslag om ökat statligt stöd till rationalisering av trädgårdsnärings.

Svenska lantarbetareförbundet: Förbundet finner de föreslagna formerna för finansiellt stöd genom rationalisering helt godtagbara och avstår därför från närmare kommentar om de. Vi vill emellertid framhålla nödvändigheten av att erforderliga medel ställs till kreditinstitutens förfogande för att rationaliseringsåtgärder, som befunnits uppfylla de med stödgivning förenade kraven ur allmän synpunkt, skall kunna genomföras utan alltför långa dröjsmål.

Trädgårdsnärings riksförbund: Trädgårdsnärsutredningen har på ett överskådligt och uttömmande men ändå koncentrerat sätt motiverat behovet av finansieringsstöd för skilda ändamål inom trädgårdsnäringen (s. 202—203). TRF kan därför avstå från att vare sig upprepa eller komplettera de angivna faktorerna utan vill understryka att de synes utgöra en hållbar grund för samhällseliga åtgärder för att behovet av finansieringsstöd också blir tillgodosett. — — —

Lånebehoven inom trädgårdsnärings tillgodoses i betydande omfattning medelst den statliga lånegarantiverksamheten. Även om en lånesökandes investeringsändamål uppfyller de med rationaliseringsstödet förenade allmänna och särskilda villkoren, är det långt ifrån säkert att han kan få något lån för den avsedda investeringen. Han måste också kunna förete ett kreditlöfte från något kreditinstitut, vilket är ett villkor för att lånegaranti skall kunna beviljas. De tidvis mycket stränga kraven om utlåningsbegränsning och hög likviditet som ställs på kreditinstituten av de valutavårdande myndigheterna gör det många gånger svårt, ibland omöjligt att erhålla kreditlöfte. Ibland är väntetiden orimligt lång.

Särskilda finansieringsinstitut har startats för att förse små och medelstora företag med erforderligt kapital. Dessa har så många lånesökande, att det kan vara berättigat att tala om låneköer. Instituterna har därför att prioritera efter något slag av angelägenhetsgrad bland de lånesökande. Företag inom trädgårdsnärings, där det statliga rationaliseringsstödet gäller, hamnar då långt ned i lånekön. Beträffande vissa institut, exempelvis de nya utvecklingsfonderna, gäller undantag för lån m. m. till företag inom jordbruk och trädgårdsskötsel, som omfattas av det särskilda stödet till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering.

Sådana hinder mot att kunna genomföra nödvändiga investeringsprogram som eljest vid låneprövningen ansetts lämpliga och angelägna, behöver avlägsnas. Eljest försvåras och fördröjs den eftersträvade rationaliseringen av många odlingsföretag. Har en ansökan om lån för ett givet ändamål prövats av vederbörande myndighet, lantbruksnämnd eller lantbruksstyrelsen, och bifall till ansökan lämnats, borde en sådan lånesökande ha prioritet genom att garantilån går utanför kreditinstitutens likviditetskrav. Även andra vägar, exempelvis att vidga olika finansieringsinstituts utlåningskapacitet, borde beträdas. Utredningen har endast i förbigående behandlat frågor av detta slag i samband med rationaliseringsverksamheten (s. 204). TRF finner det angeläget att de uppmärksammas i samband med att nya villkor för det statliga rationaliseringsstödet fastställs.

De med oljekrisen förenade starkt ökade kostnaderna för växthusföretagen har ännu inte kunnat kompenseras på grund av den marknadsutveckling, som skildrats i det föregående. Utvecklingen på området för alternativa energikällor liksom övergång till uppvärmningsanläggningar med lägre oljeåtgång sker i långsammare takt än den väntade. Behovet av marknadsanpassning genom sortimentbyte eller annan omläggning av produktionen kvarstår och kommer sannolikt att kvarstå till dess att avsättnings- och prisförhållandena kunnat ändras. TRF vill därför förorda, att lånefonden Lån till trädgårdsnäringen under Fonden för låneunderstöd på kapitalbudgeten kvarstår utan tidsbegränsning. Syftet med stödet genom lånefonden skall liksom hittills vara att möjliggöra en produktionsanpassning till rådande marknadsförhållanden genom sortimentbyte eller annan mera väsentlig omläggning av produktionen. Möjlighet bör finnas, att även vid av andra orsaker förorsakade tillfälliga kriser kunna få lånestöd ur fonden. Den bör därför förfoga över tillräckliga medel för här angivna syften.

5.2 Villkor och stöd

Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak utredningens förslag eller lämnar dem utan erinran. *Lantbruksstyrelsen* anför att stöd i samband med nyetablering främst bör inriktas på mindre företag. *Vissa länsstyrelser* föreslår att regionalpolitiskt stöd bör kunna utgå till trädgårdsföretag. Behovet av marknadsbedömningar vid utvidgning eller nyetablering av företag understryks. Från de anställdas och näringens sida framhålls att rationaliseringssträvandena i ökad utsträckning bör inriktas mot att skapa åretrunsyssetsättning i företagen. Förslagen i fråga om statsbidrag och kreditgarantier tillstyrks i huvudsak eller lämnas utan erinran. *Tre länsstyrelser i norra Sverige* föreslår att det maximala bidraget i särskilda fall skall kunna utgå med 40 % av kostnaden. Någon länsstyrelse har också synpunkter på områdesavgränsningen.

Statskontoret: Utredningen föreslår att bidrag skall kunna lämnas till företag för att utveckla och pröva ny teknik. Enligt statskontorets mening bör statliga medel för sådana ändamål i första hand gå till organ som har till uppgift att bedriva forskning och utveckling på området. Exempelvis har statens maskinprovningar anmält behov av resurser för sådana insatser.

Lantbruksstyrelsen: Enligt styrelsens uppfattning bör insatserna huvudsakligen inriktas på uppbyggandet och vidmakthållandet av rationella företag med ett begränsat antal sysselsatta. Under 1970-talets svårigheter för näringen har det tydligt framgått att det är de stora företagen med många anställda som haft svårast att klara påfrestningarna. Det torde därför ur många synpunkter vara förmånligt att den önskvärda produktionen fördelas på enheter av småföretagskaraktär. Dessa bör dock inte vara mindre än att teknikens landvinningar vid varje tidpunkt kan utnyttjas på effektivt sätt. Någon bestämd storleksgräns kan därför inte anges för olika företagstyper. Också det faktum att trädgårdsföretagen har svårt att bereda sina anställda jämn sysselsättning under året talar för mindre enheter. En trädgårdsnäring som baserar sin struktur på sådana företag torde vara den som bäst kan anpassa sig till fluktuationer i konjunkturerna samt även lättast reglera sina arbetsinsatser efter det säsongmässiga behovet. Särskilt stödet till nyetablering bör enligt styrelsens mening i första hand begränsas till sådana enheter. Större företag bör dock kunna erhålla stöd till rationaliseringsåtgärder av olika slag.

Med reservation för vad som anförts beträffande storleksaspekter delar styrelsen i allmänhet utredningens synpunkter beträffande de allmänna villkoren för stöd. I vissa här nedan närmare preciserade avseenden har styrelsen en avvikande mening om villkoren.

Utredningen vill även i fortsättningen dela upp företagarnas verksamhet i en produktionsdel och en distributionsdel varav endast produktionsdelen skall kunna stödjas. Enda undantaget görs för växthus som dels används för produktion, dels som försäljningslokal. Enligt styrelsens mening bör ett företag där den egna produktionen framstår som det väsentliga kunna få stöd till alla delar av sin verksamhet förutsatt att åtgärden är ägnad att effektivisera verksamheten eller förbättra miljön. Enligt utredningens förslag och nu tillämpade regler kan en företagare som avser att i ett sammanhang och med samma entreprenör bygga om såväl växthus som arbets- och försäljningslokal behöva vända sig både till länets utvecklingsfond och till lantbruksverket för uppdelning av stödet. Det blir då dubbelarbete både beträffande handläggning, beslut och granskning.

Om trädgårdsproduktionen inte framstår som väsentlig i förhållande till företagets totala omsättning anser utredningen att stöd inte alls skall utgå. Enligt styrelsens mening bör dock även i sådana fall stöd kunna

lämnas till produktionsdelen förutsatt att denna är av sådan omfattning att den kan drivas rationellt. Om denna regel inte tillämpas kan vederbörande företag genom att t. ex. bilda ett särskilt bolag för endera delen av verksamheten ändå kunna uppfylla de formella kraven för stöd. I första hand bör dock här avsedda företags hela stödbehov kunna tillgodoses av utvecklingsfonderna i analogi med vad som sagts om företag med huvudsakligen trädgårdsproduktion.

Länsstyrelsen i Stockholms län: Länsstyrelsen ser det som positivt att ansökningar om stöd till nyetablering av trädgårdsföretag föreslås bli mindre restriktivt bedömda. Utredningen räknar likväl i vissa fall med begränsningar i stödgivningen till följd av marknadsproblem. När marknadsutrymmet sålunda är begränsat, föreslår länsstyrelsen att man prioriterar stödgivningen till sådana trädgårdsföretag som etableras och byggs ut såsom ersättning för företag som tvingats upphöra till följd av bebyggelse eller eljest ändrad markanvändning.

Ett problem som kan vara aktuellt särskilt i ett storstadsområde är att höga markpriser försvårar nyetablering av trädgårdsföretag. Länsstyrelsen vill understryka vikten av de åtgärder som samhället vidtar för att begränsa markprisstegringarna. Lantbruksnämnderna kan och bör bidra här till t. ex. genom att medverka med markanskaffning på rimliga villkor samt genom att vägra kreditstöd vid för höga köpeskillingar.

Länsstyrelsen i Kronobergs län: Enligt utredningens förslag bör stöd till rationalisering utgå enbart i de fall där den yrkesmässiga produktionen av trädgårdsprodukter ger huvudsaklig sysselsättning och utkomst. Länsstyrelsen vill här betona vikten av att villkoren ändras så att stöd även kan utgå där den yrkesmässiga trädgårdsodlingen är en del av kombinationen trädgård-jordbruk-skog. Härigenom skulle förutsättningarna för utkomst förbättras för vissa sysselsättningssvaga områden, exempelvis Urshultsbygden.

Länsstyrelsen i Kalmar län: Utredningen föreslår att statsbidrag bör kunna utgå i samband med större investeringar i regioner där det från samhällets synpunkter är önskvärt att trädgårdsnäringen utvecklas. Länsstyrelsen instämmer i detta resonemang men kan inte acceptera den geografiska avgränsning för stödet som utredningen föreslår. Länsstyrelsen anser att regionalpolitiska skäl talar för att även Öland och Kalmar läns skärgård bör kunna komma i fråga för stödet. Båda områdena uppfyller nämligen de angivna förutsättningarna och det får anses vara synnerligen motiverat att här stödja större investeringar i trädgårdsföretag. Utredningens förslag till områden där statsbidrag kan utgå bör därför utökas med Öland och Kalmar läns skärgård.

De största kraven på ekonomiskt stöd föreligger vid nyetablering av växthusodling. Länsstyrelsen vill föreslå att regionalpolitiskt stöd enligt samma grunder som gäller för industriell verksamhet enligt bestämmelserna i SFS 1970: 180 med ändringar även skall kunna utgå vid start

och utvidgning av trädgårdsföretag med den huvudsakliga odlingen under glas. Som stöd för detta kan även anföras att odlingen under glas nått en sådan teknisk utveckling att den mycket väl kan jämföras med industriell verksamhet. Samordning mellan detta stöd och statligt finansieringsstöd föreslaget av utredningen bör givetvis ske.

Länsstyrelsen i Kristianstads län: Utredningen föreslår vissa förändringar av villkoren för statliga kreditgarantier till trädgårdsnäringen, vilka skulle möjliggöra en förlängning av dels den amorteringsfria tiden och dels amorteringstiden. Den amorteringsfria tiden föreslås för rationaliserings- och driftslån till fruktodlingsföretag utökas till sex år. Detta är ett länge närt önskemål från näringsutövarens sida. Inom länets fruktodling är en förnyring av trädmaterialet angelägen. Den förlängda amorteringstiden underlättar en sådan sanering och även generationsväxling och nyrekrytering inom trädgårdsnäringen.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län: Det statliga finansieringsstödet har inbegripit en uppenbar stimulans till förbättring av befintliga företag. Det har i enstaka fall utgått till nyetablering. Det är av stor betydelse att detta stöd kommer att fortsätta. Nyetableringsstöd har främst varit knutet till storstadsområden med syfte att trygga leveranser till försäljningsorganisation o. d. Då tendensen till etablering utanför dessa områden är svag skulle det vara värdefullt såväl från regional sysselsättnings- som försörjningssynpunkt att stöd till nyetablering också kan ske utanför nämnda områden. Utredningen framhåller de marknadsproblem detta kan orsaka. Då lantbruksnämnderna handlägger ärendena lokalt är det högst osannolikt att en breddning av stödet skulle innebära nackdelar i form av överetablering. Det vore exempelvis önskvärt att en regional odling i glesbygd av typ norra Dalsland kunde erhålla etableringsstöd såvida risk för överetablering inte föreligger. Tillgång på lokalt odlade bär, köksväxter och prydnadsväxter av god kvalitet saknas. En begränsad etablering bör därför kunna skapa arbetstillfällen och tillgång på den högre kvaliteten en närodlat vara ger.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län: När det gäller avgränsningen av det område där statsbidraget skall utgå anser länsstyrelsen att en anknytning till de regionalpolitiska stödområdena bör ske. Stödet bör utgå i hela det allmänna stödområdet. Stödmöjligheter bör också finnas i gränsområdet till stödområdet. Eftersom motivet för statsbidraget är regionalpolitiskt finns det skäl att diskutera möjligheten att tillämpa samma bestämmelser som gäller för regionalpolitiken i övrigt. Det skulle i praktiken innebära betydligt högre bidragsbelopp. Redan nu förekommer då och då gränsfall där det kan diskuteras om inte statligt regionalpolitiskt stöd borde kunna utgå till trädgårdsföretag.

Länsstyrelserna i Västernorrlands och Jämtlands län: En ohämrad stimulans till utökning av produktionen i form av nyetablering kan vålla betydande marknadsproblem. Länsstyrelserna är medvetna om detta och

anser liksom utredningen att det tillgängliga produktionsutrymmet kan framtvunga begränsningar i stödgivningen. Den låga produktionen av trädgårdsprodukter i de fyra nordligaste länen, goda odlingsförutsättningar för vissa trädgårdsprodukter och det stora behovet av sysselsättningsfrämjande åtgärder är dock tungt vägande skäl för prioritering av statligt stöd till ökad trädgårdsproduktion i de norra delarna av landet.

Utredningen har föreslagit att det regionala bidraget maximeras till 25 %. Länsstyrelserna vill därutöver föreslå att maximala bidraget i särskilda fall skall kunna utgå med 40 % och högst 400 000 kr. i likhet med vad som gäller för det regionala rationaliseringsstödet för jordbruket. På detta sätt förhöjt bidrag bör kunna utgå i de fall där de naturliga förutsättningarna för trädgårdsproduktion är mindre goda, men där starka regionalpolitiska skäl motiverar utbyggnad av rationella trädgårdsföretag. En ytterligare förutsättning bör vara att företagaren är i behov av förhöjt bidrag av likviditetsskäl.

Länsstyrelsen i Västerbottens län: Utredningen föreslår ett regionalpolitiskt motiverat statsbidrag i samband med större investeringar i trädgårdsföretag. Länsstyrelsen ifrågasätter om inte utredningens förslag till undre bidragsgräns om 10 000 kr. bör sänkas till 5 000 kr. Skälet härtill är att det i många fall finns ett klart stimulansmotiv för rationaliseringsåtgärder. I begreppet markanläggningar bör ingå bl. a. anläggning av svartvinbärsodling. Utredningen föreslår att den amorteringsfria tiden för s. k. rationaliseringslån skall vara oförändrad, tre år. Enligt länsstyrelsens mening borde man överväga en förlängning av tiden till fyra eller fem år. I övrigt tillstyrks utredningens förslag.

Länsstyrelsen i Norrbottens län: Som allmänt villkor för stöd har utredningen uttalat att det vid prövning om statligt stöd alltid bör krävas en bedömning av åtgärdens lämplighet från marknadssynpunkt. Samtidigt utsågs att lantbruksstyrelsen bör svara för denna bedömning varvid samråd bör ske med olika berörda organisationer. Länsstyrelsen vill uttala starka betänkligheter mot en ordning som innebär att varje ärende prövas på central nivå. En smidig verksamhet förutsätter att besluten i all möjlig utsträckning tas inom resp. län. För ett mycket begränsat antal produkter kan dock behövas en avstämning mot landets totala produktion innan stöd beviljas. Detta bör i första hand ske genom att lantbruksstyrelsen följer stödgivningen ute i länen och anpassar anvisningarna för lantbruksnämnderna till den faktiska marknadsutvecklingen. I sådana fall där företagsutbyggnader aktualiseras för produkter vars marknadsutrymme är begränsat eller i huvudsak utnyttjat måste investeringar i de sysselsättningssvagaste delarna av landet ges en klar prioritet.

Enligt länsstyrelsens bestämda uppfattning är stödnivån 25 % inte tillräcklig i sådana delar av stödområdet där de naturliga förutsättningarna för produktion är mindre goda. I dessa områden är regelmässigt näringslivet också för övrigt svagt utvecklat. Starka skäl talar därför för

att investeringar i dessa områden ges en särskild stimulans. Ett till 40 % förhöjt statsbidrag, är enligt länsstyrelsen nödvändigt i sådana utsatta regioner av länen varvid även förstagångsinvesteringar i plantor och specialmaskiner bör vara bidragsberättigade.

Hushållningssällskapens förbund: Utredningen föreslår att nu gällande former och regler för statligt finansieringsstöd i sina huvuddrag skall gälla även i fortsättningen. Vissa betydelsefulla förbättringar och kompletteringar föreslås dock, vilka förbundet i huvudsak vill tillstyrka. I likhet med vad som gäller inom jordbruket vill dock förbundet ifrågasätta om statligt stöd bör beviljas vid utvidgning av sådana befintliga företag som redan har en sådan storlek att storleksökningen som sådan inte innebär en påtaglig rationalisering. Rationaliseringseffekten vid en ökning av storleken över en viss nivå bör därför mycket ingående prövas innan statligt stöd beviljas.

De föreslagna länemöjligheterna för nyetablering är enligt förbundets mening synnerligen välbetänkta, förutsatt att det nya företaget är riktigt lokaliserat och fyller aktuella krav beträffande produktval och marknadsföringsmöjligheter. Givetvis är det betydelsefullt att den nystartande företagaren har god teoretisk och praktisk utbildning för sin uppgift.

Kooperativa förbundet: KF får understryka att man vid bedömning av stödåtgärder måste beakta att man inte åstadkommer en väsentlig produktionsökning i Sverige. KF tillstyrker därför utredningens förslag att man vid prövningen av stöd skall göra en allmän bedömning om åtgärdens lämplighet ur marknadssynpunkt och att den skall vara företagsekonomiskt lönsam.

Svenska lantarbetareförbundet: Rationaliseringsverksamheten har hittills vanligtvis haft till uppgift att minska arbetsförbrukningen. Detta har i många fall medfört att arbetskraft blivit helt eller delvis utan sysselsättning i företaget. Vad gäller trädgårdsnäringen, har tidigare påpekats den onaturligt stora andel av yrkesverksamma som saknar heltidsysselsättning. Såsom också tidigare framhållits måste detta förhållande ändras mot en mer omfattande sysselsättning året runt. Sysselsättningen bör därför mycket starkt beaktas vid prövningen av stöd till rationalisering, vilket också har betonats av utredningen. Förbundet anser för sin del att ett krav för erhållande av stöd bör vara att rationaliseringen också får en sysselsättningsutjämnande effekt i företag med utpräglade säsongvariationer. På samma sätt är det angeläget att arbetsmiljön i växthusen beaktas i samband med stödgivningen. Stöd bör inte lämnas om inte förutsättningar också föreligger att förbättra en tidigare dålig arbetsmiljö.

Slutligen vill förbundet starkt understryka utredningens krav på erforderlig yrkesskicklighet hos den som söker stöd. I alltför stor utsträckning har konstaterats att företagare, som etablerat sig inom trädgårdsnäringen, saknat såväl erforderliga insikter i produktion som i företagsled-

ning. Till synes onödigtvis har detta medfört att anställd arbetskraft blivit friställd, ofta under mycket uppseendeväckande former. Någon form av dokumentation av yrkeskunnigheten bör därför framdeles krävas som villkor för stöd av allmänna medel.

Svenska samernas riksförbund: Inom Norrbottens län har redan nu bärodlingen fått ett markant uppsving inte minst genom den s. k. Norrbottendelegationens insatser och möjligheter att lämna just sådant ökat finansiellt stöd. Detta uppsving har medfört vissa problem i förhållande till den pågående markanvändningen inom berörda områden i form av renskötsel. Sålunda har i några fall skadeståndskrav av betydande omfattning rests från odlare till följd av förekomst av ren inom odlingarna. I ett försök att åstadkomma förändringar i denna del har SSR sökt kontakt med Norrbottens bärodlarförening för att åstadkomma en gemensam aktion innebärande att instängsling av odlingarna kan göras med stöd av samma författningar som reglerar stödet till upptagandet av bärodlingen alternativt i annan form som kan anknytas härtill.

— — —

Sammanfattningsvis finner SSR det utomordentligt värdefullt att en satsning sker på bärodling jämte övrig trädgårdsnäring inom renskötselområdet som en del i de allmänna regionalpolitiska insatserna för stärkande av näringslivet i dessa områden. Till förekommande av negativa effekter av dessa satsningar är det nödvändigt att stödet kompletteras på så sätt att odlare som bidrags- och låneberättigad kostnad också får inräkna kostnader för instängsling av odlingen. SSR finner det i detta sammanhang särskilt angeläget understryka att här anförda synpunkter ligger helt i linje med de synpunkter bärodarlarna själva redovisar. För det fall att kostnaderna för här redovisade åtgärder inte skulle anses kunna innefattas i stödformerna i övrigt till trädgårdsnäringen i denna del är det angeläget att sådana uttalanden görs i anslutning härtill att kostnaderna för instängsling av odlingar kan bestridas av allmänna arbetsmarknadspolitiska medel och då genom länsarbetsnämnden.

Trädgårdsnäringens riksförbund: Utrymmet för en ökad svensk trädgårdsproduktion är inte särskilt stort. Effektivisering och försiktig utveckling av befintliga företag medför i huvudsak den möjlighet totalt sett till större produktionsvolym, som ungefär svarar mot den ökande andel av den förväntat ökande konsumtionen, vilken enligt TRF:s mening bör utgöras av svenskodlade trädgårdsprodukter. Detta är ett skäl varför nyetableringsstöd främst bör ifrågakomma vid etablering i redan befintliga eller som ersättning för nedlagda eller under nedläggning varande företag.

Även för att tillgodose lokala marknader, i synnerhet inom det s. k. stödområdet, bör man kunna se på ansökningar om stöd för nyetablering mera liberalt, dock inte heller här utan samtidig marknadsbedömning.

Marknadsföringen av trädgårdsprodukter är på många håll i landet knappast tillfredsställande ordnad. Mycket skulle vara att vinna för alla inblandade parter om en rationell produkthantering kunde komma till stånd från odling till parti och/eller detaljhandel och anpassad till tidsenliga distributionsformer. Det torde därför finnas starka skäl för att av stödsökande begära att de anger hur de säljer eller avser att sälja sina produkter. Ett sådant villkor bör införas generellt utan den begränsning som utredningen föreslagit till stöd vid företagsutbyggnad och nyetabletering.

Av marknadsmässiga skäl bör en viss förtur ges till dem som avser att ordna sin försäljning genom trädgårdsodlarnas ekonomiska föreningar, om sådan möjlighet finns inom regionen. Även avsättning genom odlingskontrakt direkt med förädlingsindustri bör ges motsvarande förtur. Sakförhållandet är redan i dag detta att prissättningen, som uppnås genom den producentkooperativa uppsamlingen och försäljningen av trädgårdsprodukter, nyttjas som riktlinjer även vid annan försäljning. Det kan då anses vara rimligt att företagare som söker stöd för effektivisering och rationalisering av sin produktion och vill använda denna form för sin försäljning skall prioriteras i stödgivningen. Samhället främjar därmed en ur allmän synpunkt lämplig varuhantering.

Rationaliseringsverksamheten har hittills främst varit inriktad på att minska arbetsförbrukningen, att inbespara arbetskraft utan att beakta att konsekvenserna härav många gånger blivit att heltidssysselsatta ersatts av deltid- eller säsonganställda. Detta har måst ske i så stor omfattning, att numera mer än hälften av de anställda i trädgårdsföretagen saknar fast anknytning till något företag. Den trenden måste man, såsom också tidigare anförts, försöka bryta. Därför bör sysselsättningsaspekten enligt TRF:s mening beaktas vid stödprövningen på ett annat sätt än hittills. TRF har tidigare i detta yttrande betonat angelägenheten av att strävanden inriktas på åretruntsysselsättning i betydligt större omfattning än vad som nu är fallet. Så kan bl. a. ske genom att statligt rationaliseringsstöd skall kunna vägras till åtgärder, som inte leder till ökad stabilitet i sysselsättningen vid stödsökande företag. Även utredningen har betonat detta och i vad den anfört kan TRF instämma (s. 205).

5.3 Statsbidrag till energibesparande åtgärder

På något undantag när tillstyrker remissinstanserna utredningens förslag eller lämnar det utan erinran. Några remissinstanser föreslår att statsbidraget skall beräknas på hela kostnaden för uppförande av växt-hus.

Lantbruksstyrelsen: Utredningen har föreslagit vissa ändringar av reglerna för bidrag till energibesparande åtgärder som i huvudsak innebär

att den tidsgräns för "befintliga anläggningar" som nu tillämpas slopas samt att bidrag kan utgå för uppförande av energisnåla växthus till den del de ersätter äldre energi- och arbetskrävande enheter. Styrelsen biträder utredningens förslag beträffande slopandet av tidsgränsen och att villkoret härvidlag endast skall vara att vid tidpunkten för anläggningens utformande vedertagen och modern teknik kom till användning.

Beträffande möjlighet att lämna bidrag vid utbyte av gamla växthus så har styrelsen redan tidigare förordat detta.

I sin översikt över odling i växthus och bänkgård har utredningen uttalat att stimulans till nybyggnation av växthus är nödvändig framför allt i Malmöhus län om rationell produktion i önskvärd omfattning skall upprätthållas. Det skulle vara en mycket effektiv sådan stimulans om bidrag till bränslebesparande åtgärder kunde utgå då gamla växthus ersätts med nya.

Enligt styrelsens mening bör emellertid den enda begränsningen för bidrag vara att det utgår för lika stor areal som ersätts. Bidrag bör kunna beräknas på hela kostnaden för byggnationen och ej endast för den del som kan betraktas som särskilda anordningar för bränslebesparing. Enligt styrelsens åsikt är nya moderna hus betydligt bränslesnålare än gamla oberoende av om särskilt täckmaterial används. Gamla omoderna hus är nästan alltid otäta, praktiskt omöjliga att installera anordning för automatisk klimatreglering i och ger dålig avkastning i relation till tillförd energi m. m. En differentiering av bidragsprocenten i förhållande till beräknad energibesparing bör dock ske. Utredningen säger vidare att som villkor för bidrag skall gälla att det växthus som rivs och vars yta är bidragsgrundande skall ha använts för produktion som kräver uppvärmning under hela året. Hela året bör enligt styrelsens mening utbytas mot största delen av året. I annat fall skulle många hus som används för gurka och tomater falla utanför stödet.

Statens industriverk: Enligt industriverkets mening består de viktigaste åtgärderna till att säkra trädgårdsnäringens framtid i fortsatt rationalisering och modernisering. Utredningens förslag till finansieringsstöd till näringens rationalisering torde därvid komma att medverka till att underlätta utvecklingen mot en effektivare och mer konkurrenskraftig produktion. Vad gäller betänkandets förslag om ändrade regler för statsbidrag till energibesparande åtgärder i trädgårdsnäringen vill industriverket avvakta resultatet av pågående utvärdering av bidragsverksamheten till näringslivet.

Länsstyrelsen i Södermanlands län: Med nu höga och allt mer stigande energikostnader borde energibesparande åtgärder inom en så energikrävande produktionsgren som odling i växthus kunna vara lönsam i sig själv. Det kan därför ifrågasättas om statsbidrag erfordras som stimulansåtgärd. Det torde ligga närmare till hands att utvidga möjligheterna till statsgaranterade lån för sådana åtgärder. Skulle det slutliga be-

slutet bli att sådana bidrag skulle kunna utgå behövs klara tolkningsregler för olika situationer. Utredningen säger att som villkor bl. a. skall gälla att vid anläggningens ursprungliga uppförande vedertagen och modern teknik använts. Att i efterhand avgöra och fastställa vilken teknik som vid en viss tidpunkt skulle vara vedertagen och modern torde i många fall inte vara möjligt.

Länsstyrelsen i Gotlands län: Länsstyrelsen ifrågasätter om inte bidraget till energibesparande åtgärder borde avse energibesparande teknik på all nybyggnad. Detta skulle underlätta önskvärd nyetablering. I befintliga anläggningar borde investeringsplan upprättas, så att bästa förhållandet mellan nybyggnad och ombyggnad uppnås. I och med att investeringsplan finns, bör också beloppsgränsen 100 000 kr. per projekt slopas, så att investeringarna kan ske på bästa sätt med hänsyn till förutsättningarna i det enskilda fallet.

Länsstyrelsen i Kristianstads län: Det bör närmare klarläggas, vilka åtgärder som blir bidragsgrundande i fråga om stöd till energibesparande åtgärder vid uppförande av nya växthus. Utredningen har uttalat, att de nya bidragsberättigade växthusen skall vara försedda med energibesparande teknik. Vi vill tolka detta så att till moderna växthus med vedertagen och modern teknik skall lämnas bidrag för den del som nu är bidragsberättigad. Med andra ord skall bidrag utgå till automatisk luftning, automatisk värme och skuggning samt för nya pannor etc. och även till dubbelglas och dubbelplattor (akryl) om dessa väljes istället för glas.

Om förslaget får tolkas så är det av vikt, att ett eventuellt beslut verkligen kommer att gälla redan från 1 juli 1979. Detta för att inte investeringstakten skall stoppas upp. Vidare är det viktigt, att den tid, som beslutet skall gälla, inte tages till alltför snävt utan får omfatta minst 5 år i första skedet. Växthusbyggnadskapaciteten i landet är nämligen starkt begränsad varför en kort och hektisk byggperiod skulle höja byggkostnaden samt vara till nackdel för sysselsättningen inom byggbranschen.

Länsstyrelsen i Värmlands län: Vid införande av nya stödformer t. ex. ett eventuellt statsbidrag för ersättning av gamla energislukande växthus mot nya mera energisnåla är det av stor vikt att stödet inte görs tillfälligt då detta snabbt kommer att medföra ett stegrat kostnadsläge.

Det kan ifrågasättas huruvida det primära är rent oljebesparande åtgärder. Störst besparing skulle uppnås genom att släcka husen 3—4 månader. Mera intressant är att minska energiförbrukningen per producerad enhet. Exempel på sådana energibesparande åtgärder som borde stödjas anser länsstyrelsen vara rivning av äldre energislukande växthus och ersätta dem med färre större och ljusare hus med modern reglerteknik och bättre nyttjandegrad.

Länsstyrelsen föreslår också att stöd bör kunna lämnas till åtgärder som ökar nyttjandegraden i husen vilket medför en betydande vinst per odlad enhet. En sådan åtgärd är t. ex. installation av rörliga växthusbord.

Bl. a. bör förutsättningarna för att använda spillvärme från olika industriella processer för uppvärmning av växthus klarläggas. I Värmlands län finns bl. a. inom skogsindustrin — det gäller både cellulosa- och sågverksindustrin — tillgång till betydande kvantiteter spillvärme som f. n. används mycket lite eller inte alls. Enligt länsstyrelsens mening skulle möjligheter till en ökad användning av spillvärme för uppvärmning av växthus innebära en stimulans för växthusodlingen i Värmlands län.

Kooperativa förbundet: KF anser även att statsbidrag liksom f. n. skall kunna utgå till energibesparande åtgärder i trädgårdsföretag, eftersom hittillsvarande erfarenheter att sänka energiförbrukningen varit goda. KF är dock tveksamt till utredningens förslag att bidrag till energibesparande åtgärder även bör utgå vid nyuppförande av växthus och anser att denna del av förslaget bör ytterligare analyseras.

Centralorganisationen SACO/SR: Utredningens förslag om statsbidrag till energibesparande åtgärder vid utbyte av hela växthus, dvs. vid uppförande av ett nytt växthus i samband med att ett annat rivs, är av synnerligen stor betydelse. De nuvarande villkorens utformning, som i stort sett innebär att det nya huset skall ha samma yttermått och bärande konstruktion som det gamla är helt orimligt, vilket också framhålls av utredningen. Utredningens förslag avser att undanröja dessa villkor. Det innebär att "bidrag endast skall utgå för den nya växthusyta som motsvarar vad som rivs av äldre växthus". SACO/SR ansluter sig till den uppfattningen. Bidraget bör emellertid avse hela kostnaden för nybyggnad av den tidigare ytan. Ur allmän synpunkt och för trädgårdsnäringsens utveckling måste det vara angeläget att utbyte av växthus sker i så stor utsträckning som möjligt. Motiv finns således för en utökning av de givna ramarna för bidragsgivning.

Trädgårdsnäringsens riksförbund: Enligt TRF:s mening är det angeläget, att möjligheten till bidrag till energibesparande åtgärder inte bara kvarstår utan också vidgas i någon mån. Erfarenheterna tyder nämligen på behov av viss förändring av villkoren. Trädgårdsnäringens utredningen har uppmärksammat detta och föreslår viss ändring (s. 211).

Det har i olika sammanhang pekats på att behovet av förnyelse av växthusbeståndet genom nybyggnad som ersättning för äldre omoderna och energislukande växthus behöver ske i snabbare takt än tidigare. Även utredningen har framhållit detta såsom motiv för förslaget att något vidga bidragsmöjligheterna. Det årliga nybyggnadsbehovet som finns och som utredningen beräknat till 170 000 m² är dock ännu större. Om man utgår från den statistik utredningen publicerar (s. 45) blir det

270 000 m². Den faktiska nybyggnationen var år 1976 enligt trädgårdsräkningen ca 150 000 m². Det stora nybyggnadsbehovet understryker angelägenheten av att förnyelsen av växthus och utrustningen i dessa inte får stagnera utan måste ske successivt i takt med att de tekniska möjligheterna till energibesparing kan tas till vara utan tidsutdräkt. Stimulans genom statsbidrag till delar av den erforderliga investeringen för energisnål teknik i nya växthus, uppförda som ersättning till gamla växthus, kan förväntas medföra att ersättningsbyggnationen skulle ske snabbare med motsvarande ytterligare besparing av energi. Bidragsmöjligheten bör avse alla former av energibesparande tekniska åtgärder.

Utredningen säger (s. 211) att som villkor bör gälla "att det växthus, som rivs och vars yta är bidragsgrundande, skall ha använts för produktion som kräver uppvärmning hela året". För att inte missförstånd och tveksamhet skall uppstå, bör i en författning "hela året" utbytas mot "större delen av året". Detta med tanke på att vissa kulturer visserligen har lång odlingsperiod (tomat, gurka etc.) men att denna ändock inte sträcker sig över hela året. Utredningen föreslår inga förändringar av de energibesparande åtgärder som nu berättigar till bidrag. Det innebär, att bidrag till energibesparande åtgärder även i framtiden utgår både för växthusbyggnaden och till värmebesparande teknik i detta. Förbundet anser emellertid, att även installation av s. k. rullande bord bör berättiga till bidrag, då denna åtgärd medför ett effektivare utnyttjande av växthusytan och därmed ett minskat energibehov per producerad enhet.

Vi förutsätter, att det föreslagna utbytet av gamla växthus mot nya får tillgå så, att den gamla ytan får finnas kvar i produktionen under tiden som det nya energisnåla huset färdigställs och kommer med i produktionen. Detta med tanke på att odlaren måste ha en fortsatt jämn produktion för att förhindra omsättningsbortfall under byggnadstiden.

Gränsen för högsta möjliga bidrag till energibesparande åtgärder höjdes den 1 juli 1978 från 50 000 kr. till 75 000 kr. per projekt. Utredningen föreslår nu en höjning till 100 000 kr. per projekt för att bidragsbeloppet skall bli analogt med vad som utgår inom industrin. Förbundet vill betona angelägenheten av att beloppet även i framtiden följer det högsta bidragsbelopp per projekt som tillämpas för industriföretagen.

6 Rådgivning

6.1 Mål och resurser

Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak eller lämnar utan erinran utredningens förslag till mål för trädgårdsrådgivningen och till förstärkning av resurserna på området. *Trädgårdsnäringens riksförbund* framhåller att för att minska det stora gapet mellan känd och tillämpad teknik behövs en väl utvecklad och fungerande rådgivningsorganisation.

Vidare understryker förbundet att rådgivarna helt bör ägna sin tid åt rådgivning till den yrkesmässiga odlingen. *Lantbrukarnas riksförbund* framhåller att rådgivningen i ökad utsträckning måste anpassas till odlarnas behov. Inriktningen av de olika tjänsterna bör därför kontinuerligt omprövas. Remissinstanserna finner det angeläget att de vakanta tjänsterna på området återbesätts och att de rekryteringstjänster som finns tillsätts. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* understryker att trädgårdsnäringsrådgivningen måste byggas ut så att de produktionsförutsättningar som finns kan tas till vara. Många instanser framhåller att den föreslagna översynen av informations-, samordnings- och rådgivningsproblem inom trädgårdsanläggningsbranschen är angelägen. *Sveriges lantbruksuniversitet* anser att utlandsbevakningen på trädgårdsområdet bör förbättras. Flera remissinstanser framhåller värdet av en effektivitetskontroll av företagen såsom underlag för rådgivningen. *Trädgårdsnäringsens riksförbund* föreslår att ett särskilt statligt bidrag årligen utgår för att fullfölja ett nyligen startat projekt på området. Förbundet anser också att rådgivningsfrågorna inom näringen bör tas upp till förnyad prövning vid mitten av 1980-talet.

Statskontoret: — — — Utredningen har utgått från att all rådgivning skall vara gratis. Enligt statskontoret borde utredningen närmare behandlat vilka former av rådgivning som bör vara avgiftsfri.

Produktionsteknisk service inom jordbruket har skötts av näringens organisationer. Inom husdjurskontrollen ges denna typ av service av de ekonomiska föreningarna. Verksamheten är avgiftsbelagd men visst statligt stöd utgår.

På trädgårdsområdet kan odlarna få tillgång till bl. a. ekonomisk service genom den trädgårdsekonomiska undersökningen (TEU) som bedrivs av Trädgårdsnäringsens riksförbund (TRF). Service av detta slag bör enligt statskontorets uppfattning bedrivas av näringens egna organ och vara självbärande. Staten kan lämna bidrag vid utvecklingsarbete. Det är väsentligt att ekonomirådgivarna vid lantbruksnämnderna har tillgång till det kalkylunderlag som tas fram inom TEU.

Statskontoret biträder utredningens uppfattning att informations-, samordnings- och rådgivningsverksamheten inom det s. k. markbyggnadsområdet bör ses över. Hittillsvarande frågor berör också bostads- och kommundepartementens ansvarsområden.

Riksrevisionsverket: Utredningen föreslår bl. a. att nio nya tjänster som rådgivare inrättas vid lantbruksnämnderna och att vissa organisatoriska förändringar genomförs. Riksrevisionsverket (RRV) anser sig på föreliggande material ha svårt att ta ställning till dessa förslag, bl. a. på grund av att utredningen ännu inte redovisat sina synpunkter rörande trädgårdsnäringsens marknadsföringsproblem.

RRV konstaterar att ett antal tjänster som rådgivare i den nuvarande organisationen är vakanta (utredningsbetänkandet s. 36). Verket för-

ordrar att det i första hand prövas i vad mån sådana vakanta tjänster kan omändras för att delvis tillgodose de nu aktuella uppgifterna.

Lantbruksstyrelsen: I sin översikt över utvecklingstendenserna inom trädgårdsnäringen har utredningen pekat på de faktorer som talar för ökade insatser på rådgivningsområdet samt det allt större behovet av samverkan mellan specialister på olika områden och av att samarbetet mellan rådgivning, forskning och odlingens organ intensifieras. Förslagen går också ut på att möjligheterna i dessa avseenden skall förbättras.

Styrelsen har inga erinringar mot denna målsättning då den överensstämmer med det synsätt styrelsen haft på inriktning och organisation av rådgivningsverksamheten. Den utökning av de personella resurserna som utredningen föreslår erbjuder möjlighet till bättre täckning av behoven.

Betydelsen av att rådgivningen i ökad utsträckning inriktas på att hjälpa odlarna undvika problem genom att de i tid uppmärksammas på betydelsen att acceptera ny odlingsteknik, nya odlingsinriktningar m. m. kan styrelsen helt instämma i. Detta överensstämmer med de riktlinjer för rådgivningen mot en mer företagsekonomiskt inriktad verksamhet som redan gäller.

Måluppfyllelse härvidlag förutsätter emellertid också förståelse för och medvetenhet hos företagarna om betydelsen av kontakt med rådgivningen för överläggningar om hela företagets situation och planering. Som utredningen också påpekat sker kontakten nu många gånger först då akuta problem uppstått t. ex. av växtskyddskaraktär. Den uppsökande verksamheten har därför stor betydelse och bör få möjlighet att utvecklas. Odlarnas organisationer och press bör i detta avseende också kunna göra en insats.

Utredningen har föreslagit en viss utökning av personalen vid konsulentavdelningen vid Sveriges lantbruksuniversitet. Styrelsen vill starkt understryka det behov härom som utredningen anfört.

Utredningen har även tagit upp behovet av rådgivning inom anläggningssektorn. Lantbruksstyrelsen finner knappast skäl som talar för att rådgivning till denna kategori inordnas i lantbruksnämndernas verksamhet men instämmer i behovet av en särskild översyn. Styrelsen vill i detta sammanhang uppmärksamma de planer på ett miljöfrämjande som f. n. utreds. Om dessa planer förverkligas kan möjligen rådgivningsverksamheten också inlemmas här.

Styrelsen instämmer i utredningens slutsatser att några fördelar med att överflytta den statligt finansierade rådgivningen till TRF eller SLU knappast står att finna. Om TRF finner anledning att i egen regi och på egen bekostnad organisera en på akuta odlingsproblem inriktad verksamhet skulle naturligtvis detta i motsvarande grad skapa förutsättningar

för ytterligare effektivisering av den mera långsiktigt planerande och företagsuppbyggande verksamheten hos lantbruksverket.

Sveriges lantbruksuniversitet: Utredningen framhåller att målet för lantbruksverkets rådgivningsverksamhet bör liksom hittills vara att främja trädgårdsnäringens rationalisering. Lantbruksuniversitetet anser att denna målbeskrivning i dag bör utbyggas och ges innehåll att främja en rationell produktion av trädgårdsprodukter av god kvalitet och med hänsyn tagen till en god arbetsmässig och fysisk miljö. Vidare bör rådgivningsverksamheten syfta till att åstadkomma en konkurrenskraftig, större inhemsk odling, vilket främjar sysselsättningen.

Lantbruksuniversitetet anser att utredningens förslag om förstärkning av rådgivningen är väl motiverad med hänsyn bl. a. till

att svensk trädgårdsodling är utsatt för en mycket stark konkurrens från andra länder;

att stora krav ställs på omstrukturering av odlingen under de närmaste åren;

att nybyggnad av växthusanläggningar är nödvändig för växthusodlingens fortbestånd;

att energibesparing måste ske i redan befintliga anläggningar;

att ökad specialisering är att vänta i de viktigaste odlingsområdena samt

att användningen av kemiska medel vid bekämpning av parasiter måste minskas och ersättas av biologisk bekämpning.

Lantbruksuniversitetet stöder därvid utredningens förslag om att inrätta fler rådgivningstjänster liksom det anser det angeläget att de tjänster som f. n. hålls vakanta tillsättes snarast möjligt.

Samspelet mellan forskningen och rådgivningen är dock inte analyserat i utredningen. Det hade förefallit logiskt att t. ex. undersöka om man inte borde utnyttja den unika situationen att kunna förlägga en rådgivningscentral — liknande den som föreslagits till Göteborg — till Alnarp. Därvid skulle man få mycket närmare kontakt med utbildningen, forskningen, med statskonsulenter, bibliotek, trädgårdsekonomiska undersökningar osv. Då lantbruksuniversitetet avser att försöka öka insatserna för forskning på markanläggningsområdet, bör även detta område i en framtid kunna ingå i centralens verksamhet. Även för lantbruksuniversitetet skulle det vara en stor tillgång att ha en sådan central på Alnarp. Därigenom kan fältets problem bättre komma till forskarnas kännedom.

Likåsa bör forskningen vid Röbbäcksdalen kunna utnyttjas bättre. Detta kan ske bl. a. genom att en rådgivare placeras i Umeå och/eller att konsulentavdelningen i Röbbäcksdalen ges ökade resurser för trädgårdsinformation inkl. växtskydd. I norra Sverige skulle också marknadsfrågorna behöva bevakas bättre liksom avsättningsmöjligheterna.

På s. 32 i utredningen framhålles värdet av att kunna utveckla och er-

bjuda en effektivitetskontroll för trädgårdsodlingen. Något förslag om hur en sådan kontroll skulle kunna genomföras framföres emellertid icke. Då intresset från odlarna för en effektivitetskontroll är mycket stort, hade det varit värdefullt om utredningen närmare utrett möjligheterna för att få till stånd en utbyggd sådan. Metodutvecklingen och igångsättningen synes då böra få statligt stöd.

Lantbruksuniversitetet anser också att utlandsbevakningen på trädgårdsområdet bör förbättras. Utöver den bevakning som sker dels inom TRF och dels inom lantbruksuniversitetet bör ytterligare någon inom rådgivningsverksamheten speciellt syssla med utlandsbevakning. En lämplig tjänst för detta skulle kunna vara den kvalificerade befattning som finns inrättad vid lantbruksstyrelsen och vars uppgifter formulerats i regeringens proposition 1967: 74.

— — —

Utredningens förslag om översyn av informations-, samordnings- och rådgivningsproblem inom trädgårdsanläggningsområdet tillstyrks. Lantbruksuniversitetet har några pågående utredningar — vilka kan bidra till en kartläggning av rådgivningsbehovet — och har, som tidigare nämnts, för avsikt att öka forskningen på området. Med tiden bör alltså ett underlag finnas för en rådgivningsverksamhet.

Utredningens förslag om att befintlig tjänst som plantskolekonsulent i Malmö även skulle ägna sig åt information till trädgårdsanläggningarna anser lantbruksuniversitetet orealistiskt.

— — —

Den i utredningen föreslagna förstärkningen av rådgivningen kommer, om den realiseras, att öka behovet av rådgivare. Lantbruksuniversitetet vill endast påpeka att det därvid temporärt kan bli brist på hortonomer. På längre sikt torde ej några rekryteringsproblem föreligga.

Länsstyrelsen i Uppsala län: Trädgårdsnäringsutredningens förslag innebär en ökad satsning på rådgivning till trädgårdsodlingen. Länsstyrelsen anser detta angeläget. Förslagen innebär en förhållandevis kraftig förstärkning i landets södra rådgivningsdistrikt där personalresurserna redan är relativt stora och de geografiska avstånden korta. Länsstyrelsen anser emellertid att en ökad satsning på områden i landet där näringen i dag är mindre utbyggd också är nog så motiverad. Trädgårdsodling borde kunna vara en mer betydelsefull verksamhet i områden som lämpar sig mindre bra för storskalig spannmåls- eller animalieproduktion. Exempel är småbrukarbygder i utpräglade glesbygds- och skärgårdsområden. Det är enligt länsstyrelsens mening angeläget att rådgivningen inte enbart sker till redan etablerade trädgårdsodlare utan även avser stimulans till etableringar inom trädgårdsnäringen.

Förslagen innebär också en stark centralisering av rådgivningen inom distrikt IV till Stockholm. Länsstyrelsen anser emellertid att viss expertis inom trädgårdsnäringen bör finnas på länsnivå.

I likhet med lantbruksnämnden i länet anser länsstyrelsen att goda produktionsförutsättningar finns i Uppsala län. Länsstyrelsen vill särskilt framhålla länets kustområden. Där finns både de rätta klimatbetingelserna och lämplig jordmån. Närheten till större konsumtionscentra gör att goda avsättningsmöjligheter bör finnas och att längre transporter kan undvikas. I dessa områden har jordbruket också en sådan struktur med mindre brukningsenheter att trädgårdsodling bör vara en lämplig verksamhet. Trädgårdsodlingen skulle kunna vara komplement till annan sysselsättning eller bilda basen i ett kombinerat företag. Länsstyrelsen vill framhålla behovet av att stödja småjordbruket i nämnda områden för att därigenom i någon mån begränsa sysselsättningsproblemen. I Norduppland är man i hög grad beroende av småjordbruket samt av skogs-, järn- och stålindustrin. Den strukturomvandling som i dag pågår inom dessa basindustrier gör det ytterst angeläget att så långt möjligt upprätthålla sysselsättningen inom jordbruket. Länsstyrelsen har också tillsammans med lantbruksnämnden startat ett projekt i syfte att stödja jordbruket i den norra länsdelen.

Intressant i sammanhanget är möjligheterna att utnyttja överskottsvärme från kraftverket i Forsmark för olika slags odlingar, däribland odling av trädgårdsprodukter. Denna skulle kunna ske både i växthus och som frilandsodling. Länsstyrelsen anser det angeläget att undersökningar startas om möjligheterna att på detta sätt utnyttja spillvärmerna. Förutom en effektiv trädgårdsproduktion erhålls andra positiva effekter. Arbetstillfällena skapas i en region med brist på sysselsättning, energin utnyttjas på ett bättre sätt och miljökonsekvenserna av varmvattenutsläpp i Öregrundsgrepen lindras i någon mån. F. n. arbetar den s. k. Nordupplandsgruppen — tillsatt av regeringen för att bevaka sysselsättningsutvecklingen i den norra länsdelen — utvecklingsfonden i länet och länsstyrelsen med olika idéer kring följdverksamheter i Forsmark. Trädgårdsodling är av den karaktären att särskild expertis kan behöva anlitas för att bedöma de förutsättningar som finns i det här aktuella fallet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län: — — — Enligt länsstyrelsens mening är det angeläget att statsmakterna vidtar åtgärder i syfte att stärka trädgårdsnäringens konkurrenskraft. Länsstyrelsen delar uppfattningen att en utökning och effektivisering av rådgivningen på trädgårdsnäringens område är väl motiverad och angelägen. Detta gäller såväl från företags-ekonomisk som samhällsekonomisk synpunkt.

Rådgivningen är ett viktigt medel i strävandena att förbättra trädgårdsföretagens ekonomiska situation. Rådgivningen främjar avkastningen av samhällets satsningar på utbildning, forskning och ekonomiskt stöd.

— — —
Länsstyrelsen i Älvsborgs län: Målet för statens rådgivningsverksamhet bör liksom hittills vara att främja trädgårdsnäringens rationalisering.

Såväl en företagsekonomiskt inriktad rådgivning som en allsidig produktionsteknisk rådgivning är väsentlig för att få en rationell produktion. Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning om rådgivningens "Mål och inriktning" och vill särskilt understryka att det för länet är viktigt att de regionalpolitiska synpunkterna beaktas.

Länsstyrelsen i Norrbottens län: I länsstyrelsens yttrande den 2 oktober 1978 till jordbruksdepartementet över trädgårdsnäringsutredningens betänkande (SOU 1978: 51) Svensk trädgårdsnäring betonades vikten av att trädgårdsnäringspolitiken anpassas till övergripande regionalpolitiska mål. Det nu remitterade förslaget om rådgivningens organisation och resurser innebär betydelsefulla förbättringar jämfört med nuvarande förhållanden. Mot bakgrunden av att trädgårdsnäringen har betydande utvecklingsmöjligheter i länet vill länsstyrelsen understryka vikten av att rådgivningen på trädgårdsområdet byggs ut så att de produktionsförutsättningar som finns kan tas till vara. I många sysselsättningssvaga delar av länet är jord- och skogsbruk med binärningar den enda utkomstmöjligheten för en övervägande del av de boende. Rådgivningen måste därför vara klart inriktad på att tillvarata befintligt försörjningsunderlag och att bygga upp förbättrade utkomstmöjligheter för de kvarboende.

Lantbrukarnas riksförbund: Riksförbundet delar utredningens uppfattning att det är nödvändigt att rådgivningen till trädgårdsodlarna förstärks. Motiven härför är dels att genom tätorternas expansion försvinner de äldre företagen och nya tillskapas, dels att främst grönsaksodlingen från att tidigare varit bedriven av handelsträdgårdsmästare i ökad omfattning bedrivs av lantbrukare och dels även att odlingen nu sprids till nya odlingsområden i landet från att tidigare varit relativt koncentrerad till vissa regioner i södra och mellersta Sverige.

Riksförbundet delar uppfattningen att det kan vara befogat med ytterligare en statskonsulenttjänst. Genom ökad konkurrens utifrån, genom högre energikostnader och genom krav på ökad nybyggnation kan det f. n. också vara motiverat att tjänstens huvudinriktning blir odling under glas. Vi förutsätter dock att statskonsulenterna även i ökad omfattning engagerar sig för frilandsodlingens problem som bl. a. består i behovet av ökad mekanisering av skörden samt lagring.

Rent allmänt anser förbundet att rådgivningen i ökad utsträckning måste anpassas till odlarnas behov. Det innebär att rådgivarna måste vara lätt tillgängliga och i varje region och under varje tidsperiod ha den inriktning som är den mest efterfrågade dvs. kunna ge råd på det område inom vilket problemen är störst. Som en följd av denna grundtes anser vi det riktigt att inom de regioner där odlarna är specialiserade bör också rådgivarna vara det medan det motsatta bör vara förhållandet inom regioner där företagen odlar många olika växtslag.

Trädgårdsnärings riksförbund: Behovet av rådgivningsinsatser i trädgårdsnäringen bedöms av TRF såsom stort. Den mängd av ny kun-

skap, som kommer fram genom teknisk såväl som biologisk utvecklingsverksamhet inom och utom landet, behöver snabbt bringas till praktisk användning i företagen. Det har visat sig, att på områden med en så omfattande småföretagsstruktur som trädgårdsnäringen har, blir avståndet för stort mellan känd och tillämpad teknik. För att minska detta gap behövs en väl utvecklad och väl fungerande rådgivningsorganisation.

Företagen inom trädgårdsnäringen är i allmänhet för små för att själva kunna anställa rådgivare vare sig individuellt eller i grupp. Ett fåtal stora företag har begagnat sig av den möjligheten, men för det stora flertalet företag krävs liksom inom jordbruksnäringen insatser från samhällets sida.

Den ekonomiska föreningsrörelsen inom trädgårdsnäringen har börjat utvecklas först under de allra senaste åren. Orsak härtill är bl. a. att trädgårdsprodukterna är avsedda för direktkonsumtion utan föregående förädling, hållbarheten är ringa och antalet produktslag stort. Detta kräver en mycket snabb distribution av varor från producent till konsument. På många håll finns också alltjämt förutsättningar för avsättning av produkterna genom direktförsäljning till konsumenterna. Jordbrukarna har genom sina ekonomiska föreningar kunnat bygga upp en mycket omfattande service- och produktionsrådgivningsverksamhet till stort gagn för jordbrukarna. Motsvarande förutsättningar har saknats inom trädgårdsnäringen. I motsats till förhållandena i jordbruket har statsmakterna inte heller i någon större utsträckning underlättat framväxten av ekonomiska försäljningsföreningar inom denna bransch.

Ständig anpassning och förnyelse krävs för att hålla produktionsresurserna väl utnyttjade. Härvid kommer företagarens egna erfarenheter väl till pass, men de är i det långa loppet otillräckliga. Impulser utifrån är nödvändiga. Sådana kan komma ifrån andra företagare, genom skriftligt informationsmaterial, utställningar, studiebesök inom och utom det egna landet m. m. De flesta företagen är små och arbetsuppgifterna många. Flertalet företagare kan därför inte nås av impulser till förnyelse av hjälpmedlen i produktionen, till introduktion av ny teknik och nya metoder eller clyest slå in på nya vägar. Det är av detta och andra skäl angeläget, att det till näringens förfogande står rådgivningsresurser och kvalificerad rådgivningspersonal.

Trädgårdsnäringen har, i synnerhet under 1960- och 1970-talen, fått allt effektivare och mer arbetsbesparande hjälpmedel. Nya växtsorter och helt nya odlingsmetoder har introducerats. Arbetsförbrukningen har nedbringats. Avkastningen per arealenhet har höjts. Produktiviteten har ökat. Samtidigt har det ställts större krav på kunnsighet hos odlaren och hans medhjälpare. En detaljerad odlingsplanering är på väg som ett nytt inslag i trädgårdsverksamheten.

Vad här anförts pekar enligt TRF:s mening fram emot behovet av en

mera specialiserad rådgivning inom trädgårdsnäringen än vad som hittills varit fallet. Vid utformningen av den framtida organisationen för den statliga rådgivningsverksamheten och resurstilldelningen till denna måste detta beaktas.

Utredningen refererar (s. 32) till det s. k. BET-projektet (Biologisk-ekonomisk-teknisk utvärdering av trädgårdsföretag), som pågår vid Sveriges lantbruksuniversitet i samarbete med Trädgårdsekonomiska undersökningen (TEU). Projektet finansieras genom anslag från Statens råd för skogs- och jordbruksforskning samt försöksanslag från lantbruksuniversitetets avdelning för prydnadsväxtodling. Det håller f. n. på att avslutas och en rapport är under utarbetande.

Enligt utredningens mening skulle en dylik uppföljning av produktionen på enskilda företag vara av stort värde som underlag för en bättre rådgivning. Det torde vara ett effektivt medel för att minska den stora variationen i lönsamhet mellan olika företag som olika utredningar pekar på.

TRF anser denna bedömning riktig, men vill framhålla, att arbetet med utvärdering av BET-material är till sin natur annorlunda än övrig odlingsrådgivningsverksamhet och tar stor tid i anspråk inte minst i form av teknisk sammanställning av material. Finansieringen måste därför ske utanför den av utredningen föreslagna rådgivningsbudgetens ram.

Som framgår av ovanstående håller det s. k. BET-projektet på att avslutas vid lantbruksuniversitetet. Trädgårdsodlarna har visat stort intresse för denna typ av effektivitetskontroll. TRF har därför begärt, att som en temporär lösning av finansieringsfrågan under år 1979 få använda 90 000 kr. av trädgårdsnäringens bensinskattemedel för att genom TEU kunna fortsätta verksamheten. Med den växande efterfrågan av bensinskattemedel kommer dessa inte att vara tillräckliga och heller inte avsedda för att finansiera en sådan permanent verksamhet. En särskild ekonomisk resurs bör därför skapas för denna form av rådgivning. Det måste ske genom ett särskilt anslag för denna verksamhet, som är både ett medel för och ett led i trädgårdsnäringens rationalisering.

Trädgårdsnäringens utredningen har bl. a. föreslagit, att bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering skall kunna utgå också framdeles för exempelvis introducering av ny teknik, för samverkan och för utveckling av trädgårdsnäringen i särskilda regioner. Ett statligt bidrag för att garantera BET-verksamhetens fortbestånd synes oss stå i full överensstämmelse med de övriga bidragsändamålen och t. o. m. möjliggöra en snabb introduktion av exempelvis ny teknik och regional utveckling av trädgårdsnäringen. TRF hemställer därför att under anslaget Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering 200 000 kr. reserveras som bidrag för att kunna fortsätta BET-verksamheten. Sveriges lantbruksuniversitet har meddelat, att dess institution för trädgårdsvetenskap enbart under en

övergångstid kunnat medverka i denna serviceverksamhet men vore beredd att kunna delta i utveckling av metoderna för en biologisk och teknisk effektivitetskontroll. TRF finner det också angeläget, att lantbruksverkets rådgivare deltar i BET- och ERFA-gruppernas verksamhet, då detta är betydelsefullt inte minst för en bättre individuell rådgivning till företagen.

Statsmakterna har glädjande nog anvisat medel i ökande omfattning för försöks- och forskningsverksamhet också inom trädgårdsnäringen. Resultaten härav framkommer vartefter. Utbildningsmöjligheterna har förbättrats och utnyttjas också i vederbörlig omfattning. Satsningarna inom dessa sektorer har inte följts upp genom ökad resurstilldelning för rådgivning till den kår av yrkesverksamma inom trädgårdsnäringen, som blivit mer och mer intresserad och i behov av rådgivning från en kunnig rådgivarkår med god överblick över teknisk, ekonomisk och biologisk forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Också utredningen har funnit de nuvarande resurserna för rådgivning på trädgårdsområdet otillräckliga (s. 35). TRF instämmer häri och vill samtidigt betona angelägenheten av att en snabb förstärkning av rådgivningsresurserna kommer till stånd. Detta bör ske inte enbart genom att de nu vakanta tjänsterna åter får besättas, utan också genom att därutöver en utbyggnad av rådgivarkåren sker.

Utredningen föreslår att de sex vakanta rådgivartjänsterna och de båda vakanta aspiranttjänsterna åter skall tillsättas och att därutöver nio nya rådgivartjänster inrättas. TRF ser detta som en minsta möjliga förstärkning av rådgivarresurserna. Önskemålen om ytterligare rådgivare inom det byggnadstekniska området, inom energiområdet och inom odlings-teknik är starka. Fler tjänster skulle möjliggöra ytterligare specialisering.

När det gäller den av utredningen föreslagna (s. 38) specialisttjänsten för blomsterlöksdrivning, vill förbundet framhålla, att det är ett mycket angeläget behov, som man därigenom velat tillfredsställa. Detta bevisas inte minst av att lökdrivare under de senaste åren tvingats söka sig utomlands för att få en adekvat specialishjälp. Den föreslagna tjänsten bör därför tillsättas så fort kvalificerad befattningshavare kan anställas.

Som utredningen redovisar beslöt riksdagen under 1960-talet att ett visst antal konsulenter helt skulle arbeta inom den yrkesmässiga trädgårdsodlingen. Sedan växtskyddsrådgivningen överfördes till lantbruksnämnderna år 1976, har dock avsteg gjorts från denna princip genom att även allmänheten nu kan vända sig till konsulenter och få råd om krukväxter och annan amatörodling. Detta har vållat allvarliga problem, framför allt inom vissa lantbruksnämnder, där rådgivarnas tid i alltför hög grad upptas av dylik upplysningsverksamhet. TRF anser, att lantbruksnämndernas trädgårdskonsulenter helt bör ägna sin tid åt rådgiv-

ning till de yrkesmässiga trädgårdsföretagen. I propositionen bör det därför anges, att lantbruksstyrelsen bör åstadkomma en bättre lösning av växtskyddsrådgivningen.

Förbundet har också noterat att det tidvis varit svårt att återbesätta vakantblivna rådgivningstjänster. En av orsakerna härtill kan vara det smala rekryteringsunderlaget. Rent allmänt menar dock förbundet, att det är viktigt, att de olika faktorer, som styr rekrytering, kontinuerligt följs upp.

Rådgivningsfrågan bör tas upp till förnyad prövning under mitten av 1980-talet. Rådgivningsarbetet måste successivt anpassas till näringens utveckling och vi måste vara öppna för att andra organisationsformer i framtiden kan bli att föredra framför den nuvarande. Nästa översyn av rådgivningsverksamheten inom trädgårdsområdet måste därför ske på ett mera genomgripande sätt än vad trädgårdsnäringsutredningen nu gjort. Vid denna översyn torde erfarenheterna av en ökad specialiserad rådgivning också hunnit utvärderas. Samtidigt torde ytterligare slutsatser om den fortsatta omstruktureringen av näringen kunna dragas.

Hushållningssällskapens förbund: Förbundet vill påpeka det stora behovet av och efterfrågan på rådgivning till det ej kommersiella trädgårdsbruket.

På s. 10 står under rubriken 1.1 Bakgrund: "Enligt utskottets mening bör allmänheten i fråga om projektering av och rådgivning rörande villaträdgårdar m. m. få hänvända sig till enskilda företag eller expertis hos kommunerna. Även hushållningssällskapen kan givetvis, om de så önskar, ge service på detta område. Denna service bör kunna göras självbärande . . ."

Då sådan rådgivningsverksamhet har stor samhällsekonomisk betydelse, anser förbundet, att kostnaderna, åtminstone till viss del, bör täckas med statsbidrag. Hushållningssällskapens mångåriga erfarenhet på området visar att denna, i motsats till trädgårdsprojektering, inte kan göras ekonomiskt självbärande.

Centralorganisationen SACO/SR: SACO/SR har översänt remissen till Agrifack för besvarande. Förbundet anför:

Enligt förbundets mening har rådgivningen en mycket stor betydelse för trädgårdsnäringsens framtida utveckling och konkurrenskraft. Behovet av en specialiserad rådgivarkår ökar. Särskilt gäller detta de odlings-täta delarna av landet.

I likhet med utredningen anser förbundet att nuvarande rådgivningsresurser är otillräckliga. F. n. hålls ett antal tjänster vakanta på grund av besparingsskäl och i avvaktan på förslagen i föreliggande betänkande. Dessa tjänster bör snarast möjligt tillsättas och utredningens förslag i övrigt beträffande resursförstärkningar bör också genomföras.

Från facklig synpunkt är det mycket viktigt att de rekryteringstjänster

som finns för trädgårdsrådgivare verkligen hålls besatta. Dessa tjänster är mycket värdefulla som introduktionsanställningar för nyutexaminerade rådgivare. Systemet med rekryteringstjänster borde f. ö. formaliseras även för andra ämnesområden inom lantbruksverket.

Arbetet med handläggningen av låne- och bidragsärenden har ökat starkt på trädgårdsområdet. En utökning av antalet ekonomirådgivare är därför motiverad.

Svenska lantarbetareförbundet: För att ge svensk trädgårdsnäring ökade möjligheter att tillägna sig den nya kunskap som kommer fram genom utvecklingsverksamhet, såväl på den tekniska som biologiska sidan, är det angeläget att rådgivningsverksamheten väsentligt byggs ut. Detta får ses som ett verksamt medel i främjandet av en näring som på effektivast möjliga sätt kan producera högklassiga produkter till för konsumenten acceptabla priser. Inte minst viktigt framstår en ökad forskning och rådgivningsinsats inom arbetsmetodikens och arbetsmiljöns område. Förbundet delar också utredningens uppfattning att en förbättrad rådgivning kring uppnådda resultat i forskningen kring användande av alternativa metoder för bekämpning av skadeinsekter är ytterst angelägen.

I delbetänkandet "Svensk trädgårdsnäring — produktion, rationalisering, internationella förhållanden" drog utredningen upp riktlinjer för svensk trädgårdspolitik och konstaterade att det borde finnas goda förutsättningar för att bedriva rationell produktion av trädgårdsalster inom stora delar av Sverige. En effektiv produktionsapparat med möjligheter att tillvarata nya hjälpmedel och metoder får anses vara den bästa garantin för att uppnå det av samhället uppställda målet för effektivitet. Det ger också större trygghet för den anställda arbetskraften och medverkar givetvis även till att höja den ekonomiska och sociala nivån för de sysselsatta.

Utredningen framhåller att de höjda omkostnaderna under senare år tvingar fram en kraftigare specialisering av produktionen. Detta i sin tur ställer krav på en mer specialiserad rådgivning. Det torde också finnas skäl att antaga att specialiseringen fortsätter. Därigenom kan skapas andra problem, som t. ex. ökade risker för säsongarbetslöshet. Det är angeläget att rådgivningen observerar sådana tendenser och i förebyggande syfte söker sprida kunskap om kompletterande odlingsmöjligheter.

Utredningen har också som ett sådant alternativ framhållit lökdrivningen som ett exempel på produktion som skapar sysselsättning året runt. Förbundet vill livligt instämma i utredningens förslag om att lökdrivningen får specialiserade rådgivare till sitt förfogande. Det är dock angeläget att även andra alternativ som kan öka årstruntsysselsättningen bättre förs fram i rådgivningsverksamheten.

Förbundet vill i övrigt instämma i de av utredningen skissade resursbehoven och vill understryka vikten av att utredningens intentioner

också blir förverkligade. Inte minst viktigt är det att rådgivningen i företagsekonomi får tillräckliga resurser.

Rådgivning till trädgårdsanläggningsbranschen

Under senare år har trädgårdsanläggningsverksamheten, eller, som den också kallas, markbyggnadsverksamheten, kraftigt utvecklats och förändrats. De tidigare arbetsuppgifterna bestod i huvudsak av plantering samt sådd av gräsytor. Utvecklingen har i dag fört till att trädgårdsanläggningen baseras på biologisk och ekologisk kunskap i lika stor utsträckning som teknik.

När statsmakterna 1967 tog ställning till rådgivning till trädgårdsanläggningsbranschen syntes detta i allt väsentligt ha rört rådgivning rörande villaträdgårdar och parkanläggningar. Det ansågs då heller inte vara en samhällelig uppgift att svara för rådgivning i dessa avseenden. Det är emellertid inte vad trädgårdsanläggning i dag avser, och var det väl för övrigt knappast ens 1967. Det är i dag, liksom vad gäller trädgårdsodlingen, fråga om rådgivning till en yrkesutövarkår för att den på bästa och billigaste sätt skall kunna utföra uppdrag i allmänhetens eller kommuners och bostadsproducerande företags tjänst. Mot den bakgrunden anser förbundet det vara motiverat att en tjänst redan nu inrättas för trädgårdsanläggningens del. Det skall emellertid ändå med tillfredsställelse noteras den positiva syn utredningen ändock haft på denna branschs behov. Med hänsyn dock till att det här är fråga om andra typer av företag och verksamhet kan förbundet ansluta sig till utredningens förslag om en särskild översyn av markbyggnadsverksamheten. Vi vill också betona att det torde vara lämpligt att denna översyn sker inom jordbruksdepartementet med hänsyn till den starka anknytning på växt- och jordbearbetningssidan som verksamheten har.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörers förening: Betänkandet behandlar ett enligt föreningens åsikt viktigt område när det gäller att främja den svenska trädgårdsnärings utveckling. Enheterna i näringen är i allmänhet små och egna resurser för nödvändig expertrådgivning saknas i stort sett. Det är därför naturligt, att samhället i Sverige liksom i andra länder ställer sådana resurser till förfogande. Utan att i varje detalj vilja ta ställning till Trädgårdsnäringsutredningens olika förslag till en utökad statsfinansierad rådgivning anser vi oss i stort kunna tillstyrka vad som framförs i betänkandet. Vi vill emellertid understryka betydelsen av att den utökade konsulenttjänsten verkligen kommer att användas för att utveckla trädgårdsföretagen och effektivisera produktionen så att företagens internationella konkurrenskraft stärks.

6.2 Organisation m. m.

Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak den föreslagna organisationen. *Trädgårdsnäringsens riksförbund* pekar på angelägna förstärkningar

på flera punkter men stannar för att föreslå att tre nya tjänster inrättas utöver utredningens förslag, varav en vid lantbruksstyrelsen. Även *lantbruksstyrelsen* föreslår att en ny tjänst inrättas vid styrelsen. *Länsstyrelserna* har synpunkter på fördelningen av resurser. Några föreslår förstärkningar i de egna länen. *Lantbruksstyrelsen* och *Trädgårdsnäringens riksförbund* delar utredningens uppfattning att det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att efter samråd med näringen besluta om rådgivningens organisation. Förslaget om delegering av stödärenden till lantbruksnämnderna tillstyrks av remissinstanserna. *Trädgårdsnäringens riksförbund* anser i likhet med utredningen att ledamöter med trädgårdssakkunskaper bör tillföras lantbruksnämnderna.

— — —

Statskontoret: Enligt statskontorets uppfattning kan övervägas att för specialiserad produktionsrådgivning utnyttja den organisation för försöksverksamhet som trädgårdsförsöksdistrikten utgör. Detta skulle närma produktionsrådgivningen till forskning och utveckling så att nya rön snabbt kan föras ut.

Utredningen har föreslagit ökat stöd bl. a. för övergång till mera energibesparande teknik med hänsyn till de alltmera stigande kostnaderna för uppvärmning av växthus. Detta ställer krav på ökad rådgivning. Den förstärkning av rådgivningen rörande ekonomiska frågor inom trädgårdsföretagen som utredningen föreslår får därför anses välmotiverad. Detta innebär också att beslut om stöd lättare kan delegeras till lantbruksnämnderna, en utveckling som statskontoret finner riktig.

— — —

Lantbruksstyrelsen: Utredningen har i sin beskrivning av nuläget anfört som en nackdel att en betydande del (ca 20 %) av odlingsrådgivarnas tid åtgår till utredning av stödärenden dvs. lånegaranti- och bidragsansökningar. Styrelsen vill emellertid härtill framhålla att vid utredningen av sådana ärenden tillfälle erbjuds till rådgivning av just den karaktär som beskrivs som eftersträvansvärd och de kontakter mellan olika rådgivarkategorier etableras som ur det enskilda företagets synpunkt är önskvärd. Att ansvaret för utredningen i stödärendena kommer att i allmänhet övergå till en företagsekonom bör dock enligt styrelsens mening bli fördelaktigt och bör efter hand kunna genomföras.

I sin motivering för utökat antal företagsekonomer har utredningen även anfört att därigenom i ökad utsträckning beslutanderätten i stödärenden kan delegeras från styrelsen till lantbruksnämnderna.

Lantbruksstyrelsen avser också att i samband med ikraftträdandet av de i annat sammanhang föreslagna ändrade bestämmelserna för det statliga stödet överföra beslutanderätten i fråga om stödärenden till trädgårdsnäringen på lantbruksnämnderna.

— — —

Att plantskolekonsulenten vid lantbruksnämnden i Malmöhus län står anläggarna till tjänst med information om växtmaterialet finner styrel-

sen inga hinder för. Dock måste konsulenten få prioritera rådgivningen till de producerande plantskolorna.

— — —
Lantbruksstyrelsen ansluter sig till utredningens förslag om att rådgivningscentralerna i Stockholm och Malmö (trädgårdsenheter med enhetschefer) kompletteras med en central även för västra Sverige.

Starka motiv finns för att centralen i västsverige placeras i Göteborg. Om detta är möjligt av administrativa och andra skäl måste närmare utredas. Lantbruksstyrelsen utgår från att det liksom hittills får ankomma på styrelsen att efter överläggningar med trädgårdsnäringen besluta om rådgivningens närmare organisation och befattningshavares placering.

Den ökade aktiviteten i fråga om rådgivning till trädgårdsnäringen medför också ökad arbetsbelastning för lantbruksstyrelsen. Även efter en ytterligare delegering av beslutanderätt i stödärenden blir avsevärda uppgifter kvar vid lantbruksstyrelsen beträffande dessa ärenden. Förutom den besvärshandling som kan förutses få en ökad frekvens med tanke på den ökade volym av stödärenden som utredningen räknat med i sitt huvudbetänkande, kvarstår arbetet med utarbetandet av anvisningar, kalkylmodeller m. m. Den marknadsbedömning som enligt utredningen bör ske vid stöd till nyetablering måste också ske centralt och innebär att en fortlöpande analys av marknadsförhållandena i de olika landsändarna måste genomföras. Mot bakgrund av det anförda bör styrelsens trädgårdsenhet förstärkas med en handläggartjänst.

Sveriges lantbruksuniversitet: Utredningen föreslår att en rådgivare med placering i Stockholm bör specialiseras på lökdrivning och få denna odling som huvudinriktning. Lantbruksuniversitetet anser dock att eftersom lökodlingen är en mycket kort kultur, bör denna inriktning kombineras med någon annan inriktning, t. ex. snittblommor. Placering på Ultuna, där mellersta trädgårdsförsöksdistriktet har sin verksamhet, bör kunna diskuteras.

Utredningen framhåller i sin översikt om utvecklingstendenser inom odlingen att insatsen av kemiska bekämpningsmedel bör minska och att biologisk bekämpning får ersätta den kemiska. Man framhåller att det är av stor vikt att resultaten från forskningen om biologisk bekämpning snabbt kommer odlarna till del.

Lantbruksuniversitetet vill därvid erinra om tidigare förslag framförda från Trädgårdsnäringens riksförbund till lantbruksstyrelsen om att en särskild tjänst för rådgivning och information om biologisk bekämpning måtte inrättas. Lantbruksuniversitetet anser att en av rådgivarna i distrikt I bör bli speciellt inriktad på s. k. biologisk bekämpning.

Utredningen har också föreslagit att befintlig tillfällig tjänst som statskonsulent i prydnaväxtodling inrättas som fast tjänst och att ny tjänst som statskonsulent i grönsaksodling under glas inrättas. Lantbruksuniversitetet vill därvid framhålla som i första hand angeläget att tjänsten

som statskonsulent i prydnadsväxtodling kan fast inrättas. Tjänsten avlönas f. n. med inbesparade lönedel och med nuvarande knappa medelstilldelning kan universitetet icke längre åstadkomma en finansiering på denna väg.

Lantbruksuniversitetet anser också att frågan om effektivitetskontroll i trädgårdsnäringen samt utlandsbevakning först bör vara löst innan det vill förordas statskonsulenttjänst i grönsaksodling under glas. Med tanke på att det ej f. n. finns vare sig vid lantbruksuniversitetet eller bland rådgivarna någon expert på tillförsel av växtnäring vid odling i växthus, vill lantbruksuniversitetet förordas att detta ämnesområde även skulle ingå i den föreslagna tjänsten som statskonsulent. Det bör finnas möjlighet för universitetet att efter hand pröva inriktningen av statskonsulenternas verksamhet efter behov som kan uppkomma.

Länsstyrelsen i Gotlands län: Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att de nuvarande resurserna för rådgivning på trädgårdsområdet är otillräckliga.

Vid fördelningen av rådgivningsresurserna på de olika distrikten föreslås för distrikt II — till vilket Gotland hör — en utökning med endast en rådgivare. Länsstyrelsen finner utökningen otillräcklig.

Länsstyrelsen har följt upp de regionalpolitiska målsättningarna för de areella näringarna bl. a. genom att i samverkan med andra regionala organ ha genomfört en kampanj om ökad sysselsättning, lönsamhet, stödformer och utbildning för jordbruk, skogsbruk och trädgårdsodling på Gotland. Hos såväl föreningsföretag som hos enskilda företagare på Gotland pågår investeringar i anläggningar för mottagning och förädling av produkter från en allt mer ökande odling. För föreningsföretagets investering beviljades lokaliseringstöd med hänsyn till projektets regionalpolitiska betydelse. I pågående arbete med näringspolitiskt program för Gotland kan vidare redan skönjas tendenser till en fortsatt utökning av trädgårdsproduktionen. Mot bakgrund av sysselsättningsituationen i länet bedömer länsstyrelsen det som mycket angeläget att en sådan utveckling kommer till stånd.

Härav följer ett utökat rådgivningsbehov som inte kan täckas av de resurser som finns på ön i dag. Enligt länsstyrelsens mening bör distrikt II tillföras ytterligare en assistenttjänst med odlingsteknisk inriktning. Denna tjänst bör, utöver befintlig lantbrukskonsulenttjänst, placeras på Gotland med möjlighet att betjäna även övriga län inom distriktet.

Länsstyrelsen i Blekinge län: Styrelsen ansluter sig till vad lantbruksnämnden i Blekinge län anför i sitt yttrande. Nämnden anför:

— — —

Nämnden tillstyrker utredningens förslag att inrätta ytterligare fyra ekonomirådgivartjänster. En utökning av ekonomirådgivningen är enligt nämndens bedömning nödvändig för den företagsuppbyggande verksamheten. En samordning av handläggningen av stödärendena med resp.

ekonomirådgivare som handläggare innebär också fördelar genom att handläggande personal får ett större antal ärenden och därmed också en större erfarenhet av att med statligt stöd främja näringens utveckling. Nämnden tillstyrker också utredningens förslag att delegera beslutanderätten i stödärenden till lantbruksnämnderna.

Nuvarande organisation innebär att det inte finns någon rådgivare på trädgårdsområdet placerad vid lantbruksnämnden i Blekinge län. Rådgivningen till länets yrkesutövare ombesörjs i huvudsak av rådgivare placerade vid lantbruksnämnden i Kristianstads län. Nuvarande organisation av rådgivningsverksamheten är enligt nämndens erfarenhet otillfredsställande. Behovet av att placera en rådgivare i Karlskrona har under flera år framhållits av såväl länsstyrelsen som lantbruksnämnden. Den otillfredsställande organisationen av rådgivningsverksamheten och behovet av att placera en rådgivare i Karlskrona har även uppmärksamats i flera riksdagsmotioner.

Möjligheterna att utveckla trädgårdsnäringen och skapa nya arbetsfällan inom näringen är i Blekinge län mycket goda. En sådan utveckling har hittills inte kommit till stånd trots en klart uttalad målsättning från länets sida. För att näringen skall kunna utvecklas krävs ytterligare insatser som inte kan tillgodoses med nuvarande rådgivningsorganisation. Arbetet med att utveckla trädgårdsnäringen skiljer sig från övriga rådgivningsuppgifter. De speciella insatser som krävs i Blekinge län måste därför i huvudsak utföras av en rådgivare placerad i länet och kan inte, varken med nuvarande eller utökade rådgivningsresurser ombesörjas från annat län.

Lantbruksnämnden vill understryka betydelsen av att den föreslagna tjänsten inrättas vid nämnden i Karlskrona och besätts med en rådgivare i allmän odlingsteknik. Därigenom får nämnden möjlighet att hålla en nära kontakt med odlarna i Blekinge län samtidigt som rådgivaren kan svara för kontakter mellan odlarna och specialister på trädgårdsområdet i framför allt Kristianstads län. Nämnden delar också utredningens uppfattning att alla vakanta tjänster snarast bör tillsättas. Därigenom kommer för länets del rådgivningsresurserna inom frukt- och bärödlingen att förstärkas.

Länsstyrelsen i Malmöhus län: Länsstyrelsen anser sig inte kunna godtaga den föreslagna fördelningen av de befintliga och utökade rådgivningsresurserna. Utredningen föreslår att av 49 rådgivningstjänster 19 tilldelas rådgivningsdistrikt I, varav 13 M län. Av de i länet stationerade rådgivarna avses dock två ha hela riket som verksamhetsområde. Enligt länsstyrelsens mening kan resurserna utnyttjas bättre genom en ökad insats för rådgivningsdistrikt I (ett) och M län. Det bör här observeras att M-länets odlingsrådgivares verksamhetsområden omfattar mer än 50 % av rikets yrkesmässiga trädgårdsproduktion.

Enligt länsstyrelsens mening finns i länet ett klart framträdande be-

hov av förstärkning av rådgivningsresurserna. Länsstyrelsen vill därför bestämt hävda, att ett relativt sett större antal tjänster än som föreslagits av utredningen bör tilldelas länet. Som påpekats i det föregående har trädgårdsnäringen mycket stor betydelse för sysselsättningen i länet, och det finns vägande skäl för att statsmakterna genom rådgivning och liknande åtgärder medverkar till att vidmakthålla trädgårdsnäringens lönsamhet och därmed bidrar till att upprätthålla antalet arbetstillfällen totalt sett i länet, vilket kraftigt minskas genom neddragning av sysselsättningen i vissa krisbranscher.

Länsstyrelsen i Hallands län: Länsstyrelsen har vid upprepade tillfällen påpekat behovet av grundutbildning för blivande trädgårdsodlare i Hallands län. På grund av att sådan utbildning inte finns inom länet förekommer det att nyblivna trädgårdsodlare saknar grundutbildning. Detta förhållande medför ett större behov av sakkunnig rådgivning.

De rådgivare, som har Hallands län som verksamhetsområde är stationerade i Helsingborg resp. Uddevalla. Det synes enligt länsstyrelsens mening olyckligt att länet är delat och tillhör två olika rådgivningsdistrikt i en för länet så viktig näring. Länsstyrelsen anser i stället att länet som helhet bör tillhöra ett och samma distrikt. Utredningens förslag om inrättande av en rådgivningscentral i Göteborg innebär emellertid en förbättring för trädgårdsnäringen i den norra delen av länet.

Enligt länsstyrelsens mening borde rådgivning finnas inom länet mot bakgrund av de synnerligen gynnsamma förutsättningar som här finns för trädgårdsnäringen. I detta sammanhang bör påpekas att utredningen föreslagit placering av rådgivningsassistent i län där trädgårdsnäringen har väsentligt mindre omfattning. Mot bakgrund av trädgårdsnäringens stora betydelse i Hallands län anser länsstyrelsen det väl motiverat att en rådgivare placeras vid lantbruksnämnden i Halmstad.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Som helhet finner länsstyrelsen förslagen väl underbyggda och lämpliga att genomföra så snart sig göra låter.

Rådgivningen är mycket viktig för trädgårdsnäringens framtida utveckling. Det gäller också behovet av att rådgivarna specialiserar sig. Länsstyrelsen stöder utredningens förslag till utbyggnad av rådgivningsverksamheten, särskilt vad avser västra Sverige. De nya ekonomi- och teknikertjänsterna, som föreslås är därför välkomna. Förslaget att inrätta en rådgivningscentral i Göteborg hälsas med tillfredsställelse.

Beträffande rådgivning till trädgårdsanläggningsbranschen stöder länsstyrelsen helt utredningens förslag. Det gäller också förslagen, som rör organisationen och fördelningen av resurser på olika distrikt.

Samtliga lantbruksnämnder föreslås få tillgång till ekonomer med trädgårdskunskap. Det skulle göra det möjligt att delegera beslutanderätten i låne- och bidragsärenden till nämnderna, vilket länsstyrelsen anser vara en stor fördel.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län: I dag finns i landet 42 tjänster som trädgårdsrådgivare. Av dessa uppges åtta tjänster vara vakanta. Länsstyrelsen finner det angeläget att vakanserna tillsätts. Inom västra Sverige, rådgivningsdistrikt III, finns fem tjänster varav en f. n. vakant. Distrikt III har en odling omfattande ca 61 ha växthus, ca 460 ha bär och ca 722 ha köksväxter. Till dessa arealuppgifter kommer ca 2 650 ha konservärter. Inom området finns såväl företagare med stora rationella anläggningar och mycket specialiserad odling som alla övergångar till orationella och ålderdomliga enheter.

Rådgivarna inom distriktet har en växlande verksamhet. Utöver ett mycket stort antal kulturer såväl i växthus som på friland måste de ägna mycket tid åt frågor beträffande växthusbyggnader, värme, inredning och automatik. De båda tekniska konsulenterna som f. n. finns i Stockholm och Malmö hinner inte med så mycket i distrikt III. Länsstyrelsen tillstyrker därför inrättandet av en teknisk konsulent i västra Sverige. Dennes verksamhet bör omfatta såväl utredningar kring den statliga stödverksamheten, specialiserad rådgivning som utvecklingsarbete.

Tillgången på ekonomisk rådgivning bedöms också vara otillräcklig. Av de nuvarande rådgivarnas arbetstid används ca 1/4 till utredningar i stödärenden m. m. Andra uppgifter som med fördel skulle kunna läggas på den ekonomiska rådgivaren är utredningar för länsarbetsnämnder och utredningar om sysselsättning och etablering. Lika viktigt är dock att därigenom skapas betydligt ökade möjligheter till företagsekonomisk rådgivning.

Av naturlig orsak hinner rådgivarna dåligt med att hålla sig à jour med utvecklingen på alla områden de handlägger. Den föreslagna sammanföringen av rådgivarna i grupper bl. a. i västra Sverige medger möjlighet till en större specialisering, vilket i sin tur kommer att resultera i en bättre rådgivningsservice. Detta är också nödvändigt om utredningens föreslagna produktionsmål skall kunna uppnås.

Distrikt III har under nuvarande organisation varit klart underbemannat i förhållande till odlingens omfattning och betydelse. Länsstyrelsen anser det därför mycket angeläget att distriktet tillföres den föreslagna förstärkningen med en ekonom och en tekniker.

Länsstyrelsen finner i likhet med utredningen att det föreligger uppenbara fördelar i att samla rådgivarna i grupper eller centraler där verksamheten är mera koncentrerad. En sådan central föreslås bildas i västra Sverige genom att sammanföra rådgivarna i Uddevalla och Vänersborg. Gruppen skulle tillföras en ekonom och en tekniker.

Som stationeringsort har Uddevalla, Vänersborg eller Göteborg diskuterats. Utredningen har stannat för att förorda Göteborg som stationeringsort. Växthusodlingen återfinns till största delen inom en triangel med spetsarna i Ulricehamn, Kungälv och Varberg, dvs. i Hallands- Göteborgs och Bohus och Älvsborgs län. Inom detta område har lantbruks-

nämnden i Älvsborgs län ett filialkontor i Borås, till vilket den föreslagna rådgivningscentralen med fördel skulle kunna anknytas.

Länsstyrelsen har i olika sammanhang påpekat att statlig offentlig verksamhet i mycket begränsad omfattning är förlagd till Boråsregionen, samtidigt som denna region dras med stora sysselsättningsproblem. De undersökningar som nyligen redovisats av sysselsättningsutredningen i betänkandet (SOU 1978: 62) Regionalpolitiska stödformer och styrmedel visar också vid en jämförelse mellan de olika länen att Älvsborgs län i förhållande till befolkningen har den lägsta andelen statligt sysselsatta i hela riket. För den nu aktuella verksamheten är Borås kommunikationsmässigt och i förhållande till odlingsområdena väl beläget som stationeringsort. Länsstyrelsen hemställer därför att Borås blir stationeringsort för den nya rådgivningscentralen i distrikt III.

Utredningen föreslår att beslutsfattandet i stödärenden delegeras till lantbruksnämnderna. Länsstyrelsen tillstyrker förslaget då nuvarande ordning inneburit betydande förseningar av ärenden och ett inte obetydligt dubbelarbete.

Inom länet har antalet jordförvävsärenden där sökanden anger intresse för trädgårdsodling ökat. Enligt jordförvävsutredningens betänkande skall bl. a. behovet av rationella trädgårdsföretag särskilt beaktas. Antalet trädgårdsärenden totalt har under senare år också ökat, en utveckling som sannolikt kommer att fortsätta. Länsstyrelsen tillstyrker därför utredningens förslag att lantbruksnämnderna tillföres ledamot med sakkunskap på trädgårdsområdet.

Länsstyrelsen vill slutligen understryka vikten av att rådgivningsverksamheten väl förankras hos odlarna. Därför tillstyrkes också utredningens förslag att de s. k. beredningsgrupperna förstärks med odlarrepresentanter.

Länsstyrelsen i Värmlands län: Huvuddelen av växthusodlingen inom distrikt III (dit Värmlands län hör) återfinns inom en triangel Ulricehamn, Kungälv och Varberg. Köksväxtodlingen finns i norra Halland, norra Älvsborg och Skaraborgs län. Utredningen föreslår därför Göteborg som en lämplig lokaliseringsort för den föreslagna rådgivningscentralen inom distriktet. Till denna central föreslås samtliga distriktets rådgivartjänster med ett undantag bli förlagda. En konsulenttjänst föreslås vara kvar i Skara med rådgivning inom frukt- och bärödling som huvuduppgift.

Den föreslagna organisationen innebär en stor risk att rådgivningen i Värmland försämras. Det kan påpekas att avståndet Karlstad—Göteborg är drygt 25 mil och att avståndet till odlingsområdet i Ekshäradsområdet är ytterligare 10—12 mil. Som tidigare nämnts är det väsentligt att trädgårdsnäringen får möjligheter att utvecklas i Värmland. För att fullfölja dessa angelägna arbetsuppgifter är det enligt länsstyrelsens mening en förutsättning att en allround konsulent placeras i Karlstad.

Det förefaller orimligt att tänka sig att dessa arbetsuppgifter kommer att kunna utföras från centralen i Göteborg. Till tjänsten i Karlstad bör då också föras rådgivningen i Finnerödjaområdet. Avståndet från Karlstad till detta odlingsområde är i stort sett detsamma som från Skara. Eftersom övrig rådgivning inom trädgårdsodling i Skaraborgs län på grund av det kortare avståndet kan ledas från centralen i Göteborg är det naturligt att tjänsten i Skara förflyttas till Karlstad. Om möjligt bör konsulenten i Karlstad också handha ärenden av regionalpolitisk natur i Dalsland.

Utredningen föreslår att två tjänster, en som teknisk rådgivare och en som ekonom inrättas i Göteborg. Detta innebär bl. a. att en delegering till lantbruksnämnderna av beslut i stödärenden kan ske. Länsstyrelsen tillstyrker detta förslag som kommer att innebära snabbare beslut i stödärenden och att resurser frigöres för odlingsrådgivning. Vidare förutsätter länsstyrelsen att de tjänster som nu är vakanta tillsätts.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län: Beträffande organisation och distriktsindelning delar länsstyrelsen utredningens förslag. Dock anser länsstyrelsen att det inom Gävleborgs och Kopparbergs län bör finnas ytterligare en rådgivartjänst främst med inriktning på grönsaksodling på friland. Som motivering för detta anser länsstyrelsen att omfattningen av bär- och grönsaksodlingen inom regionen är, jämfört med förutsättningar samt behov av färskvaror, för liten. En utökning av denna odling bör också få positiva sysselsättnings effekter, vilket är av stort värde främst inom glesbygdsområdena. För en positiv utveckling krävs vissa initialinsatser i rådgivning dels i odlingsfrågor dels i organisations- och marknadsfrågor. Allt detta kräver en utökning av de personella resurserna. I övrigt får länsstyrelsen i denna fråga hänvisa till skrivelse från lantbruksnämnderna i Kopparbergs och Gävleborgs län till lantbruksstyrelsen den 15 december 1978.

Länsstyrelsen vill starkt påpeka vikten av att tillräckligt med medel för tjänsteresor ställs till förfogande för de specialister, som skall arbeta inom stora områden. I annat fall blir det främst stationeringslänet som får glädje av dem men inte mer avlägsna områden.

Länsstyrelsen i Jämtlands län: Länsstyrelsen ansluter sig till de synpunkter som anförs av länets lantbruksnämnd i dess yttrande till lantbruksstyrelsen över betänkandet. Nämnden anför:

Enligt lantbruksnämndens bedömning är det angeläget att trädgårdsnäringen får utvecklas inom Jämtlands län. Länet har goda naturliga förutsättningar för en utökning av den fältmässiga bär- och köksväxtodlingen. Lantbruksnämnden ser med tillfredsställelse att utredningen föreslår att ytterligare tjänster som rådgivare inrättas vid lantbruksnämnderna. De föreslagna ekonomirådgivarna skall bl. a. handlägga ärenden om statligt stöd i form av bidrag och lånegaranti vid lantbruks-

nämnderna. Det synes vara en betydande förbättring att handläggningen av stödärendena delegeras från lantbruksstyrelsen till lantbruksnämnderna. Vidare ser nämnden mycket positivt till utredningens förslag att en ekonomirådgivare placeras i övre Norrland.

Utredningen föreslår vidare att Norrland skall få ytterligare en assistent som odlingsrådgivare med placering i Härnösand eller Umeå. Enligt lantbruksnämnden behövs det inom Jämtlands län en omfattande information som kan stimulera utvecklingen på trädgårdsområdet. Samtidigt som det med hänsyn till, dels det i trädgårdsnäringsutredningen föreslagna regionalpolitiska stödet till de fyra nordliga länen, dels till de glesbygdssatsningar som görs inom glesbygdsområdena, behövs en mera intensifierad produktionstekniskt inriktad rådgivning till enskilda företagare. För en förstärkning av rådgivningsresurserna på trädgårdsområdet talar också utredningen Trädgårdsodling i Jämtlands län där möjligheterna och riktlinjerna för utveckling av trädgårdsodlingen i länet preciserats.

Lantbruksnämnden har en följd av år gjort framställningar om att en assistent på trädgårdsområdet måtte placeras på nämnden. Lantbruksnämnden vill i detta sammanhang ånyo poängtera nödvändigheten av att nämnden får en assistent som på heltid kan ägna sig åt trädgårdsfrågor.

Lantbruksnämnden anser därför att den föreslagna assistenttjänsten placeras i Jämtlands län då länet saknar egen trädgårdsrådgivare. F. n. sköts denna rådgivning i mån av tid av den i Härnösand placerade trädgårdskonsulenten och av länets egna växtodlingsrådgivare.

Utredningen föreslår att ett nytt rådgivningsdistrikt inrättas. Den föreslår att Norrland utom Gävleborgs län bör utgöra ett eget distrikt. Denna ändring synes väl motiverad då det nybildade rådgivningsdistriktet har enhetligare förutsättningar för trädgårdsodling än det tidigare. Även de långa avstånden i övre Norrland talar för detta.

Utredningen behandlar även kostnaderna för resor i samband med rådgivningsverksamhet. I verksamheten anlitas ofta rådgivare med vissa specialiteter från andra län. På grund av knapphet på medel försvåras ofta sådana arrangemang då resekostnaden för en rådgivare betalas av den lantbruksnämnd där denne är placerad och inte av den nämnd som anlitar rådgivare. Utredningen föreslår därför att den "rekvirerande" nämnden får svara för resekostnaden i samband med rådgivningsbesök från andra län. Lantbruksnämnden tillstyrker detta förslag.

Utredningen föreslår också en förstärkning av statskonsulentavdelningen vid Alnarp. Lantbruksnämnden har inget att invända mot detta förslag. Lantbruksnämnden anser emellertid också att det med hänsyn till de speciella förhållanden som råder i Norrland, är angeläget att det även inrättas en statskonsulenttjänst för Norrland med placering i Umeå. Med denna tjänst skulle Norrland få en betydande förbättring av

kontakterna mellan forskningen och praktiken vilket skulle vara av väsentlig betydelse för trädgårdsodlingen i Norrland. Hur betydelsefull denna tjänst än skulle vara så vill lantbruksnämnden betona att den ändå inte får inkräkta på de övriga föreslagna rådgivningsresurserna.

Länsstyrelsen i Norrbottens län: I fråga om resursbehov och organisation har utredningen *dels* betonat angelägenheten av att de nu vakantsatta nio rådgivartjänsterna tillsätts och *dels* föreslagit fyra nya ekonomirådgivare och fyra nya odlingstekniska rådgivare. Utredningen har samtidigt uttalat att av de föreslagna nya tjänsterna bör en lantbrukskonsulent (ekonom) placeras i Härnösand eller Umeå och en assistent (odlingsrådgivare) i Härnösand eller Umeå. I båda fallen skulle verksamhetsområdet vara länen Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten, där f. n. finns totalt endast tre rådgivare (odlingsrådgivare).

Enligt länsstyrelsen måste fördelningen av rådgivningsresurserna inom landet göras med tillämpning av den övergripande målsättningen för trädgårdsnäringspolitiken. Den ändrade regionalpolitiska inriktningen härvidlag, som föreslogs i betänkandet Svensk trädgårdsnäring, bör därför komma till klart uttryck i de beslut statsmakterna tar med anledning av det nu aktuella förslaget. Enligt länsstyrelsen måste det innebära att tillskottet i rådgivningsresurser mer markant än enligt betänkandet styrs till de nordligaste länen. I dessa län är dessutom företagsstorlek och företagsstruktur sådan jämfört med övriga landet att starka skäl måste anses finnas för staten att markant intensifiera rådgivningen. I förslaget har de nya tjänsterna spritts över landet på ett otillfredsställande sätt som inte överensstämmer med den nya politiken för näringen.

Inom ramen för Norrbottendelegationens verksamhet i glesbygdssdelen av länet har kunnat noteras att det latent finns ett mycket stort behov av rådgivning för att bygga ut trädgårdsnäringen och särskilt bärödlingen. Totalt har från berörda länsdelar hittills, från juli 1977, ca 85 ansökningar om stöd inlämnats inom trädgårdsområdet vilka också preliminärt bedömts bära genomföras. Av detta har hittills i ca 40 fall beviljats statligt stöd till investeringar om totalt ca 5 milj. kr. Den varaktiga ökningen av sysselsättningen i dessa fall har bedömts till drygt 30 årsarbeten. Mot bakgrunden av att denna sysselsättningseffekt kommit de bygder tillgodo som är sämst lottade i fråga om alternativa möjligheter till utkomst bedömer länsstyrelsen det angeläget att verksamheten ges förutsättningar att fortsätta även efter Norrbottendelegationens mandattid. Den relativt betydande effekten har möjliggjorts bl. a. genom att lantbruksnämnden med medel från Norrbottendelegationen fr. o. m. 1977 haft tillgång till en extra handläggare inom trädgårdsområdet. Denna tjänst bör enligt länsstyrelsens uppfattning permanentas vid nämnden i Norrbotten. Därjämte bör enligt länsstyrelsen en förstärkning ske av rådgivningen i de nordligaste länen därigenom att i Umeå stationeras

både den föreslagna ekonomiskt inriktade och den odlingsinriktade rådgivaren. Närheten i Umeå till lantbruksuniversitetets trädgårdsförsök m. m. bedöms effektivast tillgodogöras om stationeringsorten är Umeå för båda tjänsterna.

Länsstyrelsen vill understryka vikten av att besluten om ekonomiskt stöd delegeras från lantbruksstyrelsen till lantbruksnämnderna. Detta måste innebära en betydande effektivisering av verksamheten. En sådan delegering gäller f. n. i Norrbottens län för de ärenden som har samband med Norrbottendelegationens verksamhet. Erfarenheterna härav ger vid handen att beslutsordningen bör permanentas och avse alla trädgårdsärenden.

Lantbrukarnas riksförbund: Med hänsyn till att trädgårdsrådgivaren i vissa fall är ensam inom sitt arbetsområde vid lantbruksnämnden är det nödvändigt att de två aspiranttjänsterna som finns för landet i dess helhet blir besatta. Detta är viktigt såväl för inskolningen i yrket som för att bibehålla odlarnas förtroende för rådgivningen.

I överensstämmelse med vad tidigare framförts är LRF tveksamt till att låsa inriktningen av rådgivningstjänsterna på det sätt som skett i utredningens förslag. Om så sker måste en omprövning ske med jämna mellanrum för en anpassning till det aktuella behovet. Dessutom bör tjänsterna i allmän odlingsteknik få en inriktning mot fältmässig köksväxtodling eftersom den produktionsgrenen inom samtliga distrikt blivit sämre tillgodosedd än övriga odlingsgrenar.

Det är med tillfredsställelse riksförbundet noterar att bland växtskyddskonsulenterna en rådgivare avdelats för trädgårdsnäringen. Detta med hänsyn till att det för att öka konsumenternas förtroende för ätliga trädgårdsprodukter är särskilt viktigt att minimera användningen av växtskyddsmedel.

Förbundet instämmer i behovet av särskilda ekonomiska rådgivare med huvudinriktning att handlägga låne- och bidragsärenden.

I sammanhanget vill LRF betona behovet av att man vid produktionsrådgivningen tar hänsyn till marknadsfrågorna. Den aspekten kommer sannolikt att medföra ett ökat behov av marknadsinformation från statskonsulenterna och från lantbruksstyrelsen. Marknadsinformationen bedömer LRF som alltmer nödvändig för att produktionen skall ge önskat ekonomiskt utbyte.

Vad gäller rådgivningens utförande anser LRF att den alltmer bör inriktas på kurser och fältvandringar dvs. att grupper av odlare tillsammans med rådgivare besöker andra odlingar. Härigenom undviks att alltför stor del av tid och kostnader går åt till resor. I övrigt bör möjligheterna till skriftlig information i tidningar och med särskilda informationsblad utnyttjas i ökad omfattning. En specialiserad odlare bör t. ex. kunna prenumerera på regelbunden information om sin odling.

I avtalen om kontraktbunden produktion ingår nästan alltid odlings-

rådgivning. Den har i de flesta fall lämnats av det köpande företags personal men i viss utsträckning av lantbruksnämndernas rådgivare. LRF förutsätter att ett sådant samarbete även i fortsättningen är möjligt.

Lantbruksverkets rådgivning vänder sig hittills enbart till producenterna. LRF anser att den begränsningen varit riktig. Nu önskar även trädgårdsanläggningsbranschen rådgivning om användningen av växtmaterial. Riksförbundet är medvetet dels om behovet av rådgivning och dels även om att lantbruksverkets personal sannolikt har den kunskap som erfordras. LRF motsätter sig därför inte rådgivning i växtodlingsfrågor till trädgårdsanläggare men anser att den främst bör ske i form av kurser och informationsblad.

Slutligen instämmer LRF i utredningens förslag att den "rekviderande" lantbruksnämnden bör ta kostnaderna vid utnyttjande av specialrådgivare som ej är stationerade inom nämndens geografiska arbetsområde.

Trädgårdsnäringens riksförbund: För att möjliggöra en större specialisering och rörlighet bland rådgivarna är landet f. n. indelat i fyra rådgivningsdistrikt. Utredningen föreslår, att ett femte rådgivningsdistrikt bildas av norrlandslänen med undantag av Gävleborgs län samt att en långt gående specialisering av rådgivarekåren i distrikt I genomföres. Vidare föreslås inrättandet av en ny rådgivningscentral i västra Sverige för att möjliggöra specialisering och ett bättre tillvaratagande av rådgivningsresurserna i distrikt III. Förbundet anser i likhet med utredningen, att rådgivningscentralen bör placeras i Göteborg. Detta får dock icke medföra försämrade rådgivningsresurser för Värmlands län. När det gäller den föreslagna ekonomikonstulenttjänsten för övre Norrland, distrikt V, har de av våra distriktsorganisationer, som yttrat sig, (även Norrbottens distrikt) ansett att denna bör placeras i Härnösand.

Inom TRF:s distrikt och inom de ekonomiska försäljningsföreningarna finns olika synpunkter på hur den lämpligaste indelningen i rådgivningsdistrikt bör göras och hur resurstilldelningen till dessa av rådgivningspersonal skall ske. Då förbundet uppfattat den av utredningen i betänkandet återgivna indelningen och resurstilldelningen i huvudsak som ett exempel, har vi inte funnit anledning att i alla detaljer diskutera de synpunkter, som våra organisationer här fört fram. Från de yrkesmässiga trädgårdsorganisationerna i Östergötland har emellertid framförts önskemål om ytterligare en tjänst genom att utredningens förslag om fyra nya odlingskonsulenter skall utökas till fem. Samtidigt har förslag framförts från trädgårdsodlarna i södra delen av Kalmar län om att detta område skulle ingå i distrikt I. En omfördelning av rådgivningstjänsterna vid en sådan överföring skulle kunna tillmötesgå önskemål från organisationerna i Östergötland. Enligt förbundets uppfattning borde en sådan omfördelning närmare undersökas av lantbruksstyrelsen.

Även i övrigt bör det ankomma på lantbruksstyrelsen att följa utvecklingen inom trädgårdsområdet och vid behov samt efter hörande av styrelsens trädgårdsnämnd och efter samråd med TRF samt berörda lantbruksnämnder företa erforderlig anpassning av distriktsindelningen och resursfördelningen bland rådgivningsdistrikten. Utvecklingen inom näringen sker ofta så snabbt, att ändringar i här aktuella avseenden måste kunna företas smidigt. Detta sker snabbast och bäst på administrativ väg, sedan principerna lagts fast av riksdagen.

De uppdragna distriktsgränserna får inte hindra att specialisterna bland rådgivarna får utnyttjas också utanför gränserna för de distrikt, inom vilka de är stationerade. Detta har understrukits av Trädgårdsnäringsutredningen (s. 44 och 47) och tillstyrks av TRF. Det är här väsentligt, att ekonomiska resurser finns tillgängliga så att förslagets intentioner fullföljs.

Vissa specialister bland rådgivarna får större verksamhetsområde än vad rådgivningsdistriktet utgör, där de är stationerade. I vissa fall blir hela landet deras verksamhetsfält. Även bland de odlingstekniska rådgivarna ökar behovet av specialisering. Trädgårdsnäringsutredningen har ansett detta vara önskvärt främst inom det sydsvenska rådgivningsdistriktet (s. 37) men även genom förslaget till en odlingsteknisk rådgivare för blomsterlöksodlingen (s. 38). Också TRF finner en sådan utveckling önskvärd.

Rådgivningen inom frukt- och bärödlingen

Den yrkesmässiga fruktproduktionen i landet är starkt koncentrerad — ca 85 % — till nuvarande rådgivningsdistrikt I. Inom distriktet ligger också ca 35 % av den yrkesmässiga bärödlingen. Den odlingstekniska och i hög grad också den företagsekonomiska rådgivningen har hittills omhänderhaft av endast två lantbrukskonsulenter. Dessa har haft att betjäna sammanlagt ca 1 000 företag inom distriktet och de har i viss utsträckning också verkat som specialkonsulenter över hela landet. Den i Kristianstad placerade tjänsten har inom sitt rådgivningsområde ca 75 % av företagsambeten inom frukt- och bärödlingen inom distrikt I.

Den produktionstekniska rådgivningen inom frukt- och bärödlingen spänner över ett synnerligen brett kunskapsområde. Det har särskilt inom distrikt I visat sig svårt för endast två konsulenter att på ett nöjaktigt sätt tillgodose det stora antalet företags behov av rådgivning. Från såväl bärödlings- som fruktodlingens sida har tidigare framhållits nödvändigheten av en förstärkning av rådgivningen inom distriktet. Från bärödlings- organisationer inom distriktet har begärts en kvalificerad rådgivningstjänst med inriktning huvudsakligast på bärödlingen. Tjänsten skulle placeras i Kristianstad, varvid den där redan befintliga skulle kunna inriktas huvudsakligast på fruktodlingen. Detta förslag förordas

också av fruktodlingens organisationer. Även förbundet finner detta väl-motiverat och angeläget, då det skulle innebära en bättre fördelning av den totala arbetsbördan samt en bättre uppdelning av arbetsområdet inom hela distriktet. Förbundet yrkar således på att ytterligare en lantbrukskonsulenttjänst inrättas i Kristianstad.

Liksom utredningen starkt betonar, att distriktsgränserna inte får utgöra hinder för ett rationellt utnyttjande av specialisterna bland rådgivarna, vill förbundet understryka att inte heller arbets- eller verksamhetsområdena inom distrikten — i detta fall särskilt inom distrikt I — bör utgöra sådana hinder.

Beträffande den på s. 46 i utredningen föreslagna specialtjänsten inom frukt- och bärödling inom distrikt II vill förbundet varmt förorda att en sådan inrättas. Av utredningen kan inte klart utläsas, var denna tjänst skall placeras. Förbundet förutsätter dock, att den placeras centralt i distriktet till Växjö och att verksamhetsområdet då inte begränsas till Kronobergs län utan gäller hela distrikt II. Denna specialtjänst minskar behovet av rådgivningshjälp från distrikt I och därmed trycket på dessa konsulenter. Förbundet förutsätter, att ett rationellt samarbete kan utvecklas mellan dessa båda rådgivningsdistrikt.

Regler och resurser för tjänsteresor

Behovet av att företa tjänsteresor utanför gränserna för rådgivningsdistriktet ökar starkt, när specialiseringen inom rådgivarkåren ökar och denna utveckling är, som redan anförts, önskvärd ur trädgårdsnärings synpunkt. Hittillsvarande former för medelstilleddning för tjänsteresor till de lantbruksnämnder, där sådan rådgivare finns, kommer därmed att vara än mindre tillfredsställande än f. n. Detta har uppmärksamats av Trädgårdsnäringsutredningen (s. 50). Men inte heller den av utredningen föreslagna ordningen att "rekvirerande" nämnd belastas med resekostnader finner TRF bli en tillfredsställande lösning. Risker är då lika stor att den "rekvirerande" nämnden avstår från specialistmedverkan, om den skall bekosta denna från ett redan starkt ianspråktaget reseanslag, som att specialisternas medverkan får undvaras, då hans egen lantbruksnämnds resemedel i ansträngda lägen inte görs tillgängliga för specialistens resebehov. TRF ifrågasätter därför om inte en ändamålsenligare och betydligt mera neutral anordning vore att resor utöver gränserna för rådgivningsdistrikten debiteras centralt på lantbruksstyrelsen. Denna kunde tilldela varje specialist en viss årlig medelsram eller företa någon annan lämplig fördelning. Det gäller inte enbart medverkan från specialister vid kurser och dylikt som utredningen framhållit. Man har att räkna med ökad rådgivning på platsen i de specialiserade företag, som rådgivaren skall betjäna.

Rådgivarna måste ges stora möjligheter till vidareutbildning inom de sakområden de representerar. Fortbildningskurserna bör utökas i antal,

så att åtminstone ett par sådana kan hållas under året förutom den kurs, som äger rum på Alnarp i samband med försöksledarmötet.

De tillfällen till vidareutbildning, som erbjuds utomlands, måste tagas till vara. Det kan gälla symposier, konferenser, kurser, utställningar etc. Sådana sammankomster innebär inte sällan internationellt viktiga informationsmedia, till vilka en stor del av världens expertis samlas. Det är väsentligt, att den svenska rådgivarkåren inte går miste om de möjligheter till kontakt med utländska kolleger, som därvid ges.

Men utöver detta bör rådgivarna ges möjlighet att företa rena studieresor utomlands för att studera nya forskningsrön och dessas tillämpning i praktiken. I Danmark förekommer t. ex. ett system, där konsulenter turas om att göra sådana studieresor. Förbundet finner det mycket angeläget att tillräckliga resurser avsätts för dessa ändamål.

Företagsekonomisk rådgivning

Behovet av rådgivare inom det företagsekonomiska området har ökat. Medverkan från ekonomirådgivare erfordras såväl vid uppbyggandet resp. utvidgning av företag som för handhavandet av det statliga rationaliseringsstödet. Trädgårdsnäringsutredningen har uppmärksammat detta (s. 36—37) och föreslår en fördubbling av antalet rådgivartjänster från fyra till åtta. Placeringen av ekonomirådgivarna föreslås så, att en ekonomisk rådgivare skulle komma att finnas inom alla fem rådgivningsdistrikten och med placering vid sex lantbruksnämnder.

TRF finner dessa förslag helt i överensstämmelse med önskemålen bland trädgårdsnäringsens utövare och förordar därför såväl resursförstärkningen som fördelningen av tjänsterna. Den förstärkning av rationaliseringsstödet som Trädgårdsnäringsutredningen föreslagit, och det alltmer accentuerade behovet av sådant stöd, kan förväntas medföra ett väsentligt ökat ianspråktagande av stödet med merarbete för lantbruksnämndernas personal som följd. Den föreslagna resursförstärkningen gör det möjligt att klara den ökade arbetsbelastningen utan att eftersätta behovet av ökad rådgivning i företagsekonomiska frågor också förutan samband med statligt rationaliseringsstöd.

Beslutsdelegering

Om den företagsekonomiska rådgivningen förstärks på sätt Trädgårdsnäringsutredningen föreslagit kan som en följd därav ärenden rörande rationaliseringsstödet delegeras till samtliga lantbruksnämnder och inte enbart som nu till nämnderna i Stockholms och Malmöhus län.

Förbundet har tidigare tvekat inför en sådan åtgärd emedan risk föreligger att behandlingen kan variera mellan olika nämnder. TRF vill därför understryka betydelsen av att ekonomikonsulenterna gemensamt kommer att utgöra en rationaliseringsstödsgrupp som ges stora möjligheter till samarbete både när det gäller att utveckla principer och praxis.

Endast under denna förutsättning kan en enhetlig bedömning uppnås. Liksom utredningen framhållit, bör delegering endast ske i takt med att ekonomikonsulenter anställs i de olika rådgivningsdistrikten. TRF vill samtidigt betona, att angelägenheten ökar av att samtliga lantbruksnämnder kunde, som också utredningen framhållit (s. 49), tillföras ledamöter med sakkunskap på trädgårdsområdet. Det vore inte tillfredsställande att endast den föredragande tjänstemannen besitter trädgårdssakkunskap inom den församling, som fattar de avgörande besluten i ärenden om trädgårdsnäringsens rationaliseringsstöd. Sådana beslut är ofta av avgörande betydelse för den enskilde näringsutövaren. Genom föreslagna ändringar eller inriktning av rationaliseringsstödet kommer sådana helt eller delvis nya bedömningsgrunder som bl. a. beaktandet av marknadsutrymme och sysselsättningsfrågor in i beslutsunderlaget i stödärenden. Behovet av trädgårdssakkunskap bland nämndledamöterna blir då ännu mera markerat.

Trädgårdsnäringsutredningen har förmodligen ansett sig inte kunna utveckla detta närmare, då det inte tillhört dess direktiv att göra så. TRF finner det emellertid angeläget att ge uttryck för sina önskemål i detta hänseende, inte minst därför att mandatperioden för ledamöter och suppleanter i lantbruksnämnderna utgår den sista december 1979. Då nyval sannolikt kommer att äga rum under detta års sista kvartal, kunde ett ikraftträdande av beslutsdelegering ske dels med hänsyn tagen till att ekonomirådgivartjänsterna blir tillsatta och dels till att i vederbörande nämnd också finns trädgårdssakkunniga bland de beslutande ledamöterna.

Rådgivning inom grönmiljöområdet

TRF har till Trädgårdsnäringsutredningen framfört krav på en rådgivningstjänst inom trädgårdsanläggningsområdet. Därvid har hänvisning skett till de väsentliga ändringar beträffande denna branschs inriktning och uppgifter, vilket också kort berörts i det föregående. Statsmakterna tog 1967 ställning till vad man då kallade "projektering av och rådgivning rörande villaträdgårdar m. m.". Det beslöts då, att allmänheten i sådana angelägenheter finge hänvända sig till enskilda företag eller expertis hos kommunerna. Detta är inte längre — och var det inte ens 1967 — relevant och anger inte alls vad det hela går ut på. Det är inte allmänhetens behov av rådgivning det gäller. Det är yrkesutövarnas starka behov av kompetent rådgivning för sina tjänster åt allmänheten, åt bostadsproducerande eller bostadsförvaltande företag liksom åt kommunerna inom den "gröna sektorn".

Trädgårdsnäringsutredningen har pekat på dessa förhållanden (s. 39—40) och den förändring av motiven för statlig satsning inom rådgivningen som inträtt på detta område. TRF kan i allt väsentligt instämma däri. Att, som utredningen tydligen menar, det här rör sig om andra

företagstyper än de som hittills berörts av lantbruksnämndernas verksamhet är inte, enligt TRF:s mening, ett sakligt starkt skäl för att inte redan nu fatta beslut om en dylik rådgivningstjänst. Statsmakterna har ju inte tvekat att låta lantbruksnämnderna administrera skärgårdsstödet. Detta innesluter bedömningar av och beslut i ärenden, som ofta gäller näringsfång vars förhållanden är väsensskilda från dem, som lantbruksnämnderna normalt verkar inom och har sakkunskap från. Trädgårdsanläggningsverksamhet ligger helt nära lantbruksnämndernas kompetensområdet. Nämnderna och dess tjänstemän har redan att beakta såväl naturresursfrågor som frågor avseende den yttre miljön.

Trädgårdsnäringsutredningen har föreslagit att plantskolekonsulenten, när den tjänsten åter tillsätts efter vakanthållningen, ägnar en viss del av sin tid åt att lämna information om plantskoleväxter till trädgårdsanläggningarna. Detta är enligt TRF:s mening otillräckligt för trädgårdsanläggningarna och en olämplig lösning för plantskolebranschen. Den särskilda plantskoletjänsten är ensam inom sitt specialområde och skall svara för denna rådgivning över hela landet. Varje ytterligare arbetsuppgift för denne måste med nödvändighet kräva motsvarande inskränkningar i rådgivningen till plantskoleföretagen. Det kan också hävdas, att rådgivningen inom plantskoleområdet redan i dag är underdimensionerad. De senare årens utveckling mot en tekniskt avancerad, intensiv plantskoleproduktion kommer att kräva en skarpare markering av det teknisk-ekonomiska innehållet i rådgivningen. Genom att i stället inrätta en assistenttjänst till den befintliga plantskoletjänsten kan såväl plantskolornas behov av ytterligare rådgivningsresurser som trädgårdsanläggningsföretagens välmotiverade behov av information — särskilt i växtmaterialfrågor — tillgodoses. Förbundet förordar därför att en assistenttjänst på detta sätt inrättas inom ramen för den föreslagna rådgivarkåren. I Danmark har också motsvarande verksamhetsområden var sin rådgivningstjänst.

Konsulentavdelningen vid lantbruksuniversitetet

Utredningen berör i sitt betänkande verksamheten vid lantbruksuniversitetets konsulentavdelning (s. 38). Behovet av en förstärkning av personalstyrkan där har varit påkallat under en längre tid. Förbundet välkomnar därför förslaget om att ytterligare en tjänst som statskonsulent inrättas samt att den nu befintliga tjänsten på prydnaväxtområdet permanentas. Förbundet ifrågasätter om inte en rationellare uppdelning av de tre statskonsulenternas arbetsområden är att låta dessa sammanfalla med verksamhetsområdena för de tre odlingsinriktade avdelningarna vid institutionen för Trädgårdsvetenskap. En sådan uppdelning bör med tiden genomföras.

1967 års riksdagsbeslut angående lantbruksnämndernas organisation m. m. innebar, att en byrådirektörstjänst inrättades vid lantbruksstyrelsens

avdelning för trädgårdsärenden. Denna befattningshavare skulle ha till uppgift att insamla och sammanställa tillgängliga statistiska data om trädgårdsproduktionen och dess ekonomiska utveckling inom olika produktionsgrenar och företagstyper, om trädgårdsprodukternas avsättningsförhållanden, om import och export av trädgårdsprodukter m. m., genomföra vissa statistiska undersökningar som underlag till prognosverksamhet beträffande den fortsatta utvecklingen inom trädgårdsnäringsen, följa trädgårdspolitiken i andra länder samt biträda sektionschefen i hans arbete.

Arbetsbelastningen på lantbruksstyrelsens trädgårdsenhet har emellertid hittills varit så stor, att möjlighet inte förelegat att i någon större utsträckning fullgöra alla dessa uppgifter. Därför saknas f. n. bevakning inom flera av dessa för näringens utvecklingsmöjligheter mycket viktiga fält.

Förbundet anser, att lantbruksstyrelsen bör tilldelas resurser, så att en kvalificerad tjänst kan avdelas att helt ägna sig åt att fullgöra här avsedda uppgifter. En alternativ lösning kunde vara, att lantbruksuniversitetets konsulentavdelning utökas med en tjänst som statskonsulent i trädgårdsekonomi. Under budgetåret 1977/78 fanns där en befattningshavare i trädgårdsodlingens driftsekonomi, finansierad genom ett särskilt anslag. En ytterligare motivering till att en permanent tjänst på området inrättas är, att denne statskonsulent förutom att belysa den strukturella, tekniska och ekonomiska utvecklingen i konkurrerande länder även kunde åläggas att följa utvecklingen och sammanställa material på den ekonomiska forsknings område.

Vissa samordnings- och samrådsfrågor

Utredningen framför vissa förslag i samordnings- och samrådsfrågor, som vi hoppas skall resultera i att praktiska yrkesutövare skall få ökade möjligheter att framföra näringens synpunkter på rådgivningen. Redan i samband med att specialkonsulenter infördes för den yrkesmässiga trädgårdsodlingen, framförde den dåvarande trädgårdsnäringsutredningen bl. a. följande: "Enligt utredningens uppfattning är det av stor vikt att rådgivningsverksamheten utformas i intim kontakt med företrädare för trädgårdsnäringsen. För att trygga näringens möjligheter att påverka verksamhetens utformning bör vid lantbruksstyrelsen finnas en rådgivande nämnd i trädgårdsfrågor, varvid i denna nämnd bl. a. bör ingå representanter för näringens yrkesorganisationer".

En dylik rådgivande nämnd har också tillskapats inom lantbruksstyrelsen och TRF anser liksom utredningen, att denna i ökad omfattning bör engageras i de övergripande policyfrågorna och då framför allt i rådgivnings- och stödfrågor.

Hushållningssällskapen förbund: Utredningen uppger, att det största antalet specialiserade företag finns i distrikt I och där främst i Skåne

samt vidare att förutsättningarna för en långtgående specialisering är sämre i övriga distrikt. Även om detta är generellt riktigt, vill förbundet dock framhålla, att en betydande specialisering växt fram även i distrikt II, där bl. a. Östergötland, Kalmar län och Gotland ingår. Sålunda har i Östergötland specialisering skett på tomat-, kål-, bär- och prydnadsväxtodling med ERFA-klubbar inom resp. odlingsområden. Enligt fördelningsplanen försvinner inom distrikt II två rådgivningstjänster i allmän odlingsteknik. Däremot tillkommer en rådgivningstjänst i vardera: odling under glas, ekonomi samt frukt och bär, vilket är positivt. Förbundet finner att minskningen i allmän odlingsteknik bör begränsas till en tjänst.

Vidare vill förbundet framhålla att tjänsten som lantbrukskonsulent på trädgårdsområdet vid lantbruksnämnden i Visby under långa tider har varit obesatt. De som innehått tjänsten har dessutom av olika skäl endast stannat några år. Förtroendet för rådgivningen har genom detta förhållande minskat och odlarna har därigenom inte vågat satsa så mycket på trädgårdsodlingen som eljest borde vara möjligt.

Med hänsyn till det anförda och Gotlands geografiska läge anser förbundet det synnerligen angeläget att Gotland utöver konsulenttjänsten tilldelas en assistenttjänst.

Förbundet stöder förslaget om ändrad distriktsindelning med de fyra nordligaste länen i ett femte distrikt. Förbundet vill också understryka angelägenheten av att det femte distriktet erhåller ännu en odlingsteknisk rådgivare.

För att förbättra bevakningen av forskning och försök föreslår utredningen inrättandet av en statskonsulenttjänst för grönsaksodling under glas. Förbundet stöder detta förslag men vill samtidigt peka på angelägenheten av en motsvarande tjänst i markbyggnadsfrågor. En sådan tjänst torde kunna medföra stora besparingar för konsumenterna av trädgårdsanläggningar och en värdefull tillgång till rådgivning och service till olika kategorier trädgårdsanläggare.

Förbundet finner angeläget att möjligheten till utnyttjande av specialiserade rådgivare inom distrikten förbättras. Kritik har i skilda sammanhang riktats mot att specialisterna till övervägande del utnyttjas i de län placeringsorten är belägen. Till en del torde detta vara betingat av kostnadsskäl. Detta innebär således ett väsentligt hinder för ett rationellt utnyttjande av specialisterna. Enligt förbundets mening bör detta avhjälpas genom att de lantbruksnämnder som är hänvisade till att utnyttja andra nämnders specialister tilldelas medel för täckande av därmed förenade kostnader.

Förbundet anser, att trädgårdsnäringen bör vara bättre företrädd än hittills i lantbruksnämnderna. Alldeles särskilt gäller detta om beslutsfattandet i investeringsfrågor i högre grad än hittills delegeras till nämnderna.

Centralorganisationen SACO/SR har översänt remissen till Agrifack för besvarande. Förbundet anför:

Förbundet anser att rådgivningsverksamhetens anknötning till lantbruksverket fungerar väl. Ett fortsatt nära samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet och dess konsulentavdelning bör eftersträvas.

Utredningens förslag om en central för trädgårdsrådgivarna i Västra Sverige tillstyrkes. Därvid förutsätts att centralen på ett smidigt sätt kan inordnas i lantbruksverkets organisation och erhåller erforderliga resurser.

Förbundet ansluter sig till förslagen beträffande rådgivningsdistrikten. Därvid förutsätts dock att viss hänsyn till personliga förhållanden m. m. kan tas vid placering av personal på olika distrikt.

En ytterligare delegering av beslutanderätten i stödärenden är önskvärd. Det bör dock diskuteras närmare hur denna delegering bör genomföras bl. a. mot bakgrund av ekonomirådgivarnas placering.

I nuvarande länsprogramnämnden har som regel ingått representanter för trädgårdsnäringen. Länsprogramnämnderna kommer att ersättas av mera informella arbetsgrupper och den föreslagna beredningsgruppen bör kunna fungera som en sådan arbetsgrupp. Utredningens förslag på denna punkt tillstyrks därför.

F. n. är lantbruksnämndernas rescanslag mycket knappa. Detta medför allvarliga inskränkningar bl. a. i rådgivningsverksamheten på trädgårdssidan, som av naturliga skäl blir relativt "reseintensiv". Problemet ökar också genom längre gående specialisering som föreslås i utredningen. En utökning av rådgivarkåren måste därför resultera i minst motsvarande utökning av rescanslaget.

Den rekviderande lantbruksnämnden bör enligt utredningen svara för resekostnaderna. Förbundet tillstyrker detta under förutsättning att detta kan ske genom en för rådgivarna enkel administration, t. ex. genom avräkning internt mellan berörda lantbruksnämnder.

7 Övrigt

Vissa remissinstanser har tagit upp frågor av intresse för utredningens fortsatta arbete.

Sveriges lantbruksuniversitet: Avslutningsvis vill styrelsen återkomma till frågan om en jämnare lönsamhetsutveckling och därmed också en större trygghet för trädgårdsnäringen. Styrelsen betraktar nämligen detta som en huvudfråga för den framtida samhällspolitiken på trädgårdsområdet. Utan en sådan trygghet kan det t. ex. bli svårt för näringen att dra till sig det nya kunnande och det nya kapital som tillsammans krävs för att säkerställa en fortsatt gynnsam utveckling.

Styrelsen vill då peka på att en jämnare lönsamhetsutveckling och en

större trygghet kan tänkas bli uppnådda på flera andra sätt än de som utredningen har analyserat.

Sålunda borde man enligt styrelsens uppfattning även pröva möjligheterna att införa ökade möjligheter till resultatutjämning på företagsnivå av det slag som tillämpas inom skogsnäringen (skogskonto).

Man borde vidare pröva om behovet av ökat stöd i form av speciella driftslån till sådana trädgårdsföretag som råkar i likviditetskris till följd av ogynnsam marknadsutveckling och som därför behöver hjälp till att ställa om sin produktionsinriktning. Här kan jämföras med insatser som redan gjorts i samband med "energikrisen".

Man borde dessutom ytterligare undersöka möjligheterna till speciella stabiliseringsåtgärder inom varje produktområde för sig t. ex. av den typ som utredningen berör i förbigående för fruktodlingen.

Styrelsen anser sålunda att frågor av hithörande typ bör ägnas stor uppmärksamhet i det fortsatta utredningsarbetet.

Länsstyrelsen i Kristianstads län: För fruktodlare är lönsamhetsvariationerna större än för andra företagare inom trädgårdsnäringen. Detta sammanhänger i avgörande mån med fruktodlingens starka beroende av väderleksförhållandena. Denna situation för fruktodlarna bör enligt länsstyrelsens mening mötas med speciella åtgärder. Det bör för fruktodlarna lämpligen införas ett konto för inkomstutjämning i likhet med vad som redan finns inom skogsbruket. En sådan åtgärd torde leda till en ökad och jämnare takt i saneringen av fruktodlingarna.

Länsstyrelsen i Malmöhus län: Utredningen berör frågor rörande samverkan inom trädgårdsnäringen, både den primära produktionen och marknadsföringen. Länsstyrelsen vill understryka betydelsen av denna samverkan. Det är för näringen angeläget med ytterligare effektivisering av marknadsföringen. Det är därför värdefullt att utredningen skall ta upp distributions- och marknadsfrågor i ett särskilt betänkande. Det är viktigt att detta arbete slutförs snarast möjligt.

Lantbrukarnas riksförbund: LRF anser att de variationer som finns i fråga om produktionspriser och importpriser påverkar konsumentpriserna i förvånansvärt liten omfattning. Vi ser därför med tillfredsställelse att utredningen skall närmare studera utvecklingen hos priserna från producent till konsument.

Utredningen betonar behovet av en samordnad handel och riksförbundet vill instämma i behovet av att odlarna ges möjligheter att utveckla sina kooperativa försäljningsorganisationer. En del av den nu efterlysta pris- och avsättningsstatistiken skulle bl. a. kunna inhämtas från mer utbyggda trädgårdsekonomiska föreningar. Vi förutsätter att utredningen i sitt fortsatta arbete vad beträffar marknadsföringen bl. a. noterar de stödåtgärder som inom EG står till buds vid uppbyggande av ekonomiska föreningar.

Sveriges frukt- och grönsaksdistributörers förening: Med utgångs-

punkt i ett beräknat konsumtionsvärde av trädgårdsprodukter i konsumtionsledet på 7 000 milj. kr. har en sammanställning gjorts av de olika ledens ersättning för sina insatser, utvisande för import och svensk produktion 2 200 milj.kr., för distribution och handel 3 600 milj.kr. och mervärdeskatt 1 200 milj. kr. (s. 177). Av konsumentkronan går enligt utredningen således drygt 30 % till producenterna (motsvarande), drygt 50 % till distribution och handel och 17 % till skatt. Hur konsumtionsvärdet beräknas framgår inte. Gissningsvis har detta skett genom en multiplicering av en uppskattad konsumtion per invånare med befolkningsstorleken (s. 138). Felkällorna är i så fall uppenbara — enligt vår uppfattning är med utgångspunkt från produktion och import konsumtionsvärdet sannolikt lägre än det angivna, i varje fall om i konsumtionsvärdet inte inräknas den hemmaproduktion, som handeln inte tar befattning med. Vi skulle med den kännedom vi har om distributionskostnaderna beräkna konsumtionsvärdet av en produktion och import på 2 200 milj.kr. till något i storleken av mindre än 6 000 milj.kr. (inkl. skatt). Men oavsett detta är det är det knappast riktigt att utan närmare kommentar ange en total procentsats för ersättningen till handel och distribution, eftersom denna varierar högst avsevärt med hänsyn till olika hanteringskostnader för skilda producenter i ett oenhetligt sortiment.

Att frakt representerar en betydande kostnad för sådana produkter som bl. a. tomat, gurka och frukt, vilka enligt utredningen till 50—85 % odlas i Skåne och av handeln skall distribueras över hela landet, är uppenbart. I själva verket ligger i handelns insatser — man skulle med fog kunna liksom inom tillverkningsindustrin tala om ett förädlingsvärde för handeln — ingår en mångfald skiftande, nödvändiga funktioner. Utan anspråk på fullständighet kan vissa funktioner här anges (främst för partihandelsdelen av kedjeföretagen), nämligen behovsanalys, inköpsverksamhet, sortimentssammanställning, förhandlingar, förpackningsutveckling, kvalitetsutveckling, intransporter, kylning/lagring/putsning/förpackning, prisinformation, reklam/aktivisering/försäljningsarbete, reklamationer, transporter från distributions- eller lagercentral till butik, utbildning, recept/provsmakningar, inredning i butik/skyltar m. m. osv. Härtill kommer detaljistens insatser i fråga om konsumentpackning, prismärkning etc. förutom det egentliga försäljningsarbetet. Preliminära beräkningar, som vi låtit göra för enstaka produkter inom grönsaksområdet, visar en ersättning till odlaren av ca 40 % av konsumentkronan. — Konsumentkronans fördelning på olika funktioner belyser i sin mån ett modernt samhälles organisation för att få fram bra varor i lämpliga kvantiteter, rikt urval och till skäliga priser.

Utredningen skall i fortsättningen behandla distribution och marknadsföring. Att vi på nuvarande stadium uppehållit oss så jämförelsevis utförligt vid vad utredningen nu i komprimerad form anfört i ämnet, beror på att vi som antytts finner detta ägnat att föra in läsarna på felak-

tiga spår i bedömning av handelns ersättning. Konklusionen att "till distribution av varorna utgår således merparten av vad varorna kostar konsumenterna" påminner tyvärr i sin brist på nyansering om den vulgärpropaganda, som tidigare förekom i debatten mot mellanhänder som skodde sig på bekostnad av konsumenter och producenter.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Bilaga 1 Anmälan till proposition om trädgårdsnäringen såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde	3
1 Inledning	3
2 Föredragandens överväganden	4
2.1 Översikt av förhållandena inom näringen	4
2.2 Riktlinjer för en svensk trädgårdsnäringspolitik	8
2.3 Rationaliseringsverksamheten	13
2.3.1 Riktlinjer	13
2.3.2 Statligt finansieringsstöd	14
2.3.3 Statsbidrag till energibesparande åtgärder	20
2.4 Rådgivning	22
3 Hemställan	25
4 Anslagsfrågor för budgetåret 1979/80	26
Bilaga 2 Anmälan till proposition om trädgårdsnäringen såvitt avser handelsdepartementets verksamhetsområde	28
1 Inledning	28
2 Föredragandens överväganden	28
3 Upprättat lagförslag	37
4 Hemställan	37
Bilaga 2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1977: 975) med tulltaxa	38
Bilaga 3 Sammanfattning av betänkandet (SOU 1978: 51) Svensk trädgårdsnäring: Produktion, rationalisering och internationella förhållanden	
Bilaga 4 Betänkandet (Ds Jo 1978: 13) Svensk trädgårdsnäring: Rådgivning	
Bilaga 5 Sammanställning av remissyttranden	